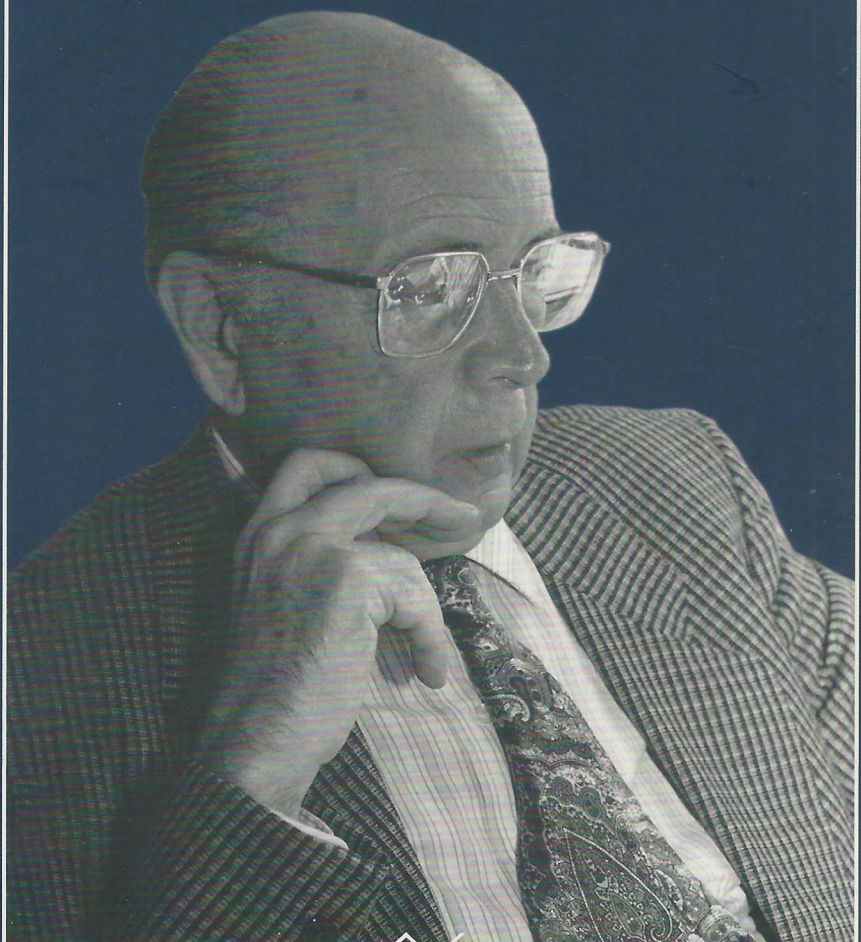
İLHAN ARSEL

Cehaletin İktidarı

Makaleler I

KAYNAK YAYINLARI

İLHAN ARSEL

Cehaletin İktidarı

Makaleler I

Kaynak Yayınları No: 897

Yayıncı Sertifika No: 14071

ISBN: 978-605-182-069-9

1. Basım: Eylül 2017

Genel Yayın Yönetmeni
Erdem Ergen

Editör
Hüseyin Gültekin

Redaktör
Gökçe Şenoğlu

Dizgi
Zehra Pala

Sayfa Tasarım
Güler Kızılelma

Kapak Tasarım
Çağlar Yalçın

Baskı ve Cilt
Ertem Basım Yayın Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Başkent Organize Sanayi Bölgesi 22. Cadde No: 6
Malıköy - Temelli / ANKARA
Tel : 0312 640 16 23
Sertifika No: 26886

© Bu kitabın yayın hakları Analiz Bas. Yay. Tas. Gıda Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.nindir.
Eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz

KAYNAK YAYINLARI

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM GIDA TİCARET VE SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
Meşrutiyet Caddesi 6/3, Beyoğlu 34430, İstanbul
www.kaynakyayinlari.com • iletisim@kaynakyayinlari.com
Tel: 0212 252 21 56-99 Faks: 0212 249 28 92

PROF. DR. İLHAN ARSEL, Cenevre (İsviçre) Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden "La responsabilité politique ministérielle et la Chambre des Lord (Bakanların Siyasi Sorumlulukları ve Lord'lar Kamarası)" adlı çalışmasıyla "Hukuk Doktoru" unvanını aldı. Otuz yıl boyunca Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Anayasa Hukuku dersleri verdi. 1955'te, Ankara Üniversitesi ile New York Üniversitesi arasında yapılan "Öğretim Üyesi Mübadelesi" sözleşmesi gereğince 1955-1956 öğretim yılında "School of Public Administration and Social Services"te çalıştı. 27 Mayıs 1960 İhtilali'nden az önce, o zamanlar iktidarda bulunan Demokrat Parti'nin Türkiye'yi şeriat felaketine sürükleyen tutumu nedeniyle öğrencilerine, "Bu ülkede artık Anayasa Hukuku öğretimi yapılamaz!" diyerek derslerini kesti. İhtilal'den sonra yeni bir "Anayasa Ön Tasarısı" hazırlamakla görevlendirilen Ord. Prof. Sıddık Sami Onar'ın başkanlığındaki on kişilik "İstanbul Komisyonu"na atandı. Az sonra "Kurucu Meclis Ön Tasarısı"nı hazırlamak üzere kurulan beş kişilik bilim komisyonuna üye seçildi. 1966'da, ders vermekte olduğu Ankara Polis Enstitüsü'nden istifa etti; istifa nedeni, Enstitü yöneticilerinin iki öğrenciyi, fikir özgürlüğünden yoksun eder nitelikteki kararlarını protesto etmekti. 1966'da Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Senatosu'na "Kontenjan Senatörü" olarak atandı. 1977'de, Ankara Hukuk Fakültesi'ndeki görevinden istifa etti; bu kez istifa nedeni, üniversite öğretim üyelerinden pek çoğunun, toplum sorunları karşısındaki susmuşluklarını ve ülkenin şeriat karanlığına sürüklenmesine karşı nemelazımcılıklarını protesto etmekti. Üniversiteden ayrıldıktan sonra, merkezi New York (ABD) olan "Inter-University Assoc" adlı kuruluşta danışman (Senior Consultant) olarak görevlendirildi ve bu kuruluşun yayımladığı "Constitutions of the

Countries of the World (Dünya Ülkeleri Anayasaları)" adlı çalışmalara katıldı. 7 Şubat 2010'da hayatını kaybetti.
Prof. Dr. İlhan Arsel, İslam şeriatını akılcı eleştiriden geçiren ve serbest düşüncenin öncülüğünü yapan yayımlarıyla tanınıyor.

Yayınevimizden çıkan diğer eserleri şunlardır:
Arap Milliyetçiliği ve Türkler, Aydın ve "Aydın", Biz Profesörler, Cahiliyye, Diyanet'e Cevap, İslama Göre Diğer Dinler, Kur'an'daki Kitaplılar, Kur'an'daki Tanrı Muhammed'in Tanrı Anlayışı, Kur'an'ın Eleştirisi-1, Kur'an'ın Eleştirisi-2, Kur'an'ın Eleştirisi-3, Muhammed'e Göre "Muhammed", Şeriat Devleti'nden Laik Cumhuriyet'e Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına, Şeriat, İnsan ve Akıl, Şeriat'tan Kıssalar I-II, Şeriat ve Aydınlanma (Şeriat ve Kölelik, Şeriat ve Eşitsizlik, Müslümanlık Sınavı, Şeriat'ın Getirdiği Hoşgörüsüzlük, Şeriatçıyla Mücadelenin El Kitabı), *Şeriat ve Kadın, Tevrat ve İncil'in Eleştirisi, Toplumsal Geriliklerimizin Sorumluları Din Adamları, Turan Dursun'a Mektuplar.*

ARZU TOKER, 1952 Halfeti/Türkiye doğumlu. 1974'ten beri Almanya'da yaşıyor. Yazar, danışman, moderatör olarak çalışıyor. İsviçre ve Almanya'da küçük sahne sanatçılığı ve gençlerle tiyatro çalışmaları yaptı. Sayısız inisiyatifin yanı sıra çocuk yuvaları kurdu. Kadın hakları ve medya alanında aktif çalıştı. 1985-1997 yılları arasında WDR Radyo Televizyon Kurumu'nda ilk göçmenler temsilciliğini yaptı. Bu dönemde dokuz yıl program komisyonu 2. başkanıydı. 12 yıl Heinrich Böll Vakfı yönetim kurulu üyeliği yaptı. 1997'de Niki Eideneier ile birlikte çıkardığı Türkçe, Yunanca, Almanca *Kalimerhaba* adlı kitabıyla "Abdi-İpekçi" ödülünü aldı. İki yetişkin çocuğu var ve genellikle Köln şehrinde yaşar ve çalışır. En son çevirdiği kitap: *Şeriat ve Kadın,* Prof. Dr. İlhan Arsel. Son yazdığı kitap: *Kein Schritt zurück,* Alibiri Yayınevi (Geriye Tek Adım Dönüş Yok). Yazmış olduğu *Balkonmädchen* (Balkonkızları) Yunancaya çevrildi ve Yunanistan'da yayımlandı.

İLHAN ARSEL

Cehaletin İktidarı

Makaleler I

Derleyen
Arzu Toker

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 13

ÖNSÖZ 15

İKTİDARIN CEHALETİ VE CEHALETİN İKTİDARI 19

ABDÜLHAMİD HAYRANLARI 23

OSMANLI'YA ÖZLEM 27

HAYSİYETLİ DEVLET ANLAYIŞI! 35

"AKIL FRENK'TEN... SALTANAT BİZDEN" 39

DEVLETİN HAYSİYETİNİ ÇİĞNETEN ZİHNİYET (İKİ ÖRNEK VE ALINACAK BİR DERS) 43

DİN ELDEN GİDER Mİ? 47

DİN ADINA ADAM ÖLDÜRMEK VE KAN AKITARAK İBADET ETMEK KONULARINDA! 51

İRADENİN ÖZGÜRLÜĞÜNE VE "AKILCILIĞA" YER VERİR GÖRÜNÜR DAVRANIŞLAR 57

SERBEST DÜŞÜNCEYİ YOK ETME ÇABALARI 63

DİN HÜKÜMLERİNİ "ELEŞTİRME SUÇU" 69

DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCESİ 75

TERÖRİZM SALGINI KONUSUNDA BAŞBAKANLIĞA DUYURU! 79

"AYDIN"LARA ÖLÜM 83

ÜFÜRÜKÇÜLÜK SORUNU VE DİYANET 89

DEVLET YAYINLARINA GÖRE KADIN "MİLLET OTORİTESİNİ" TEMSİL EDEMEZ 93

TCK'NIN 175/3 HÜKMÜNE GÖRE DEVLETİ SUÇLU SANDALYESİNE OTURTMAK GEREK! 97
KADINLARIN CAMİDE NAMAZA ÇIKMALARI KONUSUNDA 101
YIRTMAÇ GÖZETLEMENİN BEDELİ 107
BİTMEYEN TÜRBAN ÖZLEMİ! 111
AMERİKA'NIN TÜRBAN SİYASETİ 115
KADINI KORUMAK 117
SUSAN KADINLARIMIZ... 121
"MOLLA"LARIMIZIN BÜYÜK ÖZLEMİ! 125
"KAZA VE KADER, TALİH VE TESADÜF DEYİMLERİ ARAPÇADIR, TÜRKLERİ İLGİLENDİRMEZ" 129
VE BİLMİŞ OLSAYDIK! 133
BAŞA SAÇ EKTİRMEK VE KURBAN KESMEK KONUSUNDA! 137
NEDEN FARE DEVE SÜTÜ İÇMEZ DE KOYUN SÜTÜ İÇER? 141
HABERTÜRK-DİYANET'TEN FANATİKLERE: GOL ATILINCA "MAŞALLAH" 145
ŞERİATÇININ KÜFÜRBAZLIĞI 147
"MÜSTEHCEN"CİLERE... 151
ŞERİATÇIYI "TEHLİKE" OLMAKTAN ÇIKARMANIN YOLU 155
GAFLET 161
ŞERİATÇIYA KARŞI SAVAŞIM 163
KİMDİR DİN DÜŞMANI 167
ILIMLI LAİKLİK 171
"AKILLI"LAR VE "AKILSIZ"LAR! 175
PARLAMENTONUN ÜSTÜNLÜĞÜ 179
ÇİRKİN POLİTİKA VE ZİNDE KUVVETLER 183
HAYAL ETTİĞİMİZ ŞEY 187
GÜÇSÜZKEN EL ÖPERLER, GÜÇLENİNCE KILIÇ ÇEKERLER!.. 191
DEVLETİ GÖREVE ZORLAMA 195
Son Bir Karar 195

BİR DAVRANIŞ VE BİR İKAZ 199
HALKIN AYDINLARDAN GÖRDÜĞÜ 203
KURBAN BAYRAMI'NIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ 207
ORTAÇAĞA DÖNÜŞ 211
Kaderci Bizler 212
DEVLET MEKTEPLERİNDE "İHTİYARİ" MAHİYETTE DAHİ OLSA DİN DERSİ VERİLMEYECEĞİ 215
AFFEDEMEYEN YOKSULLAR! 217
"BAŞKANLIK SİSTEMİ"NİN ÜLKEMİZ BAKIMINDAN SAKINCALARI! 221
UZAKLARDA TA TÜRKİYELERDE... 223
SÖZLÜK 227
DİZİN 231

SUNUŞ

Merhum İlhan Arsel'in makalelerinden oluşan *Cehaletin İktidarı* kitabına bir "Sunuş" yazmam rica edilmiş, benim için ne büyük bir şeref! Ufkumuzu açan, bize aydınlık yolları gösteren, saygıyla andığımız İlhan Arsel'in bugün için de güncel olan eski yazılarının kitap halinde yayımlanmasını sağlayan Sayın Arzu Toker'e ve bunları yayımlamayı üstlenen Kaynak Yayınları'na ne kadar teşekkür etsek azdır.

Yüzyıllar boyu şeriat kuyusunda debelenen Türk milleti, büyük önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'le bu kuyudan çıkarılıp aydınlığa kavuşturulmuştu. Ama ne var ki, şeriat yoluyla kendilerine pay çıkarmak peşinde olan yobazlar, onu canlandırmak için ellerinden geleni yapmaktalar. İşin en acı tarafı da Atatürk'ün dinimizi bu şeriat kurallarından kurtarması, din ve dünya işlerini birbirinden ayırması için kurduğu Diyanet İşleri Başkanlığı, kişinin soluk almasına, yatıp kalkmasına, konuşmasına, iş yapmasına ve cinsel yaşamına kadar gökten indirildiği söylenen kurallarla müdahale eden şeriat vasıtasıyla insanların özgürlüklerini yok etmektedir. Tanrı'nın verdiği aklı kullanmayıp şeriat yolunda koşan toplumların sonu yok olmaktır. Koca Osmanlı Devleti akıl gâvurdan, devlet bizden laflarıyla kültür, akıl ve bilim yollarını kapayarak şeriat kurallarını sürdürdüğü için yıkıldı. Bugün de şeriatçıların, devleti idare edenlerden buldukları yüzle demokrasinin, daha doğrusu insan özgürlüğünün olmazsa olmazı olan laikliğe dinsizlik damgası vurarak, 90 yıl önce kazandığımız ve bugün en yüksek aşamasına ulaştığımız ve onun sayesinde bulundukları mevkie gelmiş oldukları devrimimizi yok etmeye çalışıyor olmaları çok acı.

Bugün 103 yaşına geldim. 1922-1924 yılları arasında Çorum'da Ravza-i Nisvan adlı okulda okudum. Din dersimiz vardı. Sakallı bir hoca bizi tek tek kürsüye çağırır, namaz surelerini ezberlettirirdi. Başımız açıktı, ben başımı kapadığımı hatırlamıyorum. Şeriattan söz edildiğini de hiç hatırlamıyorum. 5. ve 6. sınıfları, iki yanımda iki erkek çocukla okudum.

Üniversitede de erkek çocuklarla aynı merdivenden çıkıp yatak odalarımıza gittik, birlikte yemek yedik, ders çalıştık, spor yaptık. Hepimiz kardeştik. Daha sonra çalışma hayatına başladım, evlendim. Eski arkadaşlarla karşılaştık, sarıldık, öpüştük. Hiçbirimizin şeriatın ortaya koyduğu ahlak dışı kurallardan haberimiz yoktu. İyi ki yoktu!

Yaşamımın bu son zamanlarında, kadın erkekle el sıkışınca, sokağa süslü çıkınca, eteği biraz kısa olunca erkekler tahrik oluyormuş. Bizim zamanımızdaki erkeklerin hissi yok muydu? Ama onlar Kur'an'da söylendiği gibi gözlerini sakınmasını, neyin ne zaman olacağını öğrenmişlerdi. Bu bir terbiye meselesiydi. İşte Atatürk devrimi önce bu terbiyeyi vermişti bize. İşte o terbiye sayesinde bugün kadınlarımız sanatta, iş yaşamında en tepeye tırmanmış, Atatürk'e küfreden başı kapalı kadının milletvekilliğini bile o terbiye yüzünden kazanmıştır.

Bütün dileğim, ülkemize milyonlara mal olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nda çalışanların, şeriatın insan özgürlüğünü kısıtlayan kurallarını ortaya dökecekleri yerde, dinimizin insancıl yönlerini meydana çıkarmaları, onu sevimli bir hale getirmeleri, halkımızın ona korkuyla değil, sevgiyle yanaşmasını sağlamaları ve bizleri düşmekte olduğumuz cehalet kuyusundan kurtarmalarıdır.

Dilerim, bizleri aydınlıktan karanlığa sürüklemeye çalışan güçleri açıklayan bu kitabı bütün vatandaşlarımız okur ve tehlikenin büyüğünü görerek ona göre tepkilerini gösterir!

Sumerolog Muazzez İlmiye Çığ

ÖNSÖZ

Bu kitabı eline alan okuyucu, "eski yazıların yayımlanmasının şimdi sırası mı" diye sorabilir. Ancak her ne kadar bu yazılar seneler evvel yazılmış olsa da sanki dün yazılmış gibi güncelliğini koruyor. Neden? Çünkü burada yer alan yazılar genç Cumhuriyetimizin karşı karşıya olduğu tehlikelere işaret ediyor. Çünkü İlhan Arsel, Osmanlı şeriat sisteminden hızla demokrasiye geçmeye çalışan toplumun taşıdığı temel zaafları ortaya koymaya çalışıyor. Arsel genç Cumhuriyet'in hedeflerine ulaşabilmesi, modern toplumun kök salabilmesi için bu zaafların kavranmasını elzem görüyordu. Ben de Arsel'in sözünü ettiği bu gerilim ve olası çatışma alanlarını seneler evvel çalışma yaşamımda gözlemledim, kimi zaman hayatın içinde birebir yaşadım.

1970'lerin başında sosyal hizmetler uzmanı olarak çalışırken, Türkiye'den Almanya'ya gelen ailelerin gittikçe içlerine kapanmalarına ve dine yönelmelerine şahit oldum. Kadınlar küçük kâğıtlarla, "Kocam öğleden sonra beş ila yedi arasında evde yok, gelir misiniz? Yardım eder misiniz? Yetiş!" gibi yazılı notlar gönderirlerdi.

Kimi zaman yüzü ve bedeni dayaktan morarmış olan bu kadınların kocalarıyla konuştuğumda bana "Ne gonuşuyon? Zopa cennetten cıhmış. Allahın verdiği izni sana mı soracam?" gibi cevaplar alırdım. Daha sonra 70'lerin sonunda Suudi Araplar, işçilerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerde "Müslüman kadın nasıl olur?" içerikli kasetler dağıttılar. Ve nihayet 1984'te Almanya'ya gönderilen imamların maaşının uzun süre Suudi Arabistan'ın "Rabitat-ül Âlem-ül İslam" adlı kurumu tarafından ödendiği ortaya çıktı.

Sonraki yıllarda dinsel düşünce ve yaşam biçimi Almanya'daki insanlarımızı her gün biraz daha etkisi altına aldı ve 90'lı yılların başlarında, neredeyse her köşede bir bodrum veya ambar camiye dönüştürüldü. Tüm bunların derin tarihsel ve sosyokültürel anlamlarını bulabilmek için Türkiye'de İslamiyet üzerine yazılmış ne kadar kitap bulduysam aldım. Bunlar arasında Prof. Dr. İlhan Arsel'in *Şeriat ve Kadın*[1] adlı kitabı din konusundaki görüşlerimi derinden etkileyecekti.

Kitapta, İslam dininde bir özne olarak kadının yeri çeşitli dillerde yayımlanmış eski ve yeni kaynaklara dayanarak sorgulanıyor, geçmişe ışık tutularak geleceğin kurulmasında kadının oynayacağı role yer açılıyordu. Aydınlanma ruhuyla yoğrulmuş bu cesur kitabı yazdığı için kendisine teşekkür etmek istedim ve kendisine Türkiye'de ulaşamayınca, izini bu kez yaşayabileceğini tahmin ettiğim kıtalarda aradım. Uzun süren araştırmaların ardından kendisine telefonla ulaştığımda, kendisini sadece şükranlarını iletmek için arayan bir okuyucuyla konuşmasından duyduğu şaşkınlığı gizlemedi. Nihayet yaşadığı şehre gittiğimde severek gittiği kütüphanede buluştuk.

Bu görüşme derin bir dostluğun başlangıcı oldu. Karşımda düşüncelerimi açıklıkla paylaşabildiğim, tartıştığım konuları derin bilgisiyle aydınlatan bir bilgin duruyordu. Şükranlarımı ifade etmek için başlattığım arayış daha sonra hiç de ummadığım bir yöne doğru evrildi. Kültürlenme sürecinde özveride bulunmanın bir kişiye duyulan şükranın parçası olduğunu öğrenmiştim. Almanca bilme konusunda iddialı olan ben, *Şeriat ve Kadın*'ı Alman okuyucusunun beğenisine sunamaz mıydım? Uzun süren ve Arsel'e yaraşır bir titizlikle yürüttüğüm çalışmaların ardından kitabı Almancaya tercüme edebildim. Kitabı yayımlayacak yayınevi bulmakta oldukça zorlandım. Daha önce hiçbir eserde yer almayan oldukça derin anlatılar ve alışılmışın üstünde zengin dipnotları konunun uzmanı Alman aydınlarında Arsel'e duyulan saygınlığı artırdıkça binbir zahmet ve emekle hazırlanmış bir eseri Alman okuyucula buluşturmanın zorluklarını çabuk unuttum.

Prof. Dr. İlhan Arsel yaşamı boyunca ancak ve ancak bir anayasa hukukçusunun gösterebileceği titizlikle İslamiyette kadınların aşağılanmasını, din ve devlet ilişkisini, genç demokrasinin karşılaşabileceği sorunları araştırarak aydınlatıcı yazılar yazmaktan

1 İlhan Arsel, *Şeriat ve Kadın*, 24. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2017.

çekinmedi. Bir anlamda karanlığı delmek için aydınlığı var gücüyle savundu, bilgisiyle tarihe ve ülkesine ışık tuttu. Entelektüel kapasitesiyle bizlere kazandırdığı pek çok yazılı eserden; kitap, dergi ve gazete yazılarından ancak bir bölümünü bu kitapta sizlere sunabiliyoruz. Türkiye toplumunun gelişmesini göz önünde tutarsak diğer yazılarını da yayımlamakta gecikmememiz gerektiği aşikâr.

Bu birinci ciltte okuyacağınız yazıların içeriği, güncel politikada önemli olan pek çok soruya cevap verme niteliği taşıdığı için, yazılış tarihi ve sıraları gözetilmeden seçildi. Saygıdeğer bilgin İlhan Arsel'in burada yer alan makaleleri uzun seneler öncesinde yazılmış olsa da din ve toplum ilintisini ve dinin araç olarak kullanılmasını konu edindiği için, din konusunu işlemiş olan diğer kitapların dışına çıkar.

Bir zamanlar, İlhan Arsel'e "aman sen de ne uğraşıyorsun, sanki şeriat mı gelecek" diyen insanlar, eğer halen yaşıyorlarsa bugün sanırım ne denli yanıldıklarını anlamış ve onun uyarısına karşı sarf ettikleri hafifletici sözlerinden utanıyorlardır.

Bu kitabın dizgisini yapan Zehra Pala'ya, baskısını özenle hazırlayan Kaynak Yayınları'na ve Hüseyin Gültekin'e teşekkür ederim.

St. Morillon/Bordeaux, 14 Nisan 2017
Arzu Toker

İKTİDARIN CEHALETİ VE CEHALETİN İKTİDARI[1]

Cahillerin "iktidar" olarak başımıza geçtiklerine ve ülkeyi yönetmedeki beceriksizliklerine tanık olduğumuz her sefer, Osmanlı tarihinin sırıtkan sayfalarıyla karşılaşmış gibi üzülür, ürpermeler geçiririz. Şu bakımdan ki şeriat eğitimli Osmanlı yöneticileri, "genel kültürden" ve "akılcı bilgilerden" öylesine nasipsiz, öylesine dar görüşlüydüler ki bu yetersizlik nedeniyle ülkeyi bir felaketten bir diğerine sürüklemekten kurtulamazlardı. Bu yöneticilerin başlıca özellikleri, yabancıdan aldıkları akla göre iş görmek, daha doğrusu Batı ülkeleri yöneticilerinin direktiflerini ve öğütlerini izlemekti. Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa Kralı François'le oluşturduğu ilişkilerden sonra Fransa ve az sonra İngiltere, Osmanlı Devleti'nin iç ve dış siyaseti üzerinde giderek artan bir etkinlik yaratmaya başlamışlardı. İstedikleri herhangi bir şeyi yaptırmakta güçlük çekmezlerdi. Bundan dolayıdır ki devletin adı "Hasta Adam"a çıkmıştı. Bu hasta adamın doktorları, Batı ülkelerinin İstanbul'daki elçileri olarak iş görürlerdi. O kadar ki Hicri 1182'de, Fransız elçisinin kışkırtmasıyla Osmanlı Devleti, Rusya'ya savaş açmıştır.[2] Her ne kadar Napolyon'un Mısır'ı istila etmesi, Osmanlı'nın Fransızlara olan güvenini sarsmışsa da değişen pek bir şey olmamıştır. Sadece İngiltere'nin güçlenmesiyle birlikte etkenlik Fransa'dan İngiltere'ye geçmiştir. 19. yüzyıl ortalarına gelinceye kadar Fransa neydiyse, daha sonraki dönemde İngiltere o olmuştur. Bugün ise İngiltere ile Fransa'nın yerini ABD almış bulunmakta.

---

1 4 Nisan 2003.

2 Ahmet Cevdet Paşa, *Cevdet Paşa Tarihi'nden Seçmeler*, c.2, s.15.

Şu bir gerçektir ki, yöneticilerin siyasal, sosyal, ekonomik ve askerlik alanlarındaki korkunç bilgisizlikleri ve tecrübesizlikleri nedeniyledir ki Osmanlı Devleti, dışa karşı zavallı ve çoğu zaman dilenci durumunda kalmıştır. Bu yöneticiler, devlet adına imzaladıkları sözleşmelerin hükümlerini anlayabilecek ve bu hükümlerin ne gibi sonuçlar doğuracağını kavrayabilecek yetenekte bile değillerdi. Hicri 1196'da Rusya'yla yapılan ticaret anlaşmasını, bunun nice ilginç örneklerinden biri olarak burada anımsamakta yarar var. Gerçekten de Rus tüccarlarına, Osmanlı ülkesinde istedikleri süre boyunca oturma, alışveriş yapma, mal mülk edinme gibi ayrıcalıklar sağlayan bu sözleşme, ayrıca "(Rus tüccarlarının) Arabalarında ve gemilerinde, başka milletlerden kimse bulunsa bile, (Osmanlı Devleti) onları hoş tutmak zorunluluğundadır" şeklinde hükümleri de içermekteydi. Söylemeye gerek yoktur ki bu türden hükümlerin yer aldığı bir anlaşma, her iki tarafın değil fakat öncelikle Rusya'nın çıkarlarına yönelik bulunmaktaydı; fakat bunu anlayacak yeterlilikten yoksun Osmanlı temsilcileri, anlaşmayı "Her iki tarafa da eşitlik üzere yüklenmiştir" diyerek imzalamışlardı; hem de budalaca ve onursuzca davranarak. Şu bakımdan ki sözleşmenin birkaç hükmüne itirazda bulunmak istedikleri zaman, Rus elçisi direnmiş ve bu hükümlerde yapılacak herhangi bir değişikliğin Rus hükümetince hoş karşılanmayacağını, bu nedenle sözleşmenin "aynen" onaylanmasını, aksi takdirde muhtemel bir savaşın göze alınmasını bildirmiştir. Bu tehdit karşısında Osmanlı temsilcileri, bazı hükümleri beğenmemekte ısrarlıymış gibi görünmekle beraber Rus elçisinin, işi pamuk ipliğine bağlarcasına söylediği, "Hele anlaşma metninin bir kenarına istediklerinizi yazın, belki hükümetim ufak tefek değişiklik yapmaya yanaşır... (Ben de) sizi hoşnut kılıcı bir 'ifadeye' kavuşturmak üzere hatırınız için çaba harcarım" şeklindeki sözlerine kanmışlardır. Bu sözleşmenin imzası vesilesiyle Cevdet Paşa şöyle der: "Osmanlı Devleti bunu da baş eğercesine hoş görmüş ve bu teklifleri, sanki bir savaşta yenilmiş de yenenin her isteğini kabule mecburmuş gibi olduğu şekilde kabul edip anlaşmayı imzalamaktan geri kalmamıştır."[3]

Osmanlı tarihinin, özellikle 18. ve 19. yüzyıllarını kapsayan bölümü, "İktidarın cehaletini" yansıtan örnek bir dönem olarak kalacaktır Türk'ün hafızasında. Unutmayalım ki bu ülkeyi cahil ve

3 Bu konudaki kaynaklar için bkz. İlhan Arsel, *Şeriat Devleti'nden Laik Cumhuriyet'e/Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına*, 5. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2004.

onursuz yöneticilerden kurtarıp çağdaş ve saygın ellere teslim olasılığını yine Atatürk sağlamıştır; şeriat eğitimi yerine "akılcı eğitim" sistemini yerleştirmek suretiyle! Çünkü istemiştir ki halk "fikren gelişsin" de yeteneksiz ve değersiz kişileri iktidara eriştirmesin. Ne var ki onun getirdiği akılcı eğitim, daha sonra siyasilerin ve din bezirgânlarının elinde "kuş"a çevrilmiş ve yerini, bir bakıma yine "şeriat eğitimine" terk etmiştir. Bunun sonucu olaraktır ki Kur'an kurslarını ya da imam hatip okullarını bitirenler ya da ilahiyat fakültelerinden çıkmış "üniversite mollaları", cahil halkın beğenisini kazanarak hükümet olabilmektedirler. Bilmem nasıl ve ne zaman öğrenebileceğizdir ki "cehaletin" iktidar olması ne kerte korkunç bir tehlikeyse "iktidarın cehaleti" de o kerte bir felakettir.

ABDÜLHAMİD HAYRANLARI[1]

Yirmi yıldır anayasa dersi veririm ve her yıl Atatürk'ün "millet egemenliği" görüşlerini anlatır, bunun önemini belirtirim. Yirmi yıldır ilk kez bir öğrencimin, "Abdülhamid Han bu ülkeye toprak kaybettirmedi ama Atatürk kaybettirdi" şeklindeki müdahalesine maruz kaldım. Yalan üzerine bina edilmiş bir eğitimin genç dimağlar üzerindeki tahribatına tanık olmakla şaşırdım ve beş on yıla kalmaz karşımıza dikilecek olan kapkaranlık zihniyetteki kuşaklarla bu ülkenin ne hale geleceğini düşündüm. Jhering'in bir sözünü biraz değiştirerek, "'Yalan' denilen yedi başlı yılan kafasını kaldırdığı her kez onu yok etmek her 'aydın'ın kutsal görevidir" formülünü hatırladım ve Abdülhamid'in gerçek yönlerinin kısa bir özetini vermek istedim.

* * *

Abdülhamid'in olumsuz zihniyet ve karakterini ve bu millete yapmış olduğu kötülükleri dile getiren yerli kaynaklar çoktur. Fakat bu konuda tam bir fikir edinmek ancak tarafsız sayılabilecek yabancı izlemcileri gözden geçirmekle mümkündür. Abdülhamid'in kız kardeşi Fatma Sultan'ın Fransızca öğretmenliğini yapmış olan A. Vambery'nin anıları iyi bir kaynaktır. Vambery, Abdülhamid'i daha padişah olmadan önce 16 yaşındayken tanımış ve uzun yıllar bu ilişkisini sürdürmüş ve onun padişahlık döneminde de yanında bulunmuştur. Vambery'nin kaleminde Abdülhamid'i gerçek simasıyla bulmak kolaydır. Denilebilir ki Abdülhamid'in karakteri bir-

1 *Varlık*, sayı 824, Mayıs 1976.

biriyle bağdaşmaz çelişmelerle oluşmuştu. "İyi görünüş" içinde en bayağı kötülükler, "cömert davranış" içerisinde tiksinti verici cimrilikler, "cesaret gösterisi" özlemi içinde korkaklıklar, "kurnazlık"lar yanında saflıklar, "itidal" eğilimi içinde en olmayacak aşırılıklar ve gaddarlıklar, "görev duygusu" gösterisi içinde her türlü "suiistimallere" hevesler, "dürüst ve doğruluk insanı" havası içerisinde her türlü sahteliklere ve küçüklüklere tenezzüller, "hürriyet sever" görüntüler içinde en akıl almaz despotizme yönelmişlikler vs. Bunlar kızıl ruhlu padişahın başlıca özelliklerindendi. Tıpkı kendisinden önceki birçok padişahlar gibi Abdülhamid tam anlamıyla bilgisiz ve okumayı sevmez bir kimseydi. Öğrenim ve eğitimi küçümser ve bilgili olanlara karşı kin beslerdi. Bu koyu kültürsüzlük içerisinde kendisini dev aynasında görür ve başkalarının akıllıca verdikleri öğütlere tahammül edemezdi. Devlet ve millet yönetimi işlerinde kendisine yararlı olabilecek unsurları yok etmesini bilirdi. Değerli sayılabilecek kimselerin yüzüne gülmesini ve onları arkadan vurmasını çok iyi becerirdi. İkiyüzlülüğü görülmemiş bir şeydi. Etrafındakilerin çalıp çırpmasına ses çıkarmaz ve bazı işlerin tekel hakkını verdiği kimselerden çıkarlar sağlardı. Halktan rüşvet diye ne varsa her şeyi koparan yetkililerin bu davranışlarına göz yumar, bu tür işleri iktidarın uygulanması için gerekli şeyler olarak görürdü. "Ganimet ve nimet dağıtımı iktidar tarlasının en bereketli ürünlerini sağlar" derdi. Halkın, pek sınırlı bir çerçeve içinde öğrenimine çalışırmış gibi görünmekle beraber toplumdaki bilgisizlik perdesinin yırtılmasını ve insanların uyanmasını asla istemezdi. Din eğitimini sağlayacak tedbirleri alırdı; fakat müspet bilim ışığının yayılmasını ve dimağların gelişmesini istemezdi. Tıpkı Gazali'nin yüzyıllar önce öğütlediği gibi kişilerin beyinlerini yıkama siyasetini güderdi; "tarih" ve "felsefe" ve "siyaset ekonomisi" gibi derslerin üniversite ders programlarında bile yer almasına fırsat vermezdi. Kendisi kültürsüz ve bilgisiz olduğu halde kendi halkını "çocuk zekâlı" görür ve hürriyete layık bulmazdı. "Biliyor musunuz ki, tecrübesiz ve bilgisiz bir çocuğun eline keskin bıçak vermek çok tehlikelidir" demeyi ihmal etmezdi. Kendi halkını Batılılarla kıyaslayarak çok aşağı görürdü; "Asyalılar" derdi, "Avrupalılardan çok farklı davranışa sahiptirler. Benim tebaamın istekleri ve dilekleri çok basit ve mütevazıdır. Onlardaki istek duygularını tahrik etmek günah işlemek olur. Bizim insanlarımıza bakınız: Bir lokma ekmek ve bir dirhem peynirle ne kadar mutludur onlar; daha bol ve pahalı yemekler için onların iştihalarını kabartmakta ne yarar olabilir ki?"

Yani halka daha iyi bir yaşam, halkı hürriyet vadisine sokma gayretleri halkın alışık olmadığı ve hazmedemeyeceği bir ortamı yaratmak olurdu onun gözünde. Hürriyetle ilgili her şeyi kökünden kazımak için ne mümkünse, her şeyi yapar her cinayeti işlerdi. Hürriyet deyimini dilden çıkarmak kararındaydı. Lügat kitaplarına varıncaya kadar hürriyet deyiminin kullanılmasını yasaklamıştı. Kendi istibdadını yaşatmak için bütün bilgisizliği içerisinde parlayan kurnazlığını ve melanetini kullanmasını bilirdi.

Halkın "çocuk zekâlılığına" inanmış olan ve hele hürriyet konusunda halkı değersiz ve hürriyete layık görmeyen Abdülhamid, istibdat yönetimine karşı ordunun harekete geçmesi ve İstanbul üzerine yürümesi üzerine birdenbire değişecek ve hiç sıkılmadan hürriyet savunucusu kesilecektir. Despotik rejime karşı hürriyet savaşı açan ve kendisini anayasa rejimine zorlamış olan İttihat ve Terakki Partisi'ne yaltaklanacak ve bu partinin başkanı olmak isteyecektir; böylesine haysiyet yoksulluğu içinde bocalayacaktır. Bütün ömrü boyunca halka karşı kin ve nefret beslemiş olan ve halkı küçük gören bu padişah, halkı "çocuk" görmekten ancak ordunun zoruyla anayasayı yeniden yürürlüğe koyduğu an vazgeçmiş görünecektir. Sanki halkın bilgi durumunda ve seviyesinde mucize kabilinden bir anda değişiklik olmuş gibi 1908'de anayasayı yürürlüğe sokarken, "Görüyorum ki yapılacak bir tek iş kalmıştır, o da Anayasa'yı ilan etmek. 'Öyle sanıyorum ki millet artık şimdi tahta çıktığım zamana nazaran olgunlaşmıştır'" demek ona güç gelmeyecektir.

Abdülhamid'in dindarlığı da karakteri gibi sahteydi. Şeriat düzeni olmadan, din ve devlet birliği sağlanmadan saltanat olamayacağına inanmıştı. Din olmadan devletin yönetilemeyeceğine olduğu kadar, devlet desteği olmadan da dinin yaşayamayacağını bilirdi. Şeriat onun saltanatının ve istibdadının en güvenilir ve en sağlam silahıydı. Bu nedenle dine sarılmayı kendi çıkarlarının temel kanunu sayardı. Şeriatı en koyu bir şekilde uygulama siyasetini sürdürdü. Bu nedenle toplumun dine bağlı olarak yaşaması hususunda hiçbir şeyi ihmal etmezdi. Müslüman halkın yaşamlarını en ince noktasına varıncaya kadar denetlemeyi devletin başlıca görevlerinden bulurdu. Kadınların çarşaflarının inceliğini ve kalınlığını polis kontrolünden geçirmek, şık gezinmelerini önlemek, Hıristiyan kadınlarla ilişki kurmalarını veya gayrimüslimlerin çok bulunduğu bölgelere (Pera'ya) gitmelerini yasaklamak ve aynı şekilde Müslüman erkeklerin gayrimüslim tebaayla iş yapmalarını engellemek başlıca kaygısıydı. Bütün korkusu Müslüman tebaa

Hıristiyanlarla görüşür, fikir teatisinde bulunur da kafası aydınlanır ve istibdat rejimine karşı direnir düşüncesinde yatmaktaydı. Halife olarak dine bağlıymış gibi görünme sahteliği içerisinde kendinden önceki padişahlardan çok daha sinsi ve kurnaz davranışları sürdürürdü. Kendisini yakından tanıyanların izlemlerinden anlaşılacağı üzere dine inanmışlığı samimi olmaktan çok uzaktı. Etrafındakiler onun gerçek anlamda dine inanmadığını ve hatta beş vakit namazı dahi kılmaktan kaçındığını, oruç tutmayıp tutar göründüğünü, abdest alma kurallarına uymadığını söylerler. Fakat İslama bağlı görünmek sayesinde cahil halk yığınlarının ve özellikle Arap ülkelerinin sevgisini ve bağlılığını kazanabilmişti. Araplara Türk'ten fazla değer verir, etrafına Arap unsurları toplardı. Memlekete ve millete ne bağlılığı ne sevgisi ne de en ufak bir saygısı vardı. "Onun zamanında toprak kaybetmedik" diyenler başta Kıbrıs olmak üzere en ziyade toprak kaybının Abdülhamid zamanında olduğunu öğrenmelidirler. Ama ne var ki içinden bir türlü çıkamadıkları görgüsüzlük ve bilgisizlik Türk'e en büyük ihaneti ve kötülüğü dokunmuş bir padişahı onlara en yüce padişahmış gibi gösterme yanıltısını yaratmaktadır. Bu yanıltıları gidermek için aydın çevrelerimizse susup oturmaktadır.

OSMANLI'YA ÖZLEM[1]

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıldönümünü kutlama girişimlerini desteklemek üzere vermiş olduğunuz demeçlerde Osmanlı'ya özlem duygularını dile getirdiğiniz görülüyor. Bir konuşmanızda şöyle diyorsunuz: "Büyük bir cihan devletinden devraldığımız mirası soğukkanlı bir yaklaşımla değerlendirmemiz gerektiğine inanıyorum."[2] Bunları söylerken Osmanlı'yı "Büyük bir cihan devleti" yaratmış olarak ve "kültür yıkmayan", "gelenek bozmayan" nitelikler içerisinde tanımlamaktasınız. Bu sözlerinizi, şeriata karşı cephe almış tutumunuzla bağdaştırmak güç oluyor. Şu bakımdan ki, Osmanlı ruhunu canlandırıp bu milleti Osmanlı'nın bağrından çıkmış gibi yapmak ve bu yoldan İslam devleti hayallerini oluşturmak, şeriatçı kesime özgü bir siyasettir ki yanılgılar üzerine oturtulmuştur. Nitekim anımsayacağımız gibi, bir süre önce Refah Partisi lideri de, hasbelkader iktidarda bulunduğu sırada, Osmanlı'yı yüceltici, "hoşgörülü" ve "adil bir devlet"miş gibi gösterici nutuklarıyla, halk yığınlarını etkilemeye çalışırdı; fakat söylediklerinin hepsi de yanlıştı. Örneğin Danıştay'ın 129. kuruluş yıldönümünde konuşurken, "Bizim sultanlarımızın, gerektiğinde kadı önüne gidip oturduklarını, bir tarihi anı olarak hatırlıyoruz" demişti. Yine bir konuşmasında Osmanlı Devleti'nin Müslüman olmayanlara karşı sonsuz bir hoşgörü siyaseti izlediğini söylemişti; tıpkı sizin geçen-

1 Prof. Dr. İlhan Arsel'in, 17 Mart 1999'da Osmanlı Devleti'nin 700. kuruluş yıldönümü kutlamaları vesilesiyle dönemin cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e yolladığı mektup için bkz. *Bilim ve Ütopya*, sayı 59, Mayıs 1999, s.32-34.

2 *Hürriyet*, 8 Şubat 1999.

lerde Osmanlı'nın hiçbir zaman kültür yıkan bir imparatorluk olmadığını söylediğiniz gibi! Hemen belirtmek isterim ki bu tür sözlerin altında tarihi gerçekleri saptırma ya da göz ardı kılma eğilimleri yatar. Çünkü bir kere Osmanlı'nın kurduğu devlet, biraz ileride belirteceğim gibi, Türk'e özgü değil fakat Türk'ü dışlayan, hakir kılan, zulüm altında tutan bir devlet olmuştur.

Öte yandan bu devlet, çok geniş sınırlara sahip bulunmakla beraber hiçbir zaman "büyük" bir devlet olmamıştır; 600 yıllık bir tarih süreci boyunca tam manasıyla kaba kuvvet simgesi olarak kalmıştır. Daha doğrusu Batı'nın henüz akıl çağına erişip kaba kuvveti, akıl kuvvetiyle alt edebilecek duruma girmediği bir dönemde, din adına girişilmiş savaşlarla dört bir yana yaygın fakat her bakımdan içi kof bir imparatorluk olmuştur. Bundan dolayıdır ki sınırlarının genişliğiyle ters orantıda bir saygınlık yaratmıştır ki değerler terazisinde sıfır demektir. Çünkü tarih içerisinde bir devleti "büyük" devlet niteliğinde kılan şey, kılıç yoluyla fetihler yapıp geniş arazilere sahip olmak değil fakat uygarlık yaratmaktır; hiç değilse uygarlığa ayak uydurmaktır. Oysa Osmanlı'nın, ne uygarlığa ne ilim ve sanata ne de insanlığa hiçbir olumlu katkısı olmamıştır.

Osmanlı'nın oluşturduğu tarihi uygarlık yaratmak ya da uygarlığa ayak uydurmak şöyle dursun, fakat sadece din adına girişilmiş savaşlarla ya da dini ayakta tutmak, "asayişi" sağlamak bahanesiyle işlenmiş cinayetlerle, adaletsizliklerle ve özgürlük ihlalleriyle dolu bir tarih olmuştur. Osmanlı'nın gittiği yerde uygarlık yeşermemiş, aksine çöl zihniyeti yerleşmiştir. Osmanlı'nın boyunduruğu altında kalan Batı ülkeleri bu boyunduruktan kurtuldukları an şahlanıp gelişme yoluna girmişlerdir. Osmanlı yöneticileri, "din" ve "asayiş" adına, bir yandan her türlü şiddet ve zulüm yollarına başvururlarken, diğer yandan da halkın fikir seviyesini düşük tutup "düşünme" yollarını tıkamışlardır; sırf kolaylıkla saltanat edebilsinler diye! Kendi saltanatları ve çıkarları doğrultusunda olmak üzere "din" ve "devlet" güvenliği, onlar için öylesine sihirli bir anlam taşır olmuştur ki, aklın alamayacağı ve insafın kavrayamayacağı gaddarlıklara yönelmeyi olağan saymışlardır. Örneğin Osmanlı padişahları için "asayiş" uğruna adam öldürme kotaları her gün ortalama yedi kelle, vezirler için her gün altı kelle ve daha aşağı kademelerdeki "rical" için her gün itibariyle bir kelleydi. Bu gelenek, Osmanlı padişahlarının ve yöneticilerinin, şeriata dayalı devlet güvenliği adına sahip oldukları "öldürme hakkından doğma bir şey sayılmıştır. Köprülü Mehmed Paşamız, beş yıllık vezareti boyunca, aynı bahanelerle en

azından otuz bin insam öldürtmüş; 1623-1640 tarihleri arasında saltanat süren IV. Murad sultanımız, saltanatının sadece son yedi yıllık süresi içerisinde elli binden fazla insanın canına kıymıştır. Tahtta bulunduğu 17 yıllık süre içerisinde öldürttüğü insanların sayısının yüz binin üstünde olduğu anlaşılmaktadır. Şu hale göre Köprülü Mehmed Paşa beş yıl boyunca günde ortalama 16 ve IV. Murad ise, sadece yedi yıl boyunca günde 19 insan öldürtmek suretiyle yukarıdaki kotayı biraz aşmışlardır.

"Din ve devlet güvenliği" bahanesi bir yana sadece keyfiliğe dayalı olarak sultanlarımızın başvurdukları adaletsizliklerin tarihte bir eşi pek yoktur. IV. Murad'ın, uzun süre en yakın adamı olarak yanında bulundurduğu Abaza Mehmed Paşa'yı ve az sonra çok sevdiği Şair Nefi'yi ipe çektirtmesi (ki tarihçiler "izahı güç" bir hareket olarak tanımlarlar) ya da IV. Murad'dan sonra tahta çıkan Sultan İbrahim'in, Kara Mustafa Paşa gibi dürüst ve dirayetli bir veziri, sırf kâhya hatunun 500 araba odun isteğini geciktirdi diye, Cinci Hoca gibi seviyesiz din adamlarının melaneti ve kışkırtmasıyla öldürtmesi ve bununla yetinmeyip Yusuf Paşa gibi Girit Adası fatihi ve denizcilik uzmanı bir kimsenin, yeteri kadar kürek çekicisi bulunmadığı gerekçesiyle sefere çıkılamayacağına ilişkin sözlerini kendine hakaret sayıp,: "Bana denizcilik dersi mi vereceksin, Allah'ın belası herif" diyerek hakaret yağdırması ve sonra orada hazır bulunan Bostancı Başı'ya, "Bana hemen kellesini getir bu adamın" demesi; ya da Abdülhamid gibi iblis ruhlu bir padişahın, sırf kendi görüşleriyle ters yöndedir diye Mithat Paşa'yı sorgusuz sualsiz Taif'te boğdurtması; nice sayısız örneklerden sadece bir demettir.

Fakat bütün bunların dışında bir de şunu anımsamak gerekir ki asıl tüyler ürpertici olan şey padişahlarımızın, kendi babaları ve kardeşleri dahil, kendileriyle aynı kandan olanları yok etmek maksadıyla izledikleri siyasettir. Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan I. Osman'dan itibaren II. Mahmud'a (1808) gelinceye kadar, hemen her padişah, tahta kurulup Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi sayılmak ve şeriat emirleri gereğince "asayişi" sağlamak uğruna baba, oğul, kardeş, yeğen ve amca vs. katline girişmekten ve vicdan sızlatıcı cinayetleri işlemekten geri kalmamışlardır. Bu cinayetler serisi, bilindiği gibi, I. Osman'ın kendi amcası Dündar Bey'i boğdurarak padişahlık tahtına oturmasıyla başlar. I. Murad, 1360'ta kardeşi İbrahim'i sonra diğer kardeşi Halil'i ve 1385'te oğlu Savcı'yı boğdurtmuştur. Sultan I. Beyazıd, 1389'da kardeşi Yakup'un hakkından gelmiş, fakat bununla da yetinmeyip diğer dokuz kardeşini de (kendi deyimiyle)

geberttirmiştir. I. Mehmed, 1413'te kardeşi Musa'yı; Sultan II. Murad, 1423'te kardeşi Mustafa'yı ve 1443'te oğlu Alâeddin Ali'yi öldürtmüş ve ayrıca tahta cülus ederken de Ahmed, Mahmud ve Yusuf adındaki kardeşlerinin gözlerini kör ettirmiştir. Fatih Sultan Mehmed, tahtı ele geçirebilmek için kendi öz babasını ve ayrıca 30 kadar kardeşini öldürtmekten çekinmemiş ve bilindiği gibi kardeş katli geleneğini adeta hukukileştirmiştir. Kanun hükmü niteliğindeki iradesini, ferman şekline sokarken saray katiline şöyle emretmiştir: "Kanunname-i Âl-i Osman'a şu derkenarı da düşer: 'Her kimseye ki bundan böyle saltanat müyesser ola, nizamı âlem için kardeşlerini katleylemek münasiptir' ..." Ve bütün bu işleri o, hep din adamlarından aldığı fetvalarla yapmıştır. II. Beyazıd, 1482'de kardeşi Cem'in oğullarını ve 1507'de kendi öz oğullarından Mahmud ile Mehmed'i ve nihayet 1511'de de diğer oğlu Şehinşah'ı öldürtmüştür. I. Selim 1512'de kendi öz babası II. Beyazıd'ı ve ayrıca 1513'te kardeşleri Korkud ile Ahmed'i ve bir düzine kardeş çocuklarını öldürtmüştür. Daha sonra Kanunî Sultan Süleyman 1522'de yeğenlerini, 1553'te oğlu Mustafa'yı ve torunu Mehmed'i ve 1560'ta oğlu Beyazıd'ı ve diğer torunlarını öldürtmüştür. Sultan III. Murad ise 1574'te beş kardeşine kıymıştır. Daha sonra Sultan III. Mehmed, 1595-1603 yılları arasında 19 kardeşini ve iki oğlunu ve babasından gebe kalan 15 cariyesini öldürtmüştür. Bu örnekleri izleyerek, II. Mustafa, IV. Murad, IV. Mehmed, III. Osman ve Sultan II. Mahmud hepsi de kardeşlerini ve yeğenlerini öldürterek cinayetler serisini tamamlamışlardır.[3]

Böylece Osmanlı tahtına çıkan 37 padişahtan 18'i, başta öz babaları, oğulları, torunları, kardeşleri, amcaları vs. olmak üzere yakın hısım ve akrabadan nice sayısız insanın kanına girmişlerdir; sanki tahta çıkmanın ve tahtta kalmanın biraz daha insaflı, biraz daha insani şekli olamazmış gibi. Tarihte böylesine eli kanlı bir başka hanedana ve "din ve devlet güvenliği" adına girişilmiş cinayetlere örnek bulmak kolay değildir. Eğer Refah Partisi lideri "Osmanlı adaleti"nden söz ederken, bu yukarıdaki örneklerin daha nice misilleriyle dolu bulunan Osmanlı tarihini "ideal" bir "adalet tablosu" olarak gösterebiliyorsa, bunu bilgisizliğine olduğu kadar kötü niyetine vermek gerekir. Bu kötü niyet şunu göstermektedir ki kazara orduyu ele geçirip bu ülkeyi sultası altına almış olsaydı, uygulayacağı adalet işte böyle bir "Osmanlı adaleti" olacaktı. Ama Atatürk'ün ruhu ve Atatürkçü ordu ona bu fırsatı vermemiştir ve vermeyecektir.

Söylemeye gerek yok ki Osmanlı'nın asıl büyük kötülüğü, Türk halkına karşı olmuştur. Kuşkusuz ki tarih boyunca kendi halklarını

3 İlhan Arsel, *Şeriat Devleti'nden Laik Cumhuriyet'e* ..., Kaynak Yayınları, İstanbul, 2004, s.555.

sömüren, sefillikler içinde inleten hanedanlar çoktur; fakat Osmanlı hanedanı bunların başını çekenlerden biridir. Osmanlı'nın en büyük kötülüklerinden biri, insan varlığının kutsallığı fikrine yabancılık bir yana, fakat bir de din adına ve ganimet edinme amacıyla girişilmiş savaşlarla bu milleti yeryüzünün en geri toplumlarından biri haline getirmiş olmasıdır. Kurulduğu andan ortadan yok olduğu ana gelinceye kadar geçen 600 yıllık yaşamı boyunca Osmanlı Devleti'nin giriştiği savaşların ortalaması, hemen her on, on beş ya da yirmi yılda bir savaştır. Sadece 1606 yılından önceki 240 yıllık süre esnasında 35 savaş yapmışızdır ki bu her yedi yılda bir savaş demektir. Bundan dolayıdır ki Türk'ün adı "Savaş'tan başka bir şey bilmez"e çıkmıştır. Örneğin Lloyd George'un dediği gibi, eğer Ay'da savaş olsa ve merdiven kurup Ay'a çıkmak mümkün bulunsaydı, Osmanlı padişahları bu milleti Ay'a götürüp savaştırmaktan geri kalmayacaklardı. Şeriatın "cihat" emirlerini uygulayacağız ve yeryüzünü "Darülislam" haline sokacağız, ganimetler alacağız diye padişahlarımız, özellikle 16. yüzyıla gelinceye kadar ömürlerini savaş meydanlarında geçirmişler, bir sınırda bitirdikleri savaşı bir başka sınırda devam ettirmişler, hatta bazen iki sınırda birden savaşır olmuşlardır (Kanunî Sultan Süleyman'ın yaptığı gibi). Ve ne hazindir ki ölüme sürükledikleri vatan evlatlarını, "vatan" savunması ve "millet" sevgisi duygularıyla değil fakat cennetteki "hurilere", "iri gözlü güzel bakirelere" kavuşacakları vaatleriyle kandırmışlardır. Bunun en son örneği, Birinci Dünya Savaşı'na girerken, Fatih Camii önünde Fetva Emini tarafından okunan hükümet bildirisidir. Orada, "Ey Müslümanlar Ulu Tanrı size her yerde savaş vermenizi emreder; Tanrı size zaferler verecektir; cennetler ve güzel kızlar hediye edecektir" demekteydi. Görüldüğü gibi kendilerini, Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi sanan padişahlarımız, Tanrı'yı insanlara güzel kızlar bulurmuş gibi bir durumda tanımlamakta sakınca duymamışlardır. Daha başka bir deyimle biz Türkler, savaş denen şeyi "milli çıkarlar" ya da "milli savunma" adına yapmamışızdır. Bu savaşları sadece ve sadece padişahlarımızın yağma ve talan siyasetleri, "kâfirlere" saldırıp ganimet edinme, haremlerini güzel kadınlarla doldurma hevesleri adına yapmışızdır. Sonu gelmez bu savaşlar yüzündendir ki padişahlarımız ve onlara körü körüne boyun kıran paşalarımız, ayanımız, ulemamız, kadılarımız ve tüm yönetici kadrolarımız, doğru dürüst bir devlet ve hükümet sistemi kurma düşüncesinden yoksun kalmışlar, toplumu tam manasıyla "aşiret devlet" anlayışı içinde tutmuşlardır. Ulusal, sosyal, ekonomik ve siyasal sorunlara

zaman ayırıp halkın refahına çalışmayı akıllarından geçirmemişlerdir. Yaptıkları tek şey, şairin dediği gibi, "boş torbayla at tutmak kabilinden yalanlarla" halkı kandırmak, savaş meydanlarında kırdırmak, sömürüp soymak, köle şeklinde kullanmak olmuştur.

Öte yandan Osmanlı çoğu zaman saflığa varan akılsızlıklarla bu ülkeyi, yabancının öğütlerine göre yönetir olmuş, dışa (Batı'ya) karşı haysiyetsiz ve dilenci durumlarında kalmış, "Akıl Frenk'ten, saltanat bizden" diyerek övünmeyi marifet sanmıştır. Askeri bakımdan en güçlü durumda bulunduğumuz 240 yıllık bir süre içerisinde 35 savaştan yarısını kaybetmiş fakat bunun sebeplerini dahi araştırmayı akıl etmemiştir; he şeyi kader işi bilmiştir. Ve işte Osmanlı'nın her alandaki aymazlığı ve bağnazlığı yüzündendir ki bu millet, Birinci Dünya Savaşı sonucunda yok olma tehlikesiyle baş başa kalmıştır. Bizi, Osmanlı'nın her türlü akılsızlıklarından, millet çıkarlarına ters düşer şekilde savaş yapma budalalıklarından, insafsızlıklarından, zulüm ve gaddarlıklarından, sömürü hırsından ve nihayet uçurumlara sürükleme vicdansızlıklarından kurtaran Atatürk olmuştur. Ve işte şimdi TC devletinin yöneticileri, Atatürk'e adeta "inat olsun" der gibi, bu milleti yeryüzünün en geri toplumu haline getiren Osmanlı'nın, 700. yılını kutlamak üzere, yine bu milletin fakir kesesinden 900 milyar liralık bir harcamaya girişmişlerdir. Hani sanki gadre uğrayanı, gadre uğratanın ikinci bir kez kurbanı yapmak istercesine!

Yazımı bitirmeden önce Osmanlı'yla ilgili bir değerlendirmenize daha değinmek isterim ki o da şu; gazetecilere vermiş olduğunuz 8 Şubat 1999 tarihli demecinizde şöyle demektesiniz: "Yunanistan 400 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu değil de Fransız İmparatorluğu'nun egemenliği altında kalsaydı, bugün Teodorakis diye bir müzisyen olmazdı." Bu sözlerinizin yanılgıya saplı birçok yönü var. Bir kere "Fransız İmparatorluğu" örneğini vermekle isabetsiz bir seçim yapmışsınız. Çünkü her ne kadar Fransa'yı, birçok yönü bakımından eleştirmek mümkünse de, kültür yıkan bir zihniyetin temsilcisi olarak göstermek yanlış ve hatta gülünç olur. Bırakınız akıl çağının doğuşuna vesile olmak suretiyle Batı dünyasını, 18. yüzyılda, ilim ve kültür ışığına kavuşturmuş olmasını, her dönem itibariyle Fransa kendi içinde ve dışında her çeşit kültür canlılığını sağlamış olan bir ülkedir. Napolyon Bonapart gibi bir diktatör dahi, Osmanlı egemenliği altındaki Mısır'ı 1798'de işgal ettiği zaman, oradaki kültüre ve bu kültürü oluşturan İslami zihniyete (velev ki siyaset icabı olsun) saygılı davranmış, İslam dinini ve bu dinin kurucusunu övücü sözler söylemiş ve askerlerini Müslüman halkın geleneklerine saygı göstermeye zorlamıştır.

Osmanlı'nın kültür yıkan, gelenek bozan bir zihniyete sahip olmadığına dair sözlerinizin yanlış olan diğer bir yönü şu ki, "kültür" denen şey, kılıçla, kaba güç yoluyla ülkeler fetheden Osmanlı bakımından hiçbir zaman ve hiçbir dönem itibariyle değer taşımamıştır. Bunun böyle olduğunu çoğu yayınlarımla uzun uzadıya açıkladım. Fakat şimdi burada değinmek istediğim ilginç bir örnek var ki, o da şu: Paris'te ünlü Louvre Müzesi'ni ziyaret edenler, ana giriş kapısından girdiklerinde mermer merdivenlerin tam başında nefis bir heykelle karşılaşırlar. İnsanın soluğunu kesecek kadar güzel ve muhteşem bu heykelin kaidesinde, "La Victoire de Samathrace" diye yazılıdır. MÖ 4. yüzyıla ait ve bir benzeri az bulunan bu emsalsiz sanat eseri, Edirne'de Roma kazıları esnasında ortaya çıkarılmış ve 1863'te, Osmanlı'nın kültür ve sanattan habersiz yöneticilerinin muvafakatleriyle, Charles Champoiseau adındaki Fransız konsolosu tarafından Edirne'den Paris'e nakledilmiştir. "Heykel" gibi sanat eserlerini, şeriat zihniyetine saplı olarak "put" niteliğinde sayan Osmanlı'dan daha başka ne beklenirdi ki! Osmanlı'nın kültür ve sanat bakımından bilgisizliğini ve ilgisizliğini ortaya vuran, buna benzer daha nice örnekler var! Evet, "kültür" denen şey öyle bir nesnedir ki, altı yüzyıl boyunca Osmanlı'nın düşünce âleminde yer etmemiştir. Osmanlı için önemli olan şey, fethedilen ülkeler halkının kültürü ya da gelenekleri değil, oralarda yağma ve talan edilebilecek şeylerdi. Bu sayededir ki başta padişahlarımız olmak üzere yöneticilerimiz, keselerini altınlarla, haremlerini güzel kadınlarla doldurmuşlardır. Bunu yaparlarken yabancıdan yalvararak aldıkları borç paralarla halkı sonu gelmez savaşlara koşmuşlardır. Bu arada Hıristiyan ailelerinin çocuklarını körpecik yaşlarda zorla alıp Müslüman yaparak orduya ve devlet mekanizmasına kaynak sağlamaktan geri durmamışlardır.

Öte yandan Osmanlı'yı "kültür yıkmaz" ve "gelenek bozmaz" şeklinde tanımlarken yanılgıya düştüğünüz bir başka husus var ki o da Osmanlı'nın en büyük bir acımasızlıkla Türk'ün kültürünü, dilini, değer ölçülerini, İslam öncesi güzel geleneklerini ve her şeyini yıkıp yerine Arap ve Acem kültürünü yerleştirmekten geri kalmamış olmasıdır. Türk'ün kültürüne saygı göstermek şöyle dursun fakat Türk'ü adam yerine bile koymamış, her daim hor ve hakir görülmeye layık bulmuştur. Bugün hâlâ başımıza taç eder olduğumuz Kanunî Sultan Süleyman, şairler tarafından kendisine sunulan, "Padişahım, Türk'ü öldür baban olsa da; çünkü Peygamber böyle buyurmuştur" şeklindeki şiirleri zevkle dinlerdi.

Ve nihayet Osmanlı'yı, farklı din ve inançtakilere karşı hoşgörülüymüş gibi göstermek isteyen yukarıdaki sözlerinizin yanlış olan diğer bir yönü şu ki, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan "gayrimüslim"lerin durumu, 1854 yılına gelinceye kadar, ikinci sınıf "tebaa" olmaktan ileri geçmemiştir. Mahkemelerde tanık olamazlar, orduya asker olarak alınmazlar, devlet hizmetinde kullanılamazlardı; vergi yükümlülükleri, Müslümanların çok üstünde tutulurdu. İbadet için yeni bir bina (kilise, havra vs.) yapamazlar, çoğu zaman eski ibadet yerlerini tamir ettirmek olanağından yoksun bırakılırlardı. Müslüman kişilerle hukuki ihtilafa düştüklerinde haklarını elde etme olasılığından yoksun kılınırlardı. İddialarını ispat için Müslüman olmayan kişileri tanık gösteremezlerdi. Her ne kadar 19. yüzyılın ortalarında, dış baskılar sonucu olmak üzere düzenlenen Tanzimat Fermanlarıyla gayrimüslimlere, Müslümanlar gibi eşit haklar tanındığı ilan edildiyse de gerçekte ve hukuk alanında böyle bir eşitlik söz konusu olmamıştır. Bundan dolayıdır ki gayrimüslim tebaa, Osmanlı Devleti'ni kendi devleti olarak görmez, yabancı devletlere (örneğin Fransa, İngiltere, Rusya) kurtarıcı ya da koruyucu gözüyle bakardı. 19. yüzyılda dışa karşı tam manasıyla güçsüz ve büyük devletlerin uşağı durumunda bulunduğu içindir ki Osmanlı Devleti, kendi içindeki gayrimüslim tebaaya karşı, Türk halkından daha az zararlı olmuştur.

Bütün bu yukarıda değindiğim hususlar, Osmanlı'yı hani sanki bağrından çıkmış olduğumuz bir kaynakmış gibi gösterip bununla övünmemiz gerektiğini belirten tutumunuza karşı verilebilecek yanıtın pek kısa bir özetidir. Konu hakkında daha geniş bilgileri *Şeriat Devleti'nden Laik Cumhuriyet'e*[4] adlı kitabımda bulmak mümkündür. Fırsat bulur okuyabilirseniz, bu tür bir yıldönümünü kutlamanın bu toplumun suratına atılmış bir tokat olduğunu kabul edeceğiniz muhakkaktır. Kuşku edilemez ki böyle bir kutlama, 600 yıl boyunca zulüm ve sömürü altında tutulan, uygarlık aşamasından yoksun bırakılan, hor ve aşağı tutulan bu milleti, artık tarihten silinmiş ve aslında Türklükle hiçbir ilgisi bulunmamış olan Osmanlı'ya bir kez daha rezil etmekten başka bir şey olmayacaktır. Yapılacak şey Osmanlı'yı yüceltmek ve onunla övünmek değil, insanlarımıza Osmanlı'nın kötülüklerini sergilemektir.

En iyi dileklerimle.

---

4 İlhan Arsel, *Şeriat Devleti'nden Laik Cumhuriyet'e Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına*, 5. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2004.

HAYSİYETLİ DEVLET ANLAYIŞI![1]

Zaman zaman geçmişi anmanın, sersemleşmiş kafamızı sağlıklı yönde etkilemek bakımından yararlı olduğu muhakkak. Bireyler için geçerli sayılmak gereken bu reçete toplumlar bakımından da olumlu sonuç verir. Hele bizim gibi beş yüzyıllık Osmanlı tarihine miras konmuş ve "Haysiyetli Devlet" anlayışına yabancı bırakılmış ve Atatürk sayesinde bu anlayışa kavuşturulmuş toplum için bu bir "lazıme"dir. Haysiyetli Devlet anlayışını ayakta tutabilmek için ara sıra Osmanlı Devleti'nin haysiyet duygusundan yoksun yöneticilerinin eylemlerine ve kendi halklarını ezerlerken Batılıya karşı baş eğmişliklerine şöyle bir göz atmak koşuldur. Örnekleri buraya sığdırmak mümkün değil; fakat şimdilik birkaçını özetlemekle yetinelim.

Osmanlı Devleti'nin, özellikle Kanunî'den sonraki tarihi, yöneticilerin saflığa varan "akılsızlıklarının" ve "onursuzluklarının" zengin örnekleriyle doludur. Padişah dâhil olmak üzere devlet gemisini yürütenlerin hemen hepsi kültürsüz ve hatta "çocuk zekâlı" denebilecek kertede kimseler olup koskoca bir devleti, sadece "yabancıdan" aldıkları akıl ve tavsiyelere göre yönetmekten başka bir şey yapmazlardı. Böylece hem kendilerini hem de temsil ettikleri devleti haysiyetsiz durumlarda bırakırlardı. *Tarih-i Cevdet* bu konularda emsalsiz denebilecek değerde bir kaynaktır. Nice örneklerden biri olmak üzere Cevdet Paşa'nın Hicri 1219 yılı olaylarına dair anlattıklarını gözden geçirmek yeterlidir; şöyle ki:

III. Selim zamanında Osmanlı Devleti, ezeli Rus belası yüzünden Fransa'yla işbirliği yapmak; fakat İngilizler aleyhine tutum

1 26 Şubat 2003.

takınmak gibi bir kurnazlığa kapılır. Ne var ki bu budalaca siyaset nedeniyle İngiltere'nin düşmanlığını tahrik etmiş olur. Bu yüzden İngiltere, Osmanlı Devleti'ni Fransız etkisinden koparmak maksadıyla, o muazzam donanmasını, Kurban Bayramı'na tesadüf eden bir tarihte İstanbul'a gönderir. Bayram dolayısıyla Osmanlı donanmasının sahil koruyucuları izinlidirler. Bu arada İngiliz elçisi, Kaptan Paşa'yı çeşitli demeçlerle oyalamış bulunmaktadır. Böylesine bir durumu fırsat bilen İngiliz donanması, İstanbul halkının bayram namazını kılmakta olduğu bir sırada Sarayburnu önlerine gelir ve Baruthane açıklarında demir atar. İngiliz elçisi, Babıâli'ye "Nota" (Ültimatom) göndererek Osmanlı donanmasının emanet olarak kendilerine teslimini ve Osmanlı hükümetinin İngiltere ve Rusya'yla yeni bir antlaşma imzalamasını ister. Bayram namazından çıkan Padişah ve halktan kişiler, burunlarının dibinde İngiliz donanmasını görünce şaşırıp, korku ve dehşete kapılırlar. Şeriat verileriyle beyinleri çürümüş bu insanlar, İngiliz donanmasının Sarayburnu önlerine gelmesini kıyamet işareti sayarlar ve "İşte kıyamet günü yaklaştı, sarı derililerin ortalığa hükmedeceği söylenen kıyamet gününe alamet işte (budur)" diyerek dövünüp durmaya başlarlar.

Padişah'a gelince, o da ne yapacağını şaşırmıştır. Derhal Bakanlar Kurulu'nu (Vükelâ'yı) toplantıya çağırır, durumu tartışır ve uzun görüşmelerden sonra nihayet İngiliz elçisinin verdiği "Nota" (Ültimatom) gereğince hareket etmekten başka bir çare kalmadığına karar verir. Bunun üzerine adamlarından birini Fransız elçisine göndererek, derhal İstanbul'u terk etmesini ister. Ancak Fransız elçisi "Sebastiyan" direnir ve Padişah'a şu mesajı iletir:

"Böyle beş on gemiye, bir başkenti teslim etmek ne demektir? Bundan sonra Osmanlı Devleti bağımsızlığından ve toprak bütünlüğünden ne yüzle söz açabilecektir? Bu (İngiliz donanmasında) asker yok ki karaya dökülüp de ülkeyi ele geçirsin. Şadece Sarayburnu'na yeteri kadar top yerleştirirseniz bu donanmayı harap edebilirsiniz. Onlar için tehlike sizdekinden çok (olmalıdır); hem sizin top ateşinizden... Hem de uygunsuz bir rüzgâr eserse karaya düşmekten (korkarlar)... (Bu olmasa bile), bütün yapabilecekleri nihayet İstanbul'un bir iki mahallesini topa tutup yakmaktan ibaret kalacaktır. İstanbul'da esasen ikide bir yangın çıkıyor. Farz edin ki yine böyle bir yangın oldu... Yanan yerler yeniden yapılır ama bir kere yıkılan devlet itibarı ve haysiyeti bir daha yapılabilir mi?"[2]

---

2 Ahmed Cevdet Paşa, *Cevdet Paşa Tarihinden Seçmeler*, c.2, haz. Sadi Irmak, B. K. Çağlar, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1973, s.70-71.

Fransız elçisinin bu sert sözleri üzerine Padişah, yeniden Bakanlar Kurulu'nu toplar ve bu kez Fransız elçisini de (tercümanla birlikte) yanında hazır bulundurur. Toplantı boyunca elçi, yukarıdaki görüşlerini tekrarlayarak İngiliz Nota'sının reddedilmesi hususunda Bakanları ikna eder. Gereken tedbirler alınır. Böylece İngiliz donanması için çekilip gitmekten başka çare kalmaz.

Bu basit olay, Osmanlı Devleti'ni yönetenlerin ne tıynette kimseler olduklarının sayısız örneklerinden biridir. Bundan dolayıdır ki halk arasında "Akıl 'Frenk'ten saltanat 'biz'den" şeklinde konuşmalar olurdu.[3]

Gerçekten de yöneticiler bu ülkeyi, çoğu zaman yabancının ve daha doğrusu Batı devletleri yöneticilerinin direktifleri ya da öğütleri doğrultusunda, sonu belli olmayan maceralara sürüklemişlerdir. Anımsatalım ki Kanunî'nin Fransız Kralı François'le kurduğu ilişkilerden sonra Fransa, Osmanlı Devleti'nin iç ve dış siyaseti üzerinde giderek artan bir etkiye sahip olmuş ve bu etki kısa zamanda doruk noktayı bulmuştur. Hem de öylesine ki Cevdet Paşa'nın yazdıklarından öğrendiğimize göre, Osmanlı yöneticileri, Hicri 1182'de, Fransa'nın kışkırtmasıyla Rusya'ya savaş açmaktan geri kalmamışlardır.[4] Yöneticilerin beyinsizlikleri o kertedeydi ki devlet adına imzaladıkları sözleşmelerin hükümlerini dahi anlayamazlar ve bunların ne gibi olumsuz sonuçlar doğuracağını takdir edemezlerdi. Hicri 1196'da Rusya'yla yapılan ticaret anlaşması, bunun sayısız örneklerinden birisidir ki yer darlığı nedeniyle, bir başka yazımızın konusu olacaktır.

---

3 İlhan Arsel, "Akıl Frenk'ten... Saltanat Bizden", *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 2001; elinizdeki kitapta s.39 vd.

4 Yukarıdaki hususlarla ilgili kaynaklar için bkz. İlhan Arsel, *Şeriat Devleti'nden Laik Cumhuriyet'e Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına*, 5. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2004.

"AKIL FRENK'TEN... SALTANAT BİZDEN"[1]

Medrese yetiştirmesi demek olan Osmanlı kafası, özellikle 18. ve 19. yüzyıllar boyunca, yabancının aklına ve önerilerine hatta emirlerine göre iş görme geleneğini edinmişti. Başta padişah olmak üzere devlet ricali, şeriat hükümlerine uyarak iş görmenin yetersiz, yararsız ve felaket doğurucu olduğunu anladıkları ve başkaca da yapacak bir şey bulamadıkları zamanlar, yabancıdan akıl alma yoluna başvururlardı, fakat kurnazlığı elden bırakmayıp sanki kendi akıllarınca ve şeriat doğrultusunda iş görüyorlarmış gibi davranırlardı. Sırf halk indinde küçümsenmemek ve dinsiz görünmemek için. Ne var ki gün gelmiş, bu kötü ve haysiyet yıkıcı gelenek, halkın bile farkına varabileceği boyutlara erişmiş, "Akıl Frenk'ten, güzellik Çerkeş'ten, saltanat Âli Osman" şeklini alan bir slogan şekline dönüşmüştür. Osmanlı için "Frenk" sözcüğü, bizim şimdi kullandığımız "Batı dünyası" deyimini karşıladığına göre, yukarıdaki slogan, "Akıl 'Batı'dan, saltanat 'biz'den" örneği yaşantılarımızın veciz bir anlatımı olmaktaydı. En basit işleri bile yabancı uzmanların öneri ve öğütlerine göre yapma geleneğinin ilginç örneklerine, 18. yüzyılda özellikle padişah III. Mustafa (1717-1774) zamanında rastlamaktayız.

Anımsatalım ki III. Mustafa, Osmanlı ordusunun derli toplu bir düzene sokulması, özellikle topçu birliklerinin ıslahı, tophanenin modernleştirilmesi ve "Mühendishane-i bahri-i hümayun" adıyla bir mühendis okulu açılması ve bu yoldan donanma için yetenekli

1 *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 2001.

uzmanlar yetiştirilmeye çalışılması vs. gibi yenilikleri, hep Baron de Tott adındaki bir Fransız'dan aldığı akıl sayesinde yapabilmiştir. İstanbul'da, Fransız elçiliğinde görevli bulunan Baron de Tott, 1784'te yayımladığı *Memoires sur les Turcs et Tartares*[2] adlı kitabında, başta vezirler ve paşalar olmak üzere Osmanlı yöneticilerinin bilgisizliklerini sergiler; gerek askerî ve gerek idari konularda yabancıdan nasıl akıl dilendiklerini ve yabancı aklıyla devlet gemisini nasıl yürütmeye çalıştıklarını hikâye eder. Çeşme Limanı'nda Osmanlı donanmasının yok edilip de Rusların İstanbul surları dibine gelmelerine ramak kaldığı bir sırada, Padişah'ın ricası üzerine kendisinin (gayriresmi olarak) nasıl komuta mevkiine getirildiğini, ordunun dizginlerini nasıl deruhte ettiğini, nasıl askerin moralini yükselttiğini ve nasıl kötü durumu düzelttiğini anlatır ki doğrudur. Gerçekten de Rusların, o dönemde yeni ve modern silahlara sahip olmaları, örneğin, son tekniğe uygun topçu birlikleri kurmaları ve bu sayede Osmanlı ordusunu hezimete uğratmaları üzerinedir ki III. Mustafa, Fransız elçiliğine başvurarak Baron de Tott'tan yaralanmak istediğini bildirmiş ve isteğinin kabul edilmesi üzerine onu topçu birliklerini düzene sokmak maksadıyla görevlendirmiştir.

Böylece askerî ıslahatta bulunabileceğini düşünmüştür; düşündüğü gibi de olmuştur fakat bunu yaparken Padişah, aynı zamanda vezir ve komutanlara ve diğer yetkili memurlarına talimat vererek her hususta Baron de Tott'a yardımcı olmalarını, onunla işbirliği yapmalarını bildirir. Ne var ki bu bildiri, "Devlet ricalini" telaşlandırır. "Gâvurdan akıl almak" gibi bir duruma düşmenin telaşıdır bu. Taassubun ve geriliğin bilinçaltı oluşturduğu utanma duygusu içerisinde ne yapacaklarını şaşırırlar. Fakat "gâvur"dan akıl almaktan başka bir çare bulunmadığı için razı olurlar. Bununla beraber, bilgisiz olsalar da tilkiye taş çıkartacak kertede kurnaz oldukları için hiç değilse halka farklı görünmenin yollarını bulmakta çok ustadırlar. Halkın kendileri hakkında "Hiç 'Müslüman' bir kişi gâvurdan akıl alır mı?" diyememesi için her türlü yalanı uydurup kandırma usullerine başvurmaya hazırdırlar.

Bu bakımdan yapılacak şey, Padişah'ın emrini gizli tutmak ve "gâvur"dan aldıkları aklı, kendilerine aitmiş gibi sokuşturmaktır. Bunu sağlamak üzere Baron de Tott'u, idarenin alt kademesindeki memurlarına tercümanlık yapıyormuş gibi tanıtırlar. Kanunî Sultan Süleyman'dan sonraki dönemlerde Osmanlı yöneticilerinin

2 Baron de Tott, *Mémoires du baron de Tott sur les Turcs et les Tartares*, 4 cilt, Amsterdam, 1784.

akılsızlığını ve bilgisizliğini ortaya vuran örnekler pek çok. Onların bu yönlerine tanık oldukça utanç duymamak mümkün değil; kimler bu milletin başına geçebilmiş ve kimler bu ülkeyi yönetmiştir diye!

Osmanlı döneminde her işimizi "gökten inme buyruklara" (yani şeriata) göre ya da "yabancıdan" gelme akla göre yürütür olmamızın nedeni "akıl" denen cevheri kullanma alışkanlığından yoksun ve "hazırcılığa" alışık oluşumuzdu.

Aklın bağımsızlığına, rehberliğine ve özgür düşünme geleneğine kavuşmadıkça kendine güven duygusuna sahip bulunmadıkça Osmanlı için ikinci sınıf millet kalmak ve nihayet yok olmak doğaldı. Milletçe saplandığımız kısırdöngüden, yani yüzlerce yıl süren medrese eğitiminin nasırlaştırdığı "akılsızlık"tan, "hazırcılık"tan ve "taklitçilik"ten sıyrılmayı biz, ilk kez Atatürk'le onun getirdiği akılcı eğitimle öğrenir olmuşuzdur. Umulur ki bu ülke "Akıl Frenk'ten, saltanat bizden" şeklindeki köhne slogana özlem duyan yöneticilerin eline asla düşmeyecektir.

DEVLETİN HAYSİYETİNİ ÇİĞNETEN ZİHNİYET (İKİ ÖRNEK VE ALINACAK BİR DERS)[1]

Fatih Sultan Mehmed zamanında İstanbul'daki Rum Kilisesi Başpiskoposu Gennodius Skolarius'un Hıristiyan dini akideleriyle ilgili kitabı Karaferye Kadısı Ahmed tarafından Türkçeye çevrilir ve önce Hammer ve sonra M. Halası Kun Tiber tarafından yayımlanır. Bir yabancı yazar, bu olayla ilgili olarak, "Ne kadar ilginçtir ki Patrik Gennodius'un kitabı bir kadı tarafından Türkçeye çevrilebilmiştir. Bu şunu ispat etmektedir ki o devir itibariyle oldukça geniş bir hoşgörü var olabilmiştir ve bunu, başında Fatih Sultan Mehmed gibi bir hükümdarın bulunduğu bir hükümet sistemi içerisinde şaşılacak bir olay olarak karşılamamak gerekir"[2] diye hayranlığını anlatır.

Şimdi dört yüzyıllık bir atlamayla II. Abdülhamid devrine gelelim. 1879'da İstanbul'da yaşayan Alman asıllı Köller, yabancı dile vâkıf Ahmed Tevfik adındaki bir lise öğretmeninin yardımıyla bazı Hıristiyan din kitaplarını (İncil'i) Türkçeye çevirir. Fakat çevirmesiyle birlikte tutuklanır ve tabii onunla beraber Ahmed Tevfik Efendi de soluğu hapishanede alır. Köller o tarihte bir İngiliz misyon teşkilâtı tarafından istihdam edilmek ve Müslümanlara Hıristiyan din kitaplarını tanıtmak ve Ahmed Tevfik ise bunların Türkçeye çevirisinde yardımcı olmak ve böylece İslama aykırı davranışta bulunmak nedeniyle suçlanır ve yayımlanan kitaplar top-

1 *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, c.31, sayı 1-4, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, 1974, s.23-26.

2 Jean Deny, "A Propos des Traductions en Turcs Osmanlı des Textes Religicux Chrétlens", *The World of Islam*, c.4, Leiden, 1956, s.30.

lattırılarak Köller'in evrakına idarece el konur. Yabancı bir devlet uyruğu olduğu için Köller'e pek bir şey yapılamazsa da biçare Ahmed Tevfik ölüm cezasına mahkûm edilir. Fakat ne var ki 1879'da İngiltere hükümeti, bu olaylar dolayısıyla Osmanlı Devleti'ne ültimatomu basarak gerek Köller'in müsadere olunmuş evrakının kendisine iadesini ve gerek Ahmed Tevfik'in serbest bırakılmasını ister; fakat Abdülhamid hükümeti, her ne kadar Köller'e hürriyetini iade ederse de istenilen evrakı geri vermez ve Ahmed Tevfik'i de serbest bırakmaz. 30 Aralık 1879'da İngiltere'nin İstanbul'daki Büyükelçisi Henry Layard, Ahmed Tevfik'in serbest bırakılmasıyla ilgili İngiliz talebinin karşılanmaması nedeniyle kendi hükümetinin Babıâli'yle resmi ilişkilerini kestiğini bildirir. Bu arada Alman elçisi de Köller'in Alman uyruklu olduğunu ileri sürerek harekete geçer. Alman hükümeti, İngiliz hükümetinin yaptığı şekilde müdahaleyle müsadere edilen evrakın Köller'e iadesinde ısrar eder. Bu tehdit üzerine koskoca Osmanlı Devleti'nin koskoca padişahı, kendi elleriyle Alman elçisine istenilen evrakı tevdi eder ve Ahmed Tevfik Efendi'yi de derhal serbest bıraktırır. Serbest bıraktırmakla kalmaz, aynı zamanda ailesine tazminat dahi öder. Bunun üzerine 2 Ocak 1880'de İngiliz Büyükelçisi Henry Layard, hükümetinin Osmanlı Devleti'yle yeniden diplomatik münasebetler kurmuş olduğunu Padişah'a müjdeler.

Ahmed Tevfik'in serbest bırakılması ve ölüm cezasının yerine getirilmemesi ve Köller'e ait evrakın iadesi vesilesiyle düştüğü aşağılık durumu hükümet, kendi halkına oldukça farklı şekilde anlatmak kurnazlığını ihmal etmemiştir. Cezayla ilgili olarak bu kararın mahkeme kararı olmayıp nihayet dini bir "fetva"dan ibaret olduğunu ve bu itibarla iptal yoluna gidildiğini açıklamıştır. Bununla da yetinmemiş, aradan iki gün geçtikten sonra yeni bir bildiride Köller'in evrakına el konmasının kanuna uygun olduğunu ve İngiltere'nin hatırını kırmamak maksadıyla bunların iade edildiğini; Ahmed Tevfik'in ölüm cezasına çarptırılmasının "şeriata" uygun bulunduğunu; fakat Padişah'ın, rikkate gelerek ihsan olsun diye onu affettiğini belirtmiş ve tabii bu sefer devleti daha önceki davranışından da haysiyetsiz bir duruma düşürmüştür. Ve yine aynı bildiride hükümet, İngiltere'yle diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmuş olmasından duyduğu sonsuz kıvancını dile getirmiştir. Evet, işte bu çeşit haysiyet duygusundan ve yurt sevgisinden yoksun hükümetlerdir ki vaktiyle bu ülkeyi ve bu milleti bu çeşit nice zavallı durumlara düşürmekten kaçınmamışlardır. Sırf fikir ve vicdan

hürriyeti denilen nesnenin ne olduğundan habersiz ya da "hürriyete" düşman bulunmaları nedeniyle, biçare Ahmed Tevfik her şeye rağmen hayatını tehlikede hissederek yabancı ülkelere kaçmıştır.

Şimdi gelelim ikinci örneğimize: Bilindiği üzere 1867'de "Yeni Osmanlılar" adı altında vezir-i lümidare sine son vermek ve Meşrutiyet'i ilan etmek amaçlarıyla gizli siyasi bir örgüt kurulmuştu. Kurucular arasında Namık Kemal, Ziya Paşa, Ali Suavi, Agâh Efendi, Ebu Ziya Tevfik gibi zamanın tanınmış kişileri vardı. Bu örgüt faaliyetlerini yurtdışında yürütmekteydi. Fransa'da ve İngiltere'de yayımladıkları kitap ve gazeteleri gizlice Türkiye'ye sokarlar ve fikirlerini aydınlara aşılamaya çalışırlardı. *Hürriyet* adlı gazete bunlardan biriydi. Bu gazetenin Türkiye'de okunmasına engel olmak için hükümetin başvurduğu hileler, küçüklükler ve bu yüzden devleti ve milleti dışa karşı düşürdüğü haysiyet yıkıcı durumlar ibretle anılmaya değer. *Hürriyet* gazetesi İstanbul'da, Beyoğlu'nda Coq (Kok) adındaki bir Fransız kitapçısında satılırdı.

Coq bu gazeteyi iki nüsha olarak içli dışlı camekânına yapıştırır ve böylece gelip geçenlerin de okumasını sağlardı. Olayı yetkili bir kalemden dinleyelim: "Bu hali gören zabıta memurlarının durumu nezarete bildirmeleri üzerine; Hüsnü Paşa, Beyoğlu Mutasarrıflığı'na verdiği emirde, hususi memur gönderilerek *Hürriyet* nüshalarının camekândan toplattırılmasını bildirmiş ve Beyoğlu Mutasarrıfı olan Fikri Paşa ise, antlaşma hükümlerince ecnebinin dükkânına girilerek cebri muameleyle hükümetin emrinin yerine getirilip getirilemeyeceğinden bilgisiz olmasından dolayı, gönderdiği adamlara gazetelerin toplattırılmasını tembih etmiş ve bu memurlar da camekânı açmaya kalkışmışlarsa da; kitapçı Coq, sert tabiatıyla hürriyet taraftarlığı hususiyetlerini nefsinde birleştirmiş seksenlik bir ihtiyar olduğu halde, fikren ve bedenen genç olduğundan, gelen adamları kollarından tutarak kapıdan fırlatmış ve sefaretine müracaatla Fransa tebaasından birinin ticarethanesine bu şekilde usul ve kaide dışında, zabıta memurlarının girmeleri o ana kadar rastlanmış hallerden olmadığından, gerekli tarziyeyi elde etmezse Paris'e giderek şikâyetini oraya ulaştıracağını bizzat sefire anlatmıştır. Ekseri hallerde Babıâli'yi güç bir duruma düşürmekle bazı özel çıkarlar elde etmeye alışmış olan o zamanın sefirlerince bu gibi olayların nimet vesilesi olarak karşılanması tabiiydi. Fakat Mösyö Bourree (sefir) Jön Türklerin taraftarı ve hamisi sıfatını takınmış olduğundan, durumu tumturaklı bir resmi yazıyla Hariciye Nezareti'ne tebliğ ve kitapçı Coq'a tarziye verilmesini istemiştir. İşte Hüsnü Paşa'nın bu, Hürriyet

Meydan savaşında kudretine indirilen bir hareket darbesiydi. Birkaç gün sonra mutasarrıf Fikri Efendi, resmen sefarete giderek kitapçı Coq hazır olduğu halde, lazım gelen tarziyeyi vermiştir. Bu olay İstanbul halkına pek çabuk aks eylemiş ve kitapçı Coq'u bilmeyenler de bu sayede öğrenmiştir. Bu sayede herkes, bir hayli vakit dükkânın önünde birikip okumaya devam etmişse de daha sonra Hüsnü Paşa'nın ilk defa kullandığı sivil memurlar, dükkâna girip çıkanları takiple belaya uğrattıkları da yayılmış olması üzerine, dükkânın önünde durup da okuyan değil, sokağın o tarafından geçen olmamıştır."[3]

Zavallı devlet ve onu, sırf hürriyet engellensin diye, zavallı duruma düşüren zihniyet. Ve bir ders: Hürriyet ihlallerine karşı tepki bugün artık ülkeler arası sınır tanımamaktadır. Ülkemizde izlenen hürriyet kısıtlamalarına karşı Batı'nın ve özellikle Avrupa Konseyi'nin girişmek istediği tedbirlere ve mesela Türkiye'yi Konsey dışı etme eğilimlerine vurdumduymazlık havası yaratmak isteyen bazı siyaset adamlarımızın ve yazarlarımızın "Onlar bizim iç işlerimize ne karışır, hem zaten Konsey üyeleri komünisttir" şeklindeki çocukça ve gerçekten ilkel davranışlarına aldanmak hata olur. Hele "Yunanistan Konsey'den atıldı da ne oldu?" tarzındaki örnek verişlere kanmamak gerekir. Fikir ve düşünce hürriyetlerinin güvenliği konusunda Türkiye'nin milletlerarası antlaşmalara atılmış imzası vardır ve Batı, şu veya bu yoldan bunu "Boş imza" şeklinde bıraktırmamaya kararlıdır. Yalnız bizim için değil fakat aynı durumdaki başka ülkeler için de bu yolda en zecri usullere gitmekten çekinmez. Ve işte asıl o zaman durumumuz, komşumuz Yunanistan'la kıyaslanmayacak kadar zor ve kötü sonuçlar doğurur. Kültür ve medeniyetini Eski Yunan'a borçlu Batı'nın komşumuz olan ve askerî diktatorya şeklinde yönetilen ülkeyi fazla zorlamayacağı ne kadar gerçekse çeşitli nedenlerle farklı nitelikte saydığı Türkiye'yi o derece fazla hırpalayacağı muhakkaktır. Bu itibarla duygusal davranışlara kapılmayıp gerçekçi ve milli çıkarlara bağlı olmamız ve geçmişin acı örneklerini göz önünde tutup devletimizin haysiyetini rencide edebilecek fırsatlara vesile yaratmamamız ve bunun için her şeyden önce fikir ve düşünce hürriyeti ölçülerini demokratik kıstaslardan ayırmamız şarttır.

3 Ebüzziya Tevfik, *Yeni Osmanlılar Tarihi*, c.1, Kervan Yayınları, 1973, s.2446.

DİN ELDEN GİDER Mİ?[1]

Rahşan Hanım "Din elden gidiyor!" feryatlarıyla bütün ülkeyi telaşa düşürdü. Avrupa Birliği'ne girersek kiliseler çoğalır, misyonerler akın akın gelip halkımızı Hıristiyan yapıverirler diyerek korku saldı. Oysa İslam hakkında yeterli bilgilere sahip bulunsa ve örneğin Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları'nı ve bu yayınlarla insanlarımıza belletilen şeriat verilerini incelemiş olsa anlardı ki ne bu toplumu Hıristiyanlığa (ya da başka bir dine) sokmak mümkündür ne de bu toplum İslamdan başka bir dine yönelme özgürlüğüne ya da özlemine sahiptir.

Şu bakımdan ki, bir kere İslamı terk edip başka bir dine girenlerin (irtidad edenlerin) öldürülmeleri gerekir, çünkü bu yayınlarda Muhammed'in, "...Her kim dinini (ki Müslümanlıktır) değiştirirse onu hemen öldürünüz"[2] şeklinde konuştuğu yazılıdır ve bu buyruk, "Dinini değiştiren ve cemaatten ayrılan kimsenin kanının dökülmesi caizdir" şeklindeki bir diğer buyrukla eş değerde olmak üzere insanlarımıza belletilmektedir.[3] Ve her Müslüman kişi bu buyruğun uygulanması bakımından görevli birer jandarma durumundadır. Bundan dolayıdır ki İslam tarihinde, ölümü göze alarak din değiştirme olayına pek rastlanmaz.

Öte yandan şeriat verileriyle yetiştirilmiş kişiler, İslamdan gayri din ve inançlara karşı sınırsız bir düşmanlık beslerler ve hiçbir

---

1 1 Kasım 2005.

2 *Sahîh-i Buhâri Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, c.8, Diyanet Yayınları, Ankara, 1987, s.388, Hadis No: 1264.

3 *Sahîh-i...*, c.8, s.388, Hadis No: 1264.

kilise ya da hiçbir misyoner onları bu düşmanlıktan vazgeçirebilecek yeterlilikte değildir. Gerçekten de bu veriler arasında İslamdan başka bir din ve inanca yönelenlerin "kâfir" ve dolayısıyla cehennemlik sayıldıkları ve ayrıca da Hıristiyanlarla Musevilerin, "Tanrı tarafından indirilen din birliğini bozdukları"[4] ve kendilerine verilen "kitapları tahrif ettikleri (saptırdıkları)"[5] ve onlarla dost olunmamak gerektiği, Tanrı'nın onlar hakkında "... Allah onları kahretsin"[6] dediği özellikle Musevi'ler hakkında, "...Nerede bulunurlarsa... Onlara alçaklık damgası vuruldu. Allah'tan bir gazaba uğradılar onlara aşağılık damgası vuruldu..."[7] şeklinde olanlardan tutunuz da "müşrikleri nerede bulursanız öldürün" gibi dehşet verici olanlara varıncaya kadar nice buyruklar vardır ki Müslüman kişiyi herhangi başka bir dine yaklaşma fikrinden uzak tutmaya yeterlidir.

Yine bu yayınlarda, Müslümanlara düşen başlıca görevin "Hıristiyanlardan ve Musevilerden İslamı kabul etmeyenlere karşı" savaş açmak ve savaşı, Müslüman olmalarına ya da cizye (kafa parası) vermelerine kadar sürdürmek olduğu belirtilmiş, örneğin aynen şöyle denmiştir: "Ey müminler! Kendilerine kitap verilip de Allah'a ve ahret gününe inanmayan, Allah'ın ve Resulünün haram kıldığı şeyleri haram tanımayan ve hak dini (yani İslamı), din edinmeyen şu kimseler (Yehud ve Nasara) yok mu? İşte onlar, kendi elleriyle cizye (getirip) zelilane verinceye kadar onlara karşı cihat ediniz."[8] Diyanet'in açıklamasına göre söz konusu "cizye" (kafa parası), hem onların "... Müslümanlıktan imtinalarının cezasıdır..." (Yani, Müslüman olmamalarının ceremesidir.) hem de "İslam diyarında oturmalarının karşılığı olan bir vergidir."[9]

Bütün bunlar bir yana, fakat şeriat verileri içerisinde, öylesine cazip olanları vardır ki her bir Müslüman kişiyi bir başka din ve inanca özlem duygusuna kapılmaktan korur. Saymakla bitmeyecek kadar çok bu verilerden birkaç örneğe göz atmak gerekirse her şeyden önce şunu belirtelim ki İslam şeriatı, Tanrı'nın tek olduğunu tanıklayan her Müslüman kişinin cennete gireceğini güvenceye bağlarken "Lâ ilâhe illallah" şeklindeki sözlerin cennetin "miftahı" (yani anahtarları) olduğunu kabul eder. Şu durumda cennetin kapısı

---

4 Enbiyâ Suresi, ayet 92-93; En'am Suresi, ayet 159; Mü'minûn Suresi, ayet 53.

5 Tevbe Suresi, ayet 34.

6 Tevbe Suresi, ayet 112.

7 Âl-i İmrân Suresi, ayet 112.

8 *Sahîh-i...*, c.8. s.449; ayrıca bkz. Tevbe Suresi, ayet 29.

9 *Sahîh-i...*, c.8, s.451.

önüne dişli bir anahtarla gitmek gerekir; aksi takdirde kapı açılmayacaktır. "Dişli anahtar"dan maksat Müslüman kişinin ibadetinde kusur etmemesidir.[10] Daha başka bir deyimle ibadet görevini yerine getirmek ve öleceği an La ilâhe illallah demek suretiyle kişi, tüm yaşamı boyunca ne kadar büyük günah işlerse işlesin, doğruca cennetteki nimetlere ve güzel hurilere kavuşacaktır. Diyanet'in belletmesine göre, şeriatın bu verilerini yalanlamak ya da şüpheyle karşılamak, Müslümanlığa yakışmaz, "horluk" olur.[11]

Yine bu Diyanet Yayınları'nda, erkeklerin dört kadınla evlenebileceklerine, diledikleri sayıda cariye edinebileceklerine, karılarını "dövebileceklerine" ve diledikleri gibi "boşayabileceklerine" ve aslında Seyyid (üstün) durumda olduklarına ve buna karşılık kadınların "aklen ve dinen dûn" (eksik) olduklarına ve iki kadının şahitliğinin bir erkeğin şahitliğine denk bulunduğuna ya da mirasta kadının payının yarım olduğuna dair olanları vardır ki sadece erkekleri değil fakat çoğu kadınları dahi hoşnut eder nitelikte şeylerdir.

Şimdi soralım: Böylesine güzel ve çekici verilerle dolu bir şeriat düzeni varken, bu düzeni terk edip başka bir dine yönelmeyi kim isteyebilir?

Durum bu olunca, AB'ye girmemizde hiçbir sakınca olmaması gerekmez mi? Bir an için her mahallede düzinelerle kiliseler açıldığını, düzinelerle misyonerler bulunduğunu kabul etsek bile yukarıda değindiğimiz nedenlerle bu toplumu Hıristiyan yapmanın mümkün olamayacağı yadsınamaz bir gerçek değil midir?

---

10 *Sahîh-i...*, c.4, s.265, Hadis No: 617.

11 Buhâri'nin *Kitab-ı Libâs*'ında yer alan bu hususlar için Diyanet'in yayımladığı *Sahîh-i...*, c.4, s.268-269, Hadis No: 617.

DİN ADINA ADAM ÖLDÜRMEK VE KAN AKITARAK İBADET ETMEK KONULARINDA![1]

Hizbullah'ın din adına giriştiği vahşet olaylarından hemen sonra, kurbanlar adayarak ve sokaklarımızda kanlar akıtarak bir bayram daha geçirdik toplumca! Köktendincilerimiz, Müslümanların zulüm altında bırakıldıklarını, haksızlıklara uğratıldıklarını öne sürerek bu cinayetlere bir kulp bulmaya çalışırlarken, kurban kesme geleneğini de kendilerine özgü bir mantıkla yüceltme fırsatını buldular. Ilımlı ya da reformcu görünmek isteyen mollalarımızsa bir yandan "Haksız yere cana kıymak, dinimizde en büyük günahlardan sayılmıştır; İslam, din adına adam öldürmeye cevaz vermez" şeklindeki tümcelerle vahşet olaylarını yererlerken diğer yandan, balyozla kafası patlatılan ve dört bacağı kesilen boğa olayının tüyler ürpertici görüntüsü vesilesiyle "Dinimizde işkence yoktur" dediler; kurban kesmenin "ibadet" değil fakat "sosyal bir yardım türü" olduğu kandırmalarıyla her biri, birer "havari" kesildiler. "Aydın"larımıza gelince onlar da "Dinin cezalandıran, korku salan bir güç olduğu şeklindeki söylentilere bizler ortak olmamalıyız" diyerek yersiz, hatta tehlikeli bir iyimserliği seçtiler. Umut edelim, bir gün gelsin ve din adına bu kan akıtmalar, bu cana kıymalar, kandırmalar ve kurnazlıklar sona ersin. Ancak ne var ki o "güzel" gün hiçbir zaman gelemeyecektir, ta ki aydınlarımıza düşen görev yerine getirilene kadar. Ve bu görev, şeriatın gerçek yüzünü, içeriğini öğrenip sergilemektir. Bu yapılacak olursa görülecektir ki Tanrı adına

1 6 Kasım 1999.

insan canına kıymayı ya da koyun boğazlayarak ibadette bulunmayı hatta işkence yapmayı caiz gören buyruklar şeriat kaynaklı olup diğer bütün İslam ülkelerinde olduğu gibi biz de tam yol uygulanmaktadır. Aydın avına çıkmış caniler ya da kurban kesmeyi günahlardan kurtulma fırsatı bilenler, bu buyruklara sarılmış olarak daha nice benzeri davranışta bulunmayı ve bu arada değerli insanlarımızı yok etmeyi kendileri için dinsel bir eylem saymışlardır. Belki inanılması güç olacaktır ama bu buyrukları insanlarımıza belletenlerin başında Diyanet İşleri Başkanlığı (daha başka bir deyimle Türkiye Cumhuriyeti Devleti) gelmektedir. Çoğu yayınlarımda ele aldığım bu konularla ilgili örneklerden sadece birkaçını belirtmek isterim. Bunlardan biri, "Harre olayı" diye bilinen ve Hicret'in 6. yılında Ukle ve Ureyne kabilelerinden bazı kişilerin gözlerinin oydurularak ellerinin ve ayaklarının çaprazlama kestirildikten sonra, güneş altında ateş gibi yanar bir yerde ölüme bırakılarak öldürülmeleriyle ilgilidir. Dehşete düşmeden okuyamayacağımız bu olayın Diyanet tarafından halkımıza belletilen şekline göre bu kişiler, Muhammed'e gelerek İslama girdiklerini söyleyen, ondan yardım gören fakat daha sonra onun çobanını öldürüp develerini kaçıran ve aynı zamanda İslamdan çıkan kimselerdir. Diyanet'in *Sahîh-i Buhâri Muhtasarı* adlı yayınlarında yer alan anlatıma göre "...Bu haber sabah vakti geldi. Resûlullah arkalarından (adam) koşturdu. Gün yükselince herifleri getirdiler. Resûlullah ellerinin ayaklarının kesilmesini emretti. (Bu canilerin) gözleri de oyulup Harre (denilen güneş altında ateş gibi yanar bir yere) atıldılar ki (ölünceye kadar) su istediler de kendilerine su verilmedi."[2] Din bilginlerinin söylemelerine göre bu olay vesilesiyle Muhammed, Tanrı'dan şu vahyin indiğini bildirmiştir: "Allah ve peygamberleriyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası öldürülmek veya asılmak yahut çapraz olarak el ve ayakları kesilmek ya da yerlerinden sürülmektir. Bu onlara dünyada bir rezilliktir. Onlara ahrette de büyük azap vardır."[3] Yorumcuların açıklamalarına göre ayet, hem "irtidad" (dinden dönmek) hem "şirk" (Tanrı'ya eş koşmak) hem "fitne" hem bozgunculuk vs. gibi suçlar için uygulanmak maksadıyla inmiştir. Fakat hangisi için inerse insin, söylemeye gerek yoktur ki ortada işkenceyle ilgili bir durum vardır. Diyanet bu tür bir işkenceyi mazur gösterebilmek için kötülüğe kötülükle karşı koymak anlamına gelen "kısas" uygulamasını örnek veriyor ve aynen şöyle diyor: "Nebiyy-i Muhterem...

2 *Sahîh-i ...*, c.1, s.180-181, Hadis 172; ayrıca bkz. c.12, s.258.

3 Mâide Suresi, ayet 33.

irtidad, küfrân-ı ni'met, kat-ı tarîk ve kat ü işkence gibi fiillerine kısas olmak üzere ellerinin, ayaklarının kat olunmasını, gözlerinin çıkarılmasını emrettiler. Yukarıda nakledilen... Ayet-i Kerime'sinin sebeb-i nüzûlü de bu vakadır."[4]

Diyanet Yayınları ve şeriat kaynakları buna benzer örneklerle dolu! Şimdi sormak gerek: Bu örneklerle yetiştirilen insanlardan ne beklenir? Din adına cana kıymanın, örneğin dinden çıkanları öldürmenin dinsel bir görev olduğunu bellemiş insanlardan nasıl insan sevgisi ya da hoşgörü beklenebilir? Harre olayına benzer örnekler ortadayken, kurbanlık "boğa"nın ayaklarını kesen, kafasını baltayla parçalayan kişiye "işkence"nin ne demek olduğu nasıl öğretilebilir?

Şu bir gerçek ki günlük yaşantılarımızın her yönü, şeriatın bundan 1400 yıl önceki değer ölçülerine göre ayarlandığı içindir ki bir türlü çağdaş dünyaya ayak uyduramamaktayız.

Kan akıtarak ibadet konusuna gelince: Çeşitli yayınlarımla sık sık değindiğim gibi kurban keserek Tanrı'yı hoşnut kılmak, böylece günahlardan kurtulmak eski çağlardan gelme bir ibadet şeklidir ki bugün artık uygar zihniyete ters düşen, çağ dışı bir gelenek olarak görülür. Bundan dolayıdır ki reformcu görünme heveslisi bazı "molla"larımız, her hususta olduğu gibi kurban geleneği hususunda da İslam şeriatını "şirin" gösterme yolunu ararlar ve bu maksatla birtakım laf cambazlıklarına başvururlar: "Kurban"ın ibadet maksadına yönelik olmadığını anlatmak için her türlü kurnazlığa hazırdırlar. Örneğin koyunları boğazlayarak kana bulayarak kurban sunmanın, Allah'ı "kan"la ve "et"le ilişkili kılmak demek olduğunu oysa böyle bir geleneğin Kur'an'a ters düştüğünü öne sürerler. Güya İslam şeriatı, kurban uygulamasını kan akıtılsın için değil fakat sadece yoksullara yardım sağlanması için öngörmüştür; güya kurban ameliyesinde "ibadet" olan husus, sadece yoksula yardımdır. Ve işte bu noktadan hareketle, "... Eğer yoksulun korunması, ona et vermek yerine başka bir şey vermekle daha iyi sağlanacaksa o şeyi kurbana tercih etmek gerekir" derler. Oysa bütün bu söyledikleri, gerçek dışı olup sırf şeriatı "insani" kılıkta gösterme gayretkeşliğine dayalı şeylerdir. Çünkü "İslam şeriatı" kurban kesimi ameliyesini, Tanrı'yı yüceltmeye yönelik bir ibadet olarak belirleyen "hüküm"lerle doludur. Ne Kur'an'da ne de Kur'an olmayarak konmuş buyruklarda, yoksullara para ya da mal şeklindeki yardımın, kan akıtarak Tanrı'ya kurban sunmaktan daha hayırlı bir iş sayılabile-

4 *Sahîh-i...*, c.1, s.183-184, Hadis No: 173.

değine dair işaret yoktur. Kuşkusuz ki yoksulu yedirmek ve içirmek, yoksula yardım etmek hayırlı bir "iş"tir ama şeriat, bu tür bir yardım şeklini ne kurban kesiminden daha hayırlı bir iş olarak görmüştür ne de kan akıtarak ibadet etmeyi önlemek için! Nitekim din bilgini sayılan ünlü yorumculara göre, "Kurban kesmek, zekât ve fıtır sadakası vermekten daha fazla bir fedakârlık ifade eden bir ibadettir".[5] Bütün bunlar bir yana fakat İslam şeriatında, kurbandaki amacın, her ne şekilde olursa olsun, kan akıtma yoluyla Tanrı'ya sunuşta bulunmayı önlemek olduğuna dair bir işaret de yoktur. Çünkü bir kere "kurban kesimi", eski çağlardan beri "Tanrı'yı hoşnut kılmak" ve "yüceltmek" amacıyla uygulanagelmiş bir gelenektir ki genellikle kan akıtılmasını koşul bilir ve Kur'an bu geleneği bu "amaç"la benimsemiştir. O kadar ki Muhammed'in söylemesine göre "Bu cemaatin mümeyyiz vasfı, 'kurban'ın kendi öz kanı olmasıdır (yani kurban olarak din şehitlerinin kanını sunmasıdır)".[6] Öte yandan Kur'an'da, kurban kesimi ameliyesinin, başlı başına "ibadet" niteliği taşıdığını belirleyen birçok ayet var. Örneğin Mâide Suresi'nde "Âdem"in iki oğlunun kıssası anlatılmıştır ki Tanrı'nın, kurban kesiminden gayri bir şekilde kendisine sunulan "kurban"dan pek hoşnut olmadığını ve kurban ameliyesini yoksullara yardım şeklinde anlamadığını ortaya vurur.

Gerçekten de ayette şöyle yazılı: "Ey Muhammed! Onlara, Âdem'in iki oğlunun kıssasını doğru olarak anlat. İkisi birer kurban sunmuşlar. Birinin kabul edilmiş, diğerininki edilmemişti. Kabul edilmeyen (kurban sahibi), 'Ant olsun seni öldüreceğim!' deyince, kardeşi, 'Allah ancak sakınanların takdimesini kabul eder' demişti."[7] Âdem'in iki oğluyla ilgili bu hikâye Kur'an'a, Tevrat'tan aktarma olarak girmiştir ve kısaca şöyledir: Âdem'in "Habil" ve "Kabil" adında iki oğlu olur. Habil, koyun sürüsü güden bir "çoban"dır; Kabil ise "çiftçi"dir. Beraberce yaşayıp giderlerken bir gün Habil, gütmekte olduğu sürünün ilk doğanlarından bir koyunu boğazlayıp Tanrı'ya kurban olarak sunar. Çiftçilikle uğraşan Kabil ise, Tanrı'ya kurban olarak toprak ürünlerinden buğdayı sunar. Tanrı, Habil'in sunmuş olduğu kesilmiş koyunu kurban olarak kabul eder fakat Kabil'in sunduğu buğdayı kabul etmez. Bunun

5 Elmalı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, c.8, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1993, s.6197.

6 "Kurban" maddesi için bkz. Turan Dursun, *Kur'an Ansiklopedisi*, c.7, Kaynak Yayınları, Ekim 1994, s.307.

7 Mâide Suresi, ayet 27.

üzerine Kabil, kıskançlığa kapılıp kardeşi Habil'i bir vuruşla öldürür.[8] Dikkat edileceği gibi Tanrı'yı hoşnut kılan şey toprak ürünü olan "buğday" şeklindeki kurban değil fakat kan akıtılarak sunulmuş olan "koyun" şeklindeki "kurban"dır. Belli ki Tanrı, Habil'in kan akıtarak kendisine "takdime" sunmuş olduğunu düşündüğü için bu mutluluğu duymuştur. Eğer kan akıtılmasından hoşlanmamış olsa ve "kurban"dan maksadın sadece yoksula yardım olduğunu düşünmüş olsa bunu açıkça bildirirdi. Oysa böyle yapmayıp insanların inançlarını ve bağlılıklarını, kendisi için kan akıtılmasına göre değerlendirmek istemiştir! Hemen eklemeliyim ki kurban geleneğinin "Kan akıtarak ibadet" demek olduğunun kanıtı sadece Âdem'in iki oğluyla ilgili yukarıdaki örnek değildir. *Kur'an'ın Eleştirisi*[9] adlı kitabımda belirttiğim gibi bunun böyle olduğunu belirleyen daha pek çok örnek vardır ki bir başka yazımın konusu olacaktır.

8 Tevrat, Tekvin, Bap 4:1-9.

9 İlhan Arsel, *Kur'an'ın Eleştirisi-1*, 5. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Haziran 2016, s.168.

İRADENİN ÖZGÜRLÜĞÜNE VE "AKILCILIĞA" YER VERİR GÖRÜNÜR DAVRANIŞLAR

İslamda "özgür irade" inanışına bağlı ve din sorunlarını sırf akıl bakımından ele alan gelişimler (kısa denebilecek süreler itibariyle de olsa) görülmüştür. Kaderiyye ve Mutezile gibi okullar (ki birbirlerinin "müteradifi" [dengi] durumuna girmişlerdir) bu davranışların en ünlü temsilciliğini yapmışlardır.

Fakat hemen belirtmek gerekir ki bu eğilim sahipleri "akliyeci" olmakla beraber serbest ve yaratıcı "düşün" insanları olamamışlardır. Yarattıkları şey, bir yazarın pek doğru olarak dediği gibi "Müslümanlık skolastiğidir". Şöyle ki:

Kişiyi kendi "fiilinin haliki" olarak gören ve kendi davranışlarının sorumluluğuna iten görüş:

Bilindiği gibi Kur'an'dan doğma İslami inanç odur ki kişi Tanrı ve Peygamber emirlerine uyarak yaşam sürmekle görevlidir. Tanrı kişiye akıl vermiştir ama bu akıl Tanrı ve Peygamber emirleri dışında iş görmek için değil, bu emirleri bellemek ve onlara itaat etmek ya da öngörülmeyen hallerde de yine onların gösterdiği yönde esaslar yerleştirmek için verilmiştir. Yoksa kişi, Kur'an ve hadis (ya da sünnet) esaslarına aykırı, onların dışında, onlardan farklı hükümler koymak ya da düzen yaratmak için akılla ibram edilmiş değildir.

Ve işte Tanrı ve Peygamber emirlerine uyarak yaşamak şartıyladır ki kişi cennetlere gidecek ve bu şekilde davranmadığı takdirde de cehennemlere gönderilecektir.

Ancak ne var ki kişinin Tanrı ve Peygamber emirlerine uyması ve yaşamlarını bunlara uydurması özgür iradeye bağlı bir şey değil

doğrudan doğruya Tanrı'nın iradesine, dileğine ve keyfine bağlı bir şeydir. Kişiyi Tanrı ve Peygamber emirlerine uygun ya da aykırı davranmaya zorlayan güç yine Tanrı'dan gelmedir. Çünkü Kur'an, bunun böyle olduğunu belirtmiştir ve bunun nedenlerini sormak, araştırmak ya da anlamaya çalışmak yasaktır, günahtır. Nitekim Kur'an'ın nice ayetleri arasında şöyle yazılıdır: "... Allah kimi doğru yola sevk ederse odur doğru yolu bulan ve kimi saptırırsa artık ona kesin olarak doğru yolu gösterecek bir dost bulamazsın."[1] "Bir şeyin olmasını diledik mi ol deriz olur."[2] "... Allah dilediğini yargılar, dilediğini cezalandırır ..."[3] "Şüphe yok Rabbin dilediğinin rızkını genişletir..."[4] "...Allah'ın doğru yola eriştirdiği kimse hak yoldadır. Kimi de saptırırsa artık onu doğru yola götürecek bir rehber bulamazsın..."[5]

Fakat Kur'an'a göre, Tanrı'nın keyfiliği bununla da kalmamaktadır. Keyfiliğine kapılarak saptırdığı ve irade özgürlüğü de tanımadığı kişileri üstelik cezalandırmakta, cehennemlere atmaktadır. Örneğin Kur'an'da şöyle yazılıdır:

"Allah'ın doğru yola eriştirdiği kimse hak yoldadır. Kimleri de saptırırsa artık onlar için Allah'ın katında dost bulamazsın. Biz onları kıyamet günü yüzükoyun, körler, dilsizler ve sağırlar olarak haşrederiz. Varacakları yer cehennemdir. Onun ateşi ne zaman sönmeye yüz tutsa hemen alevini artırırız."[6]

Görülüyor ki Tanrı hem kişiyi saptırmakta hem de suçu olmayan bu kişiyi cezalandırmaktadır.

Ve Kur'an buna benzer nice yüzlerce ayetlerle doludur ki insan aklının ve özgür iradenin hiçliğini ortaya vurduğu gibi Tanrı'nın da keyfiliğini, kaprisliliğini gösterir.

Ve bu tür hükümler yoluyladır ki daha ilk anlardan itibaren İslamda, kişiyi Tanrı'nın keyfiliğine terk eden zihniyet temel inanç şeklinde oluşmuştur.

Söylemek abes olacaktır ki bu zihniyette, Tanrı fikrini yücelten ve Tanrı'yı ululaştıran hiçbir şey yoktur; aksine küçülten bir nitelik vardır. Zira Tanrı'nın hem kişiyi saptırması hem de saptırdığı için cezalandırması ya da hem doğru yola sokup hem de mükâfatlandırması, aklın alacağı bir şey değildir.

---

1 Kehf Suresi, ayet 17.
2 Nahl Suresi, ayet 40.
3 Fetih Suresi, ayet 14.
4 İsrâ Suresi, ayet 30.
5 Kehf Suresi, ayet 17.
6 İsrâ Suresi, ayet 97.

İşte Mutezile mensupları Tanrı'yı aşağılatan bu tür bir zihniyete tepki olarak kişinin özgür iradeye sahip olduğu ve kendi davranışlarının sorumluluğunu taşıdığı görüşünü savunmuşlardır.

Onlara göre Tanrı'nın tekliği ve bütünlüğü asıldır; Tanrı demek haklılığın ve adaletin bizzat kendisi demektir. Tanrı, keyfilik yapmaz, dilediğini saptırmaz ve saptırdığı için cezalandırmaz. Tanrı yücedir ve yüce olduğu için adildir. Bu yüceliği nedeniyle kişileri özgür iradeden ve özgür davranışlardan yoksun kılmaz. Hiç kimseyi özgür iradeden yoksun kılıp sonra da onu davranışlarından dolayı sorumlu tutmaz. Hiç kimseyi, hem kaderi önceden çizilmiş ve kendi iradesiyle bu kaderin dışına çıkamaz şekilde yaratıp hem de cezalandırma yoluna gitmez. Eğer kişinin tüm kaderini Tanrı kendi çizmişse bu takdirde onu mükâfatlandırma ya da cezalandırma yolunu izlemez. Kişi ancak kendi özgür iradesinin sonucu olan davranışlardan ötürü sorumlu kılınabilir ve ancak bu davranışlar nedeniyle cezalandırılabilir ya da mükâfatlandırılma durumunda tutulabilir.

Bundan dolayıdır ki yine Mutezile görüşüne göre, kişinin özgür bir iradeye sahip olmak üzere yaratıldığını ve kendi davranışlarını özgür olarak çizdiğini kabul etmek, Tanrı'ya inanmakla ve onun yaratan güç olduğunu kabul etmekle mümkündür.

Adalet duygusu şunu emreder ki kişi kendi özgür iradesinin sorumluluğunu taşısın ve kendi ahlak yaşamlarını bu özgür iradeye göre ayarlasın. Hırsızlık yapan ya da adam öldüren bir kimsenin bu tür davranışlarının sorumlusu Tanrı olamaz. Fakat eğer Kur'an'daki "Tanrı dilediğini doğru yola sokar, dilediğini saptırır" şeklindeki hükümleri Tanrı'dan gelme kabul edersek ve eğer kişinin tüm davranışları, onun "alın yazısı" olarak Tanrı iradesiyle oluşmuştur dersek, bu takdirde bütün bu eylemlerden dolayı suçlu olan kişi değil fakat Tanrı olmak gerekmez mi?

Kişi, iyi ve kötü davranışlarını kendi özgür iradesiyle oluşturur ve bu yukarıdaki muhakeme tarzına bağlı olaraktır ki Mutezile Okulu irade özgürlüğü konusunda şu sonuca varır:

Kişiyi iyi ya da kötü yönde sürükleyen Tanrı değil, kişinin sahip bulunduğu iradedir. Kişi iyi ile kötüyü birbirinden ayırabilecek özgür bir iradeyle ve akılla ibram olunmuştur. Kişiyi iyi ya da kötü yönde davranmaya sevk eden şey Tanrı ya da Peygamber emirleri olarak gökten inmiş şeyler değildir, özgür irade ve akıldır; çünkü iyi ve kötü denilen şeyler, objektif nitelikte şeylerdir ve bunları ayırt etmeye yeterli olan bilgileri kişi, sadece Tanrı'dan gelen emirlerle edinmez. Kişiye rehberlik eden bir akıl, özgür bir irade vardır.

İrade ve akıl dış baskılar altında hareket ettikçe kişinin sorumluluğu azalır, yok olur. Özgür iradeye ve akla sahip kılınmayan hiç kimseyi cezalandırma olanağı yoktur. Akıl çağına erişmemiş bir çocuğu, davranışlarından dolayı cehennemlere mahkûm etmek düşünülemez, çünkü o, aklını ve iradesini özgür bir şekilde, yani sorumluluk yüklenebilecek şekilde kullanma olanağına sahip değildir. Eğer özgür iradeye ve akla sahip bir kimse Tanrı ve Peygamber emirlerine aykırı davranmışsa, bu takdirde cezalandırılmaya müstahaktır.

Bu bakımdan cennet ve cehennem, kendi özgür davranışlarımız, kendi özgür eylemlerimiz nedeniyle gideceğimiz bir yerdir. Kendi davranışlarımızın kendimizden başka sorumlusu yoktur. Tanrı'yı bu davranışlarımızı oluşturan, yaptırtan kaynak olarak görmek mümkün değildir.

Kaderiyye okulunun ve Kaderiyyenin devamcısı sayılan Mutezile mensuplarının ve örneğin Sumama b. Aşras ve İbrahim b. Sayyar al-Nazzam (ö. 840), Bişr b. al-Mu'tamir (ö. 848) ve Muammar b. Abbad al-Sulamid (ö. 842) ve gerek bu dönem ve gerek daha sonraki yüzyıl düşünürlerinin görüşleri az çok farklarla, bu doğrultuda olmuş ve genellikle "özgür irade" sorunu etrafında oluşmuştur. Ve hepsi de bu nedenle softa zihniyet taraftarlarınca zındık ilan edilmişlerdir.

İslami anlayışı akıl kıssasına vurmak isteyenler, Kaderiyye ve Mutezile mensupları, İslamın "Tanrı", "Kur'an", "kader", "mucize" vs. gibi konularda getirdiği anlayışı akıl kıstasına vurmaya ve bu anlayış lehine "akliyeci" bir çözüm getirmeye çalışmışlardır.

Tanrı'nın "iyilik" kaynağı olup kişileri "saptırmayacağı", İslamın özüne bağlı olan Tanrı anlayışına göre "iyilik", "kötülük", "sevgi" ve "şefkat" ya da "zulüm" gibi her şey Tanrı'dan gelir. Tanrı yarattığı varlıkların kaderini daha yaratmadan önce çizen ve "ol" dediği şeyi olduran yüce bir "güç"tür. Onun iradesi dışında hiçbir şey oluşamaz. O, dilediğini yüceltir, dilediğini öldürür, dilediğini doyurur, dilediğini aç eder, dilediğini doğru yola ve dilediğini de kötü yola saptırır, dilediğinin kalbini açıp Müslüman ve dilediğinin kalbini kapayıp kâfir eder vs. Her şey ondan çıkmadır. Kaderiyye ve Mutezile mensupları ise Tanrı anlayışını farklı bir zemine oturtmuşlardır. Her ne kadar kendi aralarında Tanrı'nın nitelikleri konusunda anlaşmazlıklar vardıysa de Tanrı'nın en yüksek adalet kaynağı ve dağıtıcısı olduğu ve bu itibarla "zulüm" ya da "kötülük" yapmayacağı ve yaptırmayacağı, "yalan" usullerine başvurmayacağı vs. konusunda az çok beraberlik vardı. Anlaşamadıkları husus, daha ziyade Tanrı'nın

bu konulardaki gücüydü. Örneğin kimisi Tanrı'nın "zulüm" ya da "kötülük" ya da buna benzer olumsuz şeyleri "yapamayacağı" kimisi ise bütün bu olumsuzlukları (yani kötülükleri, zulmü vs.) yapma gücüne sahip bulunduğu görüşündeydiler.

Tanrı'nın "adalet" kaynağı olup hiçbir şekilde kötülük yaptırmayacağı görüşünü savunanlar Nazzamiye taraftarları olarak tanınırlar. Zira okulun kurucusu Abu İshak İbrahim b. Sayyar al-Nazzam'dır. Al-Nazzam, tıpkı diğer Mutezile üstatları gibi, Eski Yunan felsefesini ve akliyeciliğini benimsemiş olanlardandır.

Akılcı yoldan adaleti dinin üstüne çıkaran görüş: Nazzamiye görüşü. Kaderiyye ve Mutezile mensuplarından bazıları ve özellikle al-Nazzam'ın kurduğu fikir okulu (ki "Nazzamiye" olarak bilinir) adaleti dinin üstünde bir güç olarak görmüştür. Onların inanışına göre her iyiliğin kaynağı ve yaratıcısı olan Tanrı, bütün sınırsız yaratıcılığına ve gücüne rağmen adaletsizlik yapamaz. Al-Nazzam'a göre Tanrı, kendisine inanmış olanlara ve tapanlara kötülükte bulunmak ya da onların yararına olmayacak şeyleri yapmak kudretine sahip değildir. Ve yine aynı şekilde Tanrı, doğru yolda yürüyen ve cennetlere liyakat kesbeden insanları cennet zevkinden yoksun kılmak ya da onlara bu zevki azaltmak kudretine de sahip değildir. Ve yine bunun gibi, kötülük yapmış olup da cehenneme gönderilmek gereken insanları bu cezalardan kurtaramaz, onların azabını azaltamaz ya da fazlalaştıramaz. Daha başka bir deyimle cehenneme layık olmayanı cehenneme atamayacağı gibi cennete layık olanları da bu mükâfattan alıkoyamaz. Söylemeye gerek yoktur ki bu görüşlerin altında adaletin yüceliği ve kutsallığı fikri yatmaktadır; adalet duygusunu din anlayışının üstüne çıkarma, ululaştırma ideali ve daha doğrusu Tanrı'nın dahi kendi kurduğu adalet düzenine aykırı davranamayacağını tanımlama dileği vardır.

SERBEST DÜŞÜNCEYİ YOK ETME ÇABALARI

Kadın yazarlarımızdan birinin, din hükümlerini akılcı yönden eleştirdi diye bir yıl hapse mahkûm edilmesi olayı, bu ülkenin serbest düşünceye karşı hâlâ ne kerte kapalı bulunduğunun son ve yeni kanıtlarından biridir.

Eğer din kitaplarını ve hükümlerini akıl süzgecinden geçirmek isteyen kişileri, "din elden gidiyor" ya da "'din'e ve 'Peygamber'e hakaret" bahanesiyle bu şekilde susturmaya azimliysek, bu takdirde uygar dünyaya, "elveda" deyip Avrupa ortak birliğine girme niyetlerinden vazgeçmemiz gerekir. Çünkü Batı dünyası bu bizim şimdi uğraştığımız şeyleri, ortaçağ döneminin özelliklerinden bilir ve bu dönemi bundan 300 yıl önce, akıl çağına girmek suretiyle tarihe gömmüştür. Batı dünyasında din hükümlerini akıl kıstasına vurmak, tartışmak hatta yadsımak (inkâr etmek) ve yok saymak ya da peygamber bilinen kişilerin yaşamlarını kınamak, "serbest düşünce" insanlarının emsalsiz bir zaferidir ki Batı'yı uygarlık aşamasına ulaştırmıştır. Batılı aydının bu savaşımı, neredeyse iki bin yıllık bir zaman suresini içine almaktadır.

Batı'nın akılcı gelişme tarihini şöyle bir eleştirebilsek ve bu arada TC devletinin resmi yayınlarında yer alan ve din adamlarımız tarafından Türk halkına fikir gıdası yapılan din verilerine şöyle bir göz atabilsek, neden "akıl çağı"na ulaşmadığımızı, neden uygarlık kervanına bir türlü katılamadığımızı anlarız.

Bilindiği gibi Batı dünyası, Miladi 4. yüzyılda ortaçağ denilen karanlıklara daldı. Bu çağ, Hıristiyanlığın yerleştiği, güçlendiği ve dolayısıyla Tanrı ve Peygamber sözlerinin bilimsel ve ahlaksal

tek "gerçek" olarak benimsendiği, 1600 yıllık bir dönemi kapsar. Bu dönem boyunca din kitaplarını eleştirmek, tenkit etmek ve din hükümlerini akıl süzgecinden geçirmek, peygamberlerin yaşamlarını incelemek ve yermek "dine ve peygamberlere hakaret" sayılırdı. Bu cüreti gösterenler hapislere atılır, çoğu zaman kazığa çakılır ya da yakılırlardı; fakat her şeye rağmen Batı'da, kutsal bilinen kitapların (Ahd-i Atik ve Ahd-i Cedid'in) akla ve mantığa ve ahlaka aykırı esaslarına "hayır" diyen, isyan eden ve bu uğurda canını veren aydınlar çok çıkmıştır. Kiliseye mensup din adamları arasında dahi bu cesareti gösterenler olmuştur. Başlı başına bir kitap konusu olacak örneklerden bazılarıyla yetinmek gerekirse:

2. yüzyılda Markion: "Din kitaplarını 'akılcı' temele dayatıp 'sevgi' denen şeyi (inanış farkı ne olursa olsun) tüm insanlar arasındaki ilişkilerin kaynağı yapmak gerekir" derdi.

3. yüzyılda Origenes: "Din kitaplarını, akıl ve vicdan dışı hükümlerden arındırıp akılcı felsefeye göre yorumlamak gerekir" diye ders verirdi.

5. yüzyılın en ünlü düşünürlerinden Pelagius: "Kişi kendi davranışlarını, özgür irade yoluyla ayarlamıyorsa insan değil sadece hayvandan ibarettir; din kitaplarındaki akla ve ahlaka aykırı hükümleri gidermek gerekir" derdi.

9. yüzyılda ünlü Erigena: "'Akıl' rehberliğiyle din hükümlerini akıl süzgecinden geçirmek gerekir" diyerek aynı temayı yenilerdi.

12. yüzyılda Abélard: "Gerçeklere din kitaplarıyla değil, 'akıl' yoluyla erişilir; din kuruluşunu akılcı bir temele dayatmak koşuldur. Ancak bu suretledir ki din kitaplarında akla ve ahlaka aykırı şekilde yer alan hükümler giderilebilir" diye konuşur, inanç ve din farkı gözetmeksizin tüm insanlar arası sevgi yolunu arardı. Aynı dönemin bir başka ünlüsü, Aben Ezra, şöyle derdi: "Din kitapları, akla aykırı ve uydurma esaslarla doludur; bunlar akılcı usullerle giderilmelidir."

13. yüzyılda Roger Bacon ise şu görüşü savunurdu: "Din kitaplarıyla (müspet) ilim yapılamaz; ilmin kaynağı din kitapları değil; fakat 'akıl'dır."

15. yüzyılda Nicolaus Cusanus ise, "Din kitapları yanlışlarla doludur, bunları akıl yoluyla ortaya vurmak gerekir" derdi.

16. yüzyılda Erasmus: "(Tanrı ve Peygamber) emirlerine göre değil fakat 'akıl' rehberliğine göre davranmak Tanrı'ya şirk koşmak sayılmaz (aksine Tanrı'ya uymak olur); din adına savaşlara girişmek cinayettir" derdi.

Aynı yüzyılda Copernicus: "Din kitaplarıyla müspet ilim yapılamaz; akılcı ve deneyci usuller dışında (bilimsel ve ahlaksal) gerçeklere erişmek mümkün değildir" diye eklerdi. Vesalius ve Harvey gibi ünlüler ise, "Din kitaplarının gerçek diye ortaya vurduğu şeyler çoğu kez yanlıştır; din yasalarına aldırış etmeden bilimsel gerçekleri ortaya vurmak mümkün değildir" derlerdi. Bainham ya da Hutchinson gibi bilimadamları şu görüşü savunurlardı: "Din kitaplarında yer alan periler, cinler, iblisler, cennetler, cehennemler hep uydurma şeylerdir, bunlara inanmak saflıktır. Cennet ve cehennem denilen şey, bu yeryüzünden başka bir şey değildir."

Thomas More ise söyle konuşurdu: "(Aydın) kişiler din kitaplarının akla ve vicdana aykırı yönleriyle savaşmalıdırlar; din kitaplarını insanlar arası düşmanlıklar yaratan, din adına savaşlar yaptırtan, eşitsizlikler oluşturan bir kaynak olmaktan çıkarmak gerekir."

16. yüzyıldan sonra Batılı aydın, "akıl çağı"nın hazırlayıcıları ve yaratıcıları olarak çok daha büyük bir hırsla yukarıdaki görüşleri topluma kabul ettirmeye çalışmışlardır.

Dünya'nın düz ve kâinatın merkezi olduğuna dair 1500 yıllık inançları yaşatan din kitaplarını cerh ederken Galileo, "Bilimsel gerçekleri din kitapları dışında aramak koşuldur" derdi. Kepler, "İnsan zekâsını yaratıcılıktan yoksun kılan korkutucu Tanrı fikrini terk etmek gerekir" diye eklerdi. Descartes ise, "Hiçbir şeyi (yani gökten indiği söylenen Tanrı sözlerini dahi) mutlak gerçek şeklinde kabul etmemek ve aklı geleneksellikten kurtarmak, gelenekleri de akıl kıstasına vurmak gerekir" diye bu doğrultudaki görüşleri desteklerdi. Bayle, "Din kitapları ve peygamber yaşamları akla ve ahlaka aykırılıklarla doludur. Bütün bunları ortaya vurmak koşuldur" derdi. Bir başka düşünür, John Toland, "Akılcı temele dayatılmayan dinler ilkellikler içerisinde sürünüp gider, ta ki yok olana kadar" şeklinde konuşur ve Thomas Paine bu aynı görüşü "Akla ve ahlaka aykırı din hükümleriyle yetiştirilen halklar ilkel kalmaya mahkûmdur" diye pekiştirirdi. Akıl çağının ünlü mimarlarından Voltaire de, "Aklı, Tanrı yerine, Tanrı'yı da 'akıl' yerine geçirmek gerekir" sonucunu doğuran görüşler savunurdu. Bu saydıklarımız, 17. ve 18. yüzyıl yazar ve düşünürlerinden sadece bir demettir. O tarihten bu yana aynı idealizmi sürdüren daha niceleri vardır. Batılı aydının fikirsel ve ahlaksal dürüstlüğü o kertede olmuştur ki sadece din emirlerini değil, fakat aynı zamanda peygamber diye bilinen kişilerin de akla ve ahlaka aykırı buldukları yaşamlarını yermekten ve hatta insanlar arası düşmanlıkları onlara atfetmek-

ten geri kalmamışlardır. Nice sayısız örneklerden birkaçını belirtmek gerekirse, 17. yüzyılda Fransa'da bir yazar, Feret, *La Moissade* adlı kitabında, Musa Peygamber'in her türlü cinayeti işleyebilen bir "barbar" olduğunu söylemekten çekinmemiştir.

Daha sonra Thomas Paine, *The Age of Reason* adlı ünlü yapıtında (ki bugün dahi her Aydın'ının kitaplığını süsler) Musa'yı, tüm yaşamları itibariyle "ahlak yoksunu" ve beşeriyetin yetiştirdiği en bayağı insanlardan biri olarak tanımlamış ve görüşlerini kanıtlamak üzere Tevrat'taki olaylardan örnekler vermiştir. Onun gaddarlık davranışları yanında, en yakın bir arkadaşının karısına (Betşabe'ye) âşık olması ve onunla evlenmesi olaylarını, "tiksinti verici şeyler" olarak sergilemiştir. Sadece Musa'nın değil fakat diğer peygamberlerin de yaşam örneklerini sergileyen Thomas Paine, insanlığa karşı işlenen en büyük cinayetlerin hep gökten indiği söylenen vahiyler aracılığıyla işlendiğini, oysaki bütün bu hükümlerin Tanrı'nın yüceliği fikrini yitirdiğini, insanlar arası sevgi ve barışı engellediğini, mutsuzluklar kaynağı teşkil ettiğini ve beşeriyetin en büyük kaybının bu hükümlerle vakit geçirmek olduğunu belirtmiştir.

1770'te Fransa'da yayımlanan *Vie de Jesus* adlı kitabın yazarı, İsa'nın "Beceriksiz bir düzenbaz ve insanların saffetinden yararlanıp mucizeler uyduran bir kimse olduğunu fakat bu aldatmaların er geç son bulacağını ve insanlığın akıl egemenliğine kavuşmakla bu yalanlara son vereceğini" yazmıştır. Daha sonraki bir dönemde Max Weber, İngilizceye *Ancient Judaism* adıyla çevrilen kitabında, başta Davud olmak üzere diğer bazı peygamberlerin ahlak dışı yaşantılarını yermiştir. 20. yüzyılın en ünlü tarihçisi sayılan Herbert George Wells, *The Outline Of History* adlı yapıtında bir yandan Davud Peygamber'in hiç de iftihar edilecek bir şahsiyet olmadığını belirtirken, diğer yandan da din kitaplarındaki ahlaka sığmaz şeyleri eleştirmiştir. Çağımızın en büyük düşünürlerinden olan Bertrand Russell'ın *Why I Am Not A Christian* (Neden Hıristiyan Değilim) adlı kitabıyla yaptığı da aşağı yukarı aynıdır.[1] Biraz yukarıda dediğimiz gibi bu verdiğimiz örnekler Batı'nın iki yüzyıllık serbest düşünce savaşımının temsilcilerinden sadece bir kısmını kapsar.

---

1 Bütün bu hususları "Aydınlarla" ilgili olarak hazırladığım ve Batı dünyasının akıl çağına çıkmasını ve akıl çağında kalmasını sağlayan yazar ve düşünürlerin çabalarını, bu alanda hemen hiç örnek çıkarmayan şeriat dünyasıyla karşılaştıran kitabımda geniş olarak ele almaktayım. Bkz. İlhan Arsel, *Aydın ve "Aydın"*, 5. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Eylül 2016.

Hemen hatırlatalım ki bu savaşımı verenlerin inancı daima şu olmuştur ki din kitaplarını eleştirip akıl kıstasına vurmakla, tartışmakla ya da peygamber diye bilinen kişilerin yaşamlarını ele alıp tenkit etmekle din duyguları zayıflamaz, din kuruluşu yok olmaz, aksine zindeleşir ve güçlenir. Bu inancın ne kerte doğru olduğunu Batı dünyası, yaratıcı zekâ gücüne sahip çıkmakla doğrulamıştır. Şeriat ülkeleri ise bugün hâlâ din sorunlarını tartışmak ve Kur'an'ı ya da diğer İslami emirleri ve Muhammed'in sözlerini, sünnetini, yaşamlarını tartışmak, akıl kıstasına vurmak, kınamak olanağına sahip değillerdir. Bu yapılacak olursa "din elden gider ve toplum çöker" diye düşünürler. Bundan dolayıdır ki "dine ve Peygamber'e hakaret" suçlaması bahanesiyle serbest düşünceyi engellemek isterler. Böylece, beyni işlemez hale sokan ve müspet akla ve müspet ahlaka sığmaz nice din emirleriyle halkı eğitmeye devam ederler. Bundan dolayıdır ki kendi halklarını, yeryüzünün en ilkel yığınları arasında bekletirler.

DİN HÜKÜMLERİNİ "ELEŞTİRME SUÇU"

İstanbul Asliye Ceza Mahkemesi'nin geçenlerde bir kadın yazarımızı "dine ve Peygamber'e hakaret ve dini yok etmeye teşebbüs" suçuyla bir yıl hapse mahkûm eden kararını üzüntü ve endişeyle karşılamamak mümkün değildir. Öyle anlaşılıyor ki yargı organlarımız, din sorunlarına eğilen ve din hükümlerini akılcı usullerle eleştiren aydınlarımıza karşı sindirme yollarını onaylama eğilimindedirler. Ancak bunu yaparlarken toplumu asıl geri bıraktıran ve din duygularını asıl zayıflatan davranışları önlemek değil fakat teşvik etmek gibi bir durum yaratmaktadırlar.

Çünkü devlet yayınları ve resmi görevliler (özellikle din adamları) aracılığıyla halkımıza belletilen din verileri ve hükümleri öylesine çağdışı şeylerdir ki bunları sergilemedikçe ve akıl kıstasından geçirmedikçe toplumu uygarlık rayına sokmak mümkün değildir.

Hemen belirtmek gerekir ki aydın çevrelerin bu verilerden ve hükümlerden haberi dahi yoktur; bunların varlığı ortaya vurulunca inanmazlar ve "olmaz böyle şey" diyerek sizi yalancılıkla suçlarlar. Bakınız nasıl:

Birisi gelse ve size şöyle dese: "(Oruçluyken) inzal vaki olmamak şartıyla öpmek orucu bozmaz; fakat inzal vuku bulmadan öptükten sonra orucum bozuldu zannıyla yemek, içmek orucu bozar, kaza ve kefareti gerektirir. Ön ve arka mahallin gayrisi bir yere sürtmekle yahut istimna (elle oynayarak) inzal olmak veya ölüyle temasta bulunmak halinde kişi kaza orucu tutar; fakat eğer orucu tuzla bozulduysa, bu takdirde hem kaza hem de kefaret orucu tutmalıdır çünkü Tanrı ve Peygamber böyle emretmiştir."

Bunu söyleyene karşı, hiç kuşkusuz infial eder ve pek haklı olarak yüce bir Tanrı'nın akla, mantığa ve ahlaka aykırı böyle bir emir vermeyeceğini düşünürsünüz.

Şimdi acaba bu davranışlardan hangisi dine ve Peygamber'e hakaret sayılır ve hangisi din duygularını zayıflatır? "Oruçluyken hayvan veya ölüyle cinsî münasebette bulunan kaza orucu tutmalıdır, Tanrı'nın ve Peygamber'in emri budur" diye iddia eden mi, yoksa böyle bir emrin din emri olamayacağını ve Tanrı'nın böyle bir hüküm göndermeyeceğini söyleyen mi? Elbette ki birinci davranış sahibi suçlu olmak gerekir. Elbette ki Tanrı'ya böyle bir hükmü atfetmek suretiyle din duygularını zayıflatan odur. Ancak ne var ki devlet onu değil de akla ve mantığa aykırı böyle bir hükmün Tanrı'dan gelemeyeceğini ve din hükmü olamayacağını söyleyen kimseyi mahkûm etmektedir.

Oysaki bu yukarıya aldığımız hüküm, birazdan göreceğimiz gibi devletin kendi yayınlarında yer almıştır ve devlet tarafından halka belletilmektedir.

Yine size deseler ki, "Oruçlu olduğu halde uyuyan bir hanıma, eşinin uyandırmadan münasebette bulunmuş olması orucu bozar ve kaza orucunu gerektirir. Bu bir Tanrı ve Peygamber emridir"[1] bunu diyene karşı da vereceğiniz yanıt aşağı yukarı şu olacaktır: "Uyuyan kadınla, onu, uyandırmadan cinsî münasebet nasıl mümkün olur. Ve esasen yüce bir Tanrı bunlarla uğraşır ve böyle bir emir verebilir mi?"

Yine size deseler ki, "Büyük abdestini yaptıktan sonra taşla temizlen, fakat kullandığın taşların sayısı çift olmasın, tek olsun; örneğin iki taş ya da dört taş kullanma; üç taş ya da beş taş kullan. Çünkü Tanrı tektir ve Peygamber böyle emretmiştir."

Böyle bir konuşmaya karşı da yapacağınız şey, eğer Tanrı'nın yüceliğine inanıyorsanız sanırım ki yukarıdakinden farklı olmayacaktır.

Yine size deseler ki, "Namaz kılanın önünden eşek, domuz, kara köpek ya da 'kadın' geçtiği takdirde namaz bozulur; fakat kırmızı köpek geçerse bozulmaz", sanırım ki bunu söyleyenin aklından şüphe eder ve bu sözleri onun dinsizliğine verirsiniz. Bu ya da buna benzer durumlarda "hayır" demeyi, hiç kuşkusuz, uygarlık ve dindarlık görevi bilirsiniz. "Hayır" diyemeyecek olursanız toplumun bu gibi şeylerle eğitilerek ilkellikler ve gerilikler içerisinde yüzeceğini düşünürsünüz.

---

1 *Diyanet Dergisi*, c.11, sayı 6, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, Kasım-Aralık 1972, s.339-340.

İşte TC devletinde durum bugün budur ve kanunlarımız ve bu kanunları uygulayan organlarımız, size bu tür hükümlere karşı "hayır" deme fırsatını vermemektedirler.

Hemen açıklayalım ki bütün bu yukarıdaki hususlarda "Bunlar Tanrı ve Peygamber emirleri olamaz" dediğiniz şeylerin hepsi TC devleti tarafından ya da din uleması marifetiyle insanlarımıza Tanrı ve Peygamber emirleri olarak belletilmektedir. Bu konuda kısaca bir fikir edinmek üzere geliniz şimdi sizinle birlikte devletin resmi yayınlarına ve bazı din ulemasının yapıtlarına kısaca göz atalım.

Her şeyden önce Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları'ndan olan *Diyanet Dergisi*'ni[2] okumakla işe başlayalım. Bu sayfalarda oruçla ilgili hükümler yer almıştır. Celâleddin Süyûtî'nin *Feth-ül Kebir*'inden alınma ve hadisi şerif niteliğinde bulunan bu emirlerden öğrenmekteyiz ki "karşı cinse sadece bakarak veya düşünerek inzal olmak (beli gelmek)" ya da "inzal vaki olmamak şartıyla öpmek" ya da "cünüp olarak sabahlamak" orucu bozmaz. Fakat "istimna (elle oynayarak) inzal vaki olmak" bozar.

Kendi kendinize muhtemelen soracaksınızdır: "Bir kadına bakarak inzal vaki olunca oruç neden bozulmaz da istimnayla inzal vaki olunca bozulur?"

Ya da inzal vaki olmamak şartıyla bir kadını öpmek ya da bir kadını düşünerek inzal vaki olmak orucu neden bozmaz da "ön ve arka mahallin gayrisi, bir yere sürtmek" orucu bozar? Şimdi biraz daha derinlere inmek istiyorsak şu örneğe geçelim: "Oruçlu olduğu halde uyuyan bir kadına, eşinin uyandırmadan münasebette bulunmuş olması", orucu bozar ve kaza orucunu gerektirir.

"Uyuyan bir kadını uyandırmadan cinsî münasebet nasıl mümkündür?" diye soracaksınızdır. Fakat bunu sorarken bir de şu hadisi şerife göz atınız lütfen: "Hayvan veya ölüyle temas da bu hükme tabidir." Yani oruçluyken "Hayvan veya ölü bir insanla" temas sonucu inzal olan kişi, kaza orucu tutmalıdır.

Öte yandan diğer bir hadisi şerife göre: "Az tuz yemek orucu bozup hem kaza hem kefareti gerektirir."

Görülüyor ki oruçluyken kazara ağzınıza azıcık tuz atmak suretiyle orucunuz bozulmuş olsa "ölü bir insanla" ya da "hayvanla" temastan daha ağır bir dinsel suç işlemiş sayılmaktasınız. Çünkü tuzla orucunuz bozulduğunda hem kaza hem de kefaret orucu tutmanız gerektiği halde "ölüyle cinsî münasebet" halinde sadece kaza etmeniz emredilmiştir.

---

2 *Diyanet Dergisi*, c.9, sayı 100-101, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, Eylül-Ekim 1970, s.306-307; c.11, sayı 6, Kasım-Aralık 1972, s.338-342.

Bu vesileyle hatırlatalım ki İslama göre "kaza" demek "bozulan bir orucun gününe gün oruç tutmak demektir." "Kefaret" ise, bozulan orucun yerine "aralıksız olarak 60 gün veya iki kameri ay oruç tutmaktır". Şu durumda "ölü"yle temasta bulunduğu için orucu bozulan kişi sadece bir gün oruç tutmakla kurtulabildiği halde tuzla orucu bozulan kişi 60 gün oruç tutmak zorunluluğunda bırakılmıştır.[3]

Şimdi siz, yine kendi kendinize muhtemelen şu soruyu sormaktasınızdır: "Bu nasıl bir zihniyettir ki hayvan veya ölüyle temas ve inzal olmayı yasaklayacak yerde adeta kolaylaştırıyor? Bu nasıl zihniyettir ki Tanrı'nın böyle bir vahiy indirebileceğine yer veriyor?"

Ne hazindir ki aslında böyle bir vahyin Tanrı tarafından indirildiğini kabul eden şeriatçıyı Tanrı'ya saygısızlıkla yargılamak gerekirken aksine bu hükümleri ortaya vuran aydınlarımızı hapse atmakla meşgul olmaktayız. Şeriat hükümlerinin akla ve mantığa ve kutsallığa ters düşen hükümleri sadece oruçla ilgili konulara inhisar etmez. Kişi ve toplum yaşamlarının her alanı bu nitelikteki sayısız hükümlerle doludur.

Söylemeye gerek yoktur ki bunları Tanrı'dan inmiş sözler, emirler olarak kabul etmek demek Tanrı'nın yüceliğini inkâr etmek olur.

Tanrı'ya saygılı hiçbir insanın bu emirleri din emri olarak kabul etmesi mümkün değildir. Tanrı'yı seven dindar bir insan için bu tür emirleri ret ve inkâr etmek, aslında Tanrı'ya karşı bir görevdir. Bu yukarıdakine benzer emirlerle eğitilen insanlardan gerçek dindar çıkması mümkün değildir.

Gerçek dindar insan yetiştirmek isteniyorsa bu tür emirleri elemek ve bu emirleri belletenleri de sergilemek gerekir. Daha başka bir deyimle şeriat hükümlerini ele almak, gözler önüne koymak ve tartışmak, akıl kıstasına vurmak suretiyle bir yandan kişileri gerçek din anlayışına kavuştururken diğer yandan da şeriatçıyı toplum bakımından felaket kaynağı olmaktan çıkarmak kolaylaşır. Yüzyıllar boyunca bu yapılamadığı içindir ki şeriat ülkeleri gelişememiş ve istisnasız hepsi geri ve ilkel kalmışlardır.

Bundan dolayıdır ki şeriatçımız, şeriat hükümlerinin alenen ele alınmasına, tartışılmasına ve akıl kıstasına vurulmasına karşıdır. Tartışmak şöyle dursun fakat bu hükümlerin, herkesin dikkatini çekecek şekilde açıklanmasına ya da halkın anlayacağı şekilde yorumlanmasına dahi karşıdırlar. Bundan dolayıdır ki "dine ve Peygamber'e hakaret" suçu diye bir şey uydurmuşlardır; hiç kimse

3 *Diyanet Dergisi*, c.9, sayı 100-101, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, Eylül-Ekim 1970, s.306.

cesaret edip de din sorunlarını tartışmasın diye. Din hükümleri yadsınacak olursa ya da Muhammed'in yaşamları araştırma ve kınama konusu yapılırsa kişilerdeki dinsel duyguların sarsılacağını ve kamu düzeninin yok olacağını ve devletin çökeceğini söylerler. Yalandır. Batı dünyasının gelişme tarihi, onların bu yalanını kanıtlamaya yeter. Çünkü gerçek odur ki sandıklarının aksine, din hükümlerinin akılcı usullerle eleştirilmesi, yerilmesi, elenmesi hatta inkâr edilmesi ya da Muhammed'in yaşamlarının tenkitçi bir gözle elekten geçirilmesi din duygularını zayıflatmaz. Aksine eğer bu yapılmayacak olursa din ve onunla birlikte toplum ilkellikler içerisinde uzun vade itibariyle yok olmaya mahkûm kalır. Bundan dolayıdır ki Müslüman ülkelerin istisnasız tümü, bugün yeryüzünün en geri ülkeleri olarak yaşamaktadırlar.

DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCESİ[1]

Bilindiği üzere demokratik ve laik bir ülkede, bilim kitapları, din adamının fetvasıyla yasaklanamaz, toplatılamaz. Bu iş, teokratik devlet sistemlerinin uygulandığı ortaçağlarda olurdu; bugün de yeryüzünün çok geri kalmış toplumlarında olmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk'ün getirdiği laiklik ilkesi sayesinde çağ aşımı yapmış modern bir devlettir. Böyle bir devlette bir savcının laik düşünce yapısına sahip bulunmayan, tarafsızlığı ise hiç söz konusu olamayacak olan bir kimseyi bilirkişi tayin edip işlem görmesi, anayasaya aykırı bir davranış olur. *Aydın ve "Aydın"* adlı yeni kitabım hakkında İstanbul Basın Savcılığı'nın yaptığı bu olmuştur: Savcı, din adamlarından birinin bilirkişiliğine başvurarak toplatma yolunu seçmiştir. Bu din adamı, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı bir müftülükte görevlidir. Bütün işi Diyanet'in yayımladığı şeriat hükümlerini Türk halkına belletmektir. Bu hükümler, "inanç" şeklinde kişilerin beyinlerine sokulabilen şeylerdir. Devletin resmi yayınlarından, foto kopyalarını çıkarmak suretiyle bazı örneklerini takdim ettiğim bu hükümler arasında:

"İslamdan başka dinlere rağbet edenler tam bir sapıklık içerisindedirler."[2] "Müşrikleri nerede görürseniz öldürün"[3] şeklinde hoşgörü ilkelerine ters düşen ya da "kadınlar aklen ve dinen dûn yaratıklardır"; "...ehli cehennemin ekserisi kadınlardır... Kadınların

1 *Milliyet*, 13 Mayıs 1993.

2 *Hutbeler*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1973, s.217.

3 Tevbe Suresi, ayet 6.

çoğu cehennem kütüğüdür"[4] şeklinde insan haysiyetini zedeleyen ya da "ölü insan vücuduyla veya hayvanla cinsî münasebette bulunan oruçlu bir kimse, kaza orucu tutmalıdır"; "oruçlu olduğu halde uyuyan bir hanıma, eşinin uyandırmadan cinsî münasebette bulunması kazayı gerektirir"[5]; "Fareler deve sütü içmeyip koyun sütü içerler, çünkü Tanrı vaktiyle Benî İsrail'den olan bir kavme deve sütünü haram kılmış, doğru yoldan ayrılması üzerine bu kavmi fareye tahvil etmiştir"[6]; "Yemeğinizin içine düşen sineğin dışarıda kalan kanadını iyice yemeğe batırın, çünkü sineğin kanadının birinde hastalık, diğerinde şifa vardır"[7]; "Horozlar melek görmüşler de öyle ötmüşlerdir. Merkep şeytan görmüş de öyle anırmıştır."[8] şeklinde aklı ve mantığı dışlayan niceleri vardır ki Türk halkının akılcı yönde eğitilmesine ve fikren gelişmesine engel teşkil etmektedir. Bu tür verilerin gözler önüne serilmesi değil fakat halkımıza belletilmesi suç olmak gerektiğine göre, savcılığın, kitabımı değil, Diyanet'in yayınlarını toplatması gerekirdi. Bilimadamının görevi, çağcı akılcılıkla bağdaşmayan şeyleri (velev ki bunlar din hükümleri olsun) eleştirmek, sergilemek ve yermektir. Oysaki "inanç" öğesini her şeyin temeli sayanlar için bu "dinsizliktir". Bu böyle olunca, inanç yönetiminden arınamamış ve dinin karşısında bağımsızlaşamamış din adamını, akılcı ve deneyci düşün ürünü olan yapıtları değerlendirme işinde rol oynar duruma getirmek, dört yüzyıl gerilere dönmek, örneğin Galileo olayını, bu uygarlık çağında Türkiye sahnesine koymak demek olur. Unutulmamalıdır, Batı dünyası özgürlük aşamasını ve uygarlık şahlanmasını din adamına karşı savaşım ve onu etkisiz kılmak suretiyle yapmış, ortaçağı ancak bu sayede aşmıştır. 1789 Fransız İhtilali'nin, aslında, din adamının etkenliğine son vermek bakımından olumlu sonuçlar yarattığı herkesçe bilinen bir gerçektir.

Ne esef vericidir ki İstanbul Basın Savcılığı, ülkemizin en yetkili bilim ve kültür adamlarının, en üst kademedeki yargıçlarının, en değerli yazarlarının, övgüye layık ve toplum için yararlı gördükleri kitabımı, biraz yukarıda düşünce yapısını çizdiğim bir din adamının fetvasıyla toplatma yolunu seçmiştir. Üstelik bilirkişi olarak seçtiği

4 *Sahîh-i...*, c.1, s.223-224, Hadis No: 209; c.3, s.183, Hadis No: 518; c.9, s.40, Hadis No: 1340; c.11, s.315, Hadis No: 1819.

5 *Diyanet Dergisi*, c.11, sayı 6, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, Kasım-Aralık 1972, s.339-340.

6 *Sahîh-i...*, c.9, s.68-69, Hadis No: 1364.

7 *Sahîh-i...*, c.9, s.71, Hadis No: 1365.

8 *Sahîh-i...*, c.9, s.67, Hadis No: 1363.

kişi, genel olarak benimle ilgili herhangi bir davada tarafsız şekilde davranamayacak nitelikte bir kimsedir. Şu bakımdan ki, yılları içine alan tüm yayınlarımda, özellikle *Din Adamları*[9] adlı kitabımda, genellikle din adamlarının etkenliklerinin yok edilmesi gereği vurgulanmıştır. Bu itibarla, herhangi bir din adamının lehimde adil bir görüş serdetmesi pek beklenemez. Fakat her ne olursa olsun, şu muhakkak ki bilimsel yapıtları değerlendirmede "uhrevi" iktidarı "karar organı" haline getirmek çağdışı ve son derece sakıncalı bir davranıştır. Eğer, Türkiye'nin bilimsel ve fikirsel kaderi bu yöntemlere terk edilecek olursa sonumuz felaket olacaktır. Esef verici olan diğer bir husus da basınımızın, üniversite ve baro gibi kuruluşlarımızın, toplatma olayı karşısında susmalarıdır. Ne yapmak, zinde güçleri nasıl uyandırmak mümkündür, bilemiyorum? Bildiğim şu ki din adamının fetvasına dayalı toplatma kararı tepkisiz kalacak olursa "inanç" temsilcileri, yeniden saltanat makamına kurulmuş olarak bizlerin, dünyaya gelişimizden mezara girişimize kadar, tüm yaşantılarımızı ve fikriyatımızı cehenneme dönüştüreceklerdir. İş işten geçmeden ya din adamını etkisiz kılıp laikliği yaşatacağız ya da onun boyunduruğu altına girip fikir ve düşünce özgürlüğünden yoksun bir dünya yaşamına katlanacağız; bunun ikisinin ortası yoktur. Din adamını etkisiz kılmanın yolu, onun "din" diye uğraştığı şeyleri (ki biraz yukarıda birkaç örneğini verdim) eleştirip sergilemek, böylece insanlarımızı akılcılığın nimetlerine eriştirmektir. Türk aydınlarını, akıl gücünü geçerli kılmaya, özellikle kitap toplatma gibi Türkiye'yi uygar dünya önünde en ziyade utanç verici durumlara sokan uygulamalara karşı savaşıma çağırıyorum.

9 İlhan Arsel, *Toplumsal Geriliklerimizin Sorumluları Din Adamları*, 3. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Aralık 1996.

TERÖRİZM SALGINI KONUSUNDA BAŞBAKANLIĞA DUYURU![1]

Terörist saldırıların, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de geleneksel bir eylem anlamına geldiği şu günlerde dinsel ve siyasal kesim temsilcileri, İslamın terörle ilgisi olmadığını, İslam şartında "bir insanı öldürmenin Allah'ın binasını yıkmak ve tüm insanlığı öldürmek anlamına geldiğini" söylemekteler. Diyanet İşleri Başkanı, "Terörü dinin gereği gören düşünce hastalıklıdır" diye konuşmakta. Bir önceki Diyanet Başkanı da aynı doğrultuda olmak üzere şöyle demekteydi: "İlahi dinlerden birine mensup aklıselim sahibi hiç kimse, terör ve şiddet eylemlerinin içinde olamaz... Dinimiz İslam da, şiddet ve terör yoluyla insanlara fiili saldırıda bulunmayı yasaklamıştır. Hiçbir gerekçe terör ve şiddet olaylarını haklı kılamaz." Ne var ki bu sözler, Diyanet'in insanlarımıza bellettiği şeriat verileriyle tam bir çelişme halinde! Şu bakımdan ki Diyanet Yayınları, şeriat adına şiddet ve terör olaylarını haklı kılacak buyruklarla dolu. Bunların tümünü dar bir yazı çerçevesine sığdırmak kolay değil. Bir iki örnekle yetineceğim: Bilindiği gibi "terör" sözcüğü, korku yaratmak, dehşet salmak, ölüm saçmak gibi anlamlara gelir. Şimdi geliniz hep birlikte, Diyanet Yayınları'nda yer alan ve insanlarımıza belletilen şu buyruğu okuyalım: "... Her kim dinini (ki Müslümanlıktır) değiştirirse onu hemen öldürünüz."[2] Bu buyruk, "Dinini değiştiren ve cemaatten ayrılan kimsenin 'kanının dökülmesi caizdir'" şeklindeki bir başka buyrukla bağlantılıdır. Diyanet'in aynı yayınlarında,

1 4 Şubat 2004.

2 *Sahîh-i...*, c.8, s.388, Hadis No: 1264.

söz konusu buyruğun geçmişteki uygulanmasıyla ilgili örnekler bulunmakta. Hemen eklemeliyim ki yukarıda değindiğim "... Her kim dinini (ki Müslümanlıktır) değiştirirse onu hemen öldürünüz"[3] şeklindeki buyruk, Müslüman kişinin İslamı eleştirir nitelikteki eylemlerini de kapsar sayılmaktadır. Mısırlı Şeyh Gazali gibi çağımızın en ünlü din bilginlerinin görüşü bu doğrultudadır. Örneğin bundan bir süre önce (1972'de) Farac Fuda adındaki Mısırlı bir genç yazar, "İslam şeriatı günümüzün koşullarına ters düştüğü için artık uygulanamaz" şeklinde konuştu diye şeriatçılar tarafından öldürüldüğünde, bu ünlü Gazali, katillerin savunmasını yapmış ve bilirkişi olarak ifade verirken Farca Fuda'nın, o sözleri söylemekle Tanrı'ya ve Kur'an'a karşı savaş açtığını, böylece İslamdan çıktığını (irtidad ettiğini), İslamdan çıkanların ise öldürülmelerinin Kur'an gereği bulunduğunu ve bu nedenle onu öldürenlerin işledikleri cürmün "cinayet" değil, olsa olsa "tazir" (dayak) cezasını gerektirici bir eylem olduğunu eklemiştir.

Yukarıda verdiğim örneklerden gayri Diyanet Yayınları'nda "Allah ve peygamberleriyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası öldürülmek veya asılmak yahut çapraz olarak el ve ayakları kesilmek ya da yerlerinden sürülmektir. Bu onlara dünyada bir rezilliktir. Onlara ahrette de büyük azap vardır..."[4] şeklinde buyruklar bulunmakta. Burada "suç" diye anlatılmak istenen şey, sadece silahlı eşkıyalık gibi toplum ve devlet düzenini bozan davranışları değil, fakat şeriatı şu veya bu şekilde eleştirici davranışları da kapsamakta. Yine bu aynı Diyanet Yayınları, Hıristiyanlardan ve Musevilerden İslamı kabul etmeyenlere karşı savaşmak ve onları "cizye" (kafa parası) vermeye zorlamak gerektiği hakkında şu buyruk var: "Ey müminler! Kendilerine kitap verilip de Allah'a ve ahret gününe inanmayan, Allah'ın ve resulünün haram kıldığı şeyleri haram tanımayan ve hak dini (İslamı), din edinmeyen şu kimseler (Yehud ve Nasara yok mu? İşte onlar) kendi elleriyle cizye (getirip) zelilane verinceye kadar onlara karşı cihat ediniz."[5] Yani Diyanet'in belletmesine göre, Museviler ve Hıristiyanlar, İslam şartını din olarak kabul etmedikleri takdirde kendi elleriyle ve "zelilane" (aşağılanmış) şekilde "cizye" vermelidirler; aksi takdirde onlara karşı cihat açmak gerekir. Yine Diyanet'in açıklamasına göre söz konusu "cizye", hem onların

3 *Sahîh-i...*, c.8, s.388, Hadis No: 1264.

4 Mâide Suresi, ayet 33.

5 *Sahîh-i...*, c.8. s.449; ayrıca bkz. Tevbe Suresi, ayet 29.

"İslam diyarında oturmalarının karşılığı olan bir vergidir" hem de "...Müslümanlıktan imtinalarının (kaçınmalarının) ceremesidir..." ve yine Diyanet'in açıklamalarına göre "cizyenin ödenme şekli, Musevilere ve Hıristiyanlara Müslümanlıktan kaçınmış olmalarının kötülüğünü anımsatacak niteliktedir", çünkü bu parayı bizzat kendileri getirip "aşağılanmış olarak" ödemek zorunluluğundadırlar. Diyanet'in açıklaması aynen şöyle: "... Bu vergiyi (cizyeyi) deruhte eden muahidlerin vergilerini bizatihi kendileri getirip zelilane bir vez'le vermelerinin şart kılınmış olması da bunu teyit etmektedir ki muahidlere her vergi verdikçe Müslümanlıktan imtinalarının fenalığı ihtar edilmiş olacaktır."[6] Burada geçen "muahidler" deyimiyle Museviler ve Hıristiyanlar kastedilmiştir.

Bütün bunlardan gayri Diyanet Yayınları'nda, "... Yalnız Allah'ın dini (İslam) kalana kadar (kâfirlerle) savaşın..."[7]; "Kim İslamiyetten başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmeyecektir. O ahrette de kaybedenlerdendir"[8]; "Ey Müslümanlar! Yahudileri ve Hıristiyanları dost olarak benimsemeyin... Sizden kim onlara dost olursa o da onlardandır..."[9] ya da "...Müşrikleri nerede bulursanız öldürün..."[10] diye hatta ana, baba, çocuklar arasında (İslamdan gayri bir inanca bağlı olmak bakımından) düşmanlıklar yaratan buyruklar var. Hemen eklemeliyim ki Diyanet Yayınları'nda, bu vb. nice buyrukları yerine getirmek üzere ölen ve öldürülenlerin, bütün günahlardan sıyrılmış olarak cennetlere gideceklerini ve orada, "cilveli, iri siyah gözlü, şirin sözlü ve göğüsleri tomurcuk gibi kabarmış hurilere..."[11] sahip olacaklarını müjdeleyen buyruklar da var. Şimdi kendi kendimize sormamız gerekmez mi: İnsanlarımızın beyinlerini, bu yukarıdaki (ve daha nice benzeri) verilerle yıkayacak olursak (ki Başbakanlığa bağlı Diyanet kuruluşunun yaptığı budur), onları terörist birer yaratık haline getirmiş olmaz mıyız? Ve bu zihniyetle eğitilmiş insanlardan oluşan bir toplumun Avrupa Birliği'ne alınması olası mıdır?

İyiliklerle.

---

6 *Sahîh-i...*, c.8, s.451.

7 Bakar Suresi, ayet 193.

8 Âl-i İmrân Suresi, ayet 85.

9 Mâide Suresi, ayet 51.

10 Tevbe Suresi, ayet 29.

11 Nebe' Suresi, ayet 31-34.

"AYDIN"LARA ÖLÜM[1]

Ülkemiz bakımından giderek ciddileşen bir sorun var ki o da şeriatçıların "reformcu" ve "Atatürkçü" olarak görünmeyi yeğlemeleri ve bu yoldan halkımızı vahyin üstünlüğü fikrine inandırıp tüm yaşantılarımızı şeriat buyruklarıyla yoğurmaya çalışmalarıdır. Aslında ne reformcu ne Atatürkçü ne de laik zihniyete yöneliktirler. Çünkü reformcu ve Atatürkçü olabilmek için her şeyden önce insan aklının kutsallığına, yaratıcılığına ve rehberliğine inanmış olmak gerekir. Siz hiç reformcu bir kimsenin, "ateistler ya da müşrikler öldürülmelidir!" şeklinde bir şey söyleyebileceğini ya da dini eleştiren aydınlara karşı işlenen "cinayetleri" alkışlayabileceğini düşünebilir misiniz? Ve yine siz hiç Atatürkçü bir kimsenin, Atatürk düşmanlarını yüceltmesini kabul edebilir misiniz? İşte güncel iki ilginç örnek:

Fethullah Gülen adındaki bir şeriatçı, geçenlerde gazetecilere verdiği bir beyanında, "Allah'ı ve Peygamber'i kabul etmeyen insan, yani ateist neyse insan öldüren de onunla eş değerdedir" diyerek Kur'an'da geçen "İnanmayan" (inkârcı) deyiminin "ateist" anlamına geldiğini bildirdi. Daha başka bir deyimle ateistlerin, "katil", "cani" ruhlu kimseler olarak ölüm cezasına layık olduklarını anlatmış oldu. Söylemeye gerek yoktur ki bu tür bir anlayışa saplandığımız takdirde, Aristo'dan başlayıp yüzyıllar atlayarak Voltaire'lere ve çağımızda Einstein'lara ve daha nice benzerlerine varıncaya kadar akılcı uygarlığın mimarları olan bütün düşünürleri ve bilimadam-

1 25 Mayıs 2004.

larını kâfir saymak, isimlerini tarih sayfalarından kazımak (çünkü hepsi de ateist sayılabilecek görüşlere yönelmişlerdir) ve yeryüzünün 350 milyona yaklaşık nüfusunu oluşturan Budistlerin kelleleri-ni doğramak (çünkü Budistler Tanrı diye bir şey kabul etmezler); ayrıca da sayıları 900 milyonu aşkın dinsizi yok kılmak gerekir. Muhtemelen bu gerçeklerin anımsatılması nedeniyledir ki Fethullah Efendi, sözlerinin saptırıldığını, yanlış anlaşıldığını söyleyerek geri adım atar göründü.[2]

Kendisini, "İslam" konusunda "Türkiye'yi ve bütün dünyayı yönlendiren kişi" olarak ilan eden ve ayrıca da Atatürkçü olmakla övünen Yaşar Nuri adındaki bir başka şeriatçıysa, Fethullah Efendi'nin sözlerini düzeltiyor görünerek şöyle dedi: "... Kur'an insan öldürenlerin cezalarını ateistlerle değil müşriklerle bir tutmuştur..."[3] Yani sanki müşrikleri öldürmek, "ateist"leri öldürmekten daha erdemli, daha kutsal ve daha İslama yaraşır bir eylemmiş gibi konuştu. (Kuşkusuz ki dayanağı müşriklerin öldürülmelerini emreden Kur'an ayetleriydi.[4]) Hemen belirtmeliyim ki "müşrik" deyimi "Tanrı'ya eş koşmak", "Allah yanında başka bir Tanrı'ya tapmak" (çok Tanrıcılık) anlamına gelir ki yorumculara göre Kur'an'da geçen "kâfir" tanımıyla uyumludur. Fıkıh kitaplarında "mümin olmayan" için kullanılır. Aslında müşrikler "Tanrı" kavramını inkâr etmiş değillerdi; o kadar ki putlarını bile Allah katında "şefaatçi" olarak kabul etmişlerdi, kabul etmedikleri şey Muhammed'in "Tanrı anlayışı" ve "Peygamberlik" iddiasıydı. Bu itibarla müşriklerin, ateistlere nispetle daha olumsuz bir zihniyete yönelik oldukları söylenemez. Söz konusu olan şey, nihayet farklı bir inanç, farklı bir zihniyettir. Bu itibarla Yaşar Nuri Efendi'nin, "Kur'an insan öldürenlerin cezalarını müşriklerle bir tutmuştur" şeklindeki sözlerinin ne insafa yatkın ne de İslama değer kazandıran bir yönü vardır. Kendisini "aydın" sayan bir kimsenin, farklı inançta olanlara ölüm yolunu yeğlemesi akla yatkın düşmüyor. Ne var ki bu şeriatçımız, bununla da yetinmeyip bir de İslam şeriatını eleştiren "aydın"larımızın öldürülmelerini uygun görmüş. Örneğin Turan Dursun gibi hem din bilgisi hem de karakter asaleti bakımından emsalsiz bir aydınımızın, 1990'da şeriatçılar tarafından katledilmesi konusunda, "Olabilir canım, bugün bilezik için de

2 *Hürriyet*, 21 Nisan 2004.

3 *Hürriyet*, 18 Nisan 2004.

4 Nisâ Suresi, ayet 47, 115; Tevbe Suresi, ayet 5, 114 vd.; Enbiyâ Suresi, ayet 22, 98; Kassas Suresi, ayet 62; Meryem Suresi, ayet 82 vb.

adam öldürülüyor" demiştir.[5] Derken de Turan Dursun'un dine küfreden bir kimse olduğunu söylemiş ve bu cinayeti, haklı bir gerekçeye dayalıymış gibi göstermeye çalışmış ve gerçekleri saptırmıştır. Gerçekleri saptırmasının başlıca nedeni de Turan Dursun'a karşı kin beslemesidir. Çünkü Turan Dursun, yıllar önce onun karakterini eleştirmiş, din bilgisi bakımından yanlışlarını ortaya vurmuş ve onu "Doçent Molla" deyimiyle tanımlamıştı.[6] Ne ilginçtir ki Yaşar Nuri Öztürk Efendi, bu eleştirilere karşı sesini çıkaramamış ve ancak Turan Dursun'un öldürülmesinden sonradır ki suskunluğunu terk edip kahraman kesilmiş ve örneğin 15 Kasım 1991 tarihli *Hürriyet* gazetesinde ona hakaret etmeyi marifet bilmiştir. Bu tür bir davranışın, bilimsel "dürüstlük"le ve hele "mert"likle ne kerte bağdaşabileceğinin takdirini okuyucularıma bırakırım. Hemen eklemeliyim ki onun bu yersiz saldırganlığı nedeniyledir ki *Hürriyet* gazetesi, "Basın Meslek İlkelerine Aykırılık" cezasına çarptırılmış ve Basın Konseyi'nin kınama kararı 2 Şubat 1992 tarihli *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlamıştır.

Bu vesileyle şunu eklemek isterim ki Fethullah Gülen ya da Yaşar Nuri Öztürk gibi şeriatçılar, dini eleştirmenin dine küfretmek demek olduğu kanısını yerleştirmek hevesindedirler. Bunun toplumumuz bakımından ne kadar yıkıcı ve insanlarımızı akılcı düşünce geleneğinden ne kadar uzak kılıcı bir şey olduğunu bilmezler. Onlara belletmek gerekir ki Türk toplumunu Batı uygarlığı doğrultusunda geliştirmenin tek yolu dinsel eleştiri geleneğini yerleştirmektir; çünkü Batı uygarlığı, özellikle 18. yüzyılda bu gelenek sayesinde özgürlük aşaması yapabilmiştir. İslam dünyasının geriliğinin başlıca nedeni, böyle bir geleneğin nimetlerinden habersiz kalıp "dogmacılık" ve "skolastikçilik" gibi hastalıklardan kurtulamamak ve "akıl çağı"na çıkamamak olmuştur.[7]

Yukarıdaki iki örneğimiz gösteriyor ki aydınlara ölüm saçan şeriatçıların "reformcu" ve "Atatürkçü" görünüme özlem duymalarının, özentiden ileri geçen bir yönü yoktur. Hele "Atatürkçülük" iddiasında hiçbirinin sözünü ciddiye almak doğru olmaz; çünkü hiçbiri, Atatürk'ün akılcılığı vahiyciliğe üstün sayan düşüncelerindeki derinliği kavrayabilecek kerteye gelmiş değildir. Çarpıcı bir örnek

---

5 *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 2004.

6 Bu konuda bkz. Turan Dursun, *Din Bu-3 İslam Toplumu ve Laiklik*, 7. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2015, s.177-179.

7 Bu konuda bkz. İlhan Arsel, *Aydın ve "Aydın"*, 5. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Eylül 2016.

olmak üzere Atatürk'ün "Tanrı" kavramı konusundaki şu sözlerini anımsatalım: "Masum ve cahil insanları, yüzlerce Allah'a taptırmak veya Allahları muayyen (belli) gruplarda toplamak ve nihayet bir Allah kabul ettirmek, siyasetin doğurduğu neticelerdir..." Bu satırları okuduktan sonra şimdi geliniz bir de Atatürk'ün "İslam şeriatı ve Türkler" konusundaki şu sözlerini okuyalım:

> "Türkler Arapların dinini kabul etmeden evvel de büyük bir milletti. Arap dinini kabul ettikten sonra, bu din, ne Arapların ne aynı dinde bulunan Acemlerin ne de Mısırlıların vesairenin Türklerle birleşip bir millet teşkil etmelerine hiçbir tesir etmedi. Bilakis, Türk milletinin milli bağlarını gevşetti; milli hislerini, milli heyecanını uyuşturdu. Bu pek tabiiydi. Çünkü Muhammed'in kurduğu dinin gayesi, bütün milliyetlerin üzerinde, kapsamlı bir Arap milliyeti siyasetine varıyordu. Bu Arap fikri, ümmet kelimesiyle ifade olundu. Muhammed'in dinini kabul edenler, kendilerini unutmaya, hayatlarını Allah kelimesinin her yerde yükseltilmesine hasretmeye mecburdurlar. Bununla beraber, Allah'a kendi milli lisanında değil, Allah'ın Arap kavmine gönderdiği Arapça kitapla ibadet ve müracaatta bulunacaktı. Arapça öğrenmedikçe, Allah'a ne dediğini bilmeyecekti. Bu vaziyet karşısında Türk milleti birçok asırlar ne yaptığını, ne yapacağını bilmeksizin, adeta bir kelimesinin manasını bilmediği halde Kur'an'ı ezberlemekten beyni sulanmış hafızlara döndüler."[8]

Dikkat edileceği gibi Atatürk, İslam şeriatının Türk'ün bünyesine yatkın düşmediğini, Türk milletini gerilettiğini bildirmekte. Bütün bunlar bir yana, fakat bir de Atatürk'ün, genel olarak "din"ler konusundaki görüşünü ve daha doğrusu, bütün dinler yerine yeni bir "dünya dini"ne özlem duyar olduğunu belirten bir konuşması vardır ki şöyledir:

> "Efendiler, bütün insanlığın tecrübe, malumat ve düşüncede yükselmesi ve olgunlaşması; Hıristiyanlıktan, Müslümanlıktan, Budizmden vazgeçerek basitleştirilmiş ve herkes için an-

8 Bu satırlar Atatürk'ün kendi elyazısıyla kaleme alınmış olup *Türk Tarihinin Ana Hatları* adlı kitapta yer almıştır. Özgün belgesi Anıtkabir Kütüphanesi'nde ve fotokopisi Türk Tarih Kurumu'nda ve ayrıca Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı Askeri Tarih ve Stratejik Etütler Başkanlığı arşivinde bulunmaktadır. Bu belgeler ve fotokopiler için bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.23, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2010, s.20, 84-86; ayrıca bkz. Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-2 Din ve Allah*, 7. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Kasım 2014, s.315-319.

laşılacak hale konulmuş dünya çapında saf ve lekesiz bir dinin kurulması ve insanların şimdiye kadar kavgalar, pislikler, kaba arzu ve iştihalar arasında bir sefalethanede yaşamakta olduklarını kabul ederek, bütün vücutları ve zekâları zehirleyen iltihap tohumlarına galebe etmeye karar vermesi gibi şartların doğmasını lüzumlu kılan bir 'dünya çapında birleşik hükümet' tahayyülünün tatlı olduğunu inkâr edecek değiliz. ..."[9]

Söylemeye gerek yoktur ki Atatürk'ün dini eleştirir nitelikteki bu sözleri, kendisini Atatürkçü olarak gösteren Yaşar Nuri Öztürk'ün benimseyebileceği şeylerden değildir; benimsemek şöyle dursun, fakat o, bir de Atatürk düşmanlarına (örneğin Mısırlı Gazali ya da Bosna-Hersek lideri Aliya İzzetbegoviç gibi) hayranlık duyduğunu açıkça söyleyen bir kimsedir. Örneğin Mısırlı Gazali, Atatürk'ü Adolf Hitler'e benzetmiş, "Kemalizmin bir bela olup son nefesini vermekte bulunduğunu" söylemiş, ayrıca da Türk toplumunu "fikren ilkel" olmakla ve "Arap zekâsından yararlanmamakla" suçlamıştır. Ve işte bu sözleri söyleyen Mısırlı Gazali'yi alkışlamak üzere Yaşar Nuri Efendi, şöyle demiştir: "(Mısırlı Gazali'yi) Ruh ve iman dünyamızın boyutlarını tutan önderleri gibi kucaklamak borcundayız..."

Yine bunun gibi Bosnalı lider İzzetbegoviç, Atatürk devrimlerini "barbarlık ve ihanet" olarak nitelendirmiş, "Türk toplumunun Kemalizm nedeniyle cahil ve geri kaldığını" iddia etmiştir. Yalan niteliğindeki bu çirkin iddiaları savuran Aliya İzzetbegoviç'i, bizim Yaşar Nuri adındaki şeriatçımız hayranlıkla bağrına basarken şöyle demiştir:

"Aliya İzzetbegoviç'i selamlıyorum; onu Kur'an düşüncesinin yüksek boyutlu bir düşünce adamı olarak da selamlıyorum. İzzetbegoviç'i imanda da gönüldeşim, ıstırapta yürektaşım, bilim ve düşüncede meslektaşım olarak selamlıyorum... Onu saygı ve hayranlıkla selamlıyorum..."[10]

Söylememe gerek yoktur ki bu tür örnekleri sergilemek ve dinsel eleştiri geleneğini yerleştirmek, şeriatçıları etkili olmaktan çıkarmanın ve ülkemizi Atatürkçü ve çağdaş yanda tutmanın en başarılı yoludur.

---

9 Bu konuda daha geniş bilgi ve kaynaklar için bkz. Gazi Mustafa Kemal, *Nutuk*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2015, s.546; ayrıca bkz. İlhan Arsel, *Şeriat Devleti'nden Laik Cumhuriyet'e Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına*, 5. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2004, s.727.

10 Bu konudaki kaynaklar için "Deniz Baykal'a" başlıklı yazıma bkz. *Cumhuriyet*, 18 Kasım 2002.

ÜFÜRÜKÇÜLÜK SORUNU VE DİYANET

Hastalıkları "üfürükle tedavi" işini meslek edinip kazanç sağlayanların çoğalması ve birtakım skandallara sebep olmaları vesilesiyle *Hürriyet* gazetesine geçenlerde beyanda bulunan Diyanet İşleri Başkanı, bu tür uygulamaların İslam diniyle ve ilimle, bilimle hiçbir ilgisi olmadığını ve İslamda duayla hastalığın iyileştirilmesi diye bir şey bulunmadığını ve hastalığın çaresini tıbbi tedavide aramak gerektiğini belirtiyor ve aynen şöyle diyor:

> "İslam dininde nefesi kuvvetli gibi kavramların ve muska gibi şeylerin kesinlikle yeri yoktur. Hastalıkların çaresi tıbbi tedavidir. Dua, dini bir terminolojidir. İnsan hiçbir aracı olmadan Allah'tan dilediği şeyi ister. Ancak duanın bu şekilde istismar edilmesinin dinle hiçbir ilgisi yok. Bunun dışında duayla iyileştirme diye bir müessese zaten dinimizde yoktur. Hastalık sıkıntısı olan vatandaşlar, tıbben bu sıkıntılarına çözüm aramak durumundadırlar; Ama insan, sağlığına kavuşması için yaradanına sığınabilir. Ama yalnız kendisi, aracı olmadan. Bir başkasının bir başkasını okumasıyla iyileşme sağlanamaz. Zaten dinimiz ilimle, bilimle kesinlikle çatışmaz. O bakımdan yapılan uygulamanın ilimle, bilimle hiçbir ilgisi yoktur. Vatandaşlarımızın uyanık olmalarını, bu tür şeylere kanmamalarını arzu ederim."[1]

1 *Hürriyet*, 21 Kasım 1990, s.9.

Ancak ne var ki bu sözler, "üfürükle tedavi" yöntemlerinin dinen caiz olduğuna dair Diyanet Başkanlığı'nın gerek yayın yoluyla ve gerek sair şekillerde (örneğin camilerde okuttuğu hutbelerle) halkımıza verdiği din eğitimine ters düşer niteliktedir. Çünkü biraz aşağıda örnekleriyle belirteceğim gibi Diyanet'in yayınlarında, "dua", "nefes", "üfürük" gibi yöntemlerle hastalıkları tedaviye çalışmanın ve bu yoldan kazanç sağlamanın İslama göre caiz olduğu açıklanmış olup bu yöntemlerin bizzat Muhammed tarafından uygulandığı ve başkaları tarafından ücret karşılığı uygulanmasına da yine Muhammed tarafından icazet verildiği anlatılmıştır.

Gerçekten de TC devletinin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, İslami kaynak olmak üzere yayımladığı *Sahîh-i Buhâri Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercümesi ve Şerhi* adlı 12 ciltlik yayınlarda Muhammed'in, "Tükürüklü üfürük" ve "Tükürüksüz üfürük" usulleriyle (örneğin okuyup üflemek, nefes etmek vs. gibi usullerle) hastalıkları tedavi ettiği bu usullerin başkaları tarafından uygulanmasına izin verdiği ve bu yoldan sağlanan kazancın helal olduğunu bildirdiği ve hatta bizzat kendisinin bu tür kazançların paylaşılmasına katıldığı anlatılmış ve ilgili din emirleri açıklanmıştır ki bunlardan bazıları şunlardır:

Muhammed'in, Şahadet parmağına tükürüğünden bulaştırıp sonra parmağını toprağa koyduğu ve parmağa bulaşan toprakla hastayı sığadığı ve "...şu bizim bazımızın tükürüğüyle yurdumuzun toprağıdır"[2] dediği yazılıdır.

Aynı yayında, yeni doğmuş bir çocuğun ağzına, Muhammed'in, "hurma çiğneyip tükürdüğü ve hurma çiğnemiyle çocuğun damağını uğduğu"[3] yazılıdır.

Aynı yayında, "Abdullah İbni Übey defnolunduktan sonra (Muhammed) geldi. (Emr-i Nebeviyle) ölü hufresinden çıkarıldı. Resul-i Ekrem onun cildine tükürüğünden üflediği"[4] yazılıdır.

Aynı yayında, "Muhammed'in Hayber günü baldırından ağır şekilde yaralanan Seleme İbni Ekva'yı, üç defa nefes ederek iyileştirdiği"[5] yazılıdır. Yine "Hayber günü Ali'nin gözlerinde ağrı olduğunu duyunca onu yanına çağırdığı ve gözlerine tükürdüğü ve ağrıyı dindirdiği"[6] yazılıdır.

---

2 *Sahîh-i...*, c.12, s.91-92, Hadis No: 1935.

3 *Sahîh-i...*, c.10, s.116-117, Hadis No: 1558.

4 *Sahîh-i...*, c.4, s.348, Hadis No: 630.

5 *Sahîh-i...*, c.10, s.270, Hadis No: 1611.

6 *Sahîh-i...*, c.8, s.345-346, Hadis No: 1236.

Öte yandan Muhammed'in, her hastalandığı zamanlar Kur'an'dan bazı sureler okuyup kendi ellerine üfleyip sonra eliyle vücudunu sıvamak itiyadında olduğu ve bu işi ara sıra Ayşe'ye de yaptırdığı anlaşılmaktadır. Nitekim Ayşe şöyle der: "(Son hastalığa tutulunca) ben de kendisine nefes etmeye ve onun eline üfleyip kendi eliyle vücudunu mesh etmeye başladım."[7]

Diyanet'in yayınlarına göre Muhammed, "hastalıkları tedavi etmek" ya da "önlemek" maksadıyla tükürüklü üfürük ve tükürüksüz üfürük usullerini sadece kendi imtiyazında tutmamıştır; başkalarına da bu usullerle iş görme olasılığını tanımıştır. Nitekim son hastalığı sırasında ellerini Ayşe'ye üfletip sonra vücudunu mesh etmesi bunu kanıtlayan örneklerden biridir. Fakat bundan başka örnekler de çoktur.

Diyanet'in söz konusu yayınlarında, Muhammed'in, bir gün sarılık hastası bir kız çocuğunu görmekle, "Bu kızcağızı okutunuz, buna nazar değmiştir"[8] diye emrettiği yazılıdır. Böylece hastalıkların nazar değmekle ortaya çıkabileceğine ve okutmakla iyileştirilebileceğine inandığını ve Müslümanların da buna inanmaları gerektiğini anlatmak istemiştir.

Aynı yayında göz hastalıklarının okutmayla tedavi edilmesini emrettiği hususunda Ayşe'nin şöyle konuştuğu görülür: "Resûlullah göz değmesine okunmasını bana, (mutlak olarak) emretti."[9]

Aynı yayında zehirlenmelere karşı "nefes" edilmesiyle ilgili olarak "(Muhammed) Her ağılı hayvanın ağrısından (nazar değme zehrinden nefes edilerek şifa dileğine müsaade buyurdu"[10] diye yazılıdır.

Aynı yayında, "Muhammed'in, Ensar'dan kişilere, ağılı hayvanların zehrinden, kulak ağrısından (nazar değmesinden) nefes etmelerine müsaade ettiği"[11] anlatılmıştır. Daha başka bir deyimle akrep, yılan ve böcek zehirlenmelerinde nefes edilerek yani üfürükle tedaviye izin verildiği açıklanmıştır. Fakat bütün bunlar bir yana bir de aynı yayınlarda bir hadis vardır ki, bir kimsenin bir başka kimseyi üfürükle tedavi karşılığında ücret almasının caiz olduğunu çünkü Muhammed'in buna cevaz verdiğini hatta kendisinin dahi böyle bir ücretten pay almaktan geri kalmadığını[12] ortaya vurmaktadır.

---

7 *Sahîh-i...*, c.11, s.11-12, Hadis No: 1664.

8 *Sahîh-i...*, c.12, s.91, Hadis No: 1933.

9 *Sahîh-i...*, c.12, s.90, Hadis No: 1932.

10 *Sahîh-i...*; c.12, s.91, Hadis No: 1934.

11 *Sahîh-i...*, c.12, s.87, 91, Hadis No: 1929, 1934.

12 *Sahîh-i...*, c.7, s.42-44, Hadis No: 1031.

Gerçekten de Buhâri'nin rivayetine göre, Muhammed'in emriyle otuz kişilik bir çetenin başında sefere çıkan Ebu Said Hudri, yolda rastladığı Arap kabilelerinin birinin reisinin akrep sokmasına karşı nefes ederek (yani okuyup üfleyerek) iyileştirebileceğini söyler. Bu işi ancak ücret karşılığında yapabileceğini ekler. Teklifinin, bir koyun sürüsü karşılığı olarak kabul edilmesi üzerine Fatiha Suresi'ni okur ve adama üfler. Güya adamı iyileştirmiştir. Koyun sürüsünü alarak Medine'ye gider ve hikâyeyi Muhammed'e anlatır. Muhammed, kendilerinin çok iyi yaptığını ve koyunları çete mensupları arasında paylaştırılmasını söyler ve ekler: "Sizinle beraber bana da bir hisse ayırınız."

Görülüyor ki Diyanet İşleri Başkanı'nın, "insan, sağlığına kavuşması için yaratanına sığınabilir, dua edebilir; ancak kendisi, aracı olmadan bir başkasının bir başkasını okumasıyla iyileşme sağlanmaz. Bu işin dini açıdan hiçbir izahı yoktur" sözleriyle tamamıyla yanlış olup gerçekleri saptırmaktadır ve bunun böyle olduğunu, yukarıda kısaca özetlendiği gibi Başkanlığı'n kendi yayınlarıyla ortadadır.

Bu yayınlarla Başkanlık, Muhammed'i, "tükürüklü üfürük" ya da "tükürüksüz üfürük" yöntemleriyle hastalık tedavisine girişmek ya da bir başkasının (örneğin Ayşe'nin) kendisine nefes edip üflemesine cevaz vermek yanında bir de ayrıca hastalıkların tedavi etmek yanında hastalıklardan ve tehlikelerden korunmak maksadıyla bir başkasının bir başkasını nefes etmesini, okuyup üflemesini ve bu yoldan kazanç sağlamasını dahi tecviz etmiş olarak tanıtmaktadır.

Eğer Diyanet Başkanı'nın dediği gibi İslam dininde "tükürükle tedavi" diye bir şey yoksa ve bu gibi usuller dine ve ilme aykırı şeylerse, bu takdirde Muhammed'i bu işlerle uğraşırmış ve uğraşılmasına cevaz verirmiş gibi göstermek ve Türk halkını bu inançlarla yetiştirmek hem İslama aykırı hem de kanunlara göre suç olmaz mı?

Yok, eğer Diyanet'in bu yayınlarına göre üfürükçülük dinen caizse, bu takdirde Diyanet Başkanı'nı kalkıp da üfürükle tedavi usullerinin dine ters düştüğünü ve İslamda "duayla iyileştirme diye bir müessese" bulunmadığını söylemesi ve kişilerin üfürükçülük yapmalarına ve bu yoldan geçim sağlamalarına laf etmesi yanıltıcı olmaz mı?

DEVLET YAYINLARINA GÖRE KADIN "MİLLET OTORİTESİNİ" TEMSİL EDEMEZ[1]

Sivas'taki vahşet olaylarının başını çeken şeriatçılar, Atatürk büstüne saldırmak, kültür sarayını yıkmak yanında bir de "kadın başbakan olmaz" pankartlarını açmışlar. Belli ki Başbakanlık makamına Çiller Hanım'ın gelmesi vesilesiyle kadın düşmanlığı duygularını açığa vurmak istemişler. "Kim yetiştiriyor bunları?" diye soracak olursanız cevabı basit: Bunları yetiştiren Türkiye Cumhuriyeti devletinin bizzat kendisi; bakınız nasıl:

Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayımladığı *Sahîh-i Buhârî*'de, "Mukadderatını bir kadının eline veren millet felah bulmaz"[2] şeklinde bir hüküm var. Bu hüküm kadınların "aklen ve dinen dûn"[3] olduklarını belirten diğer bir hükümle bağlantılı olup TC devletinin Diyanet aracılığıyla kadına bakış açısının olumsuzluğunu ortaya vurur. Bu tür olumsuzlukları devamlı olarak eleştiri konusu yapmakla beraber, bir hanım yurttaşımızın başbakanlık makamına getirilmesi vesilesiyle yeniden ele almak zorundayım.

Söz konusu yayınların 1. cildinin "Fihrist" kısmının "Kitâbü'l Hayz" bölümündeki bir kesimin başlığı aynen şöyledir: "Kadının aklen ve dinen erkeklerden dûn olduğuna"[4] dair Ebu Said hadisi hükmünün kendisi yer almıştır. Bu hükme göre kadınlar "eksik akıllı, eksik dinli" olup "akıllı ve dininde olan kimselerin aklını çelebilen" kimselerdir;

---

1 9 Haziran 1993.

2 *Sahîh-i...*, c.10, s.449-450, Hadis No: 1660.

3 *Sahîh-i...*, c.1, s.223-224, Hadis No: 209.

4 *Age.*

öte yandan "ötekine berikine çokça lanet eden", zevcelerine karşı "küfrân-ı nimet gösteren" kimselerdir; bu nedenle cehennem halkının çoğunluğunu oluştururlar. Yine aynı hükme göre kadınların "eksik akıllı, eksik dinli" olmalarının nedeni yaratılışlarından doğmaktadır: "Eksik dinli"dirler çünkü "hayız" gördükleri zaman namaz kılamaz ve oruç tutamazlar." Öte yandan "eksik akıllı" sayılırlar çünkü "Kadının şahadeti erkeğin şahadetinin yarısıdır".[5] Diyanet'in açıklamalarına göre kadın, "iradesindeki fıtri zaafa mebni" (yaratılış itibariyle "iradece güçsüz" olmak nedeniyle) sadece "şahadet" bakımından değil fakat diğer "cihetlerden" de birçok görevleri üstlenemez, birçok işleri göremez. Üstlenemeyeceği görevler arasında "yargıçlık", "kadılık", "imamlık" ve özellikle "millet otoritesini temsil" gibi kamu görevleri vardır. Öte yandan kadın, kocası ya da yakın akrabalarından bir erkek olmadan uzak bir mesafeye (bir günlük ya da üç günlük yere) seyahat edemez. Bakınız nasıl:

Diyanet'in yine aynı yayınlarında aynen şöyle yazılıdır: "Mukadderatını bir kadının eline veren millet felah bulmaz."[6] Bu hüküm Diyanet'in şu açıklamasını kapsıyor "... İslam hukukunda amme velayeti denilen teşkilâtı riyaseti ancak erkek bir vatandaş tarafından temsil olunur. Bu, millet otoritesini temsil edecek mevkie kadın intihap edilemez. Çünkü kadının fıtratı birçok cihetlerden bu çok ağır vazifeyi deruhte etmeye müsait değildir. Bunun için İslam hukukunda devlet riyasetine intihap olunabilmesi hususunda kadın için bir hak kabul edilmemiştir."[7] Bu açıklamada yer alan "Kadının fıtratı" deyimini Diyanet, "kadının iradesindeki fıtri zaaf" (yaratılış itibariyle kadının "iradece güçsüzlüğü") karşılığında kullanmıştır; kuşkusuz ki dayanak olarak "Kadının aklen ve dinen dûn"[8] olduğuna dair hadis hükmündeki mantığı kullanmıştır. Biraz önce dediğimiz gibi bu mantık, kadının "yarım şahit" sayılması "gereğinden" doğmaktadır. Nitekim kadının "yönetici", "idareci" vs. gibi görevlere getirilemeyeceğinin nedeni hep bu olmuştur. İslam dünyasının "Hüccet-ül İslam" diye yücelttiği İmam Gazali gibi ünlüle, "Yarım şahit durumunda sayılan ve erkeğin hâkimiyeti altına sokulan kadın nasıl yargıç olabilir?" derken hep bunu anlatmak istemişlerdir.

Diyanet'in şeriat verilerine sarılıp "iradesindeki fıtri zaafa mebni" diyerek "kadın"a layık gördüğü diğer bir durum onu her hususta erkeğin vesayeti altına sokmaktır ki bunun başında "seyahat" gelir.

---

5 *Age*; Bakara Suresi, ayet 282.

6 *Sahîh-i...*, c.10, s.449-450, Hadis No: 1660.

7 *Sahîh-i...*, c.10, s.450, Hadis No: 1660.

8 *Sahîh-i...*, c.1, s.223, Hadis No: 209.

Sahîh-i Buhâri'de yer alan hükümlerde, kadınlar yolculuğa çıkarlarken kocalarının ya da yakınlarından bir erkeğin vesayetine muhtaç bulunduğu hususuyla ilgili olarak aynen şöyle yazılıdır:

"İslam dini, kadının bünye ve iradesindeki fikri zaafa mebni muayyen hususta kadını, mehariminden bir erkeğin vesayetine vermiştir ki kadının uzak bir mesafeye gidebilmesi için zevcin veya bir mahreminin bulunmasını şart kılması bu cümledendir."[9] Yine hatırlatalım ki burada geçen "fıtri zaaf" deyimi, kadının yaratılış itibariyle "iradece güçsüz" olduğunu anlatmak için kullanılmıştır. Bütün bunlara ek olarak kadınların "tesettürsüz" dolaşmalarını, yabancı erkeklerle bir arada bulunmalarını, erkek eli sıkmalarını vs. yasaklayan hükümleri eklerseniz ve üstelik bir de hakaret niteliğindeki hükümleri göz önüne getirirseniz (ki *Şeriat ve Kadın*[10] adlı kitabımda sergilenmiştir) nasıl bir karanlık manzarayla karışılacağınız ortadadır. Görülüyor ki Başbakanlık'a bağlı Diyanet'in, yetmiş bine yakın camide milyonlarca insanımıza "şeriat" diye bellettiği esaslara göre Tansu Çiller Hanım'ın başbakanlığı geçersizdir; yabancı bir erkekle (örneğin milletvekilleriyle) bir arada bulunması günahtır; yanında kocası ya da "mahariminden" bir erkek olmadan yolculuğa çıkması şeran suçtur.

Ne hazindir ki ilahiyat fakültelerinden çıkmış, "profesör", "doçent" vs. gibi unvanlara kavuşmuş kişilerin yuvalandığı Diyanet, çağdışı bu zihniyeti yok etmeye çalışacak yerde, aksine pekiştirmek ve üstelik "Kadının ayakları altından cennetler geçer" şeklindeki kurnazlıklarla kökleştirmek hevesindedir. Bu heves mutlaka söndürülmeli ve bu zihniyet mutlaka yok edilmeli, şeriatçılarımıza şu belletilmelidir ki kadının Tanrı tarafından "eksik dinli, eksik akıllı" yaratıldığını iddia etmek demek, bırakınız uygarlık ölçülerini ve Tanrı'nın yüceliği ve adaleti fikriyle dahi bağdaşmaz; aslında Tanrı'ya hakaret sayılmak gerekir. Eğer ortada "aklen ve dinen" eksiklik durumu varsa bu, sadece kadınlar bakımından değil erkekler bakımından da söz konusudur ve sorumluluğu sosyal, siyasal ve özellikle eğitim sorunlarında aramak gerekir. İnsanlık tarihi ve hele Türk'ün kendi ulusal geleneği, "kadının" her alanda (amme velayeti, devlet başkanlığı, yöneticilik, askerlik, bilim, sanat vs.) erkeğe denk yeterlikleriyle doludur. Bu örneklerin azlığı öne sürülecek olursa bu takdirde yapılacak şey, kadına eşit imkânlar tanımayan, fırsat eşitliği sağlamayan zihniyete karşı savaşmaktır.

9 *Sahîh-i...*, c.4, s.219-220, Hadis No: 607.

10 İlhan Arsel, *Şeriat ve Kadın*, 24. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2017.

TCK'NIN 175/3 HÜKMÜNE GÖRE DEVLETİ SUÇLU SANDALYESİNE OTURTMAK GEREK!

TCK'nın 175/3 maddesi hükmünde, "Bir kimseyi dini inançlarından veya mensup olduğu dinin emirlerini yerine getirmesinden veya yasaklarından kaçınmasından dolayı kınayan veya tezyif veya tahkir eden veya alaya alan kimseye (hapis ve para cezası) verilir" diye yazılıdır. Bu hüküm devlet kuruluşunu suçlu sandalyesine oturtmaya ve çoğu şeriat yayınlarını toplatmaya yeterlidir. Bunun böyle olduğunu anlamak için Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Türk halkına şeriat diye bellettiği hükümlerden bazılarına göz atalım. Bunlardan biri aynen şöyledir: "İslamdan başka dinlere rağbet edenler, tam bir sapıklık ve ziyan içindedirler."[1] Söylemeye gerek yoktur ki farklı dinden olanları "sapık" şeklinde tanımlamak, kınamanın da ötesinde "tezyif" ve "tahkir" etmektir. O halde TCK'nın 175/3 hükmünün kapsamına girmek bakımından yasaklanmak gerekir. Buna benzer bir diğer hüküm Diyanet'in yayınlarında şu şekilde yer almıştır: "Müşrikleri nerede görürseniz öldürün."[2] Her ne kadar "müşrik" sözcüğü "putperestler" için kullanılmış olmakla beraber çok daha geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Fakat her ne olursa olsun puta tapan ya da Tanrı'yı tanımayan kişileri, böyle bir inanç içerisindedirler diye öldürmek tezyif ve tahkirden de öteye geçen bir tutum sayılır. Öte yandan "Ehli-i Kitab" diye bilinen Yahudiler ve Hıristiyanlar için yine bu yayınlarda şu yazılıdır: "Nerede bulunsalar... onlara alçaklık damgası vuruldu. Allah'tan

1 Âl-i İmrân Suresi, ayet 85; ayrıca bkz. *Hutbeler*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1973, s.217.

2 Tevbe Suresi, ayet 5.

bir gazaba uğradılar, onlara aşağılık damgası vuruldu."[3] "Allah onları yok etsin..."[4] Bu doğrultuda olmak üzere şöyle bir emir daha vardır: "Ey müminler! Kendilerine kitap verilip de Allah'a ve ahret gününe inanmayan, Allah'ın ve Resulünün haram kıldığı şeyleri haram tanımayan ve hak dini, din edinmeyen şu kimseler (Yehud ve Nasara yok mu? İşte onlar) kendi elleriyle cizye (getirip) zelilane verinceye kadar onlara karşı cihat ediniz."[5] Görülüyor ki Diyanet'in yayınlarına göre farklı dinden olan Yahudilere ve Hıristiyanlara karşı savaşmak gerek meğerki boyunlarını bükerek ve küçülerek kendi elleriyle "cizye" versinler. "Cizye" sözcüğü burada "kafa parası" karşılığında kullanılmıştır. Diyanet'in açıklamasına göre bu kafa parası İslamı kabul etmemenin cezası olmak üzere yüklenmiştir. Diyanet'in yayınlarında aynen şöyle yazılı: "(Cizye, Ehli Kitabın) Müslümanlıktan imtinalarının cezasıdır. Ayetin son fıkrasında şöyle denmektedir: "Bu vergiyi deruhte eden muahidlerin vergilerini bizatihi kendileri getirip zelilane bir vez'le vermelerinin şart kılınmış olması da bunu teyit etmektedir ki muahidlere her vergi verdikçe Müslümanlıktan imtinalarının fenalığı ihtar edilmiş olacaktır."[6] Görülüyor ki bu yayınlarda sadece "kınama", "tezyif" ve "tahkir" değil; fakat ayrıca da "saldırı" söz konusudur.

Yine Diyanet'in yayınları arasında kadınları aşağılayıcı ve küçültücü nitelikte sayısız hükümler yer almıştır. Örneğin kadınların "aklen ve dinen dûn"[7] olduklarına; irade bakımından "zayıf" olmaları nedeniyle "devlet yönetimine getirilemeyeceklerine"[8] "muayyen hususatta" erkeğin vesayetine verildiklerine (kocaları ve yakınlarından bir erkek olmadan seyahat edemeyeceklerine...) "yarım tanık" olmak bir yana fakat "uğursuz"[9] ve "fitne ve fesat amili"[10] olduklarına "sûtresiz namaz kılanın önünden geçtiklerinde (tıpkı köpek, merkep vs. hayvanlar gibi) namazı bozduklarına"[11] dair olanlardan tutunuz da, "cehennemin çoğunu ve cennetin azınlığını oluşturduklarına"[12] dair niceleri vardır.

---

3 Âl-i İmrân Suresi, ayet 112.
4 Tevbe Suresi, ayet 30.
5 *Sahîh-i...*, c.8. s.449; ayrıca bkz. Tevbe Suresi, ayet 29.
6 *Sahîh-i...*, c.8. s.451.
7 *Sahîh-i...*, c.1, s.223-224, Hadis No: 209.
8 *Sahîh-i...*, c.10, s.449, Hadis No: 1660.
9 *Sahîh-i...*, c.8, s.312, Hadis No: 1211.
10 *Sahîh-i...*, c.11, s.267-268, Hadis No: 1795.
11 *Sahîh-i...*, c.2, s.312, 440, Hadis No: 242, 303.
12 *Sahîh-i...*, c.1, s.41, 244, Hadis No: 27, 209.

Bu örnekleri sonsuza dek çoğaltmak kolay fakat anlatmak istediğimiz şudur ki Diyanet Yayınları, TCK'nın 175/3 hükmünün kapsamına giren bu tür verilerle doludur ve hepsi de başlı başına cezai takibata yol açar nitelikte şeylerdir, fakat her ne hikmetse devlet, kendisini suçlu durumda kılan bu yayınlara ses çıkarmaz; sadece bunları sergileyenleri hapislere atar.

KADINLARIN CAMİDE NAMAZA ÇIKMALARI KONUSUNDA[1]

Çağdaş kılıkta görünme hevesiyle din adamlarımız, kadınların camide ibadet edebileceklerine, hiç değilse bayram ya da cenaze namazlarına katılabileceklerine dair büyük laflar etmekte iseler de bizlerin pek fark edemeyeceğimiz şekilde halkımıza farklı din verilerini belletmektedirler. Şu bakımdan ki bu verilere göre kadınların camiye ya da mescide namaza çıkmaları caiz değildir, çünkü "kadın", esas itibariyle "fesat" ve "fitne unsuru"dur ve ibadet sırasında bile erkeğin baştan çıkmasına vesile olabilecek güçtedir.

Öte yandan kadınların bayram ya da cenaze namazlarına katılmalarını ister görünen mollalarımızın açıklamaktan kaçındıkları bir şey vardır ki o da bu işin, kadın şahsiyetinin haysiyetiyle bağdaşmaz olan şeklidir; çünkü bu efendiler kadınların, erkeklerle yan yana, onların arasına karışmış olarak camide ibadet etmeleri fikrini akıllarından geçirmezler. Düşündükleri şey kadınların erkeklerin gerisine itilmiş, onların arkasında safa durmuş olarak ibadet etmeleridir. Bunun kadınlar bakımından olduğu kadar erkekler bakımından da gurur verici bir şey olmadığından habersizdirler.

Bu vesileyle belirtmek gerekir ki din adamlarının bu konuda giriştikleri tartışmalar, hangi alanda olursa olsun ülkemizin uygarlık sorunlarının şeriat verileriyle ve şeriatçının eliyle değil; ancak ve ancak aklın üstünlüğüyle, akıl verileriyle ve akılcı düşünce yoluyla çözümlenmek gerektiği gerçeğini bir kez daha ortaya vurmuş olmaktadır. Bakınız neden:

---

1 26 Ocak 1998.

Başta Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları olmak üzere İslam kaynaklarından öğrenmekteyiz ki Muhammed, ilk başlarda kadınların mescitte namaz kılmalarına ses çıkarmamış ve hatta erkeklere hitaben, "Kadınlarınız sizden mescide 'gidip ibadet için' izin istediklerinde, kendilerine izin veriniz"[2] demiştir.

Ancak ne var ki kadınlar için verilen bu izin, onların camide en arkada erkeklerin geri safında bulunmaları şartına bağlanmıştır ve bu kural uygulanırken kadının ihtiyar ya da genç olmasına bakılmamıştır. Erkek çocuklar, diğer erkeklerle birlikte ön saflarda durabildikleri halde kadınlar velev ki yaşlı olsunlar, erkek çocukların dahi gerisinde yer almışlardır. Daha başka bir deyimle, kadınlara mescide gitme izni verildiği bu ilk zamanlarda bile, onların erkekler arasına karışmış olarak yan yana ibadet etmelerine olanak tanınmamıştır.

Mescit dahilinde olduğu gibi, namazdan çıktıktan sonra mescit dışında dahi kadınlarla erkeklerin bir araya gelememelerini sağlamak üzere Muhammed, namazda selamını tamamladıktan sonra ayağa kalkmaz, biraz beklermiş, "kadınlar, erkeklerden önce mescitten çıkıp evlerine gitsinler"[3] diye. Bu konuda İbni Şihab Zührî'nin rivayeti şöyle: "Öyle zannediyorum ki (Resûl-i Ekrem'in) meks ve tevakkufları (durması, beklemesi) kadınlar, cemaatin namazdan çıkmış olanları kendilerine yetişmezden evvel savuşmuş bulunsunlar içindir."[4]

Ümmü Seleme'nin söylemesine göre de namaz sona erdikten sonra Muhammed mihrabı terk etmeden evvel kadınlar hemen kalkar, çıkıp evlerine dahil olurlarmış.[5] Bu doğrultuda olmak üzere Neseî'nin rivayeti de şöyle: "Kadınlar selâm verdiklerinde hemen kalkarlar, Resûlullah... ve birlikte namaz kılmış olan erkekler duracakları kadar dururlar, Resûlullah... kalktığı vakit de erkekler kalkarlardı."[6]

Bütün bunlardan anlaşılan o ki Muhammed, camide ibadet sırasında kadınlarla erkeklerin yan yana ve bir arada bulunmalarını önlemek için uygun bulduğu her tedbiri almıştır.

Bununla beraber, yine İslam kaynaklarının bildirmesine göre, bütün bu tedbirlere rağmen bazı erkeklerin, sırf güzel kadın seyret-

---

2 *Sahîh-i...*, c.2, s.944-945, Hadis No: 477.

3 *Sahîh-i...*, c.2, s.890-891, Hadis No: 463.

4 *Sahîh-i...*, c.2, s.891, Hadis No: 463.

5 *Age.*

6 *Sahîh-i...*, c.2, s.891-892, Hadis No: 463.

mek ve onlar arasında namaz kılabilmek maksadıyla camiye erken geldikleri ya da camiden geç çıkan kadınları görmek için geride kaldıkları görülmüştür. Ve işte Beyzavî gibi ünlü yorumcuların söylemesine göre Muhammed, bundan dolayıdır ki Tanrı'dan, "Ant olsun ki, sizden öne geçenleri biliriz, geri kalanları da biliriz"[7] şeklinde ayet indiğini bildirerek, kadınların camiye gitmelerini önlemek istemiş ve bu nedenle kadınlar bakımından evde namaz kılmanın camide namaz kılmaktan çok daha hayırlı olacağına dair şunu söylemiştir: "(Kadınlar için) evin avlusunda yapılan ibadet, camide yapılandan değerlidir; evin odasında yapılan ibadet, evin avlusunda yapılandan daha hayırlıdır ve hele evin cumbasında yapılan ibadet, her şeyden daha hayırlıdır."[8]

Fakat onun koyduğu bu yasaklar, ölümünden sonra gevşemeye başlamış ve kocaların izniyle camiye giden kadınların sayısında artış görülmüştür. Bu durum huzursuzluk yaratınca yasakların uygulanmasına yeniden özlem duyulmuştur. Öylesine ki Ayşe bile: "Eğer Resûlullah hayatta olup da bu kadınların camiye gittiklerini görseydi, buna mutlaka engel olurdu" diye konuşmuştur. Ayşe'nin bu sözlerine dayanaraktır ki İslam dünyasının en büyük bilgin diye kabul ettiği İmam Gazali, "Kadınları camiye ve mescitlere ve erkeklerin bulunduğu yerlere gitmekten men etmek farzdır. Ancak eski elbiseler giymiş ihtiyar kadınlar için mahzuru yoktur"[9] demiştir.

Aradan şu kadar yüzyıl geçmiş olmasına rağmen bugün hâlâ durum budur.[10] Diğer İslam ülkelerinde olduğu gibi kendi ülkemizde de kadına erkeklerle birlikte ibadet hakkı tanınmaz. Bu yasağın en büyük destekçisi Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Laik TC'nin resmi organlarından biri olan Diyanet'in şu fetvasını ibretle okuyalım: "Haneffiye'nin kav-i muhtarına göre genç kadının ıydin ile cuma ve

---

7 Hicr Suresi, ayet 24. Bununla beraber bu ayetin farklı anlamlara geldiğini, örneğin insanların dünyaya farklı zamanlarda gelip gitmeleriyle ya da savaş sırasında Müslüman askerlerin geride kalmalarını önleyip ön safta savaşmalarını sağlamak amacına yönelik olduğu da söylenir.

8 al-Hattâb'ın rivayeti için bkz. Buhâri, *Kitâbu'n-Nikâh*, Bap 116; Müslim, *Kitâbu's-Salat*, s.134-140.

9 İmam Gazali, *Kimyâ-yı Saâdet*, c.1-2, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1979, s.178.

10 1400 yıl boyunca İslamcılar, kadınların mescide ya da camiye girip erkeklerle birlikte ibadet etmeleri konusunu çok tartışmışlardır. Tartışmalarının nedeni Ebu Bekir, Ali ve İbni Ömer gibi kaynakların, kadınların hiç değilse "bayram" namazına çıkmalarının caiz olduğunu söylemelerine karşılık İmam-ı Malik, Urve b. ez-Zübeyr, İmam-ı Ebu Yusuf vs. gibi ünlülerin caiz olmadığını söylemeleri ve Ebu Hanife gibi üstatların da bir kez "tecviz" edip (uygun bulup) bir başka kez "men" etmiş olmasıdır.

sair namazlar için mescide çıkmasına cevaz yoktur. İhtiyar kadınların çıkmaları caizse de çıkmamaları efdaldir. Bayram namazına çıkanlar, Ebu Hanife'den bir rivayete göre salat-ı ıydi kılarlar diğer rivayete göreyse kılmazlar... Hayız olanlarsa musallanın haricinde kalıp yalnız duaya iştirak ederler."[11]

Arapçaya boğulmuş olarak anlaşılması güç bir dille Diyanet'in halkımıza anlatmak istediği şey kısaca şu: "Hanefi'ye" göre genç kadının namazlara çıkması caiz değildir. İhtiyar kadınların çıkmaları caizse de çıkmamaları daha iyi olur.

Her ne kadar Diyanet, Ümmü Atiyye'nin rivayetine göre Muhammed'in henüz "koca"ya gitmemiş kızlarla perde arkasında yaşayan kadınların "mecâlis-i hayrda ve müminlerin duasında" hazır bulunmalarını caiz gördüğünü belirterek Ebu Hanife'nin yukarıdaki sözlerine atıfta bulunursa da bunun, kadınların camide namaza çıkmalarıyla ilgisi yoktur. Şu bakımdan ki "mecâlis-i hayr"dan maksat "fıkıh ve hadis" meclisleri gibi din bilgisi edinilecek yerlerle dua edilecek hasta evleridir.[12] Fakat bu gibi yerlerde dahi kadınların genç ve güzel olanlarının, böyle yerlere çıkmalarının yasak edildiği ve edilmesinin sebebini de "fitne"yi önlemek olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Diyanet'in açıklaması şöyle:

> "Kadınların bu gibi mecâlis-i hayır ve berekete gidip dua etmeleri, dua edenlerle beraber amin demeleri müstehabb ise de genç ve güzel olanlarının böyle yerlere çıkmalarının daha Selef zamanında ve Tabiin devrinde bile (haf-ı fitneden dolayı) men hakkında fetva verilmiştir."[13]

Öte yandan, yine Diyanet'in bildirmesine göre "...cenaze namazının mescit dahilinde değil fakat mescidin dışında, musallada kılınması"[14] gerekir. (Her ne kadar Ayşe'nin rivayetine göre Muhammed cenaze namazının mescitte kılınacağını bildirmişse de Ebu Hureyre'nin rivayetine göre mescit dahilinde değil, mescidin haricinde musallada kılınmasını emretmiştir. Yorumcular, birbiriyle çatışan iki hükmü Ebu Hureyre lehine sonuca bağlamışlardır.)[15]

---

11 *Sahîh-i...*, c.1, s.224, Hadis No: 209.

12 *Sahîh-i...*, c.1, s.235, Hadis No: 217.

13 *Sahîh-i...*, c.1, s.236, not 4, Hadis No: 217.

14 *Sahîh-i...*, c.4, s.306 vd., Hadis No: 622.

15 *Sahîh-i...*, c.4, s.308, Hadis No: 622.

Ve işte cenaze namazının mescit dışında kılınması gerektiğine dair bu hükme dayanaraktır ki İslamcılardan bazıları kadınların cenaze namazına katılabileceklerini savunmaktadırlar. Ancak ne var ki aynı safta değil fakat genel kural gereğince, erkeklerin arkasında olarak.

Bununla beraber Diyanet, kadınların, erkeklerle birlikte cenaze nakli işinde yer almalarının caiz görülmediğini, çeşitli nedenler yanında bir de "fesat" ve "fitne" sorununa dayalı olarak şöyle belirtir:

> "...Hele (kadınların) erkeklerle müştereken (cenazeyi) nakil ve ihtimale kalkışmaları mazınne-i fesattır, mahall-i fitnedir. İşte bu nakli, akli ve fıtri delillerden dolayı kadınların cenaze nakline iştirakleri tecviz edilmemiştir..."[16]

Yani kadının cenaze nakli işine karışması, sadece bünyesinin bu işe yeterli olmamasından ve erkekler gibi ağır işlere mütehammil bulunmamasından ya da "açık saçık, ulça pulça bu işleri girişmelerinin makul bulunmamasından"[17] değil fakat asıl "mazınne-i fesat" ve "mahall-i fitne" gibi nedenlerden (yani "kendisinden fesat ve fitne umulmasından") dolayıdır. Görülüyor ki yasak, diğer nedenlerin yanında "fesat" ve "fitne" sorununa dayatılmıştır. Böyle olunca, kadının cenaze namazına dahi çıkmasının caiz olmadığı evleviyet olmaz mı?

Yukarıdaki özetlemeden anlaşılacağı üzere, İslam şeriatı "kadın"ın erkeklerle birlikte ibadet etmek üzere camide bulunmasını, "fitne" ve "fesat" açısından ve daha doğrusu erkeğin şehvet azgınlığına kapılması ihtimali bakımından sakıncalı bulmuştur. Daha başka bir deyimle erkeğin zayıf iradeli, aciz ve ibadet ederken yanında bir kadın görmekle şehvetinin itişine dayanamayacak kadar zayıf karakterli ve zavallı bir yaratık olduğu faraziyesinden hareketle böyle bir sonuca varmıştır. Nitekim biraz yukarıda değindiğimiz gibi, genç kadınların ya da kocaya gitmemiş kızların ve perde arkasında yaşayan kadınların bayram ve cuma ve sair namazlar için mescide çıkmalarına cevaz verilmemesi bunun kanıtıdır. Genç kadınların bayram namazgâhına çıkmalarını caiz bulanlar dahi "süslenmemek" ve "koku sürmemek" şartını öngörmüşlerdir. Öte yandan ihtiyar kadınların camide namaza çıkmalarını uygun

16 *Sahîh-i...*, c.4, s.451, Hadis No: 652.

17 *Sahîh-i...*, c.4, s.451, Hadis No: 652.

bulanlar "çıkmamaları efdaldır (daha iyidir)" şeklindeki mantığa sığınmışlardır. Oysa böyle bir mantığın akılcılığa sığar bir yönü yoktur. Çünkü akıl şunu emreder ki kadın, dilediği yerde ve dilediği şekilde ibadet etme özgürlüğüne sahip olsun ve onun bu özgürlüğü, aklı dışlayan ve örneğin erkeği irade gücünden yoksun, zayıf ve zavallı bir yaratıkmış gibi gören gerekçelerle kısıtlanmasın; çünkü böyle bir kısıtlamaya yöneldiğimiz takdirde kadını, sadece kişi şahsiyetinin haysiyet duygusundan yoksun etmekle kalmayız fakat asıl biz erkekler, irade gücünden eksikliğimizi ve aczimizi ifade etmek bakımından haysiyet yıkıcı bir iş görmüş olur ve kendi kendimizi uygarlaşma olasılığından yoksun kılmış oluruz.

Öte yandan, uygarlık gelişmesi tarihinin ortaya vurduğu bir gerçek vardır ki o da erkeği, şehvetine hâkim kılıp kadına karşı saldırgan olmaktan çıkarmanın, daha doğrusu uygarlaştırmanın yolu, kadının özgürlüklerini kısıtlamak değil; fakat kadın erkek ilişkilerini akılcı çizgiye sokmaktır. Batı dünyası, iki bin yıllık bir tarih boyunca kadının (hem de süslenmiş olarak) erkekle birlikte, aynı kilisede ibadet etmiş olmasından herhangi bir zarar görmemiştir; aksine, uygarlaşma sürecinde bunun sınırsız nimetlerine tanık olmuştur. Buna karşılık İslam ülkelerinde, 1400 yıl boyunca kadını camiye ya da mescide sokmamanın ve üstelik bilinçsizce erkekten ayrı tutmanın, ahlak ve fikirsel gelişme bakımından hiçbir yararı olmamıştır.

YIRTMAÇ GÖZETLEMENİN BEDELİ

Kendisini "Yüce Meclis" diye tanımlayan bir kuruluşun, sırf milletvekillerinden bazılarının gözleri bayan görevlilerin yırtmaçlarına ya da makyajlarına kayıyor diye, eteklerin boyunu uzatıcı, yırtmacı kaldırıcı, saçların ve makyajların gösterişi olmasını yasaklayıcı karar alması, kuşkusuz ki esef vericidir. Hele bu kararı "Gözümüz kayıyor, bakıyoruz" şeklindeki bir gerekçeye dayatmaları daha da üzücüdür. Ancak ne var ki bunda şaşılacak bir şey yoktur, çünkü bu efendiler şeriatçıdırlar. İktidara gelecek olurlarsa tüm yaşantılarımızı İran ya da Suudi Arabistan örneğine dönüştüreceklerinden hiçbirimizin kuşkusu olmasın.

Belki çoğumuz bilmeyiz fakat durum şu ki şeriatçı zihniyete göre erkek, "cinsellik" konusunda son derece zayıf ve bu nedenle nefsini yenemeyen bir yaratıktır; kadınsa, erkeğin aklını başından alabilecek kadar tehlikeli bir şeytandır. Bunun böyle olduğunu anlatmak maksadıyla şeriatçılar şu hadis hükmünü tekrarlamaktan bıkmazlar: "Kadınlar insanın karşısına şeytan gibi çıkarlar..."[1] Böyle olduğu içindir ki bu "zavallı" erkeği, bu çok "tehlikeli şeytana karşı korumak gerekir, çünkü erkek, kendi aklı, zekâsı ve iradesiyle bu işi yapmaya muktedir değildir. O kadar değildir ki kadınla baş başa kalmak bir yana, fakat onu şurada burada, örneğin sokakta gördüğü hallerde dahi baştan çıkmaya ve saldırmaya hazırdır.

İşte erkek baştan çıkmasın diye şeriatçılar, kadını çuvala sokarcasına örtmek ya da eve kapamak ya da erkeklerle konuşturmamak

1 İmam Gazali, *'İhyâu Ulûmi'd-Din Tercümesi*, c.2, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1975, s.78.

(konuşacak olursa, erkeği baştan çıkarmayacak şekilde sesini ayarlatmak) çabasındadırlar; şeriatın bu konudaki hükümlerini harfiyen uygulamaya çalışırlar. Bunun böyle olduğunu anlamak için insanlarımıza bellettikleri şeylere göz atmak yeterlidir. Bunlardan biri şöyle: "Kadınların karşısına şeytan gibi çıkarlar. Bir kadını görüp heves ettiğiniz vakit, hemen kendi ailenize müracaat edin." Bu hükmü pekiştirmek için de şu örneği verirler: "Resûl'i Ekrem (sokakta) bir kadın gördü ve hemen hanımı Zeynep'in odasına giderek onunla halvet oldu."[2] Yani biz erkekler, sokakta yürüyen bir kadını görüp de heveslendiğimiz an, hemen eve dönüp eşimizle cinsel ilişkide bulunmalıyız ki azgınlıktan kurtulabilelim ve kadınlara saldırıp sarkıntılık etmekten kaçınabilelim!

Öte yandan, yine şeriatçı zihniyete göre erkek, sadece kadını görmekle baştan çıkmaz; bir de onun sesini duymakla azgınlaşır; hele bu ses "işveli" (hoş edalı) olursa, azgınlığının sınırı yoktur. Çünkü efendim: "Kadın sesinde cinsel bir içerik vardır ve kadın sesi erkekler tarafından cinsellikle yorumlanabilir."[3] Bundan dolayıdır ki erkeklerle konuşan kadınların, erkekleri baştan çıkarmayacak bir ses tonuyla konuşmaları gerekir. Bunu sağlamak üzere şeriatçılar, kadınların 'işveli' bir sesle konuşmalarını yasaklayan şu hükmü uygulamak isterler: "Eğer Allah'ın yasalarına gereğince bağlı kalmak istiyorsanız, yabancı erkeklerle konuşurken hoş bir edayla konuşmayın. Yoksa kalbinde (cinsel) hastalık bulunan kimse (cinsellik) ümidine kapılır."[4] TBMM'de yırtmaç kaldırma kararının alınmasına önayak olan şeriatçı partilerin, yukarıdaki hükümden esinlenip bu kez, bayan görevlilerin "işveli" bir sesle konuşmalarını yasaklayıcı karar almaları ve böylece biraz daha huzura kavuşmaları beklenir.

Erkeğin "şehvet gailesi" konusundaki sabırsızlığına ve "irade zayıflığına" çözüm getiren diğer bir şeriat hükmü oruçlu durumlarla ilgili olarak şeyledir: "Oruç tuttuğunuz günlerin gecesi kadınlarınıza yaklaşmanız size helal kılındı."[5] Hani sanki Ramazan'da cinsel ilişkide bulunmaktan kaçınmak ya da 24 saatlik kısa bir süre için dahi olsa şehevi ihtiyacı bekletmek erkekler için çok güç bir şeymiş de bunu ancak Tanrı buyruğuna dayalı bir gerekçeyle sağlamak gerekirmiş gibi din adamı yukarıdaki sözleri, "Allah bildi ki nefsinizi

2 İmam Gazali, *age*, c.2, s.78.

3 Bu alıntı için bkz. Ali Rıza Demircan, *İslama Göre Cinsel Hayat*, c.2, Eymen Yayınları, İstanbul, 1986, s.90-95.

4 Ahzab Suresi, ayet 32.

5 Bakara Suresi, ayet 187.

yenemeyecek, sabredemeyecek bir iş işleyeceksiniz"[6] şeklindeki şeriat hükmüne bağlar.

Düşününüz ki şeriatçı zihniyet, cenaze naklinde kadınların erkeklerle yan yana bulunmalarını dahi "fesat" ve "fitne" yaratıcı bir iş sayar. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlarında "cenaze nakli"yle ilgili olarak şöyle deniyor: "Kadınların açık saçık, ulça pulça bu işlere girişmeleri hiç makul değildir. Hele erkeklerle müştereken nakil ve ihmale kalkışmaları mazınne-i fesattır, mahall-i fitnedir."[7]

Bu örnekleri çoğaltmak mümkün. Fakat anlatmak istediğim şudur ki kadının her hususta olduğu gibi giyim kuşam ve süslenme vs. bakımlardan da kişisel özgürlüğünü kısıtlama kurnazlığı, şeriatçının başlıca özelliklerinden biridir. Şeriatçı zihniyet, her ne kadar erkeği "üstün" durumda kılmak için "kadın aklen ve dinen dûndur" gibi kurnaz formüller bulursa da farkında olmadan erkeğin zayıf iradeli, aciz ve zavallı bir yaratık olduğunu kabul eder. Kadının "fesat" ve "fitne" kaynağı olduğu yalanlarına sarılması ve erkeği onun bu yönlerinin kurbanı olarak takdim etmesi bundandır.

Şu hususu tekrarda yarar bulmaktayım ki kadını kötülük kaynağı olarak gören, yani erkeğin baştan çıkıp ahlaksızlığa yönelmesine vesile yaratır bir şeytan şeklinde kabul eden düşünüş, bugün artık sadece bizim gibi geri kalmış toplumlarda taraftar bulur. Bu tutum çağcıl seviyenin insanına göre ilkel bir tutumdur; ayrıca da erkeği hayvan kertesine indiren bir davranışın ifadesidir. Çünkü erkek iradece kendini kontrolden ne kadar yoksun bir yaratık olmalıdır ki kadını çarşafsız, başörtüsüz ya da yırtmaçlı, kısa kollu, kısa etekli gördüğü an "fitne ve fesada" kapılsın ve ona saldırmaktan kendini alamasın. Şayet erkek bütün bunları yapacak seviyesizlikten kendini kurtaracak olgunluğa kavuşamaz görülüyor ve kadını çuvala sokmadıkça ahlakiliğe yönelemez diye düşünülüyorsa bu, her şeyden önce insanı "akıl" denen "nimet"le yaratan güce karşı hakaret olur; insana ve onu yaradana güvensizlik demektir bu. Böyle bir güvensizliği kendisine temel edinen bir sistem, insanın "kişisel" gelişmesine hizmet edemez; nitekim şeriat toplumlarında edememiştir. 1400 yıllık şeriat denemesi göstermiştir ki kadını bohçaya sarmakla olumlu hiçbir şey sağlanamıyor, aksine sardıkça erkek, içgüdülerine saplı yarı vahşi bir yaratık niteliğine bürünüyor. Çarşaf ya da başörtüsü nedir bilmeyen Batı ülkelerinde erkek, sokakta yanından

6 Bakara Suresi, ayet 187.

7 *Sahîh-i...*, c.4, s.451, Hadis No: 652.

geçen yarı çıplak kadına sataşmaz ve başını çevirip bakmaz bile. Kadın konusunda işlenen suçlar ve kadına kötü ve saygısız davranışlar ve saldırganlıklar bakımından şeriat ülkeleriyle hiçbir Batı ülkesi yarışamaz.

Şunu anımsamak gerekir ki Türk'ün İslamı kabul etmeden önceki yaşantılarında kadını kapamak ve erkekten uzak kılmak diye bir özenti yoktu. Türk bu kötü geleneğe şeriat yüzünde saplandı ve çağların gerisinde kaldı. Atatürk sayesinde kurtulmuşken ne yazık ki şimdi, yine şeriat özlemcilerinin pençesine geçmiş olarak, aynı yöne sürüklenmekte! Bu özlemcilere, şimdi bir de dikkatleri bayan görevlilerin yırtmaçları ve makyajları nedeniyle dağılan bazı milletvekilleri destek olmakta! Bu destek TBMM'nin muhtemelen "Yırtmaçsız Meclis" haline sokacak, fakat millete çok pahalıya mal olacaktır.

BİTMEYEN TÜRBAN ÖZLEMİ![1]

Türban yasağına karşı direniş bitmiyor; İstanbul imam hatip liselerindeki bazı kız öğrenciler, yarıyıl tatilinin sonunda, okula başörtüsüz gitmemeye karar vermişler. Oysa türban denen şeyin, kadınlar için benlik ve özgürlük bakımından ne olumsuz bir anlam taşıdığını herkesten önce onların bilmeleri gerekirdi. Anlaşılan daha henüz şeriat gerçeklerinin ne olduğunu tam olarak öğrenememişlerdir. Kuşku etmiyorum ki öğrendikleri an, başlarındaki türbanı kendiliklerinden yırtıp atacaklar, atmayanları da uyaracaklardır. Bu inancımı destekleyen örnekler sayısız; sadece ikisini özetlemekle yetineceğim.

Bundan on beş yıl kadar önce *Şeriat ve Kadın* adlı kitabım yayımlandı. İslam şeriatının kadınlarla ilgili olumsuz buyruklarını, kaynaklara ve özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlarına dayalı olarak sergileyen bu kitap, her ne kadar şeriatçıların saldırılarına uğramakla beraber, aydınlarımızın (özellikle aydın kadınlarımızın) desteğini kazandı. 1987'de kitabın ilk basımını üstlenen yayınevi, dizgi işini bayan memurlardan birine havale ediyor. Bu genç kızımız, çok çalışkan, iş bilincine sahip, görevinde titiz ve pek muhtemelen ailesinin (ya da kocasının) baskısıyla çatkısız sokağa çıkmayan, yüzünü boyamayan ve kendi patronu dahil erkek eli sıkmayan bir kimse. Ne var ki kitabı dizmeye başladıktan az sonra yaşantısını değiştiriyor. Örneğin iş yerine gelirken çatkısız, başı açık olarak gelmeye başlıyor. Bununla da kalmıyor, dudaklarını ve yanaklarını

1 *Cumhuriyet*, 15 Mart 2002.

hafiften boyamaya, giyimine dikkat etmeye, saçlarına biçim vermeye özen duyuyor ve günün birinde erkek eli sıkar oluyor. Kuşku edilemez ki bu tür bir yaşam değişikliğine gereksinim duyması, kadını eziklik içerisinde tutan şeriat buyruklarını keşfetmiş olmasındandı. Bu buyruklar arasında yer alan ve örneğin "Kadınlar aklen ve dinen dûn (eksik) yaratıklardır" ya da "İki kadının şahitliği bir erkeğin şahitliğine bedeldir"[2] ya da "mirasta kadının payı erkeğin payının yarısıdır"[3] ya da "Cehennemin çoğunluğunu kadınlar oluşturur" şeklindeki ve benzeri nice buyruklara rastladıkça isyan bayrağına sarılması, elbette ki doğaldı.

İkinci örneğe gelince, bu da üniversite öğretim üyeliğinde bulunmuş bir bayan doktor okuyucumun aynı isyankâr tutumuyla ilgili. Şeriat yönlüsü kadınlara karşı şöyle haykırmakta:

> "... Şeriatı geri getirmeye yeltenen Türk kadınları ve sayın okurlar: Başınıza türban, sırtınıza çarşaf koymadan önce lütfen (şeriatın iç yüzünü öğreniniz) ve kendiniz karar veriniz. Şeriatın kanunlarını kabul ettiğiniz takdirde, renk renk bir elbiseyi giyip dolaşma zevkini tadamayacaksınız; üç tarafı denizle çevrili bir ülkede yaşayıp denizin mavi sularına kendinizi bırakamayacaksınız. Evinize bir erkek gelse ondan öcü gibi kaçıp kendisine mutfakta bir köle gibi hizmet edecek, aynı masaya oturup söz özgürlüğünün zevkini tadamayacaksınız. Gittikçe artan baskıyla evden dışarı çıkamayacak, okuyamayacak, çocuklarınıza bir şey öğretemeyeceksiniz. Deli gibi sevip evlendiğiniz kocanızın, üzerinize aldığı yeni eşiyle sevişirken bir zamanlar sizin olan yatak odasında çıkardığı sesleri öbür odadan dinleyecek ve utanmayı bir kenara bırakıp sıranın size gelmesini bekleyeceksiniz. Başınıza türban koymadan önce, kırılacak gururunuzu, dökeceğiniz gözyaşlarınızı, ezilecek kalbinizi, ruhunuzda duyacağınız isyanı düşünün ve kendinizi hazırlayın. Şeriatı geri getirirseniz, başınıza konan türban yetmeyecek ve çarşafa dönüşecek. Severek evlendiğiniz kocanız dördüncü karısını aldığı zaman size artık ihtiyacı kalmayacak ve boş bir çuval gibi sokağa atılacaksınız. Kocanıza, sizi sokağa atmaması için yalvarıp ayaklarına kapanacak, seks sıranızı yeni bir eşe devredip ona hizmet edeceksiniz. İtaatkârlığınızdan şüphe eden kocanız-

2 Bakar Suresi, ayet 282.

3 Nisâ Suresi, ayet 11, 176.

dan dayak yiyeceksiniz. Hele kocanız sizi, kazara 'üç talak'la boşadı ve sonra pişman olduysa, ona dönemeyeceksiniz; dönebilmek için hülleye razı olacaksınız, yani başka bir erkekle evlenecek, onunla cinsî münasebette bulunacak ve eğer o sizi boşarsa sevdiğiniz eski kocanıza dönebileceksiniz. Size anababanızdan miras kalmış olsa bile erkek kardeşiniz iki, siz bir pay alacaksınız. İnsan yerine konup bir mahkemede şahitlik edemeyeceksiniz. Mecbur olup şahitlik etmeniz gerekirse bir ikinci kadının size eşlik etmesi gerekecek, çünkü şeriata göre siz 'aklen dûn (eksik)' bir yaratık olduğunuz için şahitliğiniz, erkeğinkinin yarısı değerinde sayılacak! Şeriatı geri getirirseniz bir adamın dördüncü karısı olmaktan yorulup başka bir erkeğe gönül koysanız taşlanarak öldürüleceksiniz. Diyelim ki şeriatı kabul ettiniz, dünyadan elinizi eteğinizi çektiniz, kocanıza köle, onun karılarına hizmetçi oldunuz, gülmediniz, yüzmediniz, dans etmediniz, eğlenmediniz, okumadınız, hep yere çömelip oturdunuz, kocanızdan izin almadan kapı dışına çıkmadınız, hatta annenizi ziyaret etmediniz ve nihayet kocanızdan nasılsa izin alıp cennete girdiniz! Cennette ne göreceksiniz biliyor musunuz? Kocanız, örtüleri parlak atlastan yataklara yaslanmış, etrafındaki ceylan gözlü, yeniden yaratılmış, hiçbir insan eli değmemiş bakire, göğüsleri tomurcuk gibi kabarmış, (memeleri yeni sertleşmiş) hurilerle sevişmekte! 'Ey Tanrım beni niye yarattın?' diye soracak olsanız her halde cevap, 'Tarla gibi kullanılmak ve çocuk doğurmak için' olacaktır. Hanımlar, başa konan türban bir süs değil, şeriatın bir sembolüdür. Size getireceği şeyleri ya tam kabul edeceksiniz ya da etmeyeceksiniz. Lütfen uzun uzun düşünün; kendinizi değil, doğuracağınız kız çocuğunu ve bir anne olarak ona çizeceğiniz yolu, içine atacağınız siyah karanlığı düşünün!"

Giderek çoğalan bu tür örnekleri gördükten sonra iyimserliğe kapılmamak ve şeriatın o kapkaranlık iç yüzünün anlaşılmasıyla bu ülkede türban ya da çarşaf gerginliğinin son bulacağına inanmamak ne mümkün? Ve ne mümkün Atatürk'ü, bu konuda da anımsamamak! Bilindiği gibi o, çeşitli yollardan Türk kadınını çarşaf ve peçe felaketine karşı direnmeye çağırmış, örneğin 28 Ağustos 1925'te İnebolu'da yaptığı bir konuşmasında şöyle konuşmuştur:

"... Seyahatim esnasında, köylerde değil, bilhassa kasaba ve şehirlerde kadın arkadaşlarımızın yüzlerini ve gözlerini çok sıkı ve itinalı surette kapamakta olduklarını gördüm. Bilhassa bu sıcak mevsimde bu tarzın kendileri için mutlaka azap ve ıstırap verici olduğunu tahmin ediyorum. Erkek arkadaşlar, (...) kadınlarımız da, bizim gibi idrak ve fikir sahibi insanlardır. (...) Onlar da yüzlerini cihana göstersinler. Ve gözleriyle cihanı dikkatle görebilsinler. Bunda korkulacak bir şey yoktur..."[4]

İki gün sonra, 30 Ağustos'ta yaptığı diğer bir konuşmayla aynı konuya dönmüş ve şöyle demiştir:

"Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştamal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya bir yere otururak yumulur. Bu tavrın mana ve ifadesi nedir? Efendiler, medeni bir millet anası, bir millet kızı, bu garip şekle, bu vahşi vaziyete girer mi? Bu hal milleti çok gülünç gösteren bir manzaradır ve derhal düzeltilmesi lazımdır."[5]

Söylemeye gerek yoktur ki türban ve çarşafa yönelik böyle bir konuşmayı desteklemek, çoğu kişiler bakımından korku yaratan bir şeydi. Ve işte onları peşinden sürükleyebilmek için Atatürk şunu bildirir:

"Arkadaşlar, ...korkmayınız, bu gidiş zaruridir. Bu zaruret bizi yüksek ve mühim bir neticeye ulaştırıyor. İsterseniz bildireyim ki bu kadar yüksek ve mühim bir neticeye ulaşmak için lazım gelirse, bazı kurbanlar da verelim. (...) Mühim olarak şunu ihtar ederim ki bu halin muhafazasında inat ve taassup, hepimizi her an kurbanlık koyun olmak eğiliminden kurtaramaz..."[6]

Atatürk'ün bu konuşmasından üç ay sonra, 30 Kasım 1925'te TBMM, "Kılık Kıyafet Kanunu"nu geçirir. Ve işte şimdi yok edilmek istenen kanun, bu kanundur. Kız öğrencilerimizden bazılarının buna öncülük etmeleri ne kadar üzücü!

---

4 *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.17, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2012, s.286.

5 *Age*, s.296.

6 *Age*, s.286.

AMERİKA'NIN TÜRBAN SİYASETİ[1]

30 Ekim 2002 tarihli *The New York Times* gazetesindeki bir habere göre Amerikan hükümeti, İslam ülkelerindeki görünümünü renklendirmek maksadıyla propaganda filmleri hazırlatmıştır. Hedef, 15 ila 60 yaş arasındaki belirli bir sosyal sınıfın "seçkin" olmayan en kalabalık kesimini etkileyip kazanmak ve böylece Amerika'ya yönelik düşmanlık duygularını kökünden kazımak ve Amerika'nın İslama yan bakmadığını anlatmaktır. Filmlerin gösterilmesinin Ramazan ayına rastlatılmasında yarar bulunduğu aşikârdır. İlk deneme için Endonezya seçilmiş olup devlet televizyonlarında gösterilen filmde, Amerika'daki Müslümanların kendi yaşantılarını sergiledikleri izlenmekte. Özellikle türbanlı hanımlar, Amerika'nın nasıl bir özgürlük ve hoşgörü diyarı olduğunu ve nasıl olumlu bir gözle İslama baktığını anlata anlata bitirememekteler. Örneğin Ohio eyaletinin Toledo kentinde öğretmenlik yapan R. İsmail adındaki türbanlı bir öğretmen hanım, "17 Eylül olaylarından sonra çevremde herhangi bir önyargıyla karşılaşmadım" diyerek Amerika'da bulunmanın kendisi için yarattığı mutluluğu dile getirmekte. Gazete haberlerinden öğrenmekteyiz ki George W. Bush yönetimi, bu tür filmleri (benzeri propaganda araçlarını) diğer bütün Müslüman ülkelere taşıma kararındadır.

Pek muhtemeldir ki bu filmler Türkiye'de de gösterilecek ve türban sever hanımlarımızın ve şeriatçılarımızın beğenisini kazanacaktır. Bu arada siyasetçilerimiz de o bilinen amaçlarıyla konuyu istismara kalkıp, "Amerika gibi Hıristiyan ülkede bile türban giymek

1 Orijinal metinde "Sami Karaören Bey'in Dikkatine" ibaresi vardır. (YN)

mümkünken Türkiye gibi Müslüman ülkede giyilemiyor" şeklindeki feryatlarla halkı kışkırtmaya devamdan geri kalmayacaklardır.

Konuya birçok fırsatlarda değinmiş olmakla beraber, yine tekrar edeyim ki Amerika'da, her insan gibi her Müslüman kişinin serbestçe ibadette bulunması doğaldır. Ya da Müslüman bir hanımın, türbanla ya da çarşafla sokaklarda dolaşması, dilediği yere girip çıkması, okullara, üniversiteye gitmesi de doğaldır. Doğaldır ama hiçbir insanın Nazi işaretini (örneğin gamalı haç) taşıyan bir giysiyle dolaşması, okula gitmesi doğal değildir. Neden? Çünkü Nazi işareti, kişi hak ve özgürlüklerinin yokluğunu temsil eden bir işarettir ve her ülke gibi Amerika da kendi varlığı bakımından tehlike bildiği şeyleri önlemek zorunluluğundadır. Söylemeye gerek yoktur ki türban, diğer İslam ülkeleri için ne ifade ederse etsin, Türkiye bakımından kadın şahsiyetinin haysiyetini çiğneyen şeriat buyruklarının simgesi olarak en büyük bir tehlike işaretidir.

Çoğu yayınlarımda tekrar etmekten bıkmadığım bu buyruklar arasında "Kadınlar aklen ve dinen dûn (aşağı) yaratıklardır", şeklinde olanlardan tutunuz da, "iki kadının tanıklığı bir erkeğin tanıklığına eş değerdedir " ya da "kadının miras payı, erkeğin miras payının yarısıdır" ya da "... Serkeşlik (itaatsizlik) etmelerinden endişelendiğiniz kadınlara öğüt verin, yataklarında onları yalnız bırakın, nihayet dövün..."[2] ya da "kadın fitnecidir, hilekârdır, nankördür, şeytandır, uğursuzdur; bu gibi başkaca niteliklere sahiptir" ya da "namaz kılanın önünden eşek, köpek, kadın geçerse namaz bozulmuş olur..." ya da "Kadın cehennem kütüğüdür", "Cehennem halkının çoğunluğu kadınlardan oluşmuştur!" şeklinde olanlara varıncaya kadar yüzlercesi vardır ki bunları Türkiye Devleti'nin Anayasal organlarından biri olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlarında bulmak mümkündür. Bütün bu buyrukları hiçe saysanız bile sadece "Inne keydekünne azim" şeklinde olan ve güya kadının hilekâr olduğunu anlatan buyruklar bile türbanın, kadın hak ve özgürlükleri bakımından ne korkunç bir değer ölçeği olduğunu belirlemeye yeter. Bu durumda türbana başkaldırmak kadar doğal ne vardır ki? Amerika için türbanın tehlike yaratan bir yönü olmayabilir ve Amerikan hükümeti, türbanla dolaşmayı özgürlük sorunu sayıp propaganda filmleri yapmayı kendi siyaseti bakımından çok yararlı bulabilir ama Türkiye için durum tam tersine. İnancım şudur ki şeriatın içyüzünün giderek anlaşılır olmaya başladığı ülkemizde, söz konusu propaganda türünden filmler etkisiz kalacaktır.

---

2 Nisâ Suresi, ayet 34.

KADINI KORUMAK

Şeriatın günah saydığı zinayı Ceza Kanununa aktarabilmek için Başbakan, kendine özgü bir gerekçe bulmuş: "Kadını Korumak." Oysa zinayı suç niteliğinde bir eylem kılmanın kadını koruyan hiçbir yönü olamaz; asıl maksat kadını değil fakat erkeği huzur içinde tutmaktır. Eğer Başbakan, gerçekten kadını korumak hevesindeyse bu takdirde yapacağı ilk iş, kadını her bakımdan aşağılayan, özgürlükten yoksun ve erkeğin kölesi haline getiren şeriat verilerinin Diyanet Yayınları'yla ve din adamlarımız aracılığıyla insanlarımıza belletilmesini önlemektir. Gerçekten de bu yayınlarda, kadınların "aklen ve dinen dûn (eksik)", şahitlikte ve mirasta erkeğin yarısı değerinde olduklarından tutunuz da "eşek", "köpek" "domuz" gibi hayvanlara eş değerde, "fitneci", "şeytan", "hilekâr", "düzenbaz", "Kocaya karşı küfran" sayılmaları gerektiğine ve bu nedenle "Cehennemin çoğunluğunu oluşturduklarına" varıncaya kadar akla ve vicdana sığmaz nice tanımlamalar yer almıştır. Her vesileyle dile getirdiğim birkaç örnekle yetinmek gerekirse Diyanet'in yayımladığı *Sahîh-i Buhâri Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercümesi* adlı yayınların 1. cildinin fihrist kısmının "Kitâbü'l Hayz" bölümünün bir kesiminin başlığı şöyle: "Kadının aklen ve dinen dûn olduğuna dair Ebu Said hadisi." Aynı cildin 222. (vd.) sayfasında neden dolayı kadınların aklen ve dinen eksik oldukları açıklanıyor ve anlatılıyor ki Kur'an'da iki kadının tanıklığı, bir erkeğin tanıklığına denk tutulmuştur[1] ve bununla kadının aklen eksik olduğu kanıtlanmıştır. Hayızlıyken namaz kılmaması ve oruç tutmaması ise kadının dinen eksik olduğunu ifade

1 Bakara Suresi, ayet 282.

eder. Diyanet'in aynı yayınlarının 2. cildinin 445. sayfasının ve 3. cildinin 242. sayfasında, (sütresiz olarak) namaz kılanın önünden köpek, eşek, "domuz", "karga" ya da benzeri hayvanlar ya da "kadın" geçerse namazın bozulmuş olacağı bildirilmiş ve şu hadis hükmü yer almıştır: "Kadın, eşek ve köpek ibadeti bozan şeylerdendir; namaz kılarken önünüze (deriden yapılmış eğer cinsi sütre koyacak) olursanız ibadetiniz temiz kalmış olur." Bu doğrultuda olmak üzere Ayşe'nin şöyle konuştuğu yazılı aynı sayfada:

"Tanrı elçisi, namazı bozan şeyleri benim önümde tekrarladı. Bunlar: Köpek, eşek ve kadındır..." Diyanet'in bu aynı yayınlarının 10. cildinin 449-450. sayfalarında, kadınların "irade ve bünye itibariyle fıtri zaaf içerisinde bulundukları" ve bu nedenle kamu yönetimiyle ilgili görevlere getirilemeyecekleri konusunda aynen şöyle yazılı: "İslam hukukunda amme velayeti denilen devlet teşkilatı riyaseti ancak erkek bir vatandaş tarafından temsil olunur. Bu, millet otoritesini temsil edecek mevkie kadın intihap edilemez. Çünkü kadının fıtratı birçok cihetlerden bu çok ağır vazifeyi deruhte etmeye müsait değildir. Bunun için İslam hukukunda devlet riyasetine intihap olunabilmesi hususunda kadın için hiçbir hak kabul edilmemiştir." Ekleyelim ki bu yasaklama, sadece devlet başkanlığı görevini değil fakat kamu yönetimiyle ilgili her görevi (örneğin yargıçlık, kaymakamlık vs.) kapsar. Yine aynı yayınlarda (c.4, s.219 ve c.7 s.300), kadının "irade ve hafıza zayıflığı" nedeniyle "bey akdi" (alım satım akdi) yapamayacağı ya da yanında kocası ya da erkek kardeşi ya da erkek yakınlarından birinin koruyuculuğu olmadan seyahate çıkamayacağı belirtilmiş ve bunlarla ilgili Kur'an ve hadis hükümleri sergilenmiştir. Yine aynı yayınlarda, kadınların uğursuz olduklarına dair şu var: "... Uğursuzluk üç şeyde: "'at't'a, 'kadın'da, 'ev'de hâsıl olur..."[2]; "Eğer eşyada şeamet farz olunursa 'at't'a, 'kadın'da, 'ev'de ve 'mesken'de aranılmalıdır..."[3] Aynı yayınlarda kadınların fitneci ya da fitne nedeni olduklarına dair Muhammed'in şöyle dediği yazılı: "... Dünyadan ve kadınlardan sakının, zira Benî İsrail'de ilk fitne kadın yüzünden çıktı..."[4]; "... Benden sonra erkeklere, kadınlardan daha zararlı fitne ve fesat (amili) olarak hiçbir şey bırakmadım."[5] Yine aynı yayınlarda kadınların cehennemlik oldukları ve çünkü Muhammed'in şöyle konuştuğu bildirilmiştir:

2 *Sahîh-i...*, c.8, s.312, Hadis No: 1211.

3 *Sahîh-i...*, c.11, s.267-268, Hadis No: 1795.

4 *Riyâzü's ...*, c.1, 1972, s.105.

5 *Sahîh-i...*, c.11, s.267, Hadis No: 1795.

"Bana cehennem gösterildi. Bir de gördüm ki ehli cehennemin ekseri kadınlardır..."[6]; "... Kadınlar sadaka veriniz. Zira bana cehennem halkı gösterildi, çoğu sizlerdiniz."[7]

Öte yandan Gazali gibi İslamın temel kaynaklarına dayalı olarak halkımıza belletilen şeriat hükümleri arasında kadınların "hilekâr, düzenbaz, şeytani, fitneci ve fesatçı" olduklarına dair daha niceleri bulunmakta. Bütün bunlar yanında bir de kadınlarla iyi geçinmek gerektiği konusunda erkeklere tavsiyede bulunulurken gerekçe olarak kadınların aklen ve dinen eksik oldukları anımsatılmakta. Örneğin Muhammed'in şöyle konuştuğu bildirilmekte:

> "Kadınlar aklen ve dinen dûn (eksik) yaratılmışlardır, bundan dolayıdır ki onlarla iyi geçinmek, akıllarının noksan olduğunu düşünüp onlara acıyarak eziyetlerine katlanmak gerekir. Kadınlarınız hakkında Allah'tan korkun (çünkü) onlar sizin elinizden hürriyetlerini kaybetmişlerdir, onlar sizin kölelerinizdir."[8]

Kadının insanlık şahsiyetinin haysiyetine aykırı düşen bu tür şeriat hükümleri, Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından Türk vatandaşlarına dinsel temel veriler olarak belletilirken Başbakan'ın kalkıp da "Biz zinayı sırf kadını korumak için suç niteliğinde kılmak istiyoruz" demesi, inandırıcı olmak bir yana fakat şaşırtıcıdır da; üstelik aynı zamanda Avrupa Birliği'ne atılmış bir tokat anlamına gelmektedir, çünkü AB ülkelerinde "zina" suç sayılmıyor. Daha başka bir deyimle AB ülkeleri, Türkiye Başbakanı'nın tanımına göre, hani sanki henüz kadını koruma bilincine erişmiş değillerdir.

Bu vesileyle bir de şunu eklemek gerekiyor: Geçenlerde Diyanet İşleri Başkanı, zinanın bütün dinlerde büyük bir günah (dolayısıyla suç) sayıldığını söyleyerek Başbakan'a destek vermeye çalıştı. Ne var ki Diyanet'in yukarıda sözünü ettiğimiz yayınlarında, zina eden (ya da hırsızlık, cinayet vs. gibi suçları işleyen) kişilerin "Lâ ilâhe illa'llah" (yani Tanrı'dan başka Tanrı yoktur) sözlerini tekrar etmek suretiyle günahlardan kurtulup doğruca cennete girecekleri yazılıdır.[9] Şimdi sormak gerekmez mi: Böylesine kolay ve hukuku dışlayan usullerle tüm günahlardan ya da suçluluk duygu-

---

6 *Sahîh-i...*, c.1, s.41, Hadis No: 27.

7 *Sahîh-i...*, c.1, s.224, Hadis No:209.

8 Bütün bu konularla ilgili kaynaklar için bkz. İlhan Arsel, *Şeriat ve Kadın*, 24. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2017.

9 *Sahîh-i...*, c.4, s.265, 268, Hadis No: 617.

sundan kurtulma olasılığına inanmış ve ayrıca da kadını hakir kılıcı hükümlere muhatap kılmış bir toplum AB'ye nasıl katılabilecek?

Çünkü kadını sokağa çıkarmayan, çıkardığı zaman tanınmayacak kılıklarda dolaşmaya zorlayan, erkeklerle el sıkışmasını dahi yasaklayan, kocasından dayak yemeye ya da hiç sebepsiz "boş edilmeye" mahkûm kılan ve hele zina eden karısını öldüren kocanın cezalandırılmaması gerektiğini öngören ya da suçlu kadının kendi yakınları tarafından öldürülmesinin (ki genellikle boğmak cezalandırmanın en yaygın şeklidir) gelenek olduğu bir ortamda (ki şeriatçı zihniyetin oluşturduğu bir ortamdır bu) kadınlar için zina suçunu işleme olasılığı pek bulunmadığı halde bu itibarla bulunmayacağı aşikârdır.

SUSAN KADINLARIMIZ...[1]

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, imam hatip liselerindeki eylemler konusunda "Türban Raporu" hazırlamakla meşgul: Kolluk güçlerinin, türbanlı kız öğrencilere karşı zor kullanıp kullanmadıklarıyla ilgili olarak İstanbul Valisi hakkında "İdari ve adli" soruşturma başlatılmasını ister. Bu arada Meclis, "türbana izin vermedi" gerekçesiyle Milli Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu hakkında, soruşturma açılmasına yeşil ışık tutmuş bulunuyor. Oysa perde arkasından iş görenler o her zamanki bazı şeriatçı üyelerdir; herkesin bildiği gibi esas amaçları laik Cumhuriyet'i yıkmak; fakat yıkıncaya kadar Atatürk döneminin getirdiği kıyafet kanunlarını yok edip kadınlarımızı türbana, çatkıya ve ardından da kara çarşafa sokmaktır. Kaç zaman var ki bu emellerini gerçekleştirmenin kurnazlıklarını keşfetmeye çalışırlar. Ne yazık ki kadınlarımız, eskiden olduğu gibi bugün de genelde susmaktalar; başlarına gelebilecek felaketten ya habersiz ya da buna razı gibidirler. Ağzı laf, eli kalem tutan ve "aydın" sayılması gereken bacılarımız dahi derin ve öldürücü bir sessizliğe gömülmüşlerdir. Merak saikiyle yakın geçmişe şöyle bir göz atmak bile istemezler. Oysa kendilerine güç kaynağı olabilecek ne güzel örnekler var bu yakın geçmişte.

Meşrutiyet döneminde çarşaf ve peçe aleyhinde konuşan pek olamazdı. Gizliden gizliye yükselen bazı seslere rastlanmakla beraber, koyu taassubun oluşturduğu korku içerisinde bu sesler etki yaratmazdı. 1913'lerde Mükerrem Belkıs adındaki bir hanım yazarın

1 *Cumhuriyet*, 9 Mayıs 2002, s.2.

"peçe" musibetini lanetleyen şu sözleri, etkisiz kalan örneklerden biridir:

> "Peçe bizi daha çok bozmadan biz onu bozalım, yırtalım, çiğneyelim. Menfaatlerimizi kıran, duygularımıza aykırı, bizde masumiyet bırakmayan ve hiçbir yararı olmayan o peçeyi, yüzümüze örttüğümüz siyah örtüyü kaldıralım, yırtalım. Artık bu gerçeği anlamak zamanı gelmiştir. Cansız, kansız sokmayalım... Onu yırtacak kadar da ellerimizde güç yok mu? Yoksa yazık! Yazık!.."[2]

Ve işte bu güzel özlemi Türk kadınına gerçekleştirme fırsatını Atatürk devrimleri verecektir. Geçen bir yazımda değindiğim gibi Atatürk bizzat kendisi, çeşitli yollardan Türk kadınını çarşaf ve peçe rezaletine karşı direnmeye çağırmış, örneğin 28 Ağustos 1925'te İnebolu'da yaptığı bir konuşmasında şöyle demiştir:

> "... Seyahatim esnasında, köylerde değil, bilhassa kasaba ve şehirlerde kadın arkadaşlarımızın yüzlerini ve gözlerini çok sıkı ve itinalı surette kapamakta olduklarını gördüm. Bilhassa bu sıcak mevsimde bu tarzın kendileri için mutlaka azap ve ıstırap verici olduğunu tahmin ediyorum. Erkek arkadaşlar, (...) kadınlarımız da, bizim gibi idrak ve fikir sahibi insanlardır. (...) Onlar da yüzlerini cihana göstersinler. Ve gözleriyle cihanı dikkatle görebilsinler. Bunda korkulacak bir şey yoktur..."[3]

İki gün sonra, 30 Ağustos'ta yaptığı diğer bir konuşmayla aynı konuya dönmüş ve şöyle demiştir:

> "Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştamal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya bir yere oturarak yumulur. Bu tavrın mana ve ifadesi nedir? Efendiler, medeni bir millet anası, bir millet kızı, bu garip şekle, bu vahşi vaziyete girer mi? Bu hal milleti çok gülünç gösteren bir manzaradır ve derhal düzeltilmesi lazımdır."[4]

---

2 *Aydınlık*, 22 Mart 1998, s.8-9.

3 *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.17, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2012, s.286.

4 *Age*, s.296.

Söylemeye gerek yoktur ki türban ve çarşafa yönelik böyle bir konuşmayı desteklemek, çoğu kişiler bakımından korku yaratan bir şeydi. Ve işte onları peşinden sürükleyebilmek için Atatürk şunu bildirir:

> "Arkadaşlar, ...korkmayınız, bu gidiş zaruridir. Bu zaruret bizi yüksek ve mühim bir neticeye ulaştırıyor. İsterseniz bildireyim ki bu kadar yüksek ve mühim bir neticeye ulaşmak için lazım gelirse, bazı kurbanlar da verelim. (...) Mühim olarak şunu ihtar ederim ki bu halin muhafazasında inat ve taassup, hepimizi her an kurbanlık koyun olmak eğiliminden kurtaramaz..."[5]

30 Kasım 1925'te TBMM, Atatürk'ün bu yukarıdaki sözlerini "Kılık Kıyafet Kanunu" durumuna getirmiştir. Ve az geçmeden valilikler ve belediyeler, bu kanunun hükümleri doğrultusunda genelgeler yayınlayarak kadınların çarşafla sokağa çıkmalarının yasaklandığını ve çarşaflı çıkanların polis marifetiyle karakola götürüleceklerini ilan ederler.

Şeriatçılar, Atatürk'ün bu tutumunu yererler ve her birisi özgürlük havariyunu kesilmiş olarak kişinin giyim tarzının kanunlarla saptanmasını özgürlük zihniyetine aykırı bulduklarını söylerler, iktidara geldikleri an özgürlüğün "Ö"sünü bile ortada bırakmayacaklardır ama çağdaş görünmenin yararlılığına inanmışlardır. Fikren yoksul oldukları için düşünemezler ki Atatürk'ün yaptığı şey özgürlükleri yok etmek değil tam tersine şeriatın 1400 yıl boyunca yok kıldığı doğal özgürlükleri canlandırmaktı. Çünkü o biliyor ve belletmek istiyordu ki insan denen varlığın düşünce tarzını (dolayısıyla özgürlüğünü ya da özgürsüzlüğünü) saptayan şey yaşam tarzıdır. Düşüncelerimiz, çoğu zaman yaşam tarzımıza göre oluşur.

Bundan dolayıdır ki şeriat bataklığına gömülü kaldığımız 1000 yıl boyunca, miskin ve müptezel çöl yaşamının getirdiği miskin ve müptezel zihniyetten kurtulamamış ve bir türlü akıl çağının nimetlerine ulaşamamışızdır. Ve yine bundan dolayıdır ki kafasına türban, sırtına çarşaf vurduğumuz kadınlarımız, şeriatın kendilerine yaraşır gördüğü yaşam tarzının etkisiyle, başkaldıramayıp, susmuşlardır. Fakat artık susmuşluğu bırakıp 1913'lerdeki Mükerrem Belkıs'lar gibi konuşmaları gerekir:

---

5 *Age*, s.286.

"Peçe bizi daha çok bozmadan, biz onu bozalım, yırtalım, çiğneyelim. Menfaatlerimizi kıran, duygularımıza aykırı, bizde masumiyet bırakmayan ve hiçbir yararı olmayan o peçeyi, yüzümüze örttüğümüz siyah örtüyü kaldıralım, yırtalım. Artık bu gerçeği anlamak zamanı gelmiştir. Cansız, kansız olmayalım... Onu yırtacak kadar da ellerimizde güç yok mu? Yoksa yazık! Yazık!.."[6]

Unutmayalım ki eğer bugün, kadın sorunları dahil her hususta ve her alanda, yeryüzündeki bütün İslam ülkelerine oranla üstün bir durumdaysak, bunu, bir bakıma Atatürk'ün yaşam tarzımıza getirdiği yeniliklere borçluyuzdur.

6 *Aydınlık*, 22 Mart 1998, s.8-9.

"MOLLA"LARIMIZIN BÜYÜK ÖZLEMİ![1]

Sayıları ve etkileri giderek artmakta olan mollalarımız, Atatürk'ün "akılcı eğitim" usulleriyle uygarlık rayına oturttuğu bu toplumu, "vahiyci eğitim" usulleriyle ortaçağ bataklığına sürükleme amacındadırlar. Türkiye'nin (ve İslam dünyasının) gömülü bulunduğu geriliklerden kurtulabilmesi için vahyin akla üstünlüğü ilkesine sarılmak ve yaşam sorunlarına Kur'an aracılığıyla çözüm bulmak gerektiğini savunurlar ve özetle şöyle derler:

Tanrı'nın öngördüğü yaratılış düzenine uygun eylemler, "vahiy" şeklinde inmiş olan "Tanrısal" buyruklarla ayarlanmalıdır. Bu buyruklar insanlara iletildiği an "ilim" haline dönüşüp "akıl üstü" bir nitelik taşırlar. Bu nedenle insanların eğitiminde vahiyler esas tutulmak gerekir. Aklın görevi vahiyler doğrultusunda iş görmektir. Vahyi bir kenara bırakıp akıl yolunu seçmek, hem Tanrı'yı yadsımak (inkâr etmek) hem de ilim ve bilgiden yoksun kalmak demek olur! Öte yandan Tanrı'nın izni ve isteği olmadan hiçbir şey gerçekleşemez, hiçbir şey elde edilemez. Bu izin ve istekse, Tanrı'nın mutlak keyfiliğine bağlı bir şeydir. Örneğin Tanrı, "...dilediğinin kalbini açar ve onu Müslüman yapar, dilediğininkini kapatıp kâfir kılar..."[2] Dilediğini "...hidayete erdirir, doğru yola sokar, dilediğini de şaşırtır ve doğru yoldan saptırır..."[3] Dilediğine "azap, diledi-

1 21 Ocak 2003.

2 En'âm Suresi, ayet 125.

3 A'râf Suresi, ayet 178; Fâtır Suresi, ayet 8.

ğine de merhamet"[4] eder. Dilediğine "az, dilediğine bol rızık (mal, mülk, para vb.) verir."[5]

"İlim" ve bilgi dağıtımı bakımından da durum budur: Tanrı, dilediği kişilere, dilediği ölçüde (yani kimine az, kimine de çok) bilgi ve anlayış gücü verir. Her ne kadar Kur'an'ı, herkes tarafından anlaşılsın diye Arapça olarak "apaçık bir dille" indirdiğini bildirmişse de gönderdiği ayetlerin tümünün herkes tarafından anlaşılmasını istememiştir. Bundan dolayıdır ki bazı ayetleri "muhkem", bazı ayetleri de "müteşabih" nitelikte indirmiştir. "Muhkem ayetler" herkes tarafından anlaşılabilecek kesin ayetlerdir. "Müteşabih ayetler" ise, çeşitli anlamlara gelebilen ve herkes tarafından anlaşılmayacak nitelikte ayetlerdir ki bunların yorumunu ancak Tanrı'nın "bilgide şüpheleri olmayacak kadar kuvvetli (ve yetenekli)" kıldığı kişiler bilir. Ve bu kişilerdir ki Kur'an'ı toplum adına yorumlayıp Tanrı'nın vahiylerini insanlara bilim olarak aktarırlar.[6]

Ve işte mollalarımız, bu yukarıdaki iddialara sarılmış olacaktır ki kendilerini çağdaş ulema kertesine ermiş gibi gösterirler ve Kur'an'ı yorumlama yetkisinin kendilerine özgü bulunduğunu söylerler. Anlatmak isterler ki ülkemizin ve İslam dünyasının geri kalmışlığının nedeni, Kur'an'ın yanlış anlaşılması, yanlış uygulanmasıdır ve şimdi onlar sayesindedir ki bu yanlış anlama ve uygulama giderilecek, Türkiye (ve İslam dünyası) kurtuluşa çıkmış olacaktır.

Bu tür masallarla insanlarımızı kandıran mollalarımıza verilecek yanıt kısaca şu olması gerekir ki dünya ve evren sorunlarına vahiylerle çözüm sağlanamaz; hiçbir zaman sağlanamamıştır. Akla üstünlük tanımadıkça ve vahyin yerine aklı koymadıkça geriliklerden, ilkelliklerden kurtulunamaz. Batı uygarlığı, vahiyciliğin değil; fakat akılcılığın yarattığı bir uygarlıktır. Eğer vaktiyle İslam uygarlığı diye bir şey var olduysa, bu uygarlık vahyin ürünü olarak değil fakat Eski Yunan'ın akılcı bilimlerinden yararlanmış olanların oluşturdukları bir uygarlıktır. Bunun böyle olduğunu onlar kendi ağızlarıyla itiraf etmişlerdir ki Râzî (865-925), Kindî (801-873) el-Cahiz (781-869) gibi isimler, verilebilecek nice örneklerden sadece birkaçıdır. *Kitab el-Hayavan* adlı yapıtında el-Cahiz özetle şöyle der: "Eğer ebedi hikmetlerle dolu Eski Yunan kaynaklarına sahip olmasaydık şimdi erişmiş bulunduğumuz her bilgiden yoksun kalırdık..."

---

4 Ankebût, Suresi, ayet 21.

5 Nahl Suresi, ayet 71.

6 Âl-i İmrân Suresi, ayet 7.

Ne yazık ki Atatürk'ün molla egemenliğinden kurtardığı insanlarımız bugün yine bu aynı ellere terk edilmiş olarak şeriat verilerini rehber edinme geleneğine saplanmışlardır. Bundan dolayıdır ki yaşam sorunlarına, akılcı yoldan çözüm arayacakları yerde mollalardan fetva almayı yeğlerler. En basit işleri bile onlara danışmadan göremez olmuşlardır. Sordukları sorular, fikirsel bakımdan ne kadar zavallı kertede olduklarının, daha doğrusu akılsızlıklarının kanıtıdır. Örneğin Ramazan'da oruçluyken, yurtdışına ihraç etmek üzere çiçek toplamanın orucu bozup bozmadığını ya da oruçluyken arkadan veya önden fitil koymanın orucu bozup bozmayacağını soranlardan tutunuz da tuvaletteyken konuşmanın ya da üzerinde Arap harfleri bulunan paralarla tuvalete girmenin ya da peruk takarak derse girmenin günah olup olmadığını, internetten Kur'an okumak için abdest almanın gerekip gerekmediğini, ay toprağıyla "teyemmüm"ün mümkün olup olmadığını (ve daha buna benzer aklı durduran nice soruları) soranlara varıncaya kadar, saymakla bitmez nice zavallı örnekler var karşımızda.[7] Uygarlaşmak isteyen bir ülkenin, her şeyden önce kendi insanlarını, vahyin "üstünlüğü" inançlarıyla değil fakat "akıl rehberliği"yle "düşünebilir" kerteye getirebileceğini bilmem ne zaman öğrenebileceğiz. Korkarım ki öğreninceye kadar "reformcu aydın din adam" kılığına bürünmüş mollalarımız, "uhrevi" iktidar kırbacıyla başımıza çöreklenmiş olacaklardır.

7 Türkiye Diyanet Vakfı tarafından yayınlanan *Günümüz Meselelerine Fetvalar* adlı cep kitaplarına bakınız.

"KAZA VE KADER, TALİH VE TESADÜF DEYİMLERİ ARAPÇADIR, TÜRKLERİ İLGİLENDİRMEZ"

Bu ülkenin "dünyevi" sorunlarını akılcı usullerle değil de hani sanki ortaçağ henüz sona ermemişçesine, şeriat verileriyle çözümleme heveslerinin giderek yaygınlaşması kuşkusuz ki tüyler ürpertici bir gelişmedir. Fakat müspet ilim adamı diye bildiğimiz kişilerin bu tür bir gelişmeye ayak uydurmaları daha da ürperticidir. Geçenlerde bu sütunda, eski bir hukuk profesörünün "İslamda laiklik" konusunu inceleyen yazısını okurken kamu düzeni sorunlarını dinsel yaklaşımla ele almanın ve şeriat kaynağını "devlet" anlayışına temel yapmanın ne boyutlara eriştiğini izlemişsinizdir. Yazar, İslamın laikliğe açık olduğunu kanıtlamak üzere Müslim'den gelme bir hadisi sergiliyor ve Muhammed'in, hurma ağaçlarının aşılanmasını yasaklayan emrinin olumsuz sonuç doğurması vesilesiyle Medinelilere, "(Ben böyle emretmiştim ama) Dünya işlerini siz daha iyi bilirsiniz. (Aşılama işini) bildiğiniz gibi yapın" dediğini hatırlatıyor. Oysaki bu hadis laiklik ilkesini yerleştirmek için konmadıktan gayri Kur'an'a da aykırıdır; çünkü Kur'an'da, "Allah ile Peygamber'i bir iş hakkında hüküm verdikten sonra mümin olan bir erkekle mümin olan bir kadına (bu iş hakkında) seçme hakkını kullanmak yaraşmaz! Her kim Allah ile Peygamber'ine karşı gelirse apaçık sapıklıklara sapmış olur"[1] şeklinde ve buna benzer daha nice ayetler vardır ki hangi hususta olursa olsun Tanrı ve Peygamber emirleri dışına çıkmanın "kâfirlik" olduğunun kanıtıdır. Hemen belirtelim ki bu tür ayetleri sadece ibadet gibi din işleri konusunda

1 Ahzâb Suresi, ayet 36.

değil fakat asıl dünya işleriyle ilgili olmak üzere koymuştur. Nitekim yukarıya aldığımız ayeti Zeyd'in evlenmesi vesilesiyle yerleştirmiştir. Bilindiği gibi Zeyd, Muhammed'in oğul edindiği ve halasının kızı Zeynep'le evlendirdiği kimsedir. Zeynep'in ailesi bu evliliğe muvafakat etmediği için yukarıdaki ayetin gönderildiğini söylemiş ve direnmeyi önlemiştir.

Başka vesilelerle de Tanrı'nın "Ey Muhammed! De ki 'Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin...'"[2] şeklinde konuştuğunu bildirmiştir. Söylemeye gerek yoktur ki bunları bildiren bir kimsenin kalkıp da din saliklerine "Dünya işlerini siz daha iyi bilirsiniz. Onu bildiğiniz gibi yapın" diyebileceğini düşünmek abestir. Çünkü böyle bir şey söylemiş olsa Tanrı ve Peygamber iradesini sıfıra müncer kılmış olurdu ki bu da kendi kendisini inkâr sonucunu doğururdu.

Öte yandan şeriat, kişi-toplum yaşamlarının her yönünü, en ince ayrıntısına varıncaya kadar, gökten inme diye tanımladığı buyruklarla düzenlemiştir. Örneğin Kur'an, iktidarın kaynağı, kullanışı, vergi (zekât), kölelik, evlilik, boşanma, miras, ticaret, şahadet, faiz, borçlanma, zina, hırsızlık, savaş vs. gibi siyasal, sosyal ve ekonomik her alanda temel esaslar içeren ve beşeri usullerle (insan yapısı kanunlarla) asla değiştirilemeyecek olan temel bir yasadır.

Bundan dolayıdır ki "Şeriat" deyimiyle ne "laiklik" ne "Demokrasi" deyimleri birbirleriyle uzlaşmayan, daha doğrusu birbirlerini yok kılan deyimlerdir ki Müslüman halkların başını yemiştir. 1400 yıl boyunca hiçbir İslam ülkesinde "halk-millet egemenliği"ne ve "doğal hak ve özgürlüklere" dayalı, "eşitlikçi", "seçimli" ve "laik" nitelikte devlet ve hükümet sistemleri diye bir şey bilinmemiş, sadece "teokratik", "totaliter", "otoriter" usuller iş görmüştür.

Şeriatın laikliğe ve demokrasinin hiçbir şekline olanak vermemesi, bu dinin esas itibariyle "Arap karakterine" göre yoğrulmuş olmasındandır. İbni Haldun gibi geçmiş dönemlerin en ünlülerinden tutunuz da çağdaş Müslüman yazarlara varıncaya kadar, Arap'ın ulusal karakterine vâkıf olarak "siyasi iktidar" konusuna eğilen uzmanların genellikle belirttikleri şudur ki Arap toplumunu yönetmenin tek yolu, doğaüstü bir irade gücüne dayalı olarak korku, şiddet ve yıldırma usullerini kullanırken "kader" felsefesini canlı tutmak, kişileri Tanrı yazgısına bağlamaktır. Çünkü Arap, yine bu yazarlara göre, serbest irade yoluyla karar verme ve toplum halinde

2 Âl-i İmrân Suresi, ayet 31.

kendi kendini yönetme olasılığından yoksun, kendi başına buyruk, iliklerine kadar kaderci, kendinden olana karşı daima isyankâr bir yaratıktır.

Genel olarak söylemek gerekirse Araplar (Tanrı ve Peygamber emirleri gibi bir temelden yoksun) devlet kurma yeteneğine sahip değillerdir... (Kendilerine özgü yetersizlikler) onları yeryüzünün yönetilmesi en güç bir milleti yapmıştır. Öte yandan pek nadiren görüş birliği içerisindedirler, çünkü her bir Arap kendisini "dünyanın fatihi sanır". Bundan dolayıdır ki bir Arap, bir başka Arap'ın emri altına girmek istemez; girdiği takdirde ona karşı husumet ve düşmanlık besler.[3]

Bundan dolayıdır ki Muhammed, egemenliğin Tanrı ve Peygamber buyrukları olarak ortaya çıktığını, kişi ve toplum yaşamlarının her yönünü ayarlandığını söylemiş, her şeyin Tanrı yazısı olup "kader ve kaza" şeklinde kabul edilmesi gerektiğini bildirmiştir; bir an için olsun din ve dünya işlerini birbirinden ayırıp kişilerin ve toplumun özgür akıl rehberliğiyle kendi dünya yaşamlarını düzenlemeleri gereğine eğilmemiştir.

Böyle bir düzenle Türk toplumunun çağdaşlaşamayacağını, özgürlükçü demokratik devlet anlayışına ulaşamayacağını bildiği içindir ki Atatürk, "Egemenlik kayıtsız ve şartsız millete aittir" diyerek, İslam tarihinde ilk kez Müslüman bir ülkeyi demokrasi temeline oturtmuş ve "Kaza ve kader, talih ve tesadüf deyimleri Arapçadır, Türkleri ilgilendirmez!"[4] diye ekleyerek Türk insanını ve toplumunu, kendi kaderinin sorumlusu kılmıştır. Bu akılcı çözüme sırt çevirdiğimiz ve dünya yaşamlarımızı şeriat verileriyle düzenlediğimiz an yok olup gideceğimizden hiç kimsenin kuşkusu olmasın. Atatürk'ü anlamak ve kavramak bir akıl, bir zekâ sorunudur; aklı olan ona saygı ve sevgi besler, olmayansa küfreder. Çetin Emeç'ler, Muammer Aksoy'lar, Turan Dursun'lar, Bahriye Üçok'lar, Uğur Mumcu'lar vb. bunu anlatmak için canlarını verdiler. Nur içinde yatsınlar.

---

3 İbni Haldun, *Mukaddime*, c.1, çev. Turan Dursun, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2016, s.321-334.

4 1930 yılının 21-24 Mart tarihlerinde *Vossische Zeitung* adlı bir Alman gazetesi muhabirinin Atatürk'le yaptığı konuşmada gazeteci şöyle yazıyor: "İlahiyat konusunda 'Kader' sorununa geçtim. 'Kaza' ve 'Kader' deyimleri arasındaki farkları izah ettim ve bunların anlamının, 'Talih' ve 'tesadüf' deyimlerinin anlamına yakın olduğunu söyledim. Deyimleri işittiği zaman, biraz düşündükten sonra, bu iki deyimin Arapça olduğunu ve Türkleri ilgilendirmediğini' bildirdi..." Bu konuşma için bkz. *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, c.3, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1954, s.84. (YN)

VE BİLMİŞ OLSAYDIK!

Yıllar önce, üniversitedeki hocalığım sırasında bir gün, öğrencilerden bir grup genç odama gelerek kendi sınıflarında bulunan şeriat yönlüsü bazı arkadaşlarından dert yandılar. "Hocam!" dediler, "Hiçbir konu yok ki, şeriatçı arkadaşlarımız tartışma sorunu yapıp şeriat temeline oturtmasınlar ve bizleri yanıt veremez durumda bırakmasınlar. Biliyoruz ya da hiç değilse hissediyoruz ki söylediklerinin hepsi de yalandır, safsatadır, akla ve mantığa sığmaz şeylerdir. Ne var ki tartışıp onlara karşılık veremiyoruz; çünkü şeriatın içeriğinden habersiziz. Örneğin bize 'İslamın hoşgörü dini olduğunu, başka din ve inançlara saygılı bulunduğunu' söylüyorlar, 'İslamda zorlama yoktur, din adına ölüm fetvası verilmez' diyorlar. Oysa biliyor ve görüyoruz ki İslamı eleştirdi diye ya da İslamdan çıktı diye insanlar öldürülüyor ya da İslam inancına bağlı olmadıkları için kâfir sayılanlara karşı terör siyaseti sürdürülüyor. Fakat şeriat verilerinin ne olduğunu bilmediğimiz için onların iddialarını çürütemiyoruz.

Yine bunun gibi bizlere, İslam şeriatının kadın haklarına saygılı olduğunu, kadını yücelttiğini söylüyorlar ve örnek olarak 'Kadınların ayakları altından cennetler geçer' şeklinde (ya da buna benzer pek çok) buyruklar olduğunu öne sürüyorlar. Oysa biliyoruz ki istisnasız bütün İslam ülkelerinde kadın yüceltilmiş değil fakat küçültülmüştür, sömürülmüştür, zavallı yaratık durumuna indirilmiştir; fakat şeriatın içeriğinden habersiz bırakıldığımız için bunun dinsel nedenlerini onların yüzüne vurup savunmamızı yapamıyoruz.

Yine bunun gibi bize İslam şeriatımın ana-baba ve çocuklar arasında sevgi bağları yarattığını söylüyorlar ve örneğin 'İslam 'ana-baba'ya sevgi ve saygıyı ve iyi davranmayı salık vermiştir' şeklinde buyruklar olduğunu ekliyorlar. Oysa biliyoruz ki nice kişiler, İslamdan gayri bir din ve inanca bağlıdır diye ana ve babalarına ya da çocuklarına karşı ne sevgi ne de saygı beslemektedirler.

Yine bunun gibi İslam şeriatının batıl denen şeylere karşı olduğunu, hurafelere savaş açtığını söylüyorlar, fakat biliyor ve hissediyoruz ki söyledikleri yalandır; fakat yalan olduğunu ortaya vuracak bilgiden yoksunuz vb."

Öğrencilerimin bu tür konuşmaları hâlâ hafızamdadır. Aradan yıllar geçtikçe incelemelerim sayesinde İslam şeriatının nasıl bir felaket kaynağı olduğunu her gün biraz daha fark ettikçe anladım ki şeriatın içeriğinden habersizlik bu milletin başını yemiştir ve daha da yiyecektir. Ve düşündüm ki eğer bu gençler bilmiş olsalardı ki şeriat kaynağında "İslamdan başka dinlere rağbet edenler sapıktırlar" ya da "müşrikleri nerede görürseniz öldürün" ya da "Ey inananlar! Babalarınız, kardeşlerinizi -eğer küfrü imana tercih ediyorlarsa- dost edinmeyin" gibi ve daha bunlara benzer nice buyruklar vardır. Bu buyruklara dayalı olarak 1400 yıl boyunca "kâfirlere" karşı savaş açılmış, ganimetler-esirler alınmış, kılıç yoluyla insanları İslama sokmuştur, işte o zaman, ellerindeki bu malzeme ve bilgiyle şeriatçıların hakkından gelebilirler ve onların, "Şeriat hoşgörü dinidir; İslamda zorlama yoktur" şeklindeki yalanlarını ortaya vurabilirlerdi.

Yine düşündüm ki eğer bu gençler, İslam şeriatının buyrukları arasında, "Kadınlar aklen ve dinen dûn yaratıklardır" ya da "(Sutresiz) namaz kılanın önünden köpek, eşek, domuz ve "kadın" geçerse namaz kat'edilmiş (bozulmuş) olur" ya da "Cehennemlerin çoğunluğunu kadınlar oluşturur" ya da "İki kadının tanıklığı bir erkeğin tanıklığına bedeldir" şeklinde olanları (ve daha bunlara benzer niceleri) bulunduğundan haberli olmuş olsalardı, şeriatçının "İslam kadınları yüceltir" ya da "İslama göre cennet kadınların ayakları altından geçer" şeklindeki (ve daha nice benzeri) yalanlarını suratına vurup onu susturmakta güçlük çekmezlerdi.

Yine düşündüm ki eğer bu gençler, köleliğin İslama göre Tanrısal bir kuruluş olarak benimsendiğini ve Muhammed'in dahi köleler edindiğini, köleleri hizmetinde kullandığını, köle alıp köle sattığını, ona buna köle hediye ettiğini bilmiş olsalardı, şeriatçının "İslam şeriatı kölelik denen şeyi ortadan kaldırmıştır, hiç değilse kaldır-

mayı amaç kılmıştır" şeklindeki yalanlarını kolaylıkla ortaya vurabileceklerdi.

Yine düşündüm ki eğer bu gençler, farklı din ve inançtaki ana-baba için Tanrı'dan mağfiret dilemenin yasaklandığını, kâfir olarak ölen ana-babanın cehennemi boylayacaklarını bilmiş olsalardı ve Muhammed'in bile Müslüman olarak ölmediler diye kendi öz anası Amine için mağfiret dilemekten kaçındığını, babası Abdullah'ı ya da kendisine babalık etmiş olan amcası Ebu Talib'i cehennemlik saydığını öğrenselerdi, hiç kuşkusuz şeriatçının "İslam ana-babaya sevgi ve saygıyı ve iyi davranmayı salık vermiştir" şeklindeki sözlerinin yalana dayalı olduğunu kolaylıkla gözler önüne serebileceklerdi.

Örnekleri çoğaltmak kolay. Söylemek istediğim şudur ki: Eğer şeriatın iç yüzünün ne olduğunu bilebilmiş olsaydık bu ülkeyi şeriatçının sömürüsünden ve kötülüklerinden uzak kılmak hususunda güçlük çekmezdik.

BAŞA SAÇ EKTİRMEK VE KURBAN KESMEK KONUSUNDA![1]

Yöneticilerimiz ve "profesör" unvanlı çoğu ilahiyatçılarımız, dünya haritasını değiştirebilecek olayların oluştuğu bu günlerde Türkiye için "hayati" saydıkları iki konuda tartışıp sürtüşmekteler. Tartışma konulardan biri, başa saç ektirmenin "günah mı", "haram mı" yoksa "mekruh mu" olduğu hususunu içermekte. Diğeri ise, hayvanları kurban etmenin ibadet özgürlüğü niteliğinde bir şey olduğu ve bu özgürlüğe karşı gelmenin İslam şeriatına aykırı düştüğü iddiasıyla ilgili. (Ayrıca da kurbanlık hayvanların, fazla acı çekmeden nasıl kesilecekleri hususu tartışılmakta!)

Bu saygın kişilerin hepsi de vahyi rehber edinmişlerdir ve şeriat verilerine dayalı olarak bu sorunlara çözüm aramaktadırlar. Vahyi bir kenara atıp akıl rehberliğinde birleşebilseler mesele kalmayacak ama saplı bulundukları çağdışı zihniyet bunu önlemekte. Üstelik de kendilerini eleştirenlere karşı küfür ve hakaret yağdırmaktan, en azından "dinsiz", "tanrısız" damgasını savurmaktan geri kalmamaktalar. Onların çekişmelerini izlerken insanın aklı, ister istemez gerilere, Osmanlı dönemine ve özellikle Cevdet Paşa'nın Hicri 1188 yılı olaylarını hikâye eden satırlarına gitmekte. Gerçekten de o tarihlerde Osmanlı İmparatorluğu, gerilikler, sefaletler içerisinde çırpınırken insanını ve askerini besleyecek para bulamazken ve "kâfir" diye aşağıladığı yabancı ülkelerden yardım dilenirken ve bu arada bir felaketten bir diğerine sürüklenirken şeriat zihniyetli yöneticile-

1 23 Ocak 2003.

rimiz ve toplumun "bilgin" geçinen "Ulema" sınıfı, Osmanlı alfabesinin on yedinci harfinin okunması konusunda çok ciddi bir anlaşmazlığa düşmüşlerdi, "dad" harfi "zat" mı, yoksa "dat" mı okunmalıdır diye. Bu tartışma ve anlaşmazlık halka da yansıdığı için, "zat" şeklinde okunmasına taraftar olan kişiler ve şeyhler, padişah tarafından şeyhülislam fetvalarıyla sürgüne gönderilmişlerdir. Öte yandan devletin büyükleri (vükela), "zat" harfini "dat" okumak gibi "önemli"(!) işlerle meşgul olmaktan gayri, bir de kendi mahallelerindeki fakirleri doyurarak halkın padişaha duada bulunmasını sağlamayı görev bilmişlerdi. Padişahlarımıza gelince, onlar, halife olarak kendilerine düşen en büyük görevin, "şeriatı" ihmal edenleri dinsizlikle suçlayıp yok etmek olduğunu düşünürlerdi; bunu kendileri için "namus" vesilesi edinmişlerdi. Bundan dolayıdır ki en felaketli askeri yenilgiler döneminde bile sadrazamlığa atama (tayin) yaparlarken, "Din hainlerini tenkil edecek çareleri halk edip saltanatı seniyemin namusunu tamamlayasın" diye "Hatt-ı hümayun"lar çıkarırlardı.

Osmanlı yöneticilerinin ve bilginlerinin, ülke bakımından "hayati" saydıkları bir sorun daha vardı ki o da kadınların giyim ve kuşam tarzıyla ilgiliydi. Örneğin kadınların süslü püslü ayakkabı giymelerine engel olmak bu sorunların başında gelmekteydi. Çünkü bu gibi şeyler şeriata uygun düşmemekteydi. Bundan dolayıdır ki Hicri 1196 yılı içerisinde padişah, sanki ülke için yapacak başkaca önemli bir iş kalmamış ve sanki devlet ortadan kalkacakmış gibi sadrazama şu buyrukta bulunmuştu:

"Kadın taifesinin tahta pabuçlarına gümüş kabartma ve sırma taktıkları yakinen malûmu hümayunum olduğundan, böyle şeriata uymayan beyhude israfın yapılması... irademe aykırı olduğundan (buna aykırı hareket edenlerin cezalandırılmalarını emrederim)."[2]

Bununla beraber ülke bakımından her türlü felaketi unutturacak "mutlu" olaylardan yararlanmaktan da geri kalınmazdı ki bunlar arasında şehzadelerin Kur'an öğrenme çağına basmış olmaları gelirdi. Böyle zamanlarda ulu padişah, müneccimbaşıyı huzuruna çağırtır, bu iş için "uğurlu" vaktin ne olduğunu bildirmesini isterdi. Müneccimbaşının belirttiği uğurlu vakit gelince şehzade hemen İncili Köşk'e götürülür ve besmeleyle Kur'an öğrenimine geçilir ve ülke bayram ederdi.

---

2 Ahmed Cevdet Paşa, *Cevdet Paşa Tarihinden Seçmeler*, c.2, haz. Sadi Irmak, B. K. Çağlar, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1973, s.122.

Aradan yüzyıllar geçmiş olmasına rağmen, değişmiş pek bir şey yok. Bugün de yöneticilerimiz ve bilgin geçinen vahiycilerimiz, Atatürk'ün getirdiği akılcılığa ve laiklik ilkesine sırt çevirmiş olarak ülkenin tüm kaderini, türbanla dolaşmanın ya da başa saç ektirmenin ya da acıtmadan kurban kesmenin Kur'an'daki yerini bulmak gibi "bilimsel" tartışmalara bağlamışlardır.

NEDEN FARE DEVE SÜTÜ İÇMEZ DE KOYUN SÜTÜ İÇER?[1]

Aklı dışlayan eğitim sisteminde "kişi"nin yaşam ve düşünce tarzını şekillendiren kurallar zihinsel, bilimsel, nesnel ve deneysel bir düşünce mantığına dayalı değildir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlarında yer alan ve din adamlarımız tarafından halkımıza eğitim gıdası olarak sunulan şeriat verilerinden şu bir iki örneğe göz atalım:

> "Benî İsrail'den bir kavim (mesh olunup) beşer tarihinden silindi, yok oldu. Ben zannetmem ki o ümmet fareden başka bir şeye mesh ve tahvil edilmiş olsun; çünkü fare (içsin) diye (bir yere) deve sütü konulursa onu içmez de koyun sütü konulursa onu içer."[2]

> "...her kim (istinca için) taş istimal ederse adetini tek yapsın (yani üç taş kullansın)."[3]

> "Esnemeye gelince şüphesiz o şeytandandır... Biriniz esneyip (ha) diye ağzını ayırınca onun gafletine şeytan güler."[4]

> "Şeytan her işinizde, hatta yemek yerken dahi yanınızda bulunur. Birinizin lokması elinden düşerse onu alıp yesin, şeytana bırakmasın", "Sizin biriniz uykusundan uyanıp da ab-

1 *Devinim*, sayı 9, Temmuz 1994.

2 *Sahîh-i...*, c.9, s.68-69, Hadis No: 1364.

3 *Sahîh-i...*, c.1, s.147, Hadis No: 129.

4 *Sahîh-i...*, c.12, s.165, Hadis No: 2014.

dest aldığında burnundaki nesneyi nefesiyle üç defa dışarıya çıkarsın, çünkü şeytan uyuyanın genzinde gezer."[5]

"Tanrı'nın inayetleri (iyilik, lütuf) çorba kâsesinin ortasında değil kenarındadır; kâsenin ortasından başlayacak olursanız Tanrı'nın inayetine erişemezsiniz."[6]

"Merkep şeytan görmedikçe anırmaz. Merkep anırınca siz (Tanrı'nın adını) zikredin, bana da salavat getiriniz."[7]

"Hani şu gümüş kaptan bir şey içen kişi yok mu? Muhakkak o kişi karnına cehennem ateşini (çurp çurp diye) içerek gönderir."[8]

"Sizden biriniz içeceği (ve yiyeceği) içine sinek düştüğü zaman, o kişi onun her tarafını batırsın, sonra çıkarsın (atsın) çünkü sineğin iki kanadının birisinde hastalık, birisinde de şifa vardır."[9]

Bu yukarıda belirtilen hükümler Müslüman kişilerin eğitimini sağlayan sayısız uygulamalardan sadece birkaç örnektir ki aklı başında olan her insanı yerinde sıçratmaya yeter. "Ne yazık ki şeriat eğitimi tümüyle gökten inme ve aklı dışlayan bu tür verilerin öğreniminden ibaret olup her yönüyle insan denilen varlığı düşünemez hale getirme amacını içerir." Bununla da yetinmez fakat aynı zamanda "bilimsel mantık" diye bir şey olamayacağı bilincini yerleştirir. Şu nedenle ki "sebep" ve "illet" arasındaki ilişkiler "akılcı mantık" veya "deney" usulleriyle değil fakat "iman" ve "inanç" öğeleriyle anlatılmak istenmiştir: "Tanrı inayetleri", "cennetler", "cehennemler", "şeytanlar", "cinler" vs. gibi hususlar ve özellikle batıl inanışlar kişinin tek "düşün" ölçeği yapılmıştır. Örneğin yukarıdaki örneklerde farenin deve sütü içmeyip koyun sütü içmesi konusundaki hadis güya günahkâr bir Yahudi kavminin vaktiyle Tanrı tarafından fare cinsine dönüştürülmüş olmasıyla ilgilidir. Diyanet'in İslam kaynaklarından naklen söylemesine göre güya vaktiyle Yahudi kavimlerinden biri, günahkâr olduğu için Tanrı tarafından fare şekline dönüştürülmüştür. Ancak bu Yahudi kabilesi deve

5 *Riyazü's Salihin...*, c.1, s.59; c.2, s.163.

6 İmam Gazali, *Kimyâ-yı Saâdet*, c.1-2, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1979, s.162.

7 *Sahîh-i...*, c.9, s.67-68, Hadis No: 1363.

8 *Sahîh-i...*, c.12, s.56, Hadis No: 1904.

9 *Sahîh-i...*, c.9, s.71, Hadis No: 1365.

sütü içmez olduğu için fareler de öyle olmuşlardır. Diyanet'in açıklaması aynen şöyle:

> "Mesh, günahkâr bir kavmin Allah tarafından toptan maymun, hınzır gibi bir hayvan cinsine kalb-ü tahvil edilmesidir ki, geçmiş ümmetler arasında vuku bulmuştur. Hadiste haber verilen hadise de onlardan birisidir. Fare deve sütü içmez de, koyun sütü içer, fıkrası Benî İsrail'den olan o kavmin fareye tahvil olunduğunun delilidir. Şöyle ki devenin eti, sütü Benî İsrail'e Allah tarafından haram kılınmıştı. Katiyen Benî İsrail deve sütü içmezlerdi. Farenin de içmemesi, onları bir yerde toplayan nokta oluyor."[10]

Daha başka bir deyimle yukarıdaki hükümde, Tanrı ve Peygamber emirlerine aykırı davranmanın, yani günahkâr olmanın, hayvan cinsine dönüşme gibi bir cezai sonuç yaratacağı anlatılmak istenmiştir.

"İstincâ" için üç taş kullanmayı öngören hadis hükmü, her işin tek sayılara göre görülmesi hususunda Muhammed'in verdiği emirle ilgilidir ki, suyu tek sayıda yudumlamaktan tutunuz da "def-i hacet"ten sonra temizlenmeye (yani istincaya) varıncaya kadar kişinin tüm davranışlarını kapsar. Her işin tek sayılara göre görülmesi gereğini Muhammed, Müslüman kişilere Tanrı'nın tek olduğunu anımsatmak maksadıyla öngörmüştür.

Yine bunun gibi "çorba içerken ya da yemek yerken çanağın ortasından değil kenarından başlamak gerektiği" emredilmiş ve gerekçe olarak "Tanrı'nın inayetinin çanağın kenarında toplandığı, ortasına doğru azaldığı" bildirilmiştir.

Yemek yerken örtüye dökülen kırıntıları mutlaka yemek gerektiği belirtilirken aksi takdirde şeytanların gelip yemekleri yiyecekleri hatırlatılmıştır. Yemeğe tuzla başlamak ve tuzla bitirmek gerektiği açıklanırken Tanrı inayetinin buna göre ayarlandığı anlatılmıştır. Sol elle yemek yemenin, su içmenin caiz olmadığı bildirilirken sebep olarak şeytanın hep sol elini kullanarak iş gördüğü belirtilmiştir.

Çanaktaki yemeği sonuna kadar yiyip bitirmek ve bitirdikten sonra parmakları yalamak gerektiği din verisi olarak emredilirken böyle yapılmayacak olursa şeytanın gelip çanakta ve parmaklarda kalan yemeği yiyeceği bildirilmiştir. Yemek ve içecek içine sinek düştüğünde, sineğin dışarıda kalan kanadının iyice yemeğe (içeceğe) batırılması, sonra çıkarılıp atılması gereği, kanatların

10 *Sahîh-i...*, c.9, s.68-69, Hadis No: 1364.

birinde "günah" diğerinde "sevap" bulunup, sineğin "idrak sahibi" olmak nedeniyle sevap kanadını dışarıda bırakacağı ve işte dışarıda kalan kanadın yemeğe batırılması halinde sevabın günahı gidermiş olacağı "gerekçesine" dayatılmıştır. Gümüş veya altın kaptan su içmenin doğru olmaması içildiği takdirde kişinin karnında cehennem ateşlerinin gürültüsünü duyacağı gerekçesiyle açıklanmıştır.

Söylemeye gerek yoktur ki yukarıdaki hükümlerin ve "gerekçelerin" akılcılığa dayalı hiçbir yönü yoktur: Her şey ilahi "mükâfat" ve "mücazat" usullerine, şeytanların, meleklerin ve cinlerin keyfine terk edilmiş gibidir. Fazla yiyen, fazla içen, fazla uyuyan kişi "melekut âlemine yükselemez", "Allah katında sevimsizdir", "Kıyamette en çok aç kalacaklardandır" bu gibi kimselerin "kanına şeytan hulul eder", "Tok karnına uyuyanın kalbi katılaşır".[11]

Yine söylemeye gerek yoktur ki bu tür şeriat emirlerini "Tanrı'dan ve Peygamber'den gelmiştir" diye belleyen Müslüman kişi "olay" ile "sonuç" arasındaki ilişkiyi akılcı bir düşünce eylemine vurmaz; "neden böyledir" diye kendi kendine soru sorma ihtiyacını duymaz. Oysaki yaşam kurallarını bellerken bu kuralların mantıksal anlamını ve amacını bilebilmiş olsa örneğin çorbayı içerken çanağın ortasından değil kenarından başlamakla dilinin yanmayacağını ve çünkü çanağın kenarlarının orta kısma nazaran daha ılık olduğunu öğrense ve yine bunun gibi altın-gümüş kaptan su içmenin israf sayılacağını ve bunun toplum ekonomisi bakımından sakıncalı olacağını bilimsel, deneysel ve düzenli düşünce yoluyla öğrense kuşkusuz ki fikirsel gelişme yönünden hem kendisi hem de mensubu bulunduğu toplum için yararlı bir varlık haline gelebilir. Böylece yaşamını ve davranışlarını akıl ve mantık rehberliğiyle, gelişme kanunlarına uyarak ayarlama olanağına kavuşmuş ve uygarlaşmış olur.

Aklı dışlayan eğitim sisteminde kişinin yaşam ve düşünce tarzını şekillendiren kurallar zihinsel, bilimsel, nesnel ve deneysel bir düşünce mantığına dayalı değildir. "Bu nedenle kişi, aklen ve fikren olumsuz, kötü ve hatta kendi çıkarlarına ya da insanlık haysiyetine aykırı olan her şeyi, akıl ve mantık terazisine vurmadan kör bir imanla benimser." Bunun sonucu olarak kendi kendisini kul olarak görmekte sakınca bulmaz; dolayısıyla da vicdan sesine ve insan sevgisi duygusuna yabancı kalmaktan kurtulamaz. Bundan dolayıdır ki birbiri ardına gelen ve hiç bitmeyen istibdat rejimlerine boyun eğmekten geri kalmaz. Laikliği benimsemiş olan Türkiye hariç, şeriat ülkelerinin her birinde görülen kara manzara budur.

---

11 İmam Gazali, *'İhyâu Ulûmi'd-Din*, c.3, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1975, s.184-192.

HABERTÜRK-DİYANET'TEN FANATİKLERE: GOL ATILINCA "MAŞALLAH"

Diyanet'ten fanatiklere: Gol atılınca "maşallah" deyin... Diyanet İşleri Başkanlığı, dün okunan cuma hutbesinde cemaate, spor karşılaşmalarında kullanılan küfürlü tezahüratların dince de hoş görülmediğini anlattı.

İstanbul Müftü Vekili Bayram Erdoğan, "küfür yerine taraftarların oyuncuları alkışlaması ya da 'maşallah, barekallah' gibi güzel sözlerin kullanılmasını önerdi".

Süperlig başlayalı henüz dört hafta oldu ancak, gündemde futboldan çok yine tribünlerde yaşanan olaylar var. Diyanet İşleri Başkanlığı bu nedenle bu hafta bütün camilerde okunacak cuma hutbesini bu konuya ayırdı. Bütün camilerde "spor müsabakalarında küfretmenin, kötü sözler söylemenin insan onuruna indirilecek en ağır darbe olduğu" anlatıldı. İl Müftü Vekili Bayram Erdoğan, konuya ilişkin açıklamasında, "Taraftarlar birbirlerini kıracak, üzecek sözler söylememeli. Sövmek, küfretmek insanlığa yakışmaz; iman sahibi insana da. Bunlar iyi görüntüler değil" diye konuştu.

Müftü Vekili Erdoğan, söz söylemenin bir sanat olduğunu belirterek, tezahürat konusunda önerilerini de sıraladı. Erdoğan, "Spor karşılaşmalarında insanlarımızın, taraftarlarımızın, izleyenlerimizin mutlaka heyecanını ifade etmesi güzel bir şey. Ama bunu meşru bir şekilde yapması lazım. Yani alkışlayarak, 'Maşallah, Barekallah' diyerek sözler söylemesi münasip olur" dedi.

ŞERİATÇININ KÜFÜRBAZLIĞI

Kaç zaman var ki camilerde hutbe okutarak insanlarımızın günlük yaşantılarını çeşitli yönlerden şekillendirme sevdasına kapılan Diyanet İşleri Başkanlığı, şimdi de futbol maçları sırasında tribünlerdeki küfürbazları yola getirme hevesindedir: Küfür etmenin, sövmenin kötü bir şey olduğuna İslama ve insanlığa yakışmadığına, küfür yerine taraftarların oyuncuları "barekallah" diyerek ya da gol atılınca "Maşallah" diyerek alkışlamaları gerektiğine dair hutbe okutma hazırlığına girişmiştir. Ne var ki "Sövmek, küfretmek İslama, insanlığa ve iman sahibi olanlara yakışmaz" şeklinde büyük laflar eden bu başkanlık, halkımızı sövüp sayarak, galiz bir dille konuşma alışkanlığına sürükleyen kaynağın kendi yayınlarında yattığından habersizdir. Gerçekten de bu yayınlara şöyle bir göz atacak olursak görürüz ki en ağza alınmayacak, en kaba küfürler dinsel kılığa sokulmuş olarak insanlarımıza belletilmektedir.

Bunlar arasında "alçak zorbalar", "soysuzlar", "kahrolasılar", "sapıklar", "dilini sarkıtıp soluyan köpekler", "yabani eşekler", "susamış develer", "kof kütükler", "reziller" gibi olanları ve daha niceleri bulunmakta. Ve Diyanet'in açıklamasına göre Tanrı, İslami buyruklara uymayanları ya da Kur'an'a inanmayanları güya bu tür sözcüklerle azarlamaktadır. Pek çok örnekten biri olarak Diyanet Yayınları'nda yer alan şu satırları okuyalım:

> "... Fakat o, dünyaya saplandı ve hevesinin peşine düştü. Onun durumu tıpkı köpeğin durumuna benzer. Üstüne varsan da dilini çıkarıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur..."[1]

1 A'râf Suresi, ayet 176.

Diyanet'in yorumuna göre Tanrı bu küfürleri, Ümeyye İbn-i Ebi's-Salt adındaki bir şair hakkında sarf etmiştir. Çünkü güya bu şair, Muhammed zamanında İslama ters düşen tutum ve davranışlarda bulunmuş ve bu yüzden Tanrı onu, köpeğin soluyan haline benzetmiştir ki bu hal alçalmanın son kertesini ifade eder.

Diyanet Yayınları'ndan bir başka örnek aynen şöyle:

> "... Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, çok yemin eden alçak zorbaya, bütün bunların dışında bir de soysuzlukla damgalanmış kimseye aldırış etmeyesin. Onun havada olan burnunu yakında yere sürteceğiz..."[2]

> "...Öyleyken bunlara ne oluyor ki öğütten yüz çeviriyorlar? Bunlar aslandan ürkerek kaçan yabani merkeplere benzerler..."[3]

Diyanet'in yorumlamasına göre Tanrı bu sözleri, Kur'an'a inanmayan ve Kur'an'ı masal kitabı olarak tamamlayan ya da Kur'an'daki cennet hikâyelerini uydurma şeyler olarak kabul eden Velîd bin Mugire (ya da Ahnes İbni Şeriyk ya da As İbni Vâil) hakkında söylemiştir.[4]

Yine Diyanet'in belletmesine göre Muhammed, namaz kılınırken imamdan önce başını secdeden kaldıranları merkebe benzeterek şöyle dermiş: "...İmamdan evvel başını secdeden kaldıran herhangi birinizin başını Allah eşekbaşına çevirsin."[5] Yine Diyanet'in yayınlarından öğrenmekteyiz ki Muhammed, cinsî münasebet sırasında karı ve kocanın örtünmüş olmaları gerektiğini söylerken şöyle dermiş: "İçinizden biriniz kadına yaklaştığı zaman eşekler gibi çıplak olmasın..."[6]

Öte yandan Diyanet'in bildirmesine göre Muhammed, herhangi bir kimseye darıldığında, "... a cebini toprak olasıca..." diye konuşurmuş. "Cebin" sözcüğü, alnın göz ile kulak arasındaki yer anlamına geldiği için bu şekilde lanet ettiği zaman karşısındakine çok ağır bir küfür sarf ettiğin anlaşılırmış.

---

2 Kalem Suresi, ayet 10-14.

3 Müddessir Suresi, ayet 49-51.

4 Bu hususlar için bkz. *Sahîh-i...*, c.6, s.393, Hadis No: 974.

5 *Sahîh-i...*, c.2, s.665, Hadis No: 400.

6 İmam Gazali, *'İhyâu Ulûmi'd-Din Tercümesi*, c.2, Bedir Yayınları, İstanbul, 1975, s.129.

Anımsatalım ki Arap toplumunun günlük konuşması, daha o dönemlerde genellikle küfürlerden oluştuğu için yukarıdaki sözcüklerin dinsel alanda yer almasını doğal görmek gerekir. Örneğin o zamanlar olduğu gibi bugün dahi Araplar arasında: "Anasının fercinin dilciğini emsin" diye sövmek, küfür etmenin en hafif şeklidir. "Ferç" sözcüğünün, kadının cinsellik organı olduğu düşünülecek olursa bu tür bir konuşmanın değeri hakkında fikir edinmek kolay olsa gerektir. Diyanet'in yayınlarından öğrenmekteyiz ki Ebu Bekir gibi Nezahet'ten asla ayrılmadığı söylenen bir kimse bile, herhangi birisine söverken bu şekilde konuşurmuş.[7] Verilecek daha nice örnek var. Ve şimdi sormak gerekiyor: İnsanlarımızı bu tür örneklerle eğitmekte olan Diyanet, futbol maçlarında kişileri küfretmekten nasıl vazgeçirebilecektir?

7 *Sahîh-i...*, c.8, s.143-159, Hadis No: 1164.

"MÜSTEHCEN"CİLERE...

Eğer şu yazıya aldığım hükümler (ve benzerleri) "müstehcen" değilse, bu takdirde şeriatçının "müstehcendir" diye hiçbir sanat eserine saldırmaması gerekir.

Ahlak bekçiliği görevini üstlenmiş görünen şeriatçının ağzından "müstehcen" sözcüğü düşmez. Sözlüksel anlamda "açık saçık", "ayıp", "aşağılık" ya da "bayağılık" vs. anlamlara gelen bu sözcüğü, her vesileyle Müslüman kişinin karşısına dikerek sözde ahlakı korumak ister. "Müstehcen"dir diyerek kitap toplatır ya da "sanat adına şehvete prim vermem" diyerek sanat eserlerine musallat olur. Kültürce ve fikriyatça yetersiz bulunmak itibariyle ne bilimselliğin ne de güzel sanatların hiçbir türünü değerlendirecek kertede bulunmadığı halde insanı "uygar" yapan ne varsa her şeye karşıdır. Şundan habersizdir ki ahlakiliğe ters düşen şey "çıplaklık" ya da "seks" konuları değil fakat "yalancılık"tır, sahtekârlıktır, oy yatırımı yaparak cahil halkı kandırmaktır. Bu habersizlik içerisinde bir yandan heykel, resim, tiyatro, müzik gibi güzel sanatların her dalına saldırırken öte yandan insanlarımıza, aklı şaşırtıcı şeylerin din kisvesi altında belletilmesine araç olur. Tüm olarak şeriat yayınlarını (ve bu arada Diyanet İşleri Başkanlığı'nın halkımıza din verileri olarak sunduğu şeyleri) şöyle bir karıştırınız ve orada bulduklarınızı şeriatçının "müstehcen"dir diye saldırdığı şeylerle kıyaslayınız: İşte o zaman şeriatçıyı kendi silahlarıyla hizaya getirmenin mümkün olduğunu anlayacaksınızdır. Ne yazık ki aydınlarımız bu yayınları incelemek ve eleştirmek gereğini duy-

mazlar. Oysaki şeriatın iç yüzünü bilmeden şeriatçıyı susturmak ve bu milletin başına bela olmaktan çıkarmak mümkün değildir.

Bu hususu ayrı bir yazı konusu yapmak üzere şimdilik burada bir iki örnekle yetinelim ve her şeyden önce Diyanet'in yayınlarında yer alan şu satırları beraberce okuyalım: "Nebiyy-i Ekrem... buyurdu ki, (erkek kadının) dört şubesi arasında oturup da dokundurdu mu (her ikisine) gusül vacip olur."[1] Diyanet'in aydınlatması sayesinde öğrenmekteyiz ki burada geçen "dört şube" deyiminden anlaşılmak (anlaşılması) gereken şey "kadının iki kolu ve iki bacağı ya da baldırıdır". "Gusül" sözcüğünün sözlük anlamı "şeriata göre yıkanma" olduğuna göre yukarıdaki hükmü, herkesin anlayabileceği bir şekilde, şöyle okumak gerekir: "Erkek, kadının iki kolu ve iki bacağı arasına oturup dokundurduktan sonra her ikisinin yıkanması gerekir."

Şimdi farz ediniz ki sanat galerilerinden birinde, bir erkekle bir kadının bu şekilde kucak kucağa sarılmışlığını temsil eden bir resim ya da bir heykel bulunuyor. Kuşku etmemek gerekir ki şeriatçı zihniyet, "müstehcendir" diyerek bu eseri ortadan yok ediverecektir. Oysaki bu eser, yukarıda söz konusu satırların resim ya da heykele dönüştürülmüş şeklidir ve bu satırlar da Buhâri'nin Ebu Hureyre'den rivayet ettiği bir hadisi şeriftir; halkımıza din diye verilir.

Yine Diyanet'in aynı yayınlarında, "hayızlı" (âdetli) durumda bulunan kadınla sevişmenin "helal" olduğunu öngören ve sevişme şeklini gösteren şu hükmü okuyalım:

> "Ayşe... şöyle demiştir: 'İçimizden (yani ümmehat-ı müminin-den) biri hayız olup Nebiyy-i Ekrem... de kendisiyle mübaşeret arzu ettiği zaman ona hayzın hemen bidayetindeyken futa bağlamasını emreyler ve ondan sonra mübaşeret ederlerdi' ..."[2]

Burada geçen "mübaşeret" sözcüğünün anlamı "tutuşmak" ya da "girişmek"tir. Herkesin iyice anlayabilmesi için din adamlarımız yukarıdaki hadis hükmünü halkımıza aynen şu şekilde naklederler:

> "...Ayşe... anlatıyor: 'Eşleri olan bizlerden biri âdet gördüğü zaman Allah'ın Resulu (âdet gören eşine, göbekle dizleri arasını örten) genişçe bir örtü örtünmesini emreder, sonra onun göğüslerine yönelirdi.'"[3]

---

1 *Sahîh-i...*, c.1, s.215, Hadis No: 201.

2 *Sahîh-i...*, c.1, s.222, Hadis No: 208.

3 Bu alıntı için bkz. Ali Rıza Demircan, *İslama Göre Cinsel Hayat*, c.1, Eymen Yayınları, İstanbul, 1986, s.219.

Ayşe'nin bir başka anlatışı da aynen şöyle:

"(Eşleri olan) bizlerden biri âdet gördüğü zaman Allah'ın Resulü ona göbekle dizler arasını örten bir örtü örtünmesini emir buyurur, sonra da tenlerin temasını içerir şekilde onunla kucaklaşıp yararlanırdı."[4]

Bu satırları yine resim ya da heykel şekline dönüştürüp şeriatçının karşısına dikiniz ve ne yapacağını izleyiniz. Resmi ya da heykeli mutlaka yok edecek fakat bunlara kaynak olan hükmü insanlarımızın beynine şırınga etmeye devam edecektir.

Yine Diyanet'in yayınları arasında yer alan *Kuran'ın Türkçe Anlamı* adlı kitabı açınız ve "Cennet" tanımıyla ilgili hükümleri ve bu arada "Nebe Suresi"ni okuyunuz. Karşınıza güzel kızlarla ilgili şu satırlar çıkacak: "... göğüsleri yeni tomurcuklanmış huriler..."[5] "Tanınmış din bilgini" diye bilinen Prof. Abdülbaki Gölpınarlı bu ayeti aynen şöyle naklediyor: "Memeleri yeni sertleşmiş kızlar." Bu doğrultuda olmak üzere yine Diyanet Yayınları'nın bir yerinde "Cennete girecek olan Müslüman erkeklerden her birinin iki kadını vardır ki vücudunun letafetinden iki baldır (kemiğinin) iliği etinin üstünden görünür"[6] diye yazılıdır.

Yine din adamlarımızın "cinsel" bilgi olmak üzere halka öğrettikleri şudur ki Tanrı kadınlara "ters yoldan" yani "arka organdan" değil fakat sadece "ön organdan" temas etmeyi emretmiş ve bu nedenle Bakara Suresi'nin 223. ayetini indirmiştir ki şöyledir: "Kadınlarınız sizin ekim alanınız; tarlanızdır. O halde (ön organ olan) tarlanıza ne şekilde isterseniz o şekilde varın..." Her ne kadar cinsî münasebet sırasında "arkadan gelerek önden temas" mümkünse de arka organdan temas asla caiz değildir. Bu hususu açıklığa kavuşturmak maksadıyla din adamlarımız, Huzeyme B. Sabit'in şu sözlerini naklederler:

"Bir sahabe, Allah'ın Resul'üne kadınlara arka organlarından yaklaşmanın hükmünü sordu. Allah'ın Resulü -helaldir- buyurdu. Fakat o kişi huzurundan ayrıldığında onu çağırtarak sordu: 'Sen arkadan gelerek önden temas etmeyi mi sordun? (Bunu sordunsa) evet o helaldir. Yok, arkadan yaklaşarak arka organdan temas etmeyi sordunsa, hayır

4 Ali Rıza Demircan, *age*, c.1, 218-219.

5 Nebe Suresi, ayet 31-34.

6 *Sahîh-i*..., c.9, s.42-44 Hadis No: 1342-1343.

(o helal değil haramdır)... Kadınlara arka organlarından temas etmeyiniz?'..."[7]

Öte yandan Diyanet Yayınları'na göre orucu bozan hallerin ne olduğunu gösteren hükümlere de kısaca göz atmak yararlı olacaktır. Bunlar arasında "ölü insan vücuduyla ya da hayvanla cinsî münasebet", "öperken meninin gelmesi", "ön ve arka mahallin gayrisi bir yere (karın ve uyluk gibi) sürtmekle yahut istimna (elle oynayarak) inzal vaki olması", "Tenasül uzvuna sıvı veya katı ilaçlar sürülmesi" ya da "Oruçlu olduğu halde uyuyan bir hanıma eşinin uyandırmadan münasebette bulunmuş olması" gibi haller vardır ki "kaza" ya da "kefaret" orucunu gerektirir.[8]

Bu hükümlerin her birisi, din adamları tarafından, halkımıza "hadisi şerif" olmak üzere belletilir. Şimdi bunlardan her birini resim ya da heykel olarak şekillendirip halkın görmesi için sanat galerilerinden birinde sergileyiniz. Şeriatçının tepkisi yine aynı olacaktır. Aklı bile çileden çıkartıcı bir mantıkla, "Sanat adına şehvete prim vermem" diyerek resim ve heykelleri parçalayacak; fakat yukarıdaki hükümleri halka din diye vermekten geri kalmayacaktır, çünkü ona göre bu hükümler "müstehcen" değil "kutsal" nitelikte şeylerdir.

Söylemeye gerek yoktur. Eğer şu yazıya aldığım hükümler (ve benzerleri) "müstehcen" değilse, bu takdirde şeriatçının "müstehcendir" diye hiçbir sanat eserine saldırmaması gerekir. Ancak şeriatçının öylesine köhne, öylesine çağ gerisi kalmış bir zihniyeti vardır ki tıpkı başka her konuda olduğu gibi "müstehcenlik" konusunda da bu ülkeyi utanç duvarına çevirmekten başka işe yaramaz.

---

7 Yukarıdaki satırlar Demircan adındaki din adamının söz konusu kitabından aynen alınmıştır. Bkz. Ali Rıza Demircan, *age*, c.1, s.227-228.

8 *Diyanet Dergisi*, c.11, sayı 6, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, Kasım-Aralık 1972, s.339-340; ayrıca bkz. *Diyanet Gazetesi*, 1970, sayı 3, s.14.

ŞERİATÇIYI "TEHLİKE" OLMAKTAN ÇIKARMANIN YOLU

"Şeriat"ı ve "şeriat"çıyı bu millet için tehlike olmaktan çıkaracak tek çare, din diye belletilen şeyleri, gözler önüne sermektir. Tanrı ve Peygamber emirleri olarak insanlarımıza kabul ettirilen hükümleri akıl ve mantık kıstasından süzerek sergilemektir. Bu yapılacak olunursa şeriatçının foyası meydana çıkacak ve saltanatı mutlaka son bulacaktır. Bunun böyle olduğunu anlamak için devletinin resmi yayınlarına ve din ulemasının kaynak niteliğindeki yapıtlarına şöyle bir göz atmak yeterlidir. Bu kısa yazı çerçevesine sığdırabileceğimiz birkaç örnekle yetinmek gerekirse: Her şeyden önce Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayımladığı yayınları beraberce okuyalım.[1] Bu sayfalarda, oruçla ilgili Tanrı ve Peygamber emirleri yer almıştır. Celâleddin Süyûtî'nin *Feth-ül Kebir*'inden alınma ve hadisi şerif niteliğinde bulunan bu emirlerden öğrenmekteyiz ki "dişler arasında kalmış, nohuttan küçük bir şeyi yutmak" orucu bozmaz; fakat "dişler arasında kalmış nohut tanesi büyüklüğünde bir şeyi yemek" bozar. Bu takdirde kaza orucu gerekir.

Dişler arasında "Nohut tanesi büyüklüğünde bir şey dişler arasına nasıl sığar? Sığsa da nohut tanesi büyüklüğündeki bir şey orucu bozduğu halde daha küçüğü neden bozmaz?" şeklindeki bir kıyaslamayı yaparken bir de şu emre göz atalım: "Karşı cinse sadece bakarak veya düşünerek inzal olmak (beli gelmek)", "inzal vaki

1 *Diyanet Gazetesi*, c.11, sayı 6, s.338-342; ayrıca bkz. *Diyanet Dergisi*, c.9, sayı 100-101, s.306-307.

olmamak şartıyla öpmek" ya da "cünüp olarak sabahlamak" orucu bozmaz. Fakat "istimna (elle oynayarak) inzal vaki olmak" bozar.

Kendi kendinize muhtemelen soracaksınızdır: "Bir kadına bakarak inzal vaki olunca oruç neden bozulmaz da istimnayla inzal vaki olunca bozulur?"

Ya da inzal vaki olmamak şartıyla bir kadını öpmek ya da bir kadını düşünerek inzal vaki olmak orucu neden bozmaz da "Ön ve arka mahallin gayrisi, bir yere sürtmek" orucu bozar? Şimdi biraz daha derinlere inmek istiyorsak şu örneğe geçelim: "Oruçlu olduğu halde uyuyan bir kadına, eşinin, uyandırmadan münasebette bulunmuş olması" orucu bozar ve kaza orucunu gerektirir.

"Uyuyan bir kadını uyandırmadan cinsî münasebet nasıl mümkündür?" diye soracaksınızdır fakat bunu sorarken bir de şu hadisi şerife göz atınız lütfen: "Hayvan veya ölüyle temas da bu hükme tabidir." Yani oruçluyken "Hayvan veya ölü bir insanla" cinsî münasebette bulunan kişi, kaza orucu tutmalıdır.

Haydi diyelim ki hayvanla cinsî münasebette bulunmak, her ne kadar tiksinti verici bir şeyse de belki mümkündür fakat "ölü"yle cinsî münasebeti tasavvur etmek nasıl mümkün olabilecektir?

Öte yandan diğer bir hadisi şerife göre: "Az tuz yemek orucu bozup hem kaza hem kefareti gerektirir."

Görülüyor ki oruçluyken kazara ağzınıza azıcık tuz atmak suretiyle orucunuz bozulmuş olsa, "ölü bir insanla" ya da "hayvanla" cinsî münasebette bulunmaktan daha ağır bir dinsel suç işlemiş sayılmaktasınız. Çünkü tuzla orucunuz bozulduğunda hem kaza hem de kefaret orucu tutmanız gerektiği halde "ölüyle cinsî münasebet" halinde sadece kaza etmeniz emredilmiştir.

Bu vesileyle hatırlatalım ki İslama göre "kaza" demek "bozulan bir orucun gününe gün oruç tutmak demektir". "Kefaret" ise bozulan orucun yerine "aralıksız olarak 60 gün veya iki kameri ay oruç tutmaktır".[2] Şu durumda "ölü"yle cinsî münasebette bulunduğu için orucu bozulan kişi sadece bir gün oruç tutmakla kurtulabildiği halde tuzla orucu bozulan kişi 60 gün oruç tutmak zorunluluğunda bırakılmıştır.

Şimdi siz, yine kendi kendinize muhtemelen şu soruyu sormaktasınızdır: "Bu nasıl bir zihniyettir ki ölüyle cinsî münasebette bulunmayı yasaklayacak yerde adeta kolaylaştırıyor? Bu nasıl zihniyettir ki Tanrı'nın böyle bir vahiy indirebileceğine yer veriyor?"

---

2 *Diyanet Dergisi*, c.9, sayı 100-101, s.306.

Ne hazindir ki aslında böyle bir vahyin Tanrı tarafından indirildiğini kabul eden şeriatçıyı Tanrı'ya saygısızlıkla yargılamak gerekirken aksine bu gerçeği ortaya vuran aydınlarımızı hapse atmakla meşgul olmaktayız.

Yukarıdaki örneklerden anlaşılan bir diğer husus şudur ki şeriatçımız, oruçla ilgili bilgileri cinsiyet bilgileriyle karma yaparak belletmeyi cazip bir meslek haline getirmiştir. Fakat hemen belirtelim ki onun bu ustalığı sadece cinsiyet alanına maksur kalmış değildir. Diğer bütün bilim alanlarında da bu ustalığını derinlemesine götürmüştür. Bu vesileyle "sinek ilmi" alanındaki başarılarını merak edenlerimize Buhâri'nin hadisini okumalarını öğüt veririz. Ebu Hureyre'nin söylemesine göre Muhammed, Tanrı'dan aldığı vahye göre şöyle demiştir:

> "Sizden birinizin içeceği (ve yiyeceği) içine sinek düştüğü zaman, o kişi onun her tarafını batırsın, sonra çıkarsın. Çünkü sineğin iki kanadının birinde hastalık, öbüründe de şifa vardır."[3]

Bu itibarla sineğin her iki kanadını iyice batırdıktan sonra sineği çıkarıp atmalı ve yemeye devam edilmelidir.

Bununla anlatmak istemiştir ki yiyecek ya da içecek içine düşen bir sinek, önce zehirli kanadını sokar, deva kanadını geri bırakır. Bu itibarla yemeğin ve içeceğin dışında kalan kanadı da iyice batırmak gerekir ki şifa hastalığı gidermiş olsun.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yorumuna göre sineğin bu şekilde davranması bir idrak işidir. Ve sinek "ilahi bir ilhamla" öylesine bir idrake sahiptir ki yiyecek ve içecek içine düştüğü zaman her şeyden önce hastalık taşıyan kanadını batırır. Şifa taşıyan kanadını dışarıda bırakır ki yemek yiyen kişi akıl etsin de o kanadını da batırsın ve böylece şifa hastalığı götürsün.[4]

Ve işte kişilerin bunu akıl edebilmeleri için de Muhammed, Tanrı'nın emri mucibince yukarıdaki hükmü koymuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın açıklamasına göre "Zi-hayat bütün mahluklar, hararetle bürudet, rutubetle yubuset gibi birbirine zıt olan birçok hassasiyet arasında varlıklarını sürdürürler. Ve eğer Tanrı'nın gücü birbirine zıt bu hassaları telif etmemiş olsaydı, muhakkak ki her zi-hayatın salahı fesada uğrardı. Ve bugün görülen mütekâmil şekli vücut bulmazdı."

---

3 *Sahîh-i ...*, c.9, s.71, Hadis No: 1365.

4 *Sahîh-i...*, c.9, s.71, Hadis No: 1365.

Daha başka bir deyimle yeryüzü varlıklarının gelişmesi hakkında iyice fikir edinebilmek için sineğin bir kanadında hastalık ve diğer kanadında şifa bulunduğu gerçeğini bilmek gerekir. Hiç kuşku etmemek gerekir ki Batı dünyası, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu derin felsefesinden habersizdir. Çünkü bilimsel uygarlığın en büyük aşamasını yapmış olan bu dünya henüz sineğin bir kanadında hastalık ve diğer kanadında şifa bulunduğunu keşfedememiştir.

Söylemeye gerek yoktur ki bu yukarıya aldığımız hükümler (ki dediğimiz gibi sayısız nice benzeri hükümlerden sadece birkaçıdır) ne akılcılıkla ne de ahlaksallıkla ne de herhangi bir din anlayışıyla bağdaşır.

Bunları vahiy yoluyla Tanrı'dan inmiş sözler, emirler olarak kabul etmek demek Tanrı'nın yüceliğini inkâr etmek olur. Tanrı'ya saygılı hiçbir insanın bu emirleri din emri olarak kabul etmesi mümkün değildir. Tanrı'yı seven dindar bir insan için bu tür emirleri ret ve inkâr etmek, aslında Tanrı'ya karşı bir görevdir. Bu yukarıdakine benzer emirlerle eğitilen insanlardan gerçek dindar çıkması mümkün değildir. Gerçek dindar insan yetiştirmek isteniyorsa bu tür emirleri elemek ve bu emirleri belletenleri de sergilemek gerekir.

Daha başka bir deyimle şeriat hükümlerini ele almak, gözler önüne koymak ve tartışmak, akıl kıstasına vurmak suretiyle bir yandan kişileri gerçek din anlayışına kavuştururken diğer yandan da şeriatçıyı toplum bakımından felaket kaynağı olmaktan çıkarmak kolaylaşır. Yüzyıllar boyunca bu yapılamadığı içindir ki şeriat ülkeleri gelişememiş ve istisnasız hepsi geri ve ilkel kalmışlardır.

Bundan dolayıdır ki şeriatçımız, şeriat hükümlerinin alenen ele alınmasını, tartışılmasını ve akıl kıstasına vurulmasına karşıdır. Tartışmak şöyle dursun fakat bu hükümlerin, herkesin dikkatini çekecek şekilde açıklanmasına ya da halkın anlayacağı şekilde yorumlanmasına dahi karşıdırlar. Bundan dolayıdır ki "dine ve Peygamber'e hakaret" suçu diye bir şey uydurmuşlardır. Hiç kimse cesaret edip de din sorunlarını tartışmasın. Eğer din hükümleri tartışılacak ve yadsınacak olursa ya da Muhammed'in yaşamları araştırma ve kınama konusu yapılırsa, kişilerdeki dinsel duygularının sarsılacağını, kamu düzeninin yok olacağını ve devletin çökeceğini söylerler. Yalandır. Batı dünyasının verdiği örnek, söylediklerinin yanlış ve yalan olduğunu kanıtlamaya yeter, çünkü gerçek odur ki sandıklarının aksine, din hükümlerinin akılcı usullerle eleştiril-

mesi, yerilmesi, elenmesi hatta inkâr edilmesi ya da Muhammed'in yaşamlarının tenkitçi bir gözle elekten geçirilmesi din duygularını zayıflatmaz. Aksine eğer bu yapılmayacak olursa din ve onunla birlikte toplum ilkellikler içerisinde uzun vade itibariyle yok olmaya mahkûm kalır. Bundan dolayıdır ki Müslüman ülkelerin istisnasız tümü, bugün yeryüzünün en geri, en ilkel ülkeleri olarak yaşamaktadırlar.

GAFLET[1]

Gazete haberlerinden öğrenmekteyiz ki eski Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç'in, 19 Ekim 2003'te ölümü vesilesiyle Bosna-Hersek Devlet Parlamentosu'nda açılan taziye defterine Türkiye Dışişleri Bakanı Abdullah Gül şunları yazmıştır:

"Büyük lider, bilge insan İzzetbegoviç'i kaybetmenin üzüntüsü içindeyiz. Türk halkı ve Türkiye Cumhuriyeti hükümeti olarak Bosna-Hersek halkına başsağlığı diliyor, büyük devlet adamına Allah'tan rahmet diliyoruz. Mekânı cennet olsun..."

Bu satırların altına Devlet Bakanı Ali Babacan ile Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın da imza attıkları anlaşılıyor. Abdullah Gül, ayrıca yaptığı bir açıklamada, İzzetbegoviç'in vefatının "İslam dünyası ve tüm dünya için büyük bir kayıp olduğunu" belirtmiştir.

Her ne kadar ölen bir kimsenin ardından kötü konuşulmaz ya da küfür savrulmazsa da gerçekleri göz ardı etme yoluna da başvurulmamak gerekir. Türk halkı ve Türkiye Cumhuriyeti hükümeti adına yukarıdaki şekilde "taziye"de bulunan yetkililerimize şunu anımsatmak gerekir ki Bosnalı Aliya İzzetbegoviç, Türk toplumunu "cehalet yığını" olarak tanımlayan, "bu cehaletin kaynağının Kemalist Devrim" olduğuna inanan, Atatürk devrimlerini "barbarlık", alfabe devrimini "ihanet" olarak aşağılayan, Türkiye'nin Atatürk yüzünden bağımsızlığını yitirip gerilediğini savunan bir "şeriatçıdır". Bütün bu hususları, 1970'te bastırdığı ve 1983'te yeniden yayımladığı *İslam Deklarasyonu* adlı bildirisinde ortaya atmıştır. Söylemeye gerek yoktur ki Atatürk devrimlerini "Barbarlık"

1 28 Ekim 2003.

saymanın ve Türk toplumunun "Kemalist Devrim" yüzünden cehalete saplandığını sanmanın, bilgisizlikten ve yalan söylemekten öteye geçen bir yönü olamaz. Şu gerçeği artık bilmeyen kalmamıştır ki Türk toplumu Atatürk devrimleri sayesinde her türlü gerilikten ve ilkellikten kurtulmuş ve yeryüzündeki bütün İslam ülkelerinin önüne geçmiştir. Ne var ki, İzzetbegoviç, sırf Suudi Arabistan, Libya, Kuveyt gibi Arap ülkelerine şirin görünüp onlardan yardım edinmek maksadıyla, Arap'ın tarihi Türk düşmanlığı duygularını kabartmak istemiş ve yukarıda değindiğim gibi Türk toplumunu ve Atatürk Devrimlerini aşağılamak gibi seviyesiz bir siyasete yönelmiştir. Öte yandan Aliya İzzetbegoviç'in vefatının "İslam dünyası ve tüm dünya için büyük bir kayıp olduğunu" söyleyen Abdullah Gül'e bir de şunu anlatmak gerekir ki bu kişi, 1993'te Usame bin Ladin gibi tüm dünyaya terör saçan bir kimseyi, yine sırf çıkar sağlamak maksadıyla, Saraybosna'da kabul etmiş, ona olan bağlılığını dile getirmiştir. Böyle bir kişiyi "bilge insan", "Büyük devlet adamı" ya da "...tüm dünya için büyük bir kayıp" olarak tanıtmanın anlamı olabilir mi?

Bu vesileyle anımsatalım ki İzzetbegoviç gibi bilgisi kıt ve bağnaz ve iliklerine kadar Atatürk düşmanı bir şeriatçıyı, sadece devlet adamlarımız değil; fakat kendilerini Atatürkçü din adamı rolünde tanıtan ilahiyatçılarımız da aşırı şekilde yüceltmekten geri kalmamışlardır. Örneğin Yaşar Nuri Öztürk adındaki bir ilahiyatçı, günlük gazetelerden birinde şunları yazmıştır:

> "Aliya İzzetbegoviç'i selamlıyorum. Onu ... Kur'an düşüncesinin yüksek boyutlu bir düşünce adamı olarak da selamlıyorum. İzzetbegoviç'i imanda gönüldaşım, ıstırapta yürekdaşım, bilim ve düşüncede meslektaşım olarak selamlıyorum.... Onu saygı ve hayranlıkla selamlıyorum."[2]

Görülüyor ki Türk toplumunu "cehalet yığını" olarak ve Atatürk Devrimlerini "barbarlık", alfabe devrimini "ihanet" niteliğinde bilip aşağılayan İzzetbegoviç, bizim devlet adamlarımızın değer ölçülerine göre "Büyük lider, bilge insan ve tüm dünya için büyük bir kayıp ..." ve ilahiyatçılarımıza göre de "imanda gönüldaş", "ıstırapta yürekdaş", "bilim ve düşüncede meslektaş" olarak saygı ve hayranlıkla selamlanmak gereken bir kimsedir. Bu saygı ve hayranlık ifadesi karşısında şaşkınlaşmamak ne mümkün?

---

2 Bu konudaki kaynaklar için "Deniz Baykal'a" başlıklı yazıma bkz. *Cumhuriyet*, 18 Kasım 2002.

ŞERİATÇIYA KARŞI SAVAŞIM

Kendimizi "aydın" bilen bizler, yıllar var ki halkı şeriatçının gizli ve sinsi heveslerine terk etmişizdir; din hocalarının ilkel bir zihniyetle toplum kaderine egemen olmalarına ve çağdaş değer ölçülerimize meydan okumalarına adeta boyun eğmişizdir. Ve bu akla sığmaz ihanetimiz, işte bugün ülkeyi, hortlamaz sandığımız hilafet döneminin "şeriat isteriz" ortamına doğrultmuştur.

Gerçekten de başta devletin temel organlarından biri sayılan Diyanet İşleri Başkanlığı olmak üzere, din okullarından yetişen koca bir "din adamları ordusu", insanlarımızı "hoşgörü"den ve "insanlık sevgisi"nden yoksun, koyu bağnaz, farklı inançtakilere düşman, akıl verileri yerine şeriat emirlerine uyan, kader felsefesine dalan, kulluktan ileri bir seviyeyi kendisine yakıştırmayan, kadını aşağı varlık sayan, temizlik ve sağlık konularında çöl kurallarına uyan ve bütün bunlardan gayri bir de geçmişine ve İslam öncesi güzel niteliklerine ve öz diline yabancılık duyan kişiler haline getirmekle meşgullerdir.

Hem de şeytana taş çıkartan bir kurnazlıkla. Bu kurnazlık, bir yandan şeriatı olumluymuş gibi tanıtmak üzere bazı göstermelik hükümleri sergilerken diğer yandan, bunların tam tersi olanları, aynı şeriat kaynağından çıkma emirler olarak belletmek ve belletirken de bu işi, düşünme gücüne sahip kişilerin farkına varamayacakları usullerle yapmaktır.

Örneğin bizlere şeriatın hoşgörü dini olduğunu ve insanlar arası sevgiye dayandığını söylerlerken, bizlerin pek duyamayacağımız

yollarla halka, "İslamdan gayri bir dine bağlı olanlar sapıktırlar"[1]; "... müşrikleri nerede görürsen öldür..."[2]; "Kendilerine kitap verilenlerden (yani Hıristiyanlar ve Musevilerden) İslamı din edinmeyenlere, boyunlarını büküp kendi elleriyle cizye verene kadar savaşın"[3]; "...onların boyunlarını vurun, parmaklarını doğrayın"[4] ya da "Yalnız Allah'ın dini (İslam) kalıncaya kadar (kâfirlerle) savaşın..."[5] şeklindeki hükümleri ve daha nice benzerlerini temel inanç şeklinde belletirler. Halkı bağnaz kılmak onların sadece mutluluğunu değil, asıl çıkarlarını sağlar.

Sadece insanlar arası sevgiyi ve kardeşliği yok edici değil, aynı zamanda ana, baba, kardeş arasında dahi (eğer farklı inançtaysalar) kin güdücü hükümleri işlemekten geri kalmazlar. Örneğin "Ey inananlar kâfirliği severlerse ve küfrü imana tercih ederlerse babalarınızı ve kardeşlerinizi dost edinmeyin..."[6] şeklindeki ve buna benzer hükümleri Tanrı ve Peygamber emri olarak kafalara ve vicdanlara yerleştirirler.

Yine bunun gibi şeriatın kadına hak ve değer tanıdığını söylerken bizlerin bilemeyeceğimiz araçlar ve usullerle halka "Kadınlar aklen ve dinen dûn yaratıklardır" hükmünü ezberletirlerken, "İki kadının tanıklığı bir erkeğin tanıklığına bedeldir, bu onların aklen dûn olduklarına kanıttır... Hayız gördükleri zaman kadınların oruç tutmaları yasaklanmıştır. Bu da onların dinen dûn olduklarını anlatır" şeklindeki hükümleri (ve kadının erkeğe nazaran aşağı kılıcı daha nicelerini) Tanrı ve Peygamber emirleridir diye eklerler.

Bir yandan İslamın temizlik ve sağlık ilmi olduğunu söylerler ve bizlerin duyamayacağımız şekillerde halka, ortaçağ inanışlarını aşılarlar. Örneğin hastalıkların (özellikle veba-taun gibi) sari olmayıp ancak Tanrı izniyle sirayet ettiğine ve yüzünde sarılık görülen çocukların "okutulmaları" gerektiğine dair hükümlerden tutunuz da taretlenirken tek sayıda (genellikle üç adet) taş kullanmak zorunluluğuna ya da hayvan pisliğinin akıcı olanında avuç içi kadarından ve katı olanında üç gramdan fazlasının namaza mani olmadığına ya da sineğin bir kanadında günah diğer kanadında şifa bulunduğu için yemeğe ve içeceğe sinek düştüğünde sineğin her tarafını ve dışarıda

---

1 Âl-i İmrân Suresi, ayet 85.
2 Tevbe Suresi, ayet 5.
3 Tevbe Suresi, ayet 29.
4 Enfâl Suresi, ayet 12.
5 Enfâl Suresi, ayet 39.
6 Tevbe Suresi, ayet 23.

kalan kanadını iyice batırmakla deva olan kanadın diğer kanattaki günahı ifna edeceğine zira sineğin "idraki" meselesinin "ilahi bir ilham"dan doğduğuna dair ve bunlara benzer saymakla bitmeyecek nice hükümleri temizlik ve sağlık bilgisi olarak beyinlere yerleştirirler. Yine aynı şekilde şeriatı ahlakiliğin temel kaynağı olarak ilan ederler, o kadar ki kadınlarla tokalaşmayı dahi ahlaksızlık bilirler ve halka, o emsalsiz kurnazlıklarıyla edep ve ahlaka sığmaz şeyleri ahlakmış gibi benimsetirler. Örneğin "uyuyan bir hanıma, eşinin uyandırmadan cinsî münasebette bulunmuş olması" halinde kaza orucu tutulması gerektiğine, "ölü ve hayvanla temas halinin dahi" bu kurala tabi bulunduğuna dair emirleri ya da cennetlik erkeklere "memeleri yeni sertleşmiş (göğüsleri yeni tomurcuklanmış) kızlar, badem gözlü huriler" vaat eden hükümleri ve daha benzeri niceleri belletirler.

Hemen hatırlatmalıyım ki örnek diye yukarıda verdiğim hükümlerin hepsi devlet yayınlarından aynen alınmıştır.[7]

Bütün bu olumsuzluklardan gayri bir de halkın dimağını, 20. yüzyılın bitmekte olduğu şu dönemde, hâlâ cinler, periler ve iblislerin "gayb" bilgileriyle köreltirler. İnsan aklını nasıl bir ilkellik cenderesinde yoğurduklarını anlamak için Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları'nı ve İmam Gazali gibi din "üstatlarının" halkımız tarafından kapışılan kitaplarını şöyle bir gözden geçirmiş olsak insanlarımızın aklen ve fikren ne zavallı kertede yetiştirildiklerini keşfeder, dehşete düşeriz. Fakat her ne olursa olsun şeriatı eleştirmemiz, tenkit süzgecinden geçirmemiz ve daha doğrusu yüzyıllar boyu süren cesaretsizliğimize bir son vermemiz şarttır. Bunu yaparken çevremizin husumetine maruz kalacağımız, muhtemelen dinsizlikle ya da zındıklıkla suçlandırılacağımız ve saldırıya dahi uğrayacağımız muhakkaktır. Ancak ne var ki bütün bunları göze almadan kurtuluşa çıkmamıza ve uygarlık aşaması yapmamıza olanak yoktur. Batı dünyasının bin yıllık bir karanlık çağa son verip aydınlıklara kavuşması, aydın sınıfların ve zinde güçlerin din kitaplarına ve din adamlarına ve klişeye karşı "akıl" silahıyla savaşmaları ve savaşabilmek için de emsalsiz bir medeni cesarete sahip bulunmaları neden olmuştur.

---

7 Yukarıda geçen ayet ve hadisler için Diyanet İşleri Başkanlığı'nın şu yayınlarına bkz. *Sahîh-i...*, c.9, s.70-71, Hadis No: 1365; c.12, s.90-91, Hadis No: 1932-1934; *Diyanet Dergisi*, c.9, sayı 100-101, s.306; Âl-i İmrân Suresi, ayet 19, 85; Mâide Suresi, ayet 51; Enfâl Suresi, ayet 12, 40; Tevbe Suresi, ayet 5, 23, 29; Muhammed Suresi, ayet 4, 35; Saf Suresi, ayet 9.

Bir süre önce yayımladığım *Biz Profesörler*[8] adlı kitabımda Ali Kemal'in "Siyasi cesaret bir sosyal değerdir ki bizde yoktur" sözlerine değinmiş ve Batı tarihinin hemen her döneminin, insan aklını ve zekâsını din hükümlerinin tutsaklığından kurtarmak ve "dogmatizm"den uzaklaştırmak, bağımsızlığa kavuşturmak, böylece sınırsız bir yaratıcılığa ulaştırmak isteyen aydınlarla dolu olduğunu ve bu işi yapan kişilerin çoğunun ölümü dahi hiçe saydıklarını belirtmiştim.

Sanıyorum ki fikir ve ideal uğruna bu tür cesaret ve fedakârlığa yönelebilecek aydınlara hiçbir zaman bugünkü kadar muhtaç olmamışızdır.

8 İlhan Arsel, *Biz Profesörler*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1997.

KİMDİR DİN DÜŞMANI

Laik ve uygar hiçbir devlet, kendi yurttaşlarının din ve inançlarıyla ilgili yargılamada bulunmaz ve "Şu dinsizdir, bu dinlidir" ya da "Şu din düşmanıdır, bu değildir" gibi bir yetkiyle ortaya çıkmaz. Ortaçağ dönemine özgü bu davranış, ilkellikten bir türlü kurtulamayan ülkelerin özelliğidir ki bugün hâlâ yeryüzünün pek çok yerlerinde hükmünü sürdürür.

Öyle anlaşılıyor ki başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye'yi bu ülkeler arasında tutma hevesindedir. Bu davranışının en son örneklerinden biri, yayınlarıyla ilgili olarak bir vatandaşımızın sorduğu soruya verdiği şu yanıttır: "İlhan Arsel, bütün dinlere ve özellikle İslam dinine aşırı ölçüde kin ve hınç besleyen bir kişiliğe sahiptir."

Başkanlığın 10 Ağustos 1989 tarihli ve 10/214-9/978 sayılı resmi yazısına karşı vatandaşımız şu öğütte bulunuyor:

> "Arsel'e kızmadan, üzülmeden, onun yanılgılarını gösterip de doğruya çekmek iktiza ederdi. Dinsiz, Müslüman düşmanı sözleri, sadece (Arsel'in) savlarını çürütemeyecek kimselerin savunma tarzı olur."

Böylece Başkanlığa hak ettiği dersi vermiş oluyor.

Ben kendi bakımımdan, genellikle "saldırılara" karşı susmayı, muhataba verilebilecek en isabetli yanıt sayarım. Fakat bu kez ortada "saldırganlık" dışında, bir bakıma "halkı yanıltma" gibi bir durum söz konusu olduğu için, itiyadımdan sıyrılıp şunu söylemek isterim ki, benim bütün dinlere kin ve hınç beslediğimi iddia eden

Başkanlık, Türkiye halkını farklı inançtakilere karşı "kin ve hınç" duyguları içerisinde yoğurmakla meşguldür. Yoğururken de akla ve vicdana ters düşen şeyleri din malzemesi olarak kullanmaktadır ki bunlar arasında, "Kim İslamdan başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmeyecektir. O ahrette de kaybedenlerdendir"[1] ya da "Allah katında din, şüphesiz İslamdır..."[2] şeklinde olanları (ve daha nice benzerleri) vardır.

Başkanlığın *Hutbeler* adıyla yayımladığı bir kitapta aynen şöyle yazılıdır:

> "İslamdan başka dinlere rağbet edenler tam bir 'sapıklık' içerisindedirler."[3]

Böylece Başkanlık, farklı inançta olanların örneğin Yahudilerin ya da Hıristiyanların, "sapık" olduklarını ve bağlı bulundukları dinin "gerçek" sayılmayacağını anlatır ve onlarla dost olunmaması için "Ey inananlar, Yahudilerle Nasranileri dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostudur ve sizden kim onları dost edinirse şüphe yok ki o da onlardandır..."[4] şeklindeki emirleri sıralar. Bunu da yeterli bulmaz, bir de Müslüman vatandaşları şu emirlerle uyarır:

"Yahudi ve Hıristiyanlara önce siz selam vermeyin; yollarda onlara rastladığınız zaman, çukura düşmemek ve duvara çarpmamak şartıyla, onları aralayarak geçin."[5]

Buna benzer bir diğer uyarma şöyledir:

> "Zimmilerle musafaha etmeyin (el sıkışmayın) ve önce siz selam vermeyin; yolda karşılaştığınız zaman, onları kenara çekilmeye mecbur ederek geçin."[6]

Öte yandan İslamın, bir başka dinle bir arada bulunmayacağına dair şeriat hükümlerini ve bu hükümler gereğince Yahudilerin ve Hıristiyanların vaktiyle "Cezîretü'l Arab"dan sürümüş olduklarını hatırlatır.[7]

---

1 Âl-i İmrân Suresi, ayet 85.

2 Âl-i İmrân Suresi, ayet 19.

3 Başkanlığın bu fetvası için bkz. *Hutbeler*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1973, s.217.

4 Mâide Suresi, ayet 51.

5 Abdülhamid b. Behram'ın rivayeti için bkz. İmam Gazali, *'İhyâu Ulûmi'd-Din Tercümesi*, c.2, Bedir Yayınları, İstanbul, 1975, s.507.

6 Ebu Hureyre'inn rivayeti için bkz. İmam Gazali, *age*, c.2, s.507.

7 *Sahîh-i...*, c.7, s.164 vd., Hadis No: 1056; c.8, s.142 vd., Hadis No: 1163.

Yani farklı din ve inançtakilere karşı "kin ve hınç" duygularını pekiştirici şeriat emirlerini geçerli tutmak için ne mümkünse yapar.

Fakat bununla da kalmaz, bir de İslamdan gayri inançta bulunanlara karşı ölüm, dehşet ve kin saçıcı şeriat emirlerini öğreterek insanlarımızın bağnaz ve saldırgan bir ruhla yetişmelerini sağlar ki "Müşrikleri nerede bulursanız öldürün..."[8] şeklindeki emir bunlardan sadece bir tanesidir. Bilindiği gibi "müşrik" sözcüğü; her ne kadar lugavi olarak "Tanrı'ya eş koşanlar" anlamına gelir gibi görünürse de, İslami uygulama itibariyle çok geniş kapsamlıdır: Kur'an'ı Tanrı sözü olarak kabul etmeyenlerden tutunuz da "kâfir" ya da "zındık" damgasına layık sayılanları ya da Tanrı anlayışına yabancı kalanları (Budistler gibi) ya da Tanrı fikrini "siyasetin sonucu olarak" tanımlayanları (Atatürk gibi) ve daha nice kişileri içine alır. Nitekim gerici gazeteler, "Kur'an'ın aslı yakıldı" şeklinde konuştu diye bir din bilginimizi suçlamak için "Müşrik aynı Müşrik!" şeklinde kocaman manşetler atarak birbirleriyle yarışmışlardır.[9]

Başkanlığın bir de "Ehli Kitab" diye bilinenlere (örneğin Yahudilere ve Hıristiyanlara) karşı halkımızı özel olarak saldırganlığa teşvik eden tutumu vardır ki dayanağı şu hükümdür:

"Kitab verilenlerle... boyunlarını büküp kendi elleriyle (ve alçalarak) cizye verene kadar savaşın."[10]

Bu tutumun diğer bir tezahürü, "peygamberler" konusunda kendini belli eder. Zira Başkanlığın halkımıza bellettiği hususlardan biri de şudur ki İslamdan başka "gerçek" din olmadığı gibi başka dinden peygamber diye bir şey yoktur. Yani "Yahudi peygamber" ya da "Hıristiyan peygamber" diye bir şey söz konusu değildir. Gelmiş geçmiş bütün peygamberler "Müslümandır". İbrahim "ilk Müslüman Peygamber"dir.[11] Nuh, "Müslimlerden olmak üzere" emrolunmuştur;[12] daha sonra gelen ve İsa'ya kadar varan peygamberlerin (örneğin İshak, İsmail, Yakup, Musa, Harun, Davud, Süleyman, İsa vs.) hepsi Müslümanlıkla emrolunmuşlardır.[13]

Görülüyor ki başkanlık, şeriat esaslarına bağlı olarak başka inançta olanların peygamberlerini dahi inkâr durumundadır.

---

8 Tevbe Suresi, ayet 5.

9 *Zaman*, Haziran 1989.

10 Tevbe Suresi, ayet 29.

11 En'âm Suresi, ayet 14, 161.

12 Yunus Suresi, ayet 73.

13 Nisa Suresi, ayet 163; Nahl Suresi, ayet 123; Bakara Suresi, ayet 140; Sâd Suresi, ayet 48; Meryem Suresi, ayet 54-55 vs.

Bu işaret ettiklerim, nicelerden sadece birkaç örnektir. Eğer yer ve zaman müsait olmuş olsa bu konuyu, şeriatın temel hükümlerine dayalı olarak bu şekilde açıklamaya devam etmem kolaydır.

Aslında konuyu, din diye belletilen şeriat hükümlerinin tümü itibariyle ele almak ve bu hükümler arasında akla ve müspet ahlaka ve vicdana ters düşen emirleri reddetmenin dinsizlik değil aksine "gerçek dindarlık" olduğunu ortaya vurmak gerekir. Fakat şimdilik kısaca söylemek istediğim şudur ki farklı inançtakilere ve başka dinlere karşı "kin ve hınç", düşmanlık saçan ve hatta İslamdan başka din tanımayan ve insanlarımızı bu bağnaz ruhla oluşturanların başında, bizzat Diyanet İşleri Başkanlığı (ve tabii dolayısıyla din adamları) yer almıştır.

Bana gelince; benim, "kin" değilse bile (çünkü "kin" ilkel insanlara özgüdür) "hınç" besler olduğum şey, "İnsanın 'insan'a sevgisini yok eden, 'insan aklını işlemez hale getiren', 'insan şahsiyetinin haysiyetini rencide eden', 'insanı özgürlükten yoksun eden'" ve kısacası "insan varlığını ilkelliğe iten" ne varsa her şeydir. Burada "insan" derken kastettiğim şey, dini, dili, rengi ve soyu vs. ne olursa olsun insanın bizatihi kendisidir, yani "insanlığıdır". Ben, insanları inanç farkı yüzünden birbirlerine saldırtan, birbirlerine boğazlatan, birbirlerine düşman kılan hükümleri (velev ki bu hükümler Tanrı'dan geliyor diye iddia olunsun) "yüce" bir Tanrı anlayışıyla bağdaştıramam. Aklı başında ve vicdanı yerinde olan hiçbir insanın bağdaştıracağını da sanmam. Akıl ve vicdan verilerini izleyebilmiş olsa başkanlığın dahi aynı olumsuzluktan aynı olumsuzluktan sıyrılacağından kuşku edilemez.

Söylemeye gerek yoktur ki başkanlığın farklı din ve inançlara karşı bu olumsuz tutumu, İnsan Hakları Evrensel Demeci ya da Avrupa Sözleşmesi gibi milletler arası hukukun temel hükümlerine aykırı olmak itibariyle Türkiye Devleti'ni dünya kamuoyu önünde suçlu durumda kılmaya yeterlidir. Sadece milletler arası hukuk bakımından değil fakat iç hukuk (Türk Anayasası ve kanunları) bakımından da durum budur.

ILIMLI LAİKLİK

Şeriata taviz verme eğiliminde olanlar, eğitim programlarına din derslerinin konulmasını ya da din adamlarının resmi görevlere atanmasını ve buna benzer davranışları, pek olumlu gelişmeler şeklinde kabul ederek devletin dine yabancı kalmaması gereğini ileri sürerler. Derler ki: "Batı'da 'Laikliğe' bağlı kalındığı halde 'din ve devlet' karşılıklı olarak ilişkiler kurabilmiş, birbirlerini etkilemiştir; 'din', sadece gelecek dünyanın değil fakat bu yeryüzü dünyasının da yaşamlarını ve ahlakını etkiler ve hatta düzenlemektedir."

Bu iddialarına kanıt olarak Fransa, İtalya, Belçika ve diğer ülkelerde Hıristiyan partilerin seçimlere katılıp parlamentoya temsilci çıkardıklarını ya da ABD başkanının İncil'e el basıp yemin ederek görevine başladığını söylerler ve buna benzer başkaca örnekler verirler.

Daha başka bir deyimle bu çevrelerin görüşüne göre "laiklik" demek "din"in devlet üzerinde ya da "devlet"in din üzerinde etki ve otoriteye sahip olmaması demek değildir. Din ve devletin karşılıklı olarak birbirlerini etkilemeleridir.

Ancak ne var ki bizim bu çevrelerimiz, Batı'da geçerli olan "din" anlayışından ve "fikir" aşamasından habersiz bulundukları kadar "şeriat"ın "laik"liğe hiç yer vermez niteliğine de yabancıdırlar. Özellikle 18. yüzyıldan, yani "akıl" çağının başlamasından bu yana, Batı'nın siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamlarını "din" değil; fakat "akıl, deney ve araştırma" ürünü verilerin düzenler olduğunu ve bu "verilerin" din kuruluşunun çok üstünde tutulduğunu anlayamamışlardır. Ve hele kişi özgürlüklerinin, "din" ve "devlet" arasın-

daki rekabet sayesinde ve doğrusunu söylemek gerekirse "devlet"in din kuruluşuna galebe çalmasıyla sağlandığını araştırmamışlardır. Batı'nın "ortaçağ" zihniyetinden kurtulup "akıl çağına" ve uygarlığa ayak basmasında rol oynayan düşünürlerin "din kuruluşunu" saf dışı kılan görüşlerini ve "aklı", Tanrı'yla yer değiştiren gayretlerini (ki Fransız İhtilali bu görüşlerin sonucu olarak ortaya çıkmış ve Batı dünyasını laikliğe kavuşturmuştur) pek okumamışlardır.

Ve özellikle şunu unutmuşlardır ki Batılının bağlı bulunduğu din bile laikliğe açıktır: "Sezar'ın hakkını Sezar'a, İsa'nın hakkını İsa'ya" formülünden hareketle "din" ve "devlet" işlerini esasen birbirinden ayırmıştır Batı.

Bu itibarla Batılı insan, kiliseye gittiği zaman dahi "laik" anlayıştan uzak kalmaz. Dünyevi yaşamlarının gökten inme olduğu söylenen emirlerle ayarlanmasına razı olmaz; kendi kaderinin sorumluluğunu "insan" yapısı kanunlara bağlar.

Oysaki şeriat, "din" ve "dünya" işlerini birbirinden ayırmak şöyle dursun fakat kişinin soluk almasından lokma yutmasına, adım atmasına, yatıp kalkmasına, konuşmasına, iş yapmasına, faiz almasına ve kısacası yaşamlarıyla ilgili her davranışına gökten inme "buyruklar" getirir. Siyasal ve sosyal yaşamını, onun kendi özgür iradesine bırakmaz, inhisarı altında tutar.

Düşününüz ki laikliği benimseyen Atatürk Türkiye'sinde bugün, hem de devlet resmi kuruluşları aracılığıyla insanlarımıza, esnemenin şeytandan olduğu, aksırmanın Tanrı'ya muhabbet sayıldığı, sol yana yatmanın ya da sol ayakla adım atmanın günah olduğu, kara köpek ve kadın gibi şeylerin namazı kat'eder olup kırmızı köpeğin etmediği, merkep şeytanı gördüğü zamanlar anırdığı için merkep anırmasını duyan kişinin Tanrı'yı anması gerektiği, ölü ve hayvanla münasebette bulunan oruçlu kişinin kaza orucu tutması gerektiği gibi ve daha bunlara benzer nice sayısız şeyler Tanrı ve Peygamber emirleri olarak belletilmektedir. Açınız Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlarını, bütün bunları orada bulacaksınızdır.

Öte yandan şeriat demokratik bir devlet anlayışına yer vermez. Bakmayınız siz şeriatçının "İslam Cumhuriyeti" kandırmalarına. Şeriatta "millet" iradesinin üstünlüğü ya da hatta varlığı diye bir şey yoktur. Kişinin özgürlüğü diye bir şey yoktur. İnsanın "tabii" hakları diye bir şey yoktur. Aksine "kul" niteliğinde sayılan kişinin gökten inme emirlere körü körüne boyun eğmesi zorunluluğu vardır. Kişi ve toplum yaşamı, insan yapısı kanunlarla değiştirilemeyecek olan şeriat emirleriyle ayarlanmıştır. Örneğin iki kadının şahitliğinin bir

erkeğin şahitliğine bedel olduğunu[1] ya da mirasta kadının yarı pay hakkı bulunduğunu bildiren Kur'an hükümlerini, millet iradesine dayalı kanunlarla değiştirmek mümkün değildir.

Fakat bugün bunlardan daha korkunç olan şudur ki şeriat denen şey insanımızın "dünya anlayışına" ve insanlığa karşı "tutumuna" hâkimdir ve buna karşı millet iradesinin yapabileceği bir şey yoktur. Örneğin şeriat, Müslüman olmayanlara ve özellikle "gâvur" Batı'ya ve başka dinden olanlara karşı onu düşman yapar. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayımladığı *Hutbeler* adlı kitapta İslamdan başka gerçek din olmadığı ve başka bir dine bağlı olanların sapık sayıldıkları, Tanrı ve Peygamber emirleri olarak açıklanmıştır.[2]

Bu aynı başkanlık "Müşrikleri nerede görürseniz öldürün"[3] şeklindeki emirleri ya da Ehli Kitaba (örneğin Hıristiyanlarla Yahudilere) karşı "cihadı" ve onları kafa parası vermeye zorlayıcı hükümleri,[4] bizlerin haberi olmadan halkımıza belletmekle meşguldür. Bu arada "Ey inananlar Yahudilerle Nasranileri dost edinmeyin"[5] şeklindeki hükümleri de araya sıkıştırır.

Yine bu aynı Başkanlık Tanrı ve Peygamber emirlerine karşı gelenlerin "Boyunları vurularak öldürülmeleri, ya asılmaları ya ellerinin ve ayaklarının çapraz kesilmeleri..."[6] hakkındaki hükümleri öğretir. Fakat bunu yaparken "Dinde zorlama olmaz..."[7] şeklindeki hükümlere de el atarak sanki hoşgörüye yer veriliyormuş kanısını yaratmaya çalışır. Oysaki bu hüküm aslında farklı inançtakilere karşı hoşgörüyü öngörmeyip ibadeti kolaylaştırıcı niteliktedir.

Fakat her ne olursa olsun insanlarımızı farklı din ve inançta olanlara karşı düşman kılan şeriat hükümlerini etkisiz kılmak mümkün değildir; meğerki laikliği uygulamış olasınız.

Ne yazık ki bütün bunlardan ve daha buna benzer nice başka hükümlerden aydınımızın haberi yoktur. Ve işte bu habersizlik ve ilgisizlik yüzündendir ki laikliği şeriatla "ılımlandırarak" uygulayabileceğini sanır.

Bu yüzdendir ki şeriatçı kesimin güçlenmesine ve işte bugün memleketi Humeyni düzeyine getirmesine sebep olmuştur.

---

1 Bakara Suresi, ayet 282.
2 *Hutbeler*, s.4, 216-217.
3 Tevbe Suresi, ayet 5.
4 Tevbe Suresi, ayet 29.
5 Mâide Suresi, ayet 51.
6 Mâide Suresi, ayet 33.
7 Bakara Suresi, ayet 256.

Türkiye'deki gerici akımlar, "ılımlı laiklik" heveslisi aydınlarımızın bu gafleti sayesinde güç kazanır olmuştur.

Umut ederiz ki Atatürk ruhunu yaşatan zinde güçler ve özellikle ordu ve gençlik, kara kuvvetin azgınlıklarına mutlaka son verecek ve bu güzel ülkeyi yeniden Atatürk rayına oturtacak, Atatürk'ün anladığı şekilde laik kılacaktır.

Şunu bilmemiz gerekir ki Atatürk Türkiye'si için laikliğin azı ya da çoğu, ılımlısı ya da ılımsızı diye bir şey yoktur. Ya laik devlet olarak kalırız ve bu takdirde dini ve din adamını hiçbir şekilde dünya işlerine karıştırtmayız ya da şeriatla cilveleşmeye göz yumar ve bu takdirde de uçuruma yuvarlanırız.

Diğer şeriat ülkeleri, kendi ilkel yaşantıları içerisinde "Şeriata taviz vermek gerekir mi gerekmez mi?" sorununu belki tartışmaya değer bulabilirler. Fakat Türkiye için böyle bir sorun asla söz konusu edilemez. Çünkü Türkiye'nin her bakımdan özel bir durumu vardır. Batı dünyasıyla sınırdaş olup Avrupa ortak pazarına girme zorunluluğundadır. Girmediği takdirde yaşama olanağından yoksun kalır ve miadını doldurmuş milletler safına katılır. Türkiye için yeni bir laiklik anlayışı (konsepti) ve uygulaması arayanlarımıza, şu son bin yıllık tarihimizi, hiç duygusallığa kapılmadan ve "akılcı" bir metotla incelemelerini salık veririm. Sırf şeriatın "cihat" emrine uymuş olmak için giriştiğimiz savaşlara, savaş meydanlarında kazandığımız zaferlere ya da ele geçirdiğimiz uçsuz bucaksız topraklara rağmen, övünebileceğimiz ne vardır diye ciddi olarak düşünmelerini isterim. Şeriatın insan yaşamını cendereye vuran emirlerini uygulayacağım diye insanlarımızı daima dehşet ve korku, daima yoksulluk, daima mutsuzluk içerisinde süründüren ve cihat uğruna telef eden şeriatçı zihniyeti eleştirmelerini dilerim. Bu zihniyetin, Osmanlı Devleti'ni her türlü gelişmeden ve uygarlığa hizmetten alıkoymuş olduğunu öğrenerek ders almaları temenni ederim. Fazla geriye gitmeye bile gerek yok. Atatürk'ün getirdiği laiklik anlayışından uzaklaşmaya başladığımız şu son otuz yıllık Türk yaşamlarına şöyle bir göz atsınlar yeter.

Bunu yaptıkları takdirde "ılımlı" bir laiklik uygulamasıyla bu toplumu "akıl çağına" doğrultmanın ve "uygarlığa" çıkarmanın mümkün olmadığını görecekler ve şeriatı dünya işlerimize karıştırmanın nasıl bir felaket olduğunu idrak edeceklerdir.

"AKILLI"LAR VE "AKILSIZ"LAR![1]

Latince bir deyim var: "Timeo hominem unius Libri"; Türkçesi şöyle: "Tek kitap okuyandan kork!" Bu deyim, tek kitaba bağlı kalmanın, bağnazlığa, bilgisizliğe ve hoşgörüsüzlüğe sürüklenmek demek olduğunu anlatıyor. Denilebilir ki Batı dünyasını, karanlık çağdan çıkarıp aydınlıklara kavuşturan şey, tek kitabın egemenliğinden kurtulmuş olmasıdır. Bu tek kitap, "vahiyler"den oluştuğu öne sürülen İncil'di ve İncil, gerçeklere ulaşabilmenin tek yolu olarak kabul edilir, insan beyni buna göre şekillendirilirdi. İşte Batı, 17.-18. yüzyılda, "vahy"in, rehberliği yerine "aklın rehberliğine" yer veren "akılcılık" çabalarıyla geriliklerden sıyrılıp uygarlık aşaması yapabilmiştir. Akıl çağının mimarlarına göre "insan" denen varlık, yaratıcı nitelikte bir akıl gücüne sahiptir ve eğer aklın özgürlüğünü yok eden engeller önlenecek olursa sınırsız gelişmelere ulaşabilir.

Ne yazık ki şeriat ülkeleri, bu gerçeği öğrenememiş ve bu nedenle "karanlık çağ" zihniyetini, bugün dahi terk edememiş olarak gerilikler, bilgisizlikler ve sefaletler içinde sürünmektedirler. Atatürk sayesinde akılcılığa yönelip diğer bütün şeriat ülkelerini fersah fersah geride bırakan Türkiyemizde bile bugün hâlâ "tek kitap" özlemini sürdürenler, hâlâ "Gerçeklere akıl yoluyla gidilmez, şeriat yoluyla gidilir" diyenler, hâlâ vahyin akla üstünlüğünü benimseyenler var. Örneğin geçenlerde Diyanet İşleri Başkanı, "Son zamanlarda vahyin yerine aklı koymaya çalışanlar var..."[2] diyerek akılcılığı savunanları "akılsızlar" tanımına sokuvermiş. Sokarken de vahyin yerine

1 26 Nisan 1998.

2 *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1998.

aklı koymanın "son zamanlara" özgü bir iş olmayıp en azından 2500 yıllık fikirsel gelişmenin başlangıcı bulunduğunu bilmezlik bir yana; fakat bir de bu süre boyunca, başta Aristo olmak üzere "vahiy" niteliğindeki şeyleri bir kenara itip akıl yordamıyla fikirsel gelişme uygarlığını yaratmış olan bütün düşünürleri, bir gecenin sabahında, "akılsızlar" sepetine atıvermiş.

Ancak ne var ki bunu yaparken dahi "vahiy" denen şeyin, başlangıçta "Gerçekteki hadiselerin önceden idrak edildiği rüyalardan ibaret" bulunduğu görüşünü yansıtan İslam yazarlarının yapıtlarını (örneğin İbni İshak'ın İbni Hişam tarafından tadil edilen *Siyer*'ini, İbni Sa'd'ın *Tabakat*'ını, Taberî'nin *Tefsir*'ini) göz ardı etmek bir yana, fakat Azud al-Din al-İci'nin *Kitâb al-Mavâkif* adlı kitabında (ve bu kitapla ilgili olarak al-Curcânî'nin yorumlarında) "herkesin uykudayken gördüklerini peygamberlerin uyanıkken gördüklerine" dair girişilen tartışmalara da yabancı kalmış gibidir. Bu tartışmaları burada ele almak fayda vermez. Fayda verecek olan şey, aklı savunmanın "akılsızlık" olduğunu söyleyenleri "vahiydir" diye insanlarımıza bellettikleri verilerle karşı karşıya getirmektir. Örneğin hayvanlara bile dayak atmanın yasaklandığı bu uygarlık çağında Diyanet başkanı, "Eğer ailenin devamını sağlayacaksa koca karısını dövebilir"[3] diye fetvalar vermekte ya da günümüzde artık haysiyet kırıcı bir kuruluş olarak görülen (ve kanunlarımızca da yasak edilen) çok karılı evlilik konusunda "güçlü" erkeğe dört kadının "helal" olduğunu bildirmekte[4] ya da hemen her yayınımda örnekleriyle ve kaynaklarıyla belirttiğim gibi, "oruçlu olduğu halde ölüyle cinsî münasebette bulunan" kişinin ya da "uyuyan bir hanıma uyandırmadan cinsî münasebette bulunan" oruçlu kocanın kaza orucu tutması gerektiğini söylemekte ya da mevsimlerin sıcak-soğuk oluşları nedeninin "cehennemin kaynamasından ve nefes almasından" olduğunu ya da "tabuta konan cenazenin kendisini taşıyanlara yol gösterdiğini" ya da kadınların "aklen ve dinen dûn" olduklarını ya da "İslamdan gayri bir dine yönelenlerin sapık" sayıldıklarını ya da "müşriklerin öldürülmeleri gerektiğini" ya da saymakla bitmeyecek kadar çok bu tür verileri "vahiydir" diye insanlarımıza belletmekte-

3 *Hürriyet*, 19 Ocak 1995.

4 Diyanet tarafından "Alo Fetva Hattı"na yöneltilen soru ve yanıtlardan hazırlanan kitapçıkta, dördü aşmamak şartıyla birden çok kadınla evlenmenin, "ihtiyaç duyulması halinde", caiz bulunduğu ve örneğin erkeğin "güçlü ve istekli", kadınınsa "zayıf ve isteksiz" ya da "kısır" olması nedenlerine dayalı olarak erkeğin birden fazla kadınla evlenmesine zorunluluk olabileceği belirtiliyor. Bu konudaki haberler için Bkz. *Hürriyet*, 19 Nisan 1998.

dir. Bunu yapan bir Diyanet başkanının, kalkıp da "Ben önce aklı savunan akılsızlara Cenabı Allah'tan akıl niyaz ediyorum"[5] demesi gerçekten güldürücüdür.

Her zaman tekrar ettiğim gibi insanlarımızın pek çoğu, "vahiy"dir diye belletilen bu tür verilerle, aklen ve fikren yetersiz, düşünme gücünden yoksun, hurafelere saplanmış; farklı din ve inançtakilere karşı düşman, hoşgörüsüz, kadını aşağılayan, vs. kimseler olarak yoğrulmaktadırlar. Bütün bu verileri "vahiy" olarak belleyen ve belleten bir Diyanet başkanının, şeriatçıların temsilcisi olarak karşımıza "aklı savunanlar akılsızdır" diye çıkması, her şeyden önce kendi bakımından tehlikeli ve ihtiyatsız bir denemedir çünkü başkalarına yönelttiği küfür ve hakaretleri, eninde sonunda kendisine yönelmiş olarak görmesi pek mümkündür.

Bütün bunlar bir yana, fakat bir de şu var ki TC devleti, vahiylere göre değil, akılcı verilere göre kurulu "laik" bir devlettir. Anayasası ve kanunları, vahiylere yer vermek şöyle dursun, gerçeği söylemek gerekirse vahiylere karşıt akılcı hükümlerle doludur. Örneğin vahiyler, müşriklerin öldürülmelerini öngörür; oysa kanunlarımıza göre bu "cinayet" demektir. Yine bunun gibi vahiyler, İslamdan gayri bir dine yönelenleri "sapık" diye tanımlar ve Ehli Kitaba (Yahudilere ve Hıristiyanlara) karşı, İslamı kabul etmelerine ya da kendi elleriyle küçülerek "cizye" (kafa parası) ödemelerine kadar, savaş açılmasını emreder; "cizye"yi İslamı kabul etmemelerinin cezası olarak görür oysa bütün bunlar kanunlarımıza göre suç niteliğinde şeylerdir. Vahiylere göre kadınlar "aklen ve dinen dûn" sayılıp, iki kadının tanıklığı bir erkeğin tanıklığına bedeldir; mirasta da kadın erkeğin yarı payına sahiptir. Oysa kanunlarımız böyle bir zihniyeti retle gerek şahitlik ve gerek miras konularında kadını erkeğe eşit kılmıştır. Vahiylere göre erkeklerin dörde kadar kadınla evlenmeleri (ve ayrıca diledikleri sayıda cariye edinmeleri) olasıdır; oysa böyle bir şey, kanunlarımıza göre cezai hükümlerle yasaklanmıştır.

Bu örnekleri çoğaltmak kolay! Söylemek istediğimiz şudur ki, çağdaş devlet anlayışımızın temelini oluşturan şey, vahiylere göre yaşamak değil; fakat vahiyler yerine aklı koymaktır. Şeriatçıların artık şunu iyice bilmeleri gerekir ki vahyi bırakıp akla sarılmak "akılsızlık" değil, fakat aksine "akıllı"lıktır ve aklı vahye teslim eden hiçbir toplum uygarlaşamaz, uygarlaşamamıştır, uygarlaşamayacaktır; çünkü "uygarlık" denen şey, devamlı bir "değişme ve

5 *Hürriyet*, 21 Nisan 1998.

gelişme" demektir. Değişmekte olan bir dünyada, hiç değişmeyen vahiylerle değil, fakat yaratıcılığın ve gelişmenin tek aracı olan akla özgürlük tanımakla "uygarca" yaşanabilir.

PARLAMENTONUN ÜSTÜNLÜĞÜ[1]

Yeni Anayasamız hukuk kültüründen mahrum bir kimsenin dahi kolaylıkla anlayabileceği bir açıklıkla parlamento üstünlüğü esasına itibar etmemiştir. Yeni Anayasamız bazı hususlarda, yanlış anlaşılma istidadındadır ve bu keyfiyet 1924 Anayasası tatbikatının tesiriyle ortaya çıkmaktadır. Filhakika, 1924 Anayasası'nın bilhassa 1950'den sonraki gelişmesi, memleketimizde, parlamentonun üstünlüğü prensibine yer vermişti. İşte bu prensibin yeni Anayasa'yla devam ettirildiği zannedilmekte veya öyle gösterilme yoluna gidilmektedir. Oysaki yeni Anayasamız "parlamentonun üstünlüğü" prensibini açık olarak reddetmiştir ve reddetmesinde de isabet olmuştur.

Yeni Anayasamızın taşıdığı hükümleri uzun uzadıya tahlile tabi tutup parlamentonun üstünlüğüne yer verilmemiş olduğu hususunu burada izah ve ispata girişmeye hacet yoktur. Bunu Anayasa'nın 4., 5., 147. ve 152. maddelerini yan yana getirip okumak suretiyle en basit şekliyle halletmek mümkündür. Filhakika bir kere egemenliğin kayıtsız ve şartsız Türk milletine ait olduğunu belirten 4. madde, bu egemenliğin, 1924 Anayasası'nda olduğu gibi TBMM tarafından değil fakat "... Anayasa'nın koyduğu esaslara göre 'yetkili organlar, eliyle'..." kullanılacağını ifade etmiştir. Halbuki 1924 Anayasası, bilindiği üzere egemenlik hakkını yalnız TBMM tarafından kullanılacağını hükme bağlamıştı.

Yine bunun gibi, yeni Anayasamızın 5. maddesi hükmü, TBMM sadece "yasama" yetkisini kullanma hakkını tanımıştır; fakat bunun

1 *Dünya*, 15 Mart 1962.

yanında, 147. ve 152. maddeleriyle "Anayasa Mahkemesi"ne kanunların ve TBMM içtüzüklerinin Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek ve Anayasa'ya aykırı bulduğu kanun ve içtüzükleri iptal etmek ve yürürlükten kaldırmak yetkisini vermiştir.

Demek oluyor ki Anayasa Mahkemesi, millet egemenliğinin kullanılması tarzını gösteren 4. maddedeki "yetkili" organlardan biridir ve hakikati olduğu gibi ifade etmek lazım gelirse Anayasa mekanizmasının en üstün organıdır; yani TBMM'de üstün durumda bir organdır.

Zira bu organ, TBMM'nin "yasama iradesi" olarak ortaya çıkaracağı iradeyi süzgeçten geçirmek suretiyle millet iradesi haline getirmek üzere kurulmuştur ve bunun böyle olması, ilerde belirteceğimiz sebepler dolayısıyla bilhassa istenmiştir.

Görülüyor ki yeni Anayasamız hukuk kültüründen mahrum bir kimsenin dahi kolaylıkla anlayabileceği bir sadelik ve açıklıkla parlamentonun üstünlüğü esasına zerrece itibar etmemiştir.

Bunu böylece belirttikten sonra şimdi asıl meseleye geçebiliriz ki o da bazı kimselerce ileri sürülen "demokrasilerde esas olan milli hâkimiyet ve onun tecelligâhı bulunan parlamento üstünlüğüdür" ve yine "parlamento üstünlüğü, siyasi emniyet ve hürriyetlerimizin teminatıdır" şeklindeki iddialarda neden isabetsizlik bulunduğu meselesidir.

Bir kere her şeyden evvel şunu kabul etmek lazımdır ki demokrasilerde esas olan "millet" mefhumunun hakiki mahiyetini bilmek şartıyla milli hâkimiyettir; ama parlamentonun üstünlüğü değildir. Nitekim parlamentonun üstün durumda olmadığı ve milli hâkimiyete tecelligâh teşkil etmediği demokrasiler vardır ve sayıları pek çoktur. Bugün yeryüzünde mevcut en mükemmel demokrasilerden biri sayılan AB devletlerinde parlamentonun üstünlüğü diye bir şey yoktur ve Amerikan Anayasası'na babalık etmiş olan Thomas Jefferson, James Madison gibi büyük fikir adamları siyasi emniyetin ve hürriyetin teminatını parlamentoyu, yani kongreyi üstün kılmamak esasında bulmuşlardır. Şu hususu belirtmekte fayda vardır ki AB devletlerini mevcut demokrasilerin en mükemmeli olarak vasıflandıran, demokrasiye önderlik yapmış olan İngilizlerdir. Tanınmış bir İngiliz müellifi: "Amerikalılar diyor, demokrasiyi bizden taklit ettiler. Fakat hürriyetlerin teminatı konusunda bugün bizim onlardan alacağımız pek çok dersler vardır."

Bundan başka parlamentonun üstünlüğü prensibinin cari olmadığı yegâne demokrasi, AB devletleri de değildir. Denilebilir

ki bugün bu prensibin uygulandığı başlıca memleket İngiltere'dir. İngiltere'de parlamentonun kadını erkek, erkeği kadın haline getirmek hariç her şeyi yapmaya kadir olduğu söylenir; doğrudur. Ancak doğru olan bir şey vardır ki o da bu kadar hudutsuz iktidara sahip İngiltere parlamentosunun hürriyetleri zedeleyici, yok edici veya hukuka aykırı, tasarruflarda bulunmayacak kadar yüksek bir seviyede ve siyasi olgunlukta oluşudur. Amerikalılar bu seviyede ve bu olgunlukta bir parlamentoya sahip olamayacaklarını düşünerek İngiltere'de cari olan esası kabule yanaşmamışlardır.

Bu iki meseleyi böylece tavzih ettikten sonra şimdi, demokrasilerde parlamentonun üstünlüğü prensibinin neden esas olamayacağını ve neden dolayı bu prensibin siyasi emniyet ve hürriyetlerimizin teminatı yerine geçemeyeceğini ve nihayet neden parlamento üstünlüğüne karşı olan davranışların "tecavüzkâr" davranışlar olmayıp bilakis, lehte davranışlar olduğunu izah etmek gerekir. Gelecek yazımızda bu hususu belirtmeye çalışacağız.

ÇİRKİN POLİTİKA VE ZİNDE KUVVETLER

Gerek muhalefetin ve gerek iktidarın son "oyunları" bir kere daha ispat etmiştir ki çirkin ve tiksinti verici usulleri siyaset yapmanın tek çare gören siyasilerimiz gerçekten yanlış bir demokrasi anlayışı içerisindedirler ve bu anlayış artık mutlaka terk edilmelidir. İster çoğunlukta ve isterse azınlıkta olsunlar, siyasi partilerimiz şunu kabul etmelidir ki demokrasi denilen fazilet rejimi ne halkı istismar ne de vatandaşın sağduyusunu hafife alma rejimidir. Özellikle iktidar liderleri Ortodoks bir görüşle sarıldıkları "milli irade" formülünün "kuru kalabalığın" hâkimiyetinden ibaret olmadığını bilmeli ve "Biz sandıktan çıkarız" safsatalarıyla avunmanın hiçbir fayda sağlamadığını öğrenmelidirler. Çünkü bilmedikleri ve öğrenmedikleri her defasında karşılarına ya üniversitenin aracılığıyla veya "yargı organı" hüviyetiyle veyahut da nihayet "ordu" olarak "zinde kuvvetler" çıkacak ve onlara, cahil yığınları şu veya bu yoldan aldatmanın, milyonların oyuyla kumar oynamanın ve temiz niyetli vatandaşı hayal kırıklığına uğratmanın demokrasi olmadığını öğretecektir. Yoktur bunun başka yolu ve hangi parti iktidara gelirse gelsin mecburdur bunu öğrenmeye, öğrenmediği sürece kendisini zinde kuvvetlerin yumruğu altında bulacaktır. Tıpkı dün ve tıpkı bugün olduğu gibi... "Fikir ve davranış aristokrasisi" Sokrates'ten Duverger'e gelinceye kadar, yani milattan önce 3. yüzyıldan, milattan sonra iki bininci yıla kadar gelmiş ve geçmiş bütün filozoflar, bütün düşünürler, bütün yazarlar ve bütün büyük devlet adamları, hemen hemen ittifaka yakın bir çoğunlukla şu görüşte olmuşlardır ki demokrasi demek cahil ve gerici kitlelerin

hâkimiyeti ve daha doğrusu şuursuz bir çoğunluğun "sahte" idaresi değildir. James Bryce, *Modern Democracies* adlı eski, fakat güzel kitabında demokrasiyi, çoğunluğun iradesinin hâkim olduğu bir rejim olarak kabul etmekle beraber bu çoğunluğu "cahiller yığını" olarak ele almaz. Ona göre demokrasi "... Yeterli nitelikteki vatandaşların çoğunluğunun idaresidir".[1] "Yeterli çoğunluk", yani zinde kuvvetler... Batı ülkelerinde ve özellikle İngiltere'de demokrasiyi geliştiren ve yaşatan unsur "elit" bir zümrenin, zinde kuvvet temsilcilerinin hükümet icra etmesi, edebilmesi olmuştur. Tıpkı kadim çağlarda olduğu gibi. Eski Atina'da demokrasi, cahil yığınların hâkimiyet hakkını kayıtsız ve şartsız kullandıkları devirlerde değil fakat işte böyle aydın sınıfların, yani zinde kuvvetlerin idareye hâkim oldukları devirlerde kendisini göstermiştir. Atina'da siyasi liderliklerin çoğunu bu sınıflar sağlamıştır ve demokrasinin en güzel geliştiği devirler de bu liderlerin işbaşında bulundukları devirler olmuştur; tıpkı Perikles zamanında olduğu gibi.[2]

Evet, demokrasi "fikir aristokrasisine" dayandığı ve kültür ve bilgiyle mücehhez olduğu nispette gerçekleşme yoluna girer; cahiller hükümeti ve ahlak yoksunu politikacıların geçim nedeni olduğu nispette demokrasi olmaktan çıkar. O, "fikir" ve "davranış" asaletine oturtulmak gereken bir rejimdir. Heriot'undur bu sözler, fakat Heriot'tan 25 asır önce yaşamış Sokrates da buna inandığı ve buna benzer görüşleri savunduğu içindir ki kendi zamanının çoğunluk iktidarınca ölüme mahkûm edilmişti. Aklın ve basiretin kanuna ve kanunun da her şeye üstün olması prensibine bütün varlığıyla sarıldığı içindir ki ölümden kaçmamış, bilakis ölüme seve seve gitmişti. Sokrates'in ruhu, 2500 yıl boyunca farklı devirlerde ve farklı toplamlarda pek çeşitli yollardan tezahür fırsatları bulmuştur: Bundan birkaç hafta önce yargı organının yürüyüşü; aradan beş on gün geçmeden zinde kuvvetler adına ordunun "hayır"ı, milyonların cehaletini ve sefaletini sömürenlere fikir ve iyi niyet aristokrasisinin ağırlığının ne olduğunu bir kere daha hatırlatan birer davranış değil midir?

1960 öncesi iktidarları bunun böyle olduğunu anlamakta biraz geç kalmışlardı ve kalmalarının ceremesini de çok ağır ödemişlerdi. Ne yazık ki tarih, çirkin politikayı meslek edinen siyasilerimiz için

---

1 James Bryce, *Modern Democracies*, c.2, The Macmillan Company, New York, 1921, s.22, 390.

2 Henry B. Mayo, *An Introduction To Democratic Theory*, Oxford Üniversitesi, 1960, s.47.

"ders" olamıyor. 1969'ların başbakanı tıpkı 1960'ların başbakanı gibi onun ağzıyla, onun mantığıyla ve hatta onu bile aşan bir gaflet içerisinde konuşabiliyor. Memleket yönetiminde müftülerin, imamların ve cami vaizlerinin desteğiyle değil de "aklın", "faziletin" ve "adaletin" ve asıl Atatürkçülüğün rehberliğine göre hükümet etmenin zaruretine hâlâ inanmamış bir hali var. Bilse ki bu bir çıkar yol değildir ve düşünse ki din veya cehalet sömürüsü hiçbir iktidara yâr olmamıştır ve nihayet öğrense ki gerçek kuvvet "zinde kuvvet"tir; evet, bunu bir bilse bütün bu yürüyüşlerin hiçbiri olmayacak, bu ikazların hiçbirine hacet kalmayacak ve nihayet ordudan yükselen seslerin hiçbiri duyulmayacak... Bunu yapabilmiş olsa iktidar, ama hangi partinin iktidarı olursa olsun, görecektir ki başta üniversite ve yargı organı ve bütün zinde kuvvet ve ordu kendisine destektir ve millet çıkarları uğruna girişeceği her faaliyetinin hizmetindedir ve asıl önemlisi saygıya layık tutumlarının savunucusudur ve devleti vatandaşa sevdirme işinde ona yardımcıdır. Gerçekten iktidarların artık şunu çoktan anlamış olmaları gerektir ki bu memlekette nasıl ki "ordu" onun ayakta durabilmesinin ve fiilen hükümet edebilmesinin nedeni ve maddi icbar kuvvetinin temsilcisiyse yargı ve üniversite ve diğer zinde güçler de onun siyasi ve manevi kuvvetinin teminatıdır. Hiçbir iktidar sadece orduya güvenip veya sadece sırtını seçmene dayayıp iş göremez. Hele yargıyla üniversiteyi karşısına hasım almış olarak uzun zaman iktidarını sürdüremez. Günün birinde mutlaka "boşlukta" bir kuvvet olarak kalıverir, çöker. Bu itibarla mecburdur yargıyı ve üniversiteyi ve orduyu ve daha başka bir deyimle zinde kuvvetleri kendisine destek edinmeye... Bir zamanların hükümdarları için "Papalık" nasıl manevi ve en etkili bir güç kaynağıydıysa, iktisaden ve siyasi bakımdan ve kültürce geri kalmış toplamların bazılarında ve özellikle bizde bu müesseseler aynen o nitelikte birer güçtürler: O nitelikte; fakat onunla kıyaslanmayacak kadar bilinçli ve samimi...

Bu bakımdan akıllı bir iktidar kendisi için gerçek manevi kuvvet zannettiği din ve cehalet sömürücülerini veya camideki imamı kendisine dost ve müttefik olarak arayacak yerde zinde kuvvet mihraklarına ve onun en güvenilir kaynaklarına bel bağlar. Çünkü bilir ki "akılsız dost akıllı düşmandan daha tehlikeli, daha zararlıdır" kendisi için. Nitekim bizde bu hep böyle olmuştur; iktidarlar akılsız irticaı kendilerine dost edinip devleti idare etmeye kalkıştıkları her defasında hem kendilerini darağacına hem de memleketi felaketlere götürmüşlerdir.

Sonuç

Siyasi partilerin "Biz milli iradeyiz" yaygaralarını bir kenara bırakıp memleketi milli çıkarlara uygun idare etmeleri şart; bu da "iktidar" ile "zinde kuvvetler" arası anlaşmaya bağlı bir şey. Vatandaş, devlet ve iktidar ilişkileri de bu ölçülere göre en mutlu şekilde düzenlenebilir. Vatandaşın devlete saygılı olması zinde kuvvetlerin iktidara verecekleri değerle orantılıdır. İktidar, ne ölçüde Anayasa'ya saygılı ve hukuka riayetkâr, insan varlığına bağlı ve irticaa ve cehalete düşman ise zinde kuvvetler de ona o ölçüde yardımcıdır. Elbette "halka inanç", "halka güvenmek" gerek; elbette ki demokrasi bu demek... Ama halka inanç derken milyonların hulus ve saffetinden ve yetersizliğinden yararlanıp iktidarı kendi hasis çıkarları adına kullanmakla sağlanmaz demokrasi... Toplumun bütünü adına iktidarı kullanmak ve icap ederse halka rağmen halkın çıkarlarına çalışmaktır demokrasi...

Yalanlar ve oyunlar ve samimiyetsizlikler politikasını bırakıp zinde kuvvetlere kulak vermektir demokrasi...

HAYAL ETTİĞİMİZ ŞEY

Bilim çevrelerimizin ve genellikle aydınlarımızın hayal eder oldukları şey şudur ki Türkiyemizde ekonomik gelişme sağlanabildiği, sanayi ve toprak sorunları çözümlenebildiği ve feodal düzen yıkılabildiği an "din", siyasal ve sosyal önemini yitirip Tanrı ile kul arasında özel bir bağ durumuna inecek ve "...evimizin en temiz bir köşesinde yer verdiğimiz kutsal kitabın sayfaları arasında olan gerçek yerine kavuşacaktır".[1]

Hiç kuşkusuz güzel bir dilek ve güzel bir özlem; fakat gerçekleşebilmek için bütün diğer olanaksızlıklar bir yana, her şeyden önce yukarıdaki formülün ters yüz olmasına muhtaç. Çünkü ekonomik gelişme her şeyden önce ekonomik canlılıkla ve yeryüzü yaşamlarına değer vermekle mümkündür. Ekonomik canlılık yaratılmadan ve bu canlılığı oluşturucu "inanç" koşulları değiştirilmedikçe ne sanayi toplumunu var kılmak ne ticaret ve iş düzenini kurmak ne de tek deyimle ekonomik kıpırdamalara yönelmek düşünülebilinir. İnsan kafasının içerisinde çöreklenmiş olan "yoksulluk fazilettir" mikrobunu oradan çıkarmadıkça hiçbir ekonomik canlılık olamaz. Enflasyonist bir siyaset yordamıyla belki her mahallede bir milyoner yetişir ama halk yığınlarının sefaletine, geriliklerine ve açlık içerisinde inlemelerine son verilemez.

Ekonomik canlılık yeryüzü yaşamlarına değer ve önem vermekle gelecek dünya yaşamlarından önce bu yeryüzü dünyasının yaşam-

1 Ahmet Naki Yücekök, *Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı, 1946-1968*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971, s.237.

larına özlem duymakla yeryüzünde insanca, haysiyetli biçimde ve en iyi bir düzende yani yoksulluk içinde değil "varlık" içinde yaşamayı dilemek ve istemekle mümkündür. "Bir hırka, bir lokma" felsefesiyle ve "yoksulluğu veren Tanrı'dır", "Tanrı yoksulları sever" inanışıyla ve yeryüzünün "misafirhane" olduğu masallarıyla beslenen ve "rızk" denilen şeyi kendi gücünde değil Tanrı'da arayan, insanlık haysiyeti duygusu olmayan ve olmadığı için de mutlu şekilde ve insanca yaşamaya gerek duymayan insanlar toplumunda ekonomik canlılık diye bir şey söz konusu olamaz. İnsanları her şeyden önce bu ilkel inanışlardan kurtarmak gerek; bunu yapmadıkça, onlara yoksulluğun fazilet değil utanç verici bir şey olduğu anlatılmadıkça yoksulların varlıklılardan önce, hem de "beş yüzyıl önce" cennetlere gideceklerinin yalan olduğu belletilmedikçe hiçbir ekonomik kıpırdanma olanağını sağlamak mümkün değildir. Bunun böyle olduğunu ortaya koyan iki güzel örnek vardır ve bu iki örneği kısaca gözden geçirmek yararlı olacaktır. Bu örneklerden birisi, kişilerin dünya yaşamlarıyla ilgili inanç ve inanışlarını değiştirerek ekonomik şahlanmayı daha yüzyıllar öncesi sağlamış olan, Batı'dır. Diğeri ise bu inanç ve inanışları hiç değiştirmediği ve bugün dahi sürdürdüğü işin ekonomik geriliklerden, ekonomik ilkelliklerden ve yoksulluklardan kurtulamamış olan İslam dünyası ve bu dünyanın bir parçası olan bizim kendi toplumumuzdur. Konumuzu fazla derine inerek inceleme olanağına bu kısa sütunlar arasında sahip değiliz; fakat şunu belirtmekle yetinelim ki ortaçağlarda, yoksulluğu fazilet sayan ve yeryüzü yaşamlarını küçümseyen Batı'da ekonomik miskinlik ve atalet egemenken, "Rönasans" ve "Reformasyon" dönemiyle birlikte, yani yoksulluğun dince fazilet değil kusur (nakisa) olduğunun kabul edilmesiyle ve çalışmanın ibadetten önce ve önde gelen bir iman sorunu bulunduğunun kafalara sokulmasıyla (ki bu işi özellikle Reformasyon liderleri, örneğin Luther, Calvin, vs. yapmışlardır). Ekonomik canlılık kendisini göstermiş ve Batı modern anlamda ekonomik mucizeler yaratır hale girmiştir. Din adamlarının rolü ve etkisi sayesindedir ki yoksulluğu dinsel fazilet gibi gösteregelen din hükümleri değiştirilmiş ve farklı yorumlara itilmiş ve fazilet değil Tanrı'nın hoş görmez olduğu niteliklere sokulmuştur. Luther ki bir din adamıdır, din kitaplarındaki hükümleri kendi toplumunun diline (Almancaya) çevirirken; çalışmayı ve emeği en kutsal bir değer olarak ibadetin ve duanın önüne geçirmiş ve daha kutsal bir eylem olarak göstermiştir. Calvin ki o da bir din adamıdır, çalışmak suretiyle mümkün olduğu kadar fazla varlık edinmeyi ve

para kazanmayı, hem de çok kazanmayı, Tanrı'ya hizmet, en büyük hizmet olarak tanımlamıştır; din hükümleri bu yorumlara yöneltmiştir. "Yoksulluk meziyettir, yoksullar 'varlıklı'dan önce cennete gider" diye bir şey tanımamış, fakat aksine varlıklı olmanın cennet kapılarını açabileceğini dinsel inanışlar olarak yerleştirmiştir. Luther ve Calvin gibi daha nice din adamları ve onlara katılan yazar ve düşünürler ordusu bu inanışları köklendirmişler ve bu sayede Batı halklarının mutlu yarınlarını hazırlamışlardır.

Oysaki İslam dünyasının insanları daha ilk başlangıçtan günümüze değin sadece yoksulluğun Tanrı'dan gelme olduğu ve bu nedenle kişiler için fazilet niteliğinde bulunduğu, yoksulların varlıklılardan çok önce, beş yüzyıl önce cennetlere gidecekleri, yeryüzü dünyasının değer taşımadığı, burada ne kadar mutsuz olunur ve cefa içinde yaşanırsa gelecek dünyada o kadar iyi yaşanacağı aldatmalarıyla yetiştirilmişlerdir. Bugün dahi hâlâ bu şekilde yetiştirilirler.

Bu inanç ve bu kafa yapısıyla koşullandırılmış insanlardan ekonomik gelişmeyi ve şahlanmayı yaratacak isteği ve gücü beklemek abes olur. Nitekim böyle bir gelişme hiçbir şeriat ülkesinde kendisini göstermemiştir. Çünkü bu ülkelerde ve bizde hâlâ din adamı ve nice aydın geçinenler rızkın ve varlığın ya da yoksulluğun doğrudan doğruya Tanrı'dan gelme olduğu inanışını dinsel bir inanış şeklinde kişilerin kafasına yerleştirirlerken, "...bol nimet Allah'ın elinledir, onu dilediğine verir..."[2]; "... Allah dilediğini hesapsız şekilde rızıklandırır"[3] ya da "Sizi birazcık açlıkla, mal ve meyve noksanıyla sınayacağız"[4] şeklindeki ve daha yüzlerce benzerini Tanrı sözü olarak öne sürerler. Öte yandan rızkın emek karşılığı olduğuna dair hükümleri de geçersizmiş gibi kılarlar. Batılı din adamı ise buna benzer din esaslarını temizleyerek kendi toplumuna yaşama ve kazanma hevesi sağlamıştır.

Aydın sınıflar ise akilce yönetimlerle ekonomik gelişmeyi güçlendirmişlerdir.

Hiç kuşkusuz ekonomik gelişmeyi yapabilecek insan unsurunu var kılmanın tek yolu Batı uygulaması değildir. Mutlaka din adamının dürtmesi, destek ve gayretiyle ve din hükümlerini geliştirmesiyle olan bir şey değildir bu. İnsanları "müspet" eğitimden geçirmek suretiyle ve onlara işler nitelikte bir "akıl ve düşün" geleneği

2 Âl-i İmrân Süresi, ayet 73.

3 Nûr Suresi, ayet 38.

4 Bakara Suresi, ayet 155.

vermek suretiyle de bu sonuç elde edilebilir; Japonya'nın yaptığı gibi, Atatürk'ün yapmak istediği gibi. Batı dahi bilindiği gibi asıl aşamayı akıl çağına kavuştuktan sonra kaydetmiştir. Fakat bizim gibi din adamından kurtulma olanağını bulamayan ve Atatürk denemesini yarı yolda terk eden toplumlar için din adamının şeriat hükümlerini Batılı din adamlarının vaktiyle yaptıkları gibi farklı şekillerde yorumlayıp toplumumuza ekonomik canlılık vermeleri koşuldur. Günümüzde hâlâ din okullarında ve camilerde, rızkın (hatta sermayenin) Tanrı'dan geldiği, yeryüzü yaşamlarının pek değersiz olduğu, faizin haram bulunduğu bu dünyada ne kadar yoksul yaşanacak olunursa gelecek dünyada o kadar nimetlere konulacağı öğretilmektedir. Türk insanını bu inanışlardan kurtarmadıkça toplumsal bir ekonomik gelişme sağlanamaz. Fabrika açmakla ve her mahallede bir milyoner yetiştirmekle toplumsal gelişme ve kalkınma sadece hayal olur.

Atatürk vaktiyle bizi her türlü miskinlikten kurtarmaya çalışırdı. Din hükümleriyle kader oyuncağı yapılmak istenilen insanlarımızı sosyoekonomik canlılığa kavuşturmak amacıyla "Kader, talih ve tesadüf deyimleri Arapçadır. Türkleri ilgilendirmez" derdi. Bununla Türk şeriatçısına ve din adamına "akılcılık" dersi vermek isterdi.

Demek isterdi ki insanın düşünce tarzını değiştirmeden onun maddi yaşam koşullarını değiştirmek kolay ve mümkün değildir. Oysaki şeriatçının ve din adamının bunu anlamasına olanak yoktu; aydınlarımız dahi bunun böyle olabileceğini kabul etmezler ve maddi yaşam koşulları değişmedikçe manevi yaşam düzeninin değişmeyeceğini sanırlar. "Düşündüğümüz gibi yaşamıyor; fakat yaşadığımız gibi düşünürüz" felsefesinin bizim gibi ülkelerde uygulama olanağından uzak bulunduğunu kavrayamazlar.

GÜÇSÜZKEN EL ÖPERLER, GÜÇLENİNCE KILIÇ ÇEKERLER!..[1]

Fazilet Partisi'nin kapatılmasına tepki gösteren şeriatçılar, birden bire Batı hayranı kesiliverdiler. "Anayasa Mahkemesi'nin kararı çoğulcu demokratik sisteme ve ifade özgürlüğüne aykırıdır. Batı'da olmaz böyle şey!" derler. "Siyasi partileri millet kurar" diye bilgiçlik ederler. "Avrupa Birliği uyarıyor" diye korkutmak isterler. Hani sanki her biri, Batı'dan daha özgürlükçü birer demokrattır. Günümüze değin "Darülharp" deyimiyle "kâfirlerin" "gazaba uğramışların" ve "sapmışların" diyarı olarak tanımlayıp düşmanlık saçtıkları Batı dünyasını, şimdi kendilerine örnek alınması gereken kılavuz edinmişlerdir. O Batı dünyası ki demokrasiyle uyuşmaz nitelikte bulduğu faşist partilerini tümden yasaklamış, kapatmıştır. Örneğin Almanya'da ya da Avusturya'da Naziler için parti kurma olasılığı yoktur. Şu günlerde Almanya, "neo-faşist" partilerini kapatma hazırlığı içerisindedir. Amerika Birleşik Devletleri gibi demokrasinin kalesi sayılan bir ülkede "Komünist Partisi" yaşayamaz. Oysa bizdeki şeriat yönlüsü partiler, şiddet siyasetine başvurma açısından, Batı'daki bu partileri aratmayacak yeterliktedirler. Tek fark, uygulama usullerini kullanmadaki kurnazlıktadır. Çünkü kurnazlık konusunda Batı'daki bu partiler bizimkilerle boy ölçüşecek kerteye henüz erişememişlerdir. Şu bakımdan ki onlar, daha iktidara gelmeden iç yüzlerini belli etmişlerdir; şiddeti açıkça tahrik etmek ya da şiddete başvurmak suretiyle saldırı eylemlerine

1 *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 2001.

geçmişlerdir. Bizim şeriatçılarsa kuzu postuna bürünmüş olarak şiddet siyasetini gerçekleştirebilecekleri günlerin gelmesini beklemektedirler. Bu nedenle; "güçsüzken eğil, bükül, el öp; güçlenince kılıç çek, gürle" parolasına sarılmış, pusuya yatmışlardır. Ellerindeki şeriat verileri, onlara bu olasılığı sağlayacak esnekliktedir... Çünkü bu veriler arasında "Dinde zorlama yoktur" biçiminde hoşgörü kılığındaki kandırmalar yanında, "Müşrikleri nerede bulursanız öldürün" ya da "Dinden çıkmanın cezası öldürülmektir" biçiminde kan ve dehşet saçıcı nice buyruklar vardır. Güçsüzken birinci tipteki, güçlenince ikinci tipteki buyrukları kullanmak gibi kolaylıklardan yararlanırlar. Yine bu veriler arasında "Senin dinin sana, benim dinim bana" biçiminde ve hani sanki başka din ve inançlara hoşgörüyle bakarmış gibi olanlar yanında "Başka dinlere yönelenler sapıktırlar" şeklinde ya da "Yalnız Allah'ın dini kalana kadar onlarla savaşın..." şeklinde olmak üzere, farklı inançtakilere karşı vuruşmalı saldırılara yer verenleri vardır. Güçsüz durumdayken birincileri, güçlenince ikincileri uygulamaktan kolay ne vardır ki? Yine bu veriler arasında şeriatın "öğüt verici", "uyarıcı" ve "rahmet kaynağı" olduğunu belleten buyruklar yanında, kan ve dehşet saçar nitelikte olmak üzere, "Allah ve Resulüne karşı savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çalışanların cezası ya boyunları vurularak öldürülmeleri ya asılmaları ya ellerinin ve ayaklarının çapraz kesilmeleri ya da bulundukları yerden sürülmeleridir" şeklinde olanları vardır. Güçsüzken birincileri ve güçlüyken (yani iktidarı ele geçirince) ikincileri uygulayıp, toplum düzenini koruma bahanesiyle, akılcılığı ve aklı vahyin önüne geçiren uygar kafaları yok etmekten daha rahat ne olabilir ki? Ve bundan dolayı değil midir ki şeriat ülkelerinde, şeriatı eleştirme denemesine girişenler, örneğin "şeriat artık bu uygarlık çağında uygulanamaz" diyerek fikir özgürlüğünün en zararsız şekline yönelenler bile, dinden çıkmış olarak kabul edilmekte ve öldürülmektedirler. (Örneğin 1992'de Mısır'da, Farac Fuda adındaki bir yazarın "şeriat artık uygulanmamalıdır" şeklindeki konuşması, ölüm cezasını gerektiren bir suç olarak görülmüştür.) Örnekleri çoğaltmak kolay.[2] Söylemek istediğim şudur ki şeriatın yumuşak ve hoş görünüşlü hükümleri, şeriatçılarımızı "demokrasi havariyyünü" ya da "siyanet meleği" görünüşüyle insanlarımızı kandırma sanatında başarılı kılmaya yeterlidir.

2 Yukarıda değindiğim vb. nice şeriat buyruklarını Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlarında bulabilirsiniz. Bunları, şeriat kaynaklarına dayalı olarak birçok kitaplarımda sergilemiş bulunmaktayım.

İktidara ulaşana kadar "özgürlük isterik" ya da "Bu ülkede insan hakları yok, her şey hiçe sayılıyor" diyenler, iktidara gelip de güçlendikleri an; şeriatın şiddet siyasetine ağırlık veren buyruklarıyla kılıç sallayan birer cellat kesileceklerdir. Ne yazık ki bizim insanlarımız, hem de "aydın" diye bilinenlerimiz, şeriatın nasıl yedi başlı bir canavar ve şeriatçı partilerin nasıl birer felaket üreticisi olduğundan habersizdirler. Bilmezler ki "siyanet meleği" kılığında görünen bu partiler, şeytana taş çıkaracak ustalıkla devleti ele geçirmek ve geçirdikten sonra, başta Atatürkçü ordu olmak üzere, bu toplumu uygarlık rayında tutmak isteyen zinde güçlere baş eğdirtmek istemindedirler. Her ne kadar tüzüklerinde demokrasi ilkeleri yer almış görünürse de gönüllerinde şeriat hasreti yatar. Şimdi içinde bulundukları anayasal ortamdan yararlanarak "Bu ülkede özgürlük yok" diye avaz avaz bağırırlar ama kazara iktidara gelmiş olsalar bu topluma özgürlüğün "ö"sünü bile çok göreceklerdir. Şimdi büyük bir rahatlıkla ve çekinmeden "Halkın siyasi tercihleri hiçe sayılıyor" diye konuşurlar ama egemen oldukları an, halkın siyasi tercihlerinden söz edenleri zindanlarda çürüteceklerdir. İktidara gelip de kendilerine kafa tutabilecek güçleri sindirdikleri gün, şeriatın şiddet siyasetini işlerliğe koymakta kusur etmeyeceklerdir. Yapacakları ilk şey, biraz önce dediğim gibi, Türk Silahlı Kuvvetleri'ni şekillendirip İran ordusuna benzetmek, hemen ardından laikliği sona erdirip egemenliğin Tanrı'dan gelme olduğunu ilan etmek ve sonra ülkeyi şeriat karanlığına sürüklemek olacaktır. Daha açık bir dille konuşmak gerekirse orduyu ele geçirdikleri an, esasen Türkiye bitmiş, ikinci bir İran olmuş demektir. Bu vesileyle Avrupa Birliği yetkililerine sormak gerekir: "İran'a dönüşmüş bir Türkiye'yi üye olarak kabul edecek misiniz? Yoksa şeriatçı partilerin iktidara gelmelerine fırsat yaratıp bu iktidarların ortaçağ kılığına soktukları Türkiye'ye sırt çevirme kolaylığını sağlamak mı istersiniz?"

Her ne olursa olsun, şu gerçeği asla göz ardı etmeyelim: 1400 yıllık İslam tarihi boyunca, şiddete başvurmadan, hukuk dışı yollara sapmadan, özgürlükleri yok kılmadan, din ve devleti tek elde tutmadan iş görmüş bir tek İslam devleti kurulamamıştır. Bugün dahi demokrasi ilkelerine bağlı, laikliğe ve insan kişiliğinin haysiyetine saygılı bir tek İslam ülkesi yoktur bu yeryüzünde, Atatürk Türkiye'si dışında...

Sarsılmayan umudumuz şudur ki başta Atatürkçü ordu olmak üzere, Atatürk Türkiye'sinin akılcı güçleri, Türkiye'nin şeriat dehlizine sürüklenmesine asla fırsat vermeyeceklerdir.

DEVLETİ GÖREVE ZORLAMA[1]

Varlığı üzerinde adeta titrer olduğumuz Anayasa Mahkemesi'nin iftihara şayan bazı güzel kararları yanında maalesef insanı zaman zaman karamsarlığa sürükleyenleri de çıkıyor. Şüphesiz ki seviyesi ne kadar yüksek olursa olsun, beşer unsurunun meydana getirdiği bütün müesseseler gibi Anayasa Mahkemesi'nin de hata işleyebileceğini kabul etmek zaruridir. Ancak gönül arzu ediyor ki bu hatalar kişi hürriyetleri, kişinin mukaddes olan şahsına bağlı hakları konusunda zuhur etmesin ve Anayasa Mahkemesi hak ve hürriyet anlayışı bakımından Türkiye'nin seviyesinin çok ilerisinde yol alsın; daha başka bir deyimle Anayasamızın arkasından değil; fakat çok önünde gitsin. Hiçbirimizin şüphesinin olmaması gerekir ki demokrasiyi bu memlekette yerleştirecek olan kuvvet siyasi partiler değil fakat başta bu yüksek mahkeme olmak üzere yargı organıdır. Yargı organı bu işi, bir yandan devlet otoritesini saygıya layık güçte tutmak ve diğer yandan da kişi hürriyetlerinin bekçiliğini yapmak suretiyle başaracaktır.

Son Bir Karar

Anayasa Mahkemesi'nin bu vesileyle temas etmesini istediğimiz son kararı, doğrudan doğruya aydın sınıfların menfaatlerine taallûk etmese bile hukuk hissine bağlı olanları yakından ilgilendirecek bir mahiyet taşımaktadır; bu itibarla kamuoyu önünde üzerinde durulmaya değer görülmektedir. Bu karar, jandarmada müs-

1 *Cumhuriyet*, 21 Mart 1966.

tahdem bulunan temditli erat ile gedikli erbaşların izin almadıkça evlenemeyeceklerini öngören 3663 sayılı kanunun 5. maddesinin Anayasa'ya aykırı bulunmadığına mütedair karardır.[2] Daha doğrusu kararın kolay kolay benimseyemeyeceğimiz gerekçesi önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesi bahis konusu kanunun, bazı sosyal ve ekonomik nedenlerle bu kişilerin evlenmelerini izne bağlamakta haklı bulunduğunu, gördükleri hizmetin özelliği itibariyle jandarma erlerinin, gerek kendileri ve gerek karıları bakımından doğdukları bölgelerde istihdam edilmelerinde sakınca bulunması sebebiyle bu bölgeler dışında bir karakolda çalışmaları halinde karılarını geçindirmekte güçlük çekebileceklerini, kamu hizmetinin gereği gibi yerine getirilmesi için kayıtlayıcı hükümler koymanın hukuk kurallarına uygun olacağını ve işte bu sebeple izinsiz evlenmelerin doğuracağı mahsurların kurulacak aileye zarar verebileceğini beyanla yukarıdaki kararı almıştır.

Bu karara muhalif kalan beş üye, evlenmenin kişinin temel hak ve hürriyetlerinden biri olduğunu, böyle bir hakkın kullanılmasının izne bağlanması keyfiyetinin bir sınırlama telakki edileceğini, iptali istenilen hükümde iznin hangi hallerde ve hangi makam tarafından verileceğinin belirtilmediğini, izni verip vermemekte idarenin takdirinin esas kılındığını, kanunun bu çeşit evlenmeleri hizmet bakımından sakıncalı görmediğini, zira görmüş olsaydı izin almadan evlenenlerin katılmadan ve buna mukabil muhalefet şerhinde yer alan makul nedenlere sırt çevirmenin mümkün olamayacağını belirtmek isteriz.

Filhakika şayet aile geçindirme kıstası evlenmenin izne bağlanması zorunluluğunu yaratacak bir nitelik taşıyorsa bu takdirde Türkiye'de kamu hizmeti görenlerin yüzde doksanının evlenmelerine yekten mani olmak en isabetli bir iş olacak demektir. Zira kamu hizmeti görenlerin büyük bir çoğunluğu, bugünün iktisadi şartları içerisinde, insan haysiyetine yaraşır bir hayat seviyesi temini imkânlarından mahrumdurlar. Anayasa Mahkemesi'nin yukarıdaki gerekçeyi, evlenmeleri önleme babında iş gören böyle bir kanunu Anayasa'ya uygun bulmak için değil, fakat aksine aykırı bulmak için kullanması sosyal hukuk temellerine dayanan Anayasamızın lafzına ve ruhuna daha yatkın düşerdi. Şöyle ki Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu Anayasamızın 2. maddesi hükmüyle açıkça belirtildiği gibi sosyal hukukun ana esasları, başlangıç hükümleri dahil diğer hükümlerle de geniş bir şekilde ifade edilmiştir.

2 Karar tarihi 5.4.1965, E. 65/2, K. 65/24, *Resmi Gazete*, 1.1.1966, No. 12202.

Bundan başka Anayasamız devlete, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzurunu, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırma görevini yüklemiştir (Madde 10). Yine aynı Anayasa'ya göre devlet, iktisadi ve sosyal hayatı herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenleme zorunluluğu altındadır (Madde 41). Yine aynı Anayasa'ya göre devlet, çalışanların insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli adaletli bir kazanç sağlamaları için gereken tedbirleri almakla mükelleftir (Madde 45).

Ve nihayet yine aynı Anayasa'ya göre devlet, Türk toplumunun temeli olan ailenin korunması ve bunun için de tabii kurulması istikametinde her türlü adımı atmak, tedbiri almak göreviyle yükümlüdür.

Sonuç

Şimdi, devlete Anayasa'yla bütün bu görevler, ödevler, zorunluluklar yüklenmişken ve şu duruma göre devletin, her şeyden önce kamu hizmeti görenleri, hadisemizde olduğu gibi evlenme imkânsızlığı içerisinde bırakacak ücretlerle çalıştırması değil fakat aksine evlenebilmelerini, normal olan bir aile hayatı kurabilmelerini sağlayacak yaşama seviyesine kavuşturması gerekirken bunları yapmaması ve diğer yandan Anayasa Mahkemesi'nin de vazifesini yerine getirmeyen devlete müzahir olması ve mesela karakolda çalışan jandarma erinin (veya gedikli erbaşının) karısını geçindirmekte güçlük çekeceği mülahazasıyla evlenmesini önleyen bir kanunu Anayasa'ya uygun görmesi insanı derin derin düşündürüyor. Bu çeşit kanunlar mevcut olduğu müddetçe devletin sosyal hukuk kurallarına göre hareket etmektense "Anayasa Mahkemesi nasıl olsa gereken tedbirleri almama lüzum görmüyor" düşünce ve kanaatiyle rehavet içerisinde hiçbir şey yapmaması pek tabiidir. Eğer Anayasa Mahkemesi bahis konusu kanunu, biraz evvel belirttiğimiz gerekçeye dayanarak iptal etmiş olsaydı, asıl o zaman devletin, kamu hizmetlerinde bu kadar düşük ücretlerle çalışacak eleman bulamama endişesiyle, kendisine düşeni yapması ve kişilere, en tabii hakları olan; aile kurmak ve mutluluk içerisinde yaşayabilmek için yeterli ücreti temin yolunu ihtiyar etmesi beklenebilirdi. Sadece bu bakımdan değil fakat her bakımdan Anayasa Mahkemesi'nin devleti, Anayasamız gereğince, sosyal hukuk istikametinde gayret göstermesi için uyarması, zorlaması gerekir.

BİR DAVRANIŞ VE BİR İKAZ[1]

Cumhuriyetimizin 50. yıldönümü vesilesiyle Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yeni yayımladığı *Türk Tarihi, Silahlı Kuvvetleri ve Atatürkçülük* adlı kitapta şu satırları okuyoruz:

"Anayasalarında resmi bir dini kabul etmeyen ulusların, maneviyat ve ahlaktan yoksun kalacaklarını iddia eden ve ahlaki kuralların ancak dine dayalı devletlerde daha çok gelişebileceğini savunan kişiler, düşünürler ve hatta aydınlarımız vardır. Bu gibilere, İslam ve Hıristiyan tarihçilerin laiklikten önceki papalık ve halifelik dönemlerinin akıl almaz, vicdan kaldırmaz ahlaksızlık örnekleriyle dolu olduğunu hatırlatmakla yetineceğiz. Kurtuluş Savaşımızda devrin Şeyhülislamı Dürrüzade'nin, yurdumuzu istila eden bütün düşmanları halifenin dostu, Mustafa Kemal ve arkadaşlarıyla Kuvayi Milliyecileri vatan ve din düşmanı ilan eden fetvası, bir imansızlık örneği olarak ortada durmaktadır."[2]

Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün ruhuna ithaf amacıyla yayınlanan bu kitap, şu veya bu şekilde din sömürüsüne hız vermiş olanlara karşı şüphesiz ki açık bir ikazdır. Şeriatı geri getirme vaatleriyle cahil yığınların oylarını toplayan ve bu arada sanat eserlerine saldıran ve hülleyi ahlaklılık sananların ders almaları gereken bir ikaz.

Şimdi, yukarıdaki satırları hafızamızdan çıkarmadan biz, Diyanet İşleri Başkanlığı adını taşıyan bir başka devlet dairesinin, Cumhuriyet'in 50. yılını kutladığımız 1973'te çıkardığı *Hutbeler* kitabına göz atalım. Bu kitap, bir tek satırında olsun Atatürk'ün

---

1 *Barış*, 3 Mayıs 1974.

2 *Türk Tarihi, Silahlı Kuvvetleri ve Atatürkçülük*, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1973, s.319.

adını anmadıktan başka onun devrimlerine ve örneğin laiklik, millet egemenliği, din ve vicdan özgürlüğü gibi en önemli ilkelere karşı da ters bir tutum içerisindedir. Kitapta özellikle şeriatın ele aldığı konular vardır, "İman", "Kurban Bayramı", "Zina-Fuhuş", "Miraç" vs. Bu arada "Malazgirt Zaferi" ve "İstanbul'un Fethi" uzun uzun anlatılmış ve Alp Arslan'ın ve Fatih Sultan Mehmed'in övgüleri yapılmıştır. Ama bizi bugün hür ve bağımsız bir devlet olarak yaşatan o büyük insanın adı anılmamıştır. Kitap, Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünü kutladığımız bir dönemde yayımlanmıştır.[3] Ama Cumhuriyet'in hazırlığı, ilanı ve Atatürk'ün bu konulardaki emsalsiz görüşleri hakkında hiçbir konuya değinmemiştir. Ha evet, bir yerinde ve "Hâkimiyet Milletindir" başlığı altında bir hutbe vardır.

Sanki Anayasamızda geçen bir deyimi hatırlatırmışcasına bize umut verir. Bu umutla okursunuz yazıyı ve görürsünüz ki bu başlık altında anlatılmak istenilen şey Anayasamızda yer alan "Egemenlik Milletindir" deyimine karşıt, ona ters düşen ve ortaçağ hukuk anlayışına uygun bir tekerlemedir. Bunun böyle olduğunu, yazının şatafatlı satırları arasında yer alan şu tanımlamadan hemen anlarsınız: "Milli hâkimiyet, Kitabımızın (Yani Kur'an demek ister) ve Peygamberimizin gösterdiği yoldur."[4] Görülüyor ki Türk Anayasası'nın benimsediği "Millet Egemenliği" deyimi -ki milletin hür ve serbest "iradesi" ve bu "irade"den çıkan "egemenliği" demektir- ve şeriat kurallarının gösterdiği yol değil, Anayasa'nın gösterdiği yoldur.[5] Diyanet Başkanlığı'nın kabullendiği bir deyim değildir. Başkanlık millet egemenliğini milletin hür iradesinin oluşumu şeklinde görmemektedir. Ona göre "millet hâkimiyeti" gökten inme kurallara uymaktır.

Fakat ne var ki zinde güçlerden (ve özellikle ordudan) gelebilecek tepkileri önlemek için "Hâkimiyet Milletindir" demek gerekir. Yukarıdaki tanımlamayı yaptıktan sonra Diyanet Başkanlığı için bunu söylemekte sakınca yoktur artık. 23 Nisan 1920 tarihini de zikrederek "Hâkimiyet (kendi) dışında kalanları ezmiştir" veya "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" gibi deyimleri kullanırken, bu deyimlerdeki "Hâkimiyet" sözcüğünün, "Şeriat yolu" olduğunu düşünmekle rahattadır.

Oysaki Atatürk'ün yerleştirdiği ve bugünkü Anayasamızın da temel taşı kabul ettiği millet egemenliği kavramında şeriat yolunu

3 Bu kitap Diyanet İşleri Başkanlığı'nca *Hutbeler* adı altında 1973'te bastırılmıştır.

4 *Hutbeler*, s.180.

5 Türk Anayasası, Madde 4.

izleme niteliği yoktur. Millet iradesi milletin seçimle belirlediği hür iradesi demektir ve bu irade şeriat emirlerine ve yoluna aykırı olabilir ve olmuştur. Ve olabildiği içindir ki uygarlık aşamaları ve demokrasi gelişmeleri yapılabilmiştir. Şu hale göre Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Anayasamızın öngördüğü yönde bir millet egemenliği anlayışı içerisine girmesi ve Anayasa'yı ihlal durumlarından kurtulması gerekir.

Diyanet işlerince yayımlandığını söylediğimiz *Hutbeler* kitabında din ve vicdan özgürlüğü konusunda Anayasamıza ters düşen bir tutum vardır ki ona da kısaca değinmek gerekir. Hemen hatırlatalım ki farklı inanç ve dine sahip olmanın, insanları birbirinden ayırmadığı ve hangi dine bağlı olursa olsun insanı insan yapan unsurun müspet düşünce ve insancıl zihniyet olduğu fikrinin yerleşmesinden bu yana neredeyse iki yüz elli yıl geçecek. Bugün artık uygarlık dünyasının dinleri birbirlerini düşman gözüyle görmemektedirler. Ama ne var ki bizim Diyanet İşleri Başkanlığımız, sanki hâlâ ortaçağlar sona ermemiş ve milletler birbirlerini din düşmanı görürlermiş gibi, bugün hâlâ halkımıza "İslamdan başka dinlere rağbet edenler tam bir sapıklık ve ziyan içindedirler" diye vaaz vermekten geri kalmamaktadır.[6] Bunun yanında başka dinleri küçük düşürücü çabalardan kaçınmamaktadır.[7] Uygarlık dünyasının bir başka ülkesinde devlet ağzıyla "başka dinlere rağbet edenler sapıktırlar" şeklinde bir söz söylenebileceğini düşünmek güçtür.

Fakat asıl üzücü olan şudur ki İslamın hoşgörü dini olduğunu söylemekten geri kalmayan Başkanlık, laik bir Anayasa sisteminde ve laik bir devlette, hem de devletin ağzıyla, başka dinlere rağbet edenlere sapıklık damgasını vurabilmekte ve bu suçlamasını şeriat hükümleriyle destekleyebilmektedir. Başkanlığın bu tutumu gülünç kaçmakla kalmıyor ve Türkiye devletini içerde kendi halkına ve dışarıda uluslararası topluluğa ve Türkiye'nin dış itibarına karşı da küçültüyor ve hırpalıyor. Türkiye halkı, her ne kadar büyük bir çoğunlukla Müslüman unsurlardan oluşmuşsa da bu çoğunluğun çok önemli bir kısmı dinin Tanrı ile kişi ilişkilerinden ileri gitmediğini ve Tanrı'ya farklı inançlar altında inanabileceğini kabul eden ve muhakkak ki başka dinlere rağbet edenlere "sapıklık" izafe etmeyecek kadar olgundur.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tutumu Türkiye'yi dışa karşı da suçlu duruma sokmaktadır çünkü "başka dinlere rağbet edenler

6 *Hutbeler*, s.180.

7 *Hutbeler*, s.4.

sapıklık içindedirler" demek Türkiye devletinin İnsan Hakları Evrensel Demecinin 18. maddesini ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi hükümlerini çiğnemesi demektir. Şunu iyice bilelim ki uygarlık dünyasının zaman zaman Türkiye'ye karşı ilgisiz ve olumsuz davranmasının nedenleri basında yöneticilerimizin, din adamları ve şeriatçılarımızın yukarıdakine benzer çağ dışı davranışları gelmektedir.

HALKIN AYDINLARDAN GÖRDÜĞÜ[1]

1921 tarihli Anayasa'nın hazırlığı ve bu Anayasa'ya halk idaresi sistemiyle ilgili ilkelerin konulması konusundaki tartışmalar arasında bir temsilci, halkımızın geri bırakılmışlığının nedenlerine değinirken şöyle diyordu:

"Efendiler, bugün dünyanın pek az yeri vardır ki, bizim üzerinde yaşadığımız zulmdîde topraklar kadar harabiye düçar olsun. Çin'e gitseniz, Afrika'ya gitseniz ancak 'vahşi milletlerin' oturduğu topraklardan gayri hiçbir toprak bulamazsınız ki bu memleket kadar harabe, baykuş yuvası olsun... Nüfusumuz azalmış, yolumuz kalmamış, orman yok, servet yok, insanlar sağlıktan yoksun bir hale gelmiş. Bütün bunları 'kötü yönetim' sözcükleriyle özetleyebilirsiniz. Bundan kimi sorumlu kılacağız efendiler? Bundan münevver (aydın) sınıf da sorumludur memurin sınıfı da... Konuşmacıya göre aydın sınıf sorumluydu çünkü ülkeyi ve milleti anlayamıyordu. Ancak ne var ki aydın sınıf miktarca azdı, fakat asıl sorumlu olan, konuşmacıya göre, memur sınıfıydı. Bu konuşmalar sırasında mecliste söz alan temsilciler memur sınıfının millete nasıl kötü davrandığını, nasıl onun bilgisizliğinden yararlandığını ve nasıl onu sömürdüğünü belirtmekteydiler. Burdur temsilcisi İsmail Suphi, "Biliyorsunuz..." diyordu, "Biliyorsunuz ki bu memleketin öteden beri bir hastalığı vardır. Bu hastalık şu idare (yönetim) hastalığıdır. Memleket gerilemeye başladığından itibaren şu idare an be an artmış ve eksilmemiştir." Tanzimat ve Meşrutiyet devirlerinin halkla ilgisiz, "halkla temas etmez" bir memurin sınıfı yarattığını söyle-

1 *Cumhuriyet*, 12 Mart 1976.

yen konuşmacı, bu sınıfın halkı hor gördüğünü, köylünün üzerinde kendilerinin "bir hakkı amiriyet sahibi olduklarını" belirtiyor ve şöyle diyordu: "Binaenaleyh efendiler, aydın sınıf, aydın azlığıyla ve memleketi anlamamasıyla ne kadar kabahatliyse, memurin sınıfı kendilerini bu memleketin sırtından geçinmek suretiyle, 'amiri müvekkil suretiyle' hareket ederek çok hata etmişlerdir... Köylüye gelince: Daima işittiğine âdemi itimadı (güvensizliği) kendisince asıl telakki ederek: 'Dur bakalım sonu ne olacak' diyerek boynunu bükmüş, cesur, mütevekkil beklemiştir."

Bu sözler sanki bugün söyleniyormuş ya da söylenmek gerekiyormuş gibi kulaklarımızı çınlatmakta. Ancak "memur" ve "aydın" deyimlerini ayırmak yerine bunları birleştirip kocaman bir "aydın" deyimini kullanmak istiyor insan.

Aydın geçinen sınıfların halk anlayışı yüzyıllar boyunca öylesine olumsuz, öylesine düşük olmuştur ki halka hizmet etmek, halka yararlı olmak, aklın alamayacağı bir şey gibi görünmüştür onlara... Millete, insana ve hele insanlığa hizmet etmeyi bu aydın sınıf bir bakıma delilik, budalalık ve hatta "cinnettik" diye kabul eder olmuştur. Bu korkunç ve korkunç olduğu kadar iğrenç zihniyet, ünlü bir "devletlimizin" kaleminde, geçen yüzyıl sonlarına doğru, şöyle dile getirilmişti:

"Derde uğrar kim sadakat etse elbet
Devlete istikamet mahz-ı cinnettir bu mülk-ü millete."

Bu satırlar insana dehşet veriyor; yeryüzünün başkaca hiçbir toplumunda, aydın diye kabul edilen kişilerin kaleminden halka yararlı olmanın "cinnet" sayılacağı şeklinde bir satır pek çıkmamıştır. Kendi toplumunu ve kendi halkını kendisine böylesine yabancı ve düşman sayan aydın, başka hiçbir ülkede, hiç olmazsa bu ölçüde, yetişmemiştir. Bu tip aydın sadece halkı kul köle bilen zihniyetin egemen bulunduğu şeriat ülkelerinde görülmüştür. Bir zamanlar ünlü düşünür Ata Malik Cüveyni de, "...Aslan aç kalmadıkça avlanmaz ve hiçbir hayvana saldırmaz... Köpeğini (halkı) aç tut ki seni takip etsin" diye hükümdara öğütler vermekten sıkılmazdı. Cüveyni'den çok daha ünlü ve bugün dahi şeriatçılarımızın "Hüccet-ül İslam" diye anar oldukları İmam Gazali, "Biz çobanız, halk bizim sürümüzdür" der ve halkı cahil tutmanın bilimini yapardı. Nizâmülmülk ise "Reayamız bizim sürümüzdür, vergimiz bizim güvenliğimiz..." diye halkı ezici ve sömürücü zihniyetin bir başka formülünü yerleştirirdi.

Bu zihniyet, bu şekliyle bugün de sürüp gitmekte. Siyaset adamlarımız gazetelere, "Halk denilen şey sürüden ibarettir" şeklinde demeçler vermekte sakınca görmezler. Aydınlarımızın büyük çoğunluğu halka karşı bu tiksinti ve bu umursamazlık ve bir nemelazımcılık içerisindedirler.

Hele üniversitelerimiz, fakültelerimiz ve bu kuruluşların "allâme" öğretim üyeleri... Hiç kimseler onlar kadar memlekete ihanet içerisinde sayılamaz. Evet, biz öğretim üyelerinin ülke sorunları karşısındaki susmuşluğumuz, zavallılığımız, vicdansızlığımız ve ülkenin koyu karanlığa giden durumu karşısındaki nemelazımcılığımız ve kalenderliğimiz, utanılacak bir şeydir. Halka, millete karşı bu düşmanlık görülmüş şey değildir.

Yüzyıllar boyunca halkı, aklı ve zekâsı gelişmeyecek, aydınlanmayacak ve üstelik sürü şeklinde güdülecek ve sömürülecek bir topluluk olarak gören ve gösteren aydın sınıf, şimdi, böylesine geri ve zavallı durumlarda tuttuğu kendi halkından, kendisi de utanır durumlara düşmüştür.

Örümcek kafalı din adamlarının ve onlardan pek farklı olmayan aydınların etkili bulundukları toplumlarda müspet bilim, müspet ahlak ve uygarlık adına yükselen sesler çabuk kaybolur ve susar; çünkü kendilerini destekleyecek ortam bulamaz. "Bir devirden bir devire, dünyanın büyük düşünürleri seslerini yükseltmişler ve özgürlük diye haykırmışlardır; fakat onların bu haykırışları, silah zorlaması ve kültürsüz halk yığınlarının kaba gücüyle çabuk susturulmuştur. Eski Yunan'da Homeros ve Demostenes, Roma'da Cicero, ortaçağlarda şairler ve fikir uğruna canlarını feda edenler, örneğin bizim Miltonumuz... Hep hürriyet diye haykırmışlardır. Fakat bilgisizlik ve kaba güç (iktidarlar) onlara karşı cephe kurmuştur. Ancak ne var ki uzun süreye göre de olsa gerçeğin kutsal sonsuzluğundan yükselen ışıklar her yerde onları silip atmıştır."

KURBAN BAYRAMI'NIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ[1]

> "Âdemoğlunun Kurban Bayramı günü yapmış olduğu amellerde... Allah katında 'kan akıtmasında' (Kurban kesmesinden) daha 'sevimlisi' yoktur. O kurban, boynuzları ve tırnaklarıyla mahşer yerine gelir. Kanı toprağa düşmeden Allah'ın... dilediği yerde muhafaza edilir. Onunla nefsinizi tezkiye edin, onu 'güzel kesin...' Kurbanın derisindeki her tüy sayısınca size sevap var, kanının her damlası kadar mükâfat var ve o sizin mizanınıza konur. Müjdeler olsun."[2]

Böyle diyor ünlü Gazili Efendimiz. "Kan akıtmayı" böylesine "sevimli" bulan bu büyük bilgin hani "Hüccet-ül İslam" namıyla şeriatçı çevrelerimizin ve çoğu partilerimizin yücelttikleri ve adeta tapar oldukları ve binlerce camide halkımızın ruh eğitiminde kendisine sarılır bulundukları ve okullarımızdan Durkheim'i çıkarıp yerine koymak istedikleri düşünürdür. İslam dünyasını "içtihat" gelişmesinden yoksun kılıp dogmatizmin girdabına sürükleyip yüzyıllar boyunca İslam ilkelerinin fikir miskinliği ve yaşam yoksulluğu içerisinde sürünüp gelmelerine "neden" olan kişidir bu... "Aklı" reddedip insanlara, gökten inme kuralları körü körüne uygulama, yani hiç "düşünmeme" alışkanlığını verenlerden biri.

Ve bugün artık gelişmiş ve uygarlığa erişmiş "din"lerin "kurban kesme", "hayvan boğazlama" ve "kan akıtma" geleneğini çoktan terk ettikleri bir dünyada biz, "kan akıtmayı" fazilet sayan din kuralları

---

1 *Yeni Ortam*, 20 Ocak 1975.

2 İmam Gazali, *İhyâu 'Ulûmi'd-Din*, c.1, Bedir Yayınları, İstanbul, 1975, s.755-756.

ve bu kuralları "ilim" şeklinde işler görünen Gazali'nin (veya benzerlerini) yukarıdakine benzer "iç açıcı" öğütleriyle insanlarımızı yetiştirmekteyiz. Tıpkı yüzyıllar boyunca yetiştirmiş olduğumuz gibi, Gazali'nin "akla" ve "vicdana" ve müspet "ahlak"a tüm olarak aykırı görüşlerine zaman zaman dokunmak üzere biz şimdilik şu kurban kesimi konusunda kısaca duralım.

Daha pek küçücük yaşlardan itibaren dini bayramlarda, gözlerimizin önünde kesilen ve kesilirken seyrine "doyamadığımız" kurbanlar sayesinde "kan"la hal ve hamur olmuşuzdur. "Kan" görmekten zerrece tedirgin olmayız, kaçınmayız. Kan bizi ürkütmez, tiksindirmez, acındırmaz. En ilkel usullerle boğazlanan hayvancıkların can çekişmesinden rahatsız olmayız. Çoğumuz bundan ürpertici bir zevk alırız. Acıma duygularımız daha o küçücük yaşlarda bu vahşet havası içerisinde iyice körlenir. Bundan iki bin şu kadar yıl önceleri Romalılar savaşa katılacak askerlerine, kan görmeye alışsınlar da savaşta metin ve cesur olsunlar ve "iyi öldürsünler" diye, her şeyden önce gladyatör güreşleri seyrettirirlermiş. Savaşa gidecek askerleri böylece kana alıştırarak eğitirlermiş. İşte biz de çocuklarımızı ve büyüklerimizi bugün, 20. yüzyılın "insancıl" olması gereken eğitim dünyasında, bir yandan yukarıdakine benzer sözler ve bu sözlerin dayanağı dinsel kurallar eğitimiyle ve diğer yandan da onlara kurban edilen hayvancıkları "temaşa" ziyafetleri çekerek, kurban kesimini, hem de "güzel kesimini" göstere göstere büyütmekte ve yetiştirmekteyiz. Sırf Tanrı'nın verdiği can nasıl alınır, kan nasıl akıtılır görsün de ilerde insan hayatının değerinden habersiz o da rahatlıkla öldürsün veya bizzat öldürmese bile beşer yaşamına fazla önem vermesin ve insancıl olabilecek geleneklere yönelmesin diye... İnsan sevgisinin hayvan sevgisiyle ilişkisini ve bu ilişkiye oranla geliştiğini ilkel kafalara anlatamazsınız.

İşte bu alışkanlık ve bu gelenekle daha sonraki ilerlemiş yaşlarımızda, başarılarımızı, mutluluklarımızı ve gerçekleşmesine dünyalar vereceğimiz ümitlerimizi hep "kan"la sulamak, "kan" akıtarak kutlamak isteriz. Maça hazırlanan futbolcumuzdan, oy yatırımı amacıyla fabrika temeli atan siyasetçilerimize veya çalışmadığı ve belki de hiç okumadığı bir dersin sınavını verecek olan öğrencimizden, haset ettiği kişinin felaket ve sefaletini Tanrı'dan dileyenlerimize varıncaya kadar hepimiz, dileğimizin cesameti ve kesemizin bereketi ölçülerinde adak adar, kurbanlar keseriz. Bütün bu mahareti gösterirken de duaya durur pozlarda resimler çıkarmayı ve Tanrı'nın ve bu arada etrafımızdakilerin dikkatlerini üzerimize

çekme ve onların takdirine mazhar olma şansını da ihmal etmeyiz. Kestiğimiz bu kurban bazen bir horoz veya koyun veya deve veyahut da aklımızdan geçireceğimiz bir başka yaratık da olabilir. İçimizde kendi öz varlığını dahi adak adayan ve adağı tuttu diye kesenlerimiz vardır "Mızrap çocuk" olayını herhalde unutmamışızdır. Bundan bir süre önce tanık olduğumuz ve muhakkak ki hafızalarımızdan silinemeyecek olan bu olay, insanlıktan nasibini alan her vicdan sahibi kişi için tam bir azap ve dehşet vesilesi olmakla sürüp gidecektir. Askerlik görevinden kaçmak isteyen ve bunu çeşitli yollardan deneyen ve nihayet dilediğinin gerçekleşmesi için kendi öz yavrusunu kurban adayan ve sonunda kesen bir babanın davranışıdır bu. Ne hazindir ki böylesine tiksindirici bir amaç ve inanışla çocuğunu kesen kişilerin suçunu da bir Türk toplumu "Dini inançlarla işlenmiştir" düşüncesiyle hoş görmüştür. "İnanç" diye kabulden çekinmediğimiz insanlık dışı bu davranışı "suç hafifleten" bir neden olarak suçlu lehine kullanmışızdır. Böyle çıkmıştır Yargıtayımızın kararı.

Hayır, hayır bizim insanımızın, bizim toplumumuzun mutlaka psikolojik ve sosyolojik bir eleştirmeden ve bakımdan geçmesi gerek. Eğer bunu yapacak ve serinkanlılıkla kendimizi şöyle bir dinleyecek olursak görürüz ki bu "kurban kesmelerin", bu "adak adamaların" ve nihayet insan öldürmeyi caiz gören bu din kurallarının (örneğin kısas gibi veya Müşrikleri nerde görürsen öldür şeklindeki ilahi emirlerin) beşer hayatını kendi değer ölçülerimiz içinde gerileten ve önemsiz kılan etkileri vardır. Yeryüzünde en ziyade cinayet işleyen ülkelerden biri Türkiye'dir. Batı'da işçi olarak çalışanlar arasında cinayet işlemede ilk sırayı işgal edan Türklerdir. Yeryüzü yaşamlarımızı cehennemi işkencelere boğan bu etkileri ya da gelenekleri silip atacak olan tek yol, müspet eğitim ve "akılcı" kültür yoludur. Atatürk'ün gösterdiği yoldur. İnsanlığa hizmeti dokunabilecek ve çevresinin yaşamına uygarlık yönünde katkıda bulunabilecek aydınları ancak bu yoldan yetiştirebiliriz. Ne şekilde olursa olsun "öldürme"nin bize normalmiş gibi görünen tıpkı diğer birçok davranışlarımız gibi, insanlığa aykırı ve ahlak dışı bir fiil olduğu inancına da ancak bu suretle kavuşabiliriz. Uygar ülkeler uygarlık düzeyine geleneklerden sıyrılıp kurtulmak yoluyla çıkabilmişlerdir. Geleneklerini yırtmasını ve "aklı" din baskısından kurtarmasını bilen ülkelerdir ki bugün yeryüzüne egemen olmuşlardır. Bu gelişmeye ayak uyduramayan milletler de onların hizmetçisi ve kölesi durumundan daha iyi bir kerteye yükselemeyeceklerdir. Acaba bir

aydın "din adamı" bu ülkede bir gün çıkıp da her gün biraz daha yoğunlaşan şeriat eğitimini ve bu eğitiminin temel malzemesini düzeltilmesi gereken nice yönleriyle ele alacak ve bu arada şu kurban kesimi işinin artık son bulması gereğini söyleme cesaretini gösterebilecek mi? İşte belki o zaman ortaçağdan çıkış yoluna adım atılmış olunacaktır.

ORTAÇAĞA DÖNÜŞ

Tarihte birçok milletler, kendi kusurlarının, kendi eksikliklerinin veya hastalıklarının ne olduğunu, er ya da geç, aramış, bulmuş ve bunlara çare araştırmışlardır ve bunu yapabildikçe mevcudiyetlerini sürdürebilmişler ve gelişebilmişlerdir. Bu akıllılığı gösteremeyen milletlerse çabuk inkıraz bulmuşlardır. Galyalılar, tıpkı Romalılar gibi, aşağı yukarı aynı meziyetlere, aynı niteliklere sahip bir millettiler. Zafer ve başarı aşkı, ölümden yılmamak ve hatta ölümü kanıksamış olmak, sınırsız bir mücadele ve yenme azmi, çelik gibi bir irade vs. Fakat ne var ki Romalılarla savaştıkları her defasında onlara mağlup düşerlerdi. Bunun başlıca bir nedeni kullandıkları silahların ve harp vasıtalarının Romalılarınkine nazaran daha yetersiz, daha kullanışsız olmasıydı. Özellikle kalkanları daha küçük ve yatağanları daha hantaldı. Fakat şayanı hayret olan cihet şudur ki, Galyalılar savaşlarındaki yenilgilerin gerçek sebeplerinin ne olduğunu hiçbir zaman araştırmaya ve bu sebepleri bulup buna bir çare aramaya çalışmadılar. Bu yüzden de mahvolup gittiler. Buna mukabil Japonlar, bundan 150 şu kadar yıl öncesine gelinceye kadar geri, fakir ve zayıf bir millettiler. Ne var ki, geriliklerinin ve fakirliklerinin nedenlerini aradılar, buldular (bilhassa dini, kişilerin dünya davranışlarını ayarlayan bir kuvvet olmaktan çıkarıp sadece uhrevi yaşantıların sahasına itmekle) ve bugün yeryüzünün en zengin, en kudretli ülkeleri arasında yer aldılar. Aynı akıllılığı, yani kendi kusurlarını veya eksikliklerini bulup giderme akıllılığını bugün de aynı hızla devam ettiren Japonya, "doğum kontrolü" sistemini dünyada en mükemmel şekliyle uygulayan ve bu konuda Batı'nın bütün medeni ülkelerine parmak ısırtan bir ülkedir.

Kaderci Bizler

Öyle görünüyor ki biz Türkler, kendi geri kalmışlığımızın nedenlerini araştırıp bulmak konusunda Atatürk'ten önceki hem isteksiz hem de niyetsiz yaşantılarımızı Atatürk öldükten sonra da aynen devam ettirme yolundayız. Halbuki Atatürk, yüzyıllar boyunca bizi kemiren hastalığın ne olduğunu ortaya vurmuş ve bu hastalığın "medrese kafasını" yok etmekle tedavi edilebileceğini ispat etmişti. Ve bu tedavi usulü diğer bütün İslam ülkelerinin eninde sonunda başvuracakları bir yol gibi görünmüştü. Louis Gardet, *La Cité Musulmane* adlı kitabında, Türkiye'nin 1920'den sonraki gelişmesini ve Atatürk inkılaplarını ve laiklik esaslarının yarattığı sonuçları, bidayette ve uzun bir süre şüphe ve tereddütle karşılayan diğer İslam ülkelerinin yeni ve modern Türkiye'ye benzemeye çalıştıklarını belirtir (1961'de). Ünlü düşünüre göre, her ne kadar İslam ülkeleri, fazla radikal davranmadan ve "orta" bir yoldan ayrılmadan bazı ilerlemeler kaydetmekteyseler de henüz Türkiye'nin başarılarına erişememişlerdir fakat ona benzemeye çalışmaktadırlar. Dünya çapındaki bütün yazarlar ve düşünürlerin müştereken ittifak ettikleri cihet şudur ki, İslam ülkeleri için Atatürk'ün gösterdiği yol dışında başka bir çare şimdilik mevcut değildir. Fakat siz bakın şu işe ki, Türk'ün yetiştirdiği en büyük dehanın yani Atatürk'ün ki insanlığın kendisine âdeta mal ettiği bir devlet adamıdır, şeriatı dünya işlerimizden ayıran ve Türk'ü Türklüğüne kavuşturan o tedavi çarelerini bırakıyoruz da, müspet eğitim usullerine ve yollarına, onun yaptığı gibi, değer ve kuvvet verecek yerde şeriatı günlük yaşantılarımıza temel yapmaya ve şeriattan medet uman "medrese kafaları" yaratmaya çalışıyor, her mahallede Kur'an kursları, imam hatip okulları açıyoruz. Bugün Türkiye'de müspet eğitim yapan okuldan çok ortaçağ kafaları yetiştiren müesseseler de var. Hayret edilecek bir atalet ve kara kuvvet bizi yine o eski karanlıklara sürüklüyor. Tarihimizi şöyle bir gözden geçirip ders almak istemiyoruz adeta. İslamı kabul ettiği 1000 yıllık yaşantılara, şeriatı dünya işlerinden ayırdığı ve medrese kafasını terk ettiği an, yani Atatürk devrinde sahip olabilmiştir. Bugün Türkiye'yi ayakta tutan ve onu, medeniyet kervanına yaklaştıran müspet kafalı nesil Atatürk'ün "müspet eğitim" usulleriyle yetiştirdiği nesildir. Yani Kur'an kurslarının veya imam hatip okullarının hırpalayıp harap edemediği bir nesil; yani çağdaş bilim ve eğitimin yetiştirilmesi olan nesil. Eğer bugün Türkiye ortaçağ karanlıklarına gömülmeye mahkûm görünüyorsa,

genç ve taze kafalarının yine medrese cenderesine sokulmaya başlanmış olmasından ve müspet eğitim müesseseleri yanında, onları sayıca çok aşan, din okullarının mantar gibi türemiş olmasındandır. İlahiyat Fakültesi mezunu yapıp eline diploma verdiğimiz ve devletin önemli bir mevkii sayılan Diyanet İşleri müessesesinin başına Başkan diye getirdiğiniz kişi çıkıyor, çöl Arap'ının 1400 yıl önceki yaşantılarının esaslarını size uygulamaya uğraşıyor veya sanki yapacak başka hiçbir işi kalmamış gibi şeriatın Hanefi yorumcularından El-Ebhur'lardan veya İbrahim El-Halebi'lerden feyiz umuyor. Görülmüş şey değil doğrusu. Her ne kadar bütün İslam ülkelerinde korkunç bir cehalet ve gerilik ve din sahasında son derece koyu bir taassup hüküm sürmekteyse de, bu ülkelerin hiçbirisinde, bizde olduğu kadar fanatizme ve gericiliğe ve asıl acıklısı "kaderciliğe" saplanmışlık yok gibi. Ve bu sadece şimdiye kadar mahsus değil; Atatürk'e gelinceye kadar da böyleydi ve biz, genellikle, Arap'tan da daha sofuyduk.

Sonuç

Kendimizi geliştirip tanımadıkça ve neyin gerçek, neyin yalan olduğunu anlayabilecek kültüre sahip olmadıkça ve bizi bu gerilikte tutan nedenlerin hortlamakta olan "medrese kafası"ndan gelme bulunduğunu kabul etmedikçe zorla küçük görmeye çalıştığımız Batı'nın ve onun medeniyetinin kölesi kalmaktan kurtulabilir miyiz? İster sevelim, ister sevmeyelim veya nefret edelim, Batı'nın düşünce sistemini ilim metotlarını ve mantığını benimsemedikçe, yani Atatürk'ün gösterdiği yolda devam etmedikçe, yani gericiye "dur" demedikçe bu köleliğin üstüne çıkabilir miyiz? Mesele vaktiyle Viyana kapıları önüne gidebilmiş olmakta değil, fakat bizi Viyana kapılarından döndüren şeriat kafasını terk edebilmekte, kültürlü olabilmekte, medenileşebilmekte. Bizi Viyana kapılarına götüren güç medrese kafası veya şeriat yaşantısı olmamıştır; müspet kafa olmuştur; bunu iyice bellemek gerek. Sultan Murad'lar, Fatih Sultan Mehmed'ler veya Kanuni'ler, şeriatı akılcılığa oturtan ve icabında şeriata sırt çevirebilen tutum ve davranışlarıyla başarıya ulaşabilmişlerdir. Yeniçeri teşkilatı nasıl kuruldu? Kur'an hükümetlerinden ayrılarak değil mi? Eğer 20. yüzyıl Türkiye'sinin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın o fakülte bitirmiş başkan ve elemanları vb. zihniyetteki kişiler ve "Bize Kur'an'dan başka kitap gerekmez" diyen profesörler, o devirlerde iş görmüş olsalardı ve şimdiki gibi basına musal-

lat oldukları "resim" yasaklarıyla, aile ocaklarını söndüren "Hülle" kararıyla veya "bit" fetvalarıyla ve buna benzer bin bir mantıksızlıklarla devlet idaresine karışabilselerdi ve kendilerini dinleyen çıksaydı, Viyana kapılarına gitmek değil ama biz kendimizi şimdi çoktan Asya bozkırlarında bulmuş olurduk.

Dünyada her şeye hâkim olan kuvvet sadece "talih" veya "kader" veya "fanatizm" değildir; her şeyin mutlaka "akli" ve "ilmi" bir sebebi vardır; bunun böyle olduğunu anlamak için Romalıları örnek almak kâfidir diyor 17. yüzyıl düşünürü. Romalıların diğer milletleri mağlup etmelerinin tek nedeni "korkusuz" olmaları ve iyi savaşmaları, ilim ve tekniğe sahip olmaları ve iyi idare edilebilmeleriydi. Bu unsurlar yok olduğu an, onları ne talih ne kader ne de "iman" kurtarabilmiştir.

Atatürk bize felaketlerinin temel nedeninin şeriatçı kafa olduğunu göstermiş ve öğretmişti; ondan aldığımız dersi unuttuğumuz ve Türklük benliği yerine Arap'ın "ümmetçiliği" aldatmalarına kendimizi terk ettiğimiz sürece çökeceğiz.

DEVLET MEKTEPLERİNDE "İHTİYARİ" MAHİYETTE DAHİ OLSA DİN DERSİ VERİLMEYECEĞİ[1]

Laiklik esasını, ...şayanı hayret bir kıskançlıklar kararlarına mehaz yapan Yüksek Mahkeme, devlet mekteplerinde sadece "mecburi" mahiyette değil fakat "ihtiyari" mahiyette dahi din tedrisatı yapılamayacağı tezini kabul ederken, esbabı mucibe olarak birtakım psikolojik unsurları da kale almıştır. "McCollum v. Board of Education" davasında Hâkim Frankfurter, devlet mekteplerinde ihtiyari din dersi okutulmasına müsamaha göstermenin, haddi zatında, dinle devlet arasında mevcut ve aşılmaması gereken duvarda rahne açılmasına göz yummak demek olacağına temasla şöyle diyor:

"Organlarından herhangi birisi marifetiyle ve bilhassa öğretim sahasında devletin, din ve dünya işlerini birlikte görmesi imkânlarına yer vermemek suretiyle Amerikan cemiyeti, genç ve genç olduğu kadar da terkibi itibariyle benzerine ender rastlanır bir milletin ihtiyaçlarına en uygun bir şekilde hareket etmiştir.

Devlet ve din, birbirlerinden ya tamamıyla ayrıdır veya değildir... Bunun ortası olamaz. Devlet mektepleri, her şeyden evvel, demokrasimizin sembolü ve müşterek kaderimizin en müessir hazırlayıcı vasıtasıdır. Anayasamızın ayrı kalmalarını mutlak şekilde lazım addettiği meselelerde, teşevvüş şöyle dursun fakat en ufak bir anlaşmazlığı dahi bertaraf etmek bakımından devletin, resmi mekteplerde ayrılık yaratacak mahiyetteki faaliyetlerini önlemek kadar hiçbir şey, memleket için hayati olamaz. Milli birliği her türlü tecezzi

1 İlhan Arsel, *Amerikan Anayasası ve Federal Yüksek Mahkeme*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1958, s.225-226.

ihtimallerine karşı emniyet altına alan Anayasa sistemimizin en mukaddes ve hayati esası, din ve devlet ayrılığına müteallik olan bu büyük Amerikan prensibidir. Bu prensibi mutlak bir şekilde tatbike çalışmak Yüksek Mahkeme'nin en mukaddes vazifesidir."[2]

Yüksek Mahkeme'nin içtihadından şu anlaşılıyor ki, resmi mekteplerde din tedrisatının "ihtiyari" bir mahiyet taşıması, din ve vicdan hürriyetine ve Anayasa'nın bu mevzuda teminat altına aldığı prensiplere yönelmiş tehlikeleri azaltmış sayılamaz. Zira din derslerini "ihtiyari" kılmak demek, çocuğa bu derslere girip girmemek bahsinde, sadece bir tercih hakkı bahşetmek demektir; yani çocuk, ebeveyninin muvafakat ve müsaadesi üzerine bu dersleri takip edebilecek aksi takdirde edemeyecektir. Görülüyor ki, bu, din tedrisatı bakımından "cebir" unsurunun tahfif edilmiş olması demektir. Fakat mukaddes kalması gereken "vicdan hürriyeti" sahasının her türlü tesir ve nüfuzdan azade kılınmış olması demek değildir.

Filhakika başkalarını ve her gördüğünü taklit merakı çocuk ruhuna has tabii bir huydur; diğer bir deyimle, başkalarından farklı ve ayrı bir şekilde ve kendi irade ve mantığının emrettiği yolda hareket etmek ve kendi vicdanının sesine uygun bir tarzda yaşamak çocuk karakterine has olan bir haslet değildir. Binaenaleyh din tedrisatına "ihtiyari" bir mahiyet vermek, bu derslere iştirak etmeyen veya ebeveynin muhalefeti sebebiyle ettirilmeyen çocuklarla, tedrisatın yapıldığı din ve mezhepten gayri bir dine ve mezhebe bağlı aile ocaklarının ruhunda, izahı belki de gayri kabil bir "tefrike" tabi tutulmuş olma hissinin de yer alabileceğini hesaba katmak elzemdir. İşte çocuk psikolojisinin bu ince taraflarını nazarı itibara alan ve daha doğrusu din derslerine iştirak etmeyen çocuğun körpe ve taze ruhunda uyanacak "başkalarından ayrı tutulma" hissinin muzir neticelerini hesaplayan Yüksek Mahkeme, Devlet mekteplerinde "ihtiyari" mahiyette dahi olsa din tedrisatına yer verilemeyeceğini, verilmesinin cari olmayacağını, zira aksi takdirde demokratik bir cemiyetin bekasına imkân kalmayacağını kabul etmiştir.[3]

---

2 McCollum v. Board of Education (McCollum-Talim ve Terbiye Kurulu Davası), 333 U.S. 203, ABD Yüksek Mahkemesi, 1948.

3 Böyle bir ayrılık keyfiyetini Yüksek Mahkeme, Anayasa'nın teminat altına aldığı "müsavat" esasiyle de kabili telif görmemiştir (Bkz. Anayasa, Madde 14).

AFFEDEMEYEN YOKSULLAR![1]

Dünyaca tanınmış Princeton Üniversitesi'nin kampusunu dolduran binalardan biri vardır ki dış mimarisinin özelliği ve vitraylarının güzelliğiyle ziyaretçilerin ilgisini çeker. Kapıdan içeri girildiğinde loş bir ışığın ışınları arasında bazı ünlü kişilerin resim ve heykelleri göze çarpar. Bunlardan biri, giysileri ve duruşuyla öbürlerinden farklı olarak ziyaretçiyi kendine çeker. Yanına yaklaşıldıkça, kapağı "El-Havi" yazılı kitabın açık sayfalarına eğilmiş mağrur bir baş görülür. Bu, Arap diliyle yazılmış en büyük *Tıp Ansiklopedisi*'nin yazarı ve 10. yüzyıl İslam dünyasının en büyük bilimadamı ve düşünürü Ebu Bekir Muhammed bin Zekeriyyâ er-Râzî'dir. Batı ona çok şeyler borçludur. Eski Yunan bilimini ve tıbbını, bilgilerini (başta Galen ve Demokritos olmak üzere) Batı'ya ilk tanıtanlardandır. Onun sayesinde Batı hür düşünce kaynaklarına kavuşabilmiş ve onun biliminden yararlanabilmiştir. Öte yandan Er-Râzî, din kalıpları ve baskısı dışına çıkabilen ve bilimsel niteliğini hür düşünce ve deneyler sisteminde bulan bir kişi olarak da Batı'nın daha o çağlarda hayranlığını kazanmıştır. Ortaçağda Batı üniversiteleri ve bilginleri, onu özellikle bu cesareti ve güçlü kişiliği nedeniyle kendilerine örnek ideal seçmişlerdi. Princeton Üniversitesi'nin er-Râzî'ye böyle şerefli bir yer ayırmasının sebebi de budur.

İbni Sina, ortaçağlarda Batı'nın hayranlık taşıdığı bir İslam bilginidir. Paris Tıp Fakültesi binalarından birinin giriş kapısında onun adını kemer taşa işlenmiş olarak görmek mümkündür. Farabi ve İbni Rüşd bu dizinin en önemli başka iki örneğidir. Bu saydığı-

1 *Cumhuriyet*, 8 Mayıs 1974.

mız kişiler ve onların nice benzerleri çeşitli bilim ve dallarında Eski Yunan düşünürlerinden ve özellikle Aristo'yu iki yüz kere okuduğunu kitaplarından birinde açıkça belirtir ve bundan gurur duyar. İbni Sina ise Aristo'yu kırk kez okuduğunu ve zorlukla anladığını anlatır. Batı uygarlığının oluşumunda en büyük etkiyi yaratan Aristo ve öbür büyük düşünürler, adlarını yukarıya geçirdiğimiz kişiler eliyle önce İslam dünyasının ve sonra Batı ülkelerinin bilim ve kültür gelişmesinin malzemesi olmuşlardır.

Bir zamanlar İslam ülkelerinde var olduğu kabul edilen uygarlık, başta Er-Râzî, Farabi, İbni Sina, İbni Rüşd gibi hep Eski Yunan bilim kaynaklarından beslenen insanların ürünüdür. Ancak ne var ki bütün bu düşünürler ve bilimadamları, kendi zamanlarında ya da az sonra, fikir yoksulu çevreler tarafından sadece "zındık" değil ve aynı zamanda toplum için tehlikeli ve bugünkü deyimleri kullanacak olursak "anarşist" ve üstelik de "bilgisiz" olarak damgalamışlardı.

Bugün nasıl ülkemizin en aydın görüşlü, en kültürlü ve bilgili, en yurtsever, en insanlık örneği kişilerine yine o bilinen çevreler "kâfir", "dinsiz", "vatan haini" gibi suçlamaları rahatlıkla vurabiliyor ve onları zindanlara layık görebiliyor veya hiç olmazsa "Bir inek bir üniversiteliden değerlidir" şeklinde gösterebiliyor ve nihayet, cani ve eşkıyayı affederken onları affedemiyorsa, o geçmiş yüzyıllarda da aynen bu usuller işletiliyor ve bu zihniyet egemen olabiliyordu. Fikir yoksullarının en büyük düşmanlık duydukları insanlar fikir efendileriydi. Er-Râzî'lere, Farabi'lere veya İbni Sina'lara ve daha başkalarına dinsizlik ve bilgisizlik veya "materyalist" suçlamasıyla saldıranlar kendi dar dünyalarının kölesi olan insanlardı. Onlara göre bu büyük düşünürler bilimi yalnız Kur'an'da ve şeriatta değil, fakat hür aklın ve düşüncenin eski kaynaklarında arama suçunu işlemişlerdi. Nasıl ki, bugün Batı'dan kitap çevirdi ya da farklı bir yaşam düzeninin açıklamasını yaptı diye kendi insanlarınıza dünyayı yaşanmaz hale getirebiliyorsak, o zamanlar da onları aynı çirkin saldırılarla dünyalarından bıktıranlar vardı ve bugünün saldırganlarıyla o günün saldırganları aynı köhne ve sakıncalı zihniyetin temsilcileriydi. Bunların başında İmam Gazali ve İbni Teymiyye (İbn-i Teymiye olarak da geçiyor) diye bilinen ve İslam ülkelerini fikir ve düşünce karanlıklarına sokmada büyük sorumluluğu olanlar vardı. Gazali, bugünkü şeriatçı çevrelerin kendilerine baş tacı ettikleri ve Türk halkını onun ilim ve ahlak anlayışıyla yetiştirmek istedikleri kişidir. İbni Teymiyye de onun kadar değilse

bile ona az çok denk bir kertededir. Başlıca meşgalesi bir bardak suya düşen bir sineğin su dışında kalan kanadının suya batırılması şartıyla suyun içebileceğini ve çünkü bu yapıldığı zaman "günah" taşıyan kanadın "sevap" olacağı ve böylece suyun temizlenmiş bulunacağı gibi konulara el atmaktı. Gazali'nin en büyük meziyeti hür akıl ve düşünceye değer vermeyip gökten indirilmiş hükümler ve emirler dışında bilim, ahlak ve gerçek tanımamasıdır. Bundan dolayıdır ki, İslamda içtihat kapılarının kapanmasına ve sosyal yaşamların donmasına yol açmıştır. Hür düşüncenin ve akıl rehberliğinin karşısına çıkmış ve halkın müspet eğitim görmesine engel olmuştur. Vahiy yoluyla elde edilen bilgilerin akıl yoluyla elde edilenlere üstünlük sağladığını ileri sürerek bu tür bilgilerin ve örneğin matematiği derinlemesine öğrenmenin toplumu ve kişileri dinden uzaklaştıracağını ve iman gücünden yoksun bırakacağını söylemiştir. Ona göre kim ki gerçekleri ve ilmi akıl yolu, deney usulleriyle, yani din kitapları dışında arar, o dinsizdir. Bundan dolayıdır ki, yine onun ölçülerine göre, başta Aristo olmak üzere onun yetiştirmesi sayılan Farabi'ler, İbni Sina'lar vs. hep, dinsiz kimselerdi. Sadece dinsiz değil, aynı zamanda bilgisizdiler. (*Hatadan Sakınma* adlı kitapta bu görüşleri işler.)

Aristo'lara, Farabi'lere, İbni Sina'lara zındık ve bilgisiz diyebilen Gazali'nin içinde Türkçeye çevrilen ve halkımızın eğitimine sunulan bir iki kitabını örnek vermek bile fikir insanlarını affedemeyen bugünkü Gazali'lere yerinde bir cevap olur. Açınız *İlahi Nizam* adı altında Türkçeye çevrili ve aslında *Mükâşefet-ül Kulûb* adlı kitabın şu satırlarını okuyunuz: "Karı kulu yüzüstü sürünsün"; "Üç kişi vardır ki, eğer sen onlara ikram edersen onlar sana ihanet ederler, eğer sen onlara ihanet edersen, onlar sana ikram ederler:

1- Kadın

2- Hizmetçi

3- Yıldızlara tapan putperest ahlaksız..."[2] Okumaya devam ediniz. Nelere rastlayacaksınız!..

Onun hemen her konuya el atan görüşlerini ve örneğin evlilik, cinsî ilişkiler, kadının aşağılık durumu, kıyamet, tevekkül, şeytanın düşmanlığı, Bid'at ve daha nice hususlarda görüşlerini nakletmiş olsak gözlerinize inanamaz, yalan söylediğimizi sanırsınız. Önemli olan şey onun bu incir çekirdeğini doldurmayan Donkişotvari saldırısıdır. "Hikmet" bilen bir toplum halinde kalageldiğimiz içindir

2 İmam Gazâlî, *İlâhi Nizam*, 2. basım, çev. Y. Arıkan, Yunus Emre Yayınları, İstanbul, 1971, s.654-655.

ki, bugün hâlâ, gerçek din sorunlarıyla, sevgisiyle değil, safsatayla uğraşıyoruz. Düşünce suçunu affetmiyoruz.

Böyle bir toplumda yöneticilerin bir büyük kısmının en azgın katilleri, ırz düşmanlarını, ahlaksızları rahatlıkla affederken fikir insanlarını hapislerde çürütmeye çalışmaları elbette ki köklü yüzünün fikir yoksulları arasında yuvarlanıp gitmeye mahkûmuz.

"BAŞKANLIK SİSTEMİ"NİN ÜLKEMİZ BAKIMINDAN SAKINCALARI![1]

İktidar partisi başkanının ABD'de uygulanan "Başkanlık Sistemi"ne özlem duyar olduğu şu günlerde, bu sistemin memleketimiz bakımından ne gibi sakıncalar yaratabileceğini tartışmak gerekiyor. Hemen eklemek isterim ki "Başkanlık Sistemi", 1960 İhtilali'nden sonra, yeni bir Anayasa hazırlamakla görevlendirilen ve "İstanbul Komisyonu" diye bilinen 10 kişilik üniversite öğretim üyeleri tarafından da ele alınmış fakat ret kararına bağlanmıştı. Komisyonun bir üyesi olarak ret kararının gerekçesini kısaca özetlemek üzere şu hususları belirtmekte yarar bulmaktayım:

Anayasa Hukuku'nda hükümet sistemleri, "Parlamenter Sistemi", "Meclis Hükümeti Sistemi" ve "Başkanlık Sistemi" olmak üzere üçe ayrılır. "Birinci sistemde"; Kuvvetler (özellikle Yasama ve Yürütme) arası denge, "ikincisinde", Yasamanın üstünlüğü, "üçüncüsünde" ise yürütmenin üstünlüğü söz konusudur.

Biraz olsun Anayasa Hukuku'na aşina olanlar bilirler ki "Başkanlık Sistemi"nde cumhurbaşkanı, doğrudan doğruya halk tarafından seçilmek ve bu kaynaktan aldığı gücü kendine dayanak edinmek olasılığı nedeniyle toplumun başına tam bir diktatör olarak çöreklenme kolaylığına sahiptir. Hele bu toplum laiklik anlayışına ve siyasal olgunluğa erişmemiş bir toplumsa! Şu bakımdan ki cumhurbaşkanı, hem devletin hem de hükümetin başkanıdır ve iç ya da dış siyaseti saptama yetkisine sahiptir. Görevlerinin ifası sırasında Yasama Organına (Millet Meclisi'ne) karşı hesap vermek

1 27 Nisan 2003; orijinal metinde "Sami Karaören Bey'e" ibaresi vardır. (YN)

durumunda değildir. Yasama Organı da (Vatana ihanet halinde olmak gibi haller hariç) cumhurbaşkanından, icraatı vesilesiyle hesap soramaz (ABD'de, Kasım 1953'te Truman, Kongre'nin bir komisyonu tarafından yapılan çağrıya icabet etmemiş ve gerekçe olarak Yürütme Organının, tıpkı Yasama Organı gibi halk iradesinin bir temsilcisi olduğunu bildirmiştir). Cumhurbaşkanının sorumluluğu "halka" karşıdır; halk ondan memnun kalmazsa, onu yeniden seçmeyebilir.

Öte yandan bakanlar doğrudan doğruya cumhurbaşkanı tarafından seçilirler (ABD'de Senato'nun muvafakati koşulu var) ve ancak onun emrine ve talimatına tabi olarak iş gören birer memur durumundadırlar. Bu itibarla Yasama Meclisindeki görüşmelere katılamazlar. Her ne kadar meclisteki komisyonlar, gerekli gördükleri hususlarda bakanlar davet edip bilgi edinme hakkına sahipseler de onları sorumlu kılmak yetkisinden yoksundurlar. Bakanlar sadece cumhurbaşkanına karşı sorumludurlar ve onun kararlarına boyun eğmek zorunluluğundadırlar. O kadar ki cumhurbaşkanı, her ne kadar bakanları toplayarak kararlar alırsa da hükümet siyasetini tek başına yani onların muhalefetine aldırmayarak saptamak bakımından mutlak serbestliğe sahiptir. Söylendiğine göre ABD'de Lincoln, cumhurbaşkanıyken Bakanlar Kurulu'nun bir toplantısında, kendi fikrine "hayır" diyerek muhalif kalan yedi bakana karşı, "Yedi 'Hayır' ve bir 'Evet'; 'Evet'ler kazandı efendiler" diyerek kendi kararını muhalif yedi bakana kabul ettirmiştir.

Daha başka bir deyimle cumhurbaşkanı Yasama Organına hiç danışmadan devletin iç ve dış siyasetini saptamak bakımından ağırlık merkezi durumundadır. Söylemeye gerek yoktur ki böylesine geniş yetkilere sahip bir cumhurbaşkanı, şu ya da bu yetenekleriyle (örneğin demagoji yoluyla bizde şeriat aracından yararlanmak suretiyle) halkı peşinden sürükleyebilecek yeterlikteyse kısa zamanda bu aynı halkın başına bela kesilebilir. Düşününüz ki ABD gibi çeşitli nedenlerle diktatorya olasılığının pek söz konusu edilemeyeceği bir ülkede bile bu tehlike göz ardı edilmemiş ve Roosevelt'in, dörder yıl itibariyle arka arkaya dört kez Cumhurbaşkanı seçilmesi nedeniyle Anayasa'ya, Cumhurbaşkanı'nın iki dönemden fazla seçilemeyeceğine dair hüküm konmuştur. Söylemeye gerek yoktur ki böyle bir sınırlama dahi bizim gibi dinsel etkili siyasetin geçerli bulunduğu ülkeler için yetersizdir; çünkü şeriat oltasıyla halk yığınlarını avlama olasılığına sahip siyasetçiler için bir dönemlik görev süresi bile maksada ulaşmak yani devlet gemisini ele geçirmek için yeterlidir.

UZAKLARDA TA TÜRKİYE'LERDE...[1]

Goethe'nin *Faust* adlı ünlü piyesinin birinci perdesinde kentin büyük kapısı önünde geçen bir sahne vardır ki ilginçtir. Halkın çeşitli sosyal sınıflarından gelme kimseler orada birbirleriyle yârenlik ederler ve kendi yaşantıları bakımından önemli saydıkları hususları dile getirirler. Halkın aşağı sayılan tabakalarından kişiler (köylü, işçi, hizmetçi vs.) yavan şakalar ve çapkınlıklarla meşguldürler. Oğlanlar kız peşinde, kızlar da oğlanlara cilve etmektedir. Kimisi kente gidip dans etmek, kimisi bira içip şarkı söylemek ister. Dolaşanlar arasında yukarı sınıf sayılan burjuvaziye mensup olanlar da vardır. Dilenciler, yanlarından geçen bu şık ve temiz giyinmiş efendilerden para dilenir, merhamet beklerler. Evlerine dönmekte olan birkaç burjuva, farklı bir dünyanın farklı yaşamlarının temsilcisi görünüşü içerisinde yeryüzü yoksulluklarına ve açlıklarına karşı ilgisizdirler. Kendi çıkarları dışındaki her şeye karşı tam bir aldırmazlık içerisindedirler. Sadece aldırmazlık değil fakat kendi bahtiyarlıklarını ve mutluluklarını, kendilerine yabancı saydıkları bu dış dünyanın yoksulluğunda ve ıstıraplarında bulduklarını da yansıtmaktan geri kalmazlar.

Özellikle uzaklarda, başka ülkelerde, başka milletlerin ve başka toplumların birbirleriyle savaş halinde bulunmaları, birbirlerini öldürmeleri, yemeleri ve yok etmeleri onların zihninde tatlı ve rahatlatıcı bir yer işgal eder. Hele bu uzak ülke Türkiye ve öbür milletler de Türkler ve Türklerin çarpıştığı halklar olursa, bundan daha tatlı ne düşünce vardır ki...

---

1 *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1976.

Goethe bu sahnede burjuvalardan birini şöyle konuşturur:

"En iyisidir bence pazar ve bayram günleri,
Savaştan konuşmak, bir de savaş çığlıkları atmak,
Uzak bir ülkede, Türkiye'de,
Birbirleriyle boğuşurken insanlar,
Burada pencerede oturmak, içkisini yudumlamak,
Sonra ırmakta süzülen renkli yelkenlere bakmak,
Akşamleyin sevinçle, kıvançla dönerek eve,
Esenlik, mutluluk içinde yaşamı kutsamak."[2]

Bu sözleri mırıldanan burjuvaya, aynı duygusuzluk ve insanlıktan nasibini almamış aynı katı yüreklilikle bir başka burjuva katılır:

"Doğrusun komşum! Bıraktım işleri oluruna ben de,
Onlar kırsınlar birbirlerinin kafalarını,
İsterse gelsin dünyanın altı üstüne;
Bozulmasın alıştığımız düzen evimizde."[3]

Faust adlı yapıtını Goethe 19. yüzyılın ilk yarısı içerisinde yazmıştır. Birinci bölüm 1810 öncelerine ve ikinci bölümse daha sonraki bir tarihe rastlar. Bilindiği üzere bu dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu'nda kan gövdeyi götürmektedir. Bir yandan Yeniçerili "Din elden gidiyor" feryatlarıyla ayaklanır ve din adamları da yobazları ayaklandırırlarken diğer yandan Yunan isyanları baş göstermiştir. İstanbul'da tam bir anarşi ve ölüm havası esmektedir. İşte *Faust*'un birinci bölümündeki iki burjuvanın yukarıdaki konuşmalarına konu olan olaylar bunlardır. Ve Türkiye'deki bu savaşlar ve boğazlaşmalar onların, kendi mutlu yaşamlarına çok daha büyük bir canlılık, renklilik ve bağlılık getirmektedir.

Şüphesiz ki başkalarının mutsuzluklarında, yoksulluklarında ve kavgalarında kendi mutluluk nedenlerimizi bulmak biz insanların çoğunun ilkel çağlardan kalma geleneğimizdir. İnsanlık sevgisine yönelmemiş yaratıkların ruhunda yatan bu vahşet tomurcukları kimimizde daha güçlü ve kimimizde daha az güçlü olarak kendisini gösterir. Her devirde, her toplumda ve toplumun her sınıfında bu duygularla donanmış insanlara rastlanmıştır.

---

2 Johann Wolfgang von Goethe, *Faust*, çev. İsmet Zeki Eyuboğlu, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 2001, s.52-53.

3 Johann Wolfgang von Goethe, *age*, s.53.

Bugün bizler, yani Goethe'nin "...Savaştan konuşmak, bir de savaş çığlıkları atmak, uzak bir ülkede, Türkiye'de, birbirleriyle boğuşurken insanlar, burada pencerede oturmak, içkisini yudumlamak..." diye kendi piyesinin kahramanlarına konu yaptırdığı bizler, şimdi işte yine böyle birbirinin gözünü oyan, birbirine saldıran ve birbirini yiyen insanlar topluluğu olarak başkalarına mutluluk kaynağı olmaktayız. Çevremiz de dahil olmak üzere, bizim bu birbirimizle boğazlaşmamızı yine aynı zevk ve bahtiyarlıkla izleyen milletler ve insanlar çoktur bu dünyada. Bırakınız çevremizdeki ülkeleri, kendi içimizde ve bizden sandığımız nice kişiler de öyle...

Sağcımız ya da solcumuz, gericimiz ya da ilericimiz, yani farklı görüş ve zihniyetin temsilcileri olan bizler, hep bir araya gelerek iyi niyetlerle sorunlarımızı tartışacak ve bunlara bir çözüm arayacak ve yüzyıllar boyunca mutluluk nedir bilmeyen insanlarımıza umut verici gayretler sarf edecek yerde, birbirimizi öldürmekle meşgulüz. Düşünmeyiz ki sorunlarımızı "tartışma usulleri" yerine kaba güçle çözümlemeye kalkıştığımız her kez fikir ve düşünceye paydos diyen rejimler yerleşir her yerde. Ve yine düşünmeyiz ki barbarlığın bir tezahürü, farklı görüşlere ve hür düşünceye kapalı kalmaksa, diğer bir tezahürü de her şeyi kaba güçle ve kavgayla sonuca bağlamaya çalışmaktır. Ne hazindir ki toplum olarak sürüklendiğimiz felaket girdabını görmeyecek kadar kendimizden geçmiş, bu kavgayı mutlaka kan akıtarak sonuçlandırmak sevdasındayız.

Bizler bunu yaparken ve kendi mezarımızı kendi ellerimizle kazarken dünyanın kim bilir nerelerinde Goethe'nin *Faust*'u yine oynanmakta ve yine kim bilir hangi kentin hangi semtinde, yukarıdakine benzer konuşmalar, kadeh kaldırmalar ve mutluluk mırıldanmaları oluşmakta.

Meşrutiyet zamanlarında da bu böyleydi. İttihat ve Terakki Fırkası ila muhalefet, sanki iki ayrı dünyanın insanları ve iki azgın düşman gibi birbirlerine saldırmakta ve ülkeyi de kana boyamaktaydılar. Bunu yaparken "Meyve kendiliğinden olgunlaşsın da düşsün, sonra toplar yeriz" diye bekleyen düşmanlardan haberdar bile değillerdi; haberdar olsalar bile buna aldırış etmeyecek kadar gözleri ihtirasla körleşmişti. Kendi çıkarlarını biraz olsun sınırlayıp ya da ihtiraslarına gem vurup memleketi ve milleti kurtarmak fikri akıllarından geçmemekteydi. Ve işte şimdi bugün de bu kör ihtiras, siyasi partileri de aşarak ülkemizin dört bir yanına ve sosyal sınıflara kara bulut gibi inmiş, yayılmaktadır. Bazı partilerin bazı seviyesiz insanlarının vicdansızlıktan da öteye inen hırsları ve davranışları

toplumumuzun çeşitli sosyal sınıflarına hem kötü hem de çok tehlikeli örnek teşkil etmektedir. Her ne kadar aydınlarımızın bir kısmı ülkemizdeki bu gidişi fazla karamsarlığa yormama eğilimindeyseler de gerçeği ve tehlikeyi görebilecek yeterlikte olanlarımızın içi kan ağlamaktadır. Bu duyguya sahip birçok kuruluşlardan ve kişilerden en candan şekilde gelen iyi niyet çağrılarının hiçbiri şimdiye kadar siyasi partileri ve iyimser görünen aydınları etkilememiştir. Onlar bu ölüm dövüşünün ya kışkırtıcısı ya da seyircisi rolünde hayatlarından memnundurlar.

SÖZLÜK

âmme velayet: İdari iktidar, halkın bütün işlerinin görülmesine dair yetki.

atalet: Tembellik.

barekallah: Allah mübarek etti. Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.

bürudet: Soğukluk.

cendere: 1. Bir şeyi sıkma, ezme vb. işlerde kullanılan düzenek, pres. 2. Manevi baskı.

cerh etmek: Yaralamak.

cesamet: Büyüklük, irilik.

cevaz: İzin, müsaade.

çatkı: Uç uca, birbirine çatılan şeylerin bütünü, başörtü.

Çerkeş: Çorum ili, Bayat ilçesi, merkez bucağına bağlı bir yerleşim birimi.

darülharp: Müslüman olmayan bir devletin hâkimiyeti altındaki topraklar için kullanılan fıkıh terimi.

darülislam: Müslüman olan bir devletin hâkimiyeti altındaki topraklar için kullanılan fıkıh terimi.

def-i hacet: Büyük veya küçük abdest bozmak.

deruhte: Üzerine alma, üstlenme.

düçar: Uğramış, yakalanmış, tutulmuş.

efdal: 1. Erdemli 2. Yeğ tutulan, tercih edilen.

evleviyet: Öncelikli, başta gelir olmak.

felah: Kurtuluş, selamet, onma.

ferç: Dişi canlılarda üreme organının dış bölümü, vulva.

fıtri: Doğuştan.

fitri delil: Allah'ın varlığının ilk delili.

fitrî zaaf: Doğuştan gelen, düşkünlük, eksiklik, yetersizlik, zayıflık, dayanamama.

galebe çalmak: yenmek.

gayb: İslam inanışına göre görünmez anlaşılmaz yani akıl ve beş duyuyla algılanamaz âlem.

gedikli erbaş: Astsubay.

haf-ı fitne: fitneden uzak bir yer.

hami: Koruyucu.

haşr: İslam inanışına göre bütün canlıların yeniden diriltilerek mahşerde, hesap vermek üzere toplanmasıdır.

havari: 1. Yardımcı. 2. din b. İsa'nın öğüt ve inançlarını yayma işiyle görevlendirdiği on iki yardımcısından her biri.

3. mec. Bağlı olduğu önderinin düşünce ve inançlarını yayan kimse.

havariyun: İsa'nın öğüt ve inançlarını yayma işiyle görevlendirdiği on iki yardımcısından her biri.

hayız: Kadınlarda regl dönemi.

hufre: Kazılmış çukur, oyuk.

hulul: Girme, sinme.

hulus: Bağlılık, sebat, gönülden, içten gelerek.

hülle: Medeni Kanun'un kabulünden önce, kocasından üç kez boşanan kadının, yine eski kocasıyla evlenebilmesi için yabancı bir erkeğe bir günlüğüne nikâh edilmesi.

içtihat: Yasada veya örf ve âdet hukukunda uygulanacak kuralın açıkça ve tereddütsüz olarak bulunmadığı konularda, yargıcın veya hukukçunun düşüncelerinden doğan sonuç.

inayet: İyilik, kayra, atıfet, ihsan, lütuf.

inzal: İndirme, indirilme.

irtidad: Dinden dönme, İslam dininden çıkarak bir başka dine geçme.

istimna: cinsel organın genel olarak orgazm oluncaya kadar uyarılması.

istinca: Önden veya arkadan çıkan pisliklerin temizlenmesi.

itidal: Aşırı olmama durumu, ılımlılık, ölçülülük.

iydeyn: İki bayram, Ramazan ve Kurban bayramları.

kaderiyye: Kader inancını reddeden düşünce ve inanç akımı.

kefaret: Bir günahı Tanrı'ya bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç.

kesbetmek: Kazanmak, elde etmek.

küfrân: Nankörlük.

lafız: Söz, kelime.

lazıme: Yapılması gerekli olan şey.

mahall-i fitne: Fitne, karışıklık, kargaşa.

mahiyet: Nitelik, vasıf, öz, asıl, esas, içyüz.

maksur: Kısaltılmış, kasılmış.

mazınne: Hakkında zan olan, şüpheli.

mebni: -den dolayı, -den ötürü.

melekut âlemi: Ruhlar ve melekler âlemi.

miad: Bir şeyin yapılması için tanınan süre.

miftah: Anahtar.

mizan: Dengelendirme, hesapları ayarlama, terazi, ahiret hayatında kişilerin iyilik ve kötülüklerinin Allah'ın emriyle görevli meleklerce hesaplanması.

muahid: Antlaşma yapanlardan her biri, yeminli ve anlaşmalı olanlardan her biri, İslam hükümetine vergi ödeyerek kendini himaye ettiren gayrimüslim.

muayyen: Belli, belirli.

muhkem: Sağlam, sağlamlaştırılmış.

mukadderat: Yazgı, kader.

musafaha etmek: El sıkışmak.

musalla: 1. Namazgâh, 2. Camilerde cenaze namazı kılınan yer.

mutasarrıf: Tanzimat'tan sonra, Osmanlı yönetim teşkilatında sancakların yöneticisi.

mutezile: Kaderi inkâr ederek "kul ettiklerinin yaratıcısıdır" diyen ve Tanrı'nın sıfatları konusunda sünnet ehlinden ay-

rılan bir felsefe, İslam dininde bir mezhep.

muvafakat: Uygun görme, onama, kabul etme.

mübaşeret: 1. Bir işe girişmek, bir işe başlamak, karşılaşmak, başlamak ve devam etmek. 2. Temas etmek, cinsel ilişkide bulunmak, dokunmak, insanın derisinin başkasının derisine dokunması.

mücazat: İşlenen suçtan ötürü ceza verme.

mücehhez: Donanmış, hazırlıklı.

mühendishane-i bahr-i hümayun: 1776'da deniz subayı yetiştirmek amacıyla İstanbul Haliç'te açılan okuldur. Burada Fransız askeri okullarının ders programları uygulanırdı. 1834'te Heybeliada'ya taşındı. 1842'de Mekteb-i Bahriye-i Şahane, Cumhuriyet döneminde Deniz Harp Okulu adını aldı.

mülahaza: Düşünce.

mümeyyiz: İyiyi, kötüyü, doğru ve yanlışı ayıran, seçen.

müncer: 1. Sonuçlanan. 2. Sürüklenen.

müneccimbaşı: 1. (müneccimbaşı) Gök 2. esk. Saray hizmetinde bulunan bilginlerden gök bilimiyle uğraşanlara verilen unvan.

müsadere: El koyma.

müsavat: Eşitlik, denklik, hakça eşitlik anlamlarına gelir.

müstahdem: Odacı.

müstehabb: Dinen emredilmediği halde yapıldığında sevap kazandıran davranış.

mütehammil: Dayanıklı.

mütekâmil: Olgunlaşmış, gelişmiş, gelişkin.

müteradif: Dengi durumuna gelmek.

müteşabih: Birbirine benzeyenler.

müzahir: Arkalayan, destekleyici, arka çıkan, yardımcı.

Nasara: Hıristiyanlar.

Nasrani: Hıristiyan.

rikkat: İncelik, naziklik.

sahabe: Muhammed Peygamber'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar, ashap.

saik: Sebep.

salat: Namaz.

salık vermek: Olmuş veya olacak bir olay, bir olguyla ilgili verilen bilgi, haber vermek.

seyyid: 1. Muhammed Peygamberin soyundan gelenlere verilen isim. 2. Üstün.

siyanet meleği: Koruyucu melek.

sütre: Perde, örtü.

taallûk: İlgisi olma, ilgisi bulunma, ilgili.

Taif: Suudi Arabistan'ın Mekke Bölgesi'nde şehir.

taife: Grup.

tarziye: Yapılan kötü bir davranış için özür dileme, gönül alma.

tavzih: 1. Açıkça ifade etme; açıklığa kavuşturma. 2. Bir hükmün müphem olması veya birbirine aykırı fıkraları içermesi halinde hükümdeki gerçek anlamın meydana çıkarılması amacıyla başvurulan yol.

tazir: Azarlama, paylama.

tecezzi: Parçalara ayrılma, ayrılma, bölünme.

tecviz: Yapılmasını uygun bulma, izin verme.

temdit: Uzatma, sürdürme.

tevdi: Verme, bırakma.
teyemmüm: Su bulunmayan yerde su niyetiyle toprak, kum vb. şeylerle abdest alma.
tezkiye: Temize çıkarma, aklama.
tezyif: Bir şeyi değersiz, adi, bayağı, aşağılık göstermeye çalışma, küçültmek isteme.
tumturaklı: Anlama bir şey katmayan, bir anlam bildirmeyen ancak kulağa hoş gelen, gösterişli.
Veba-taun: Hastalık.
vez': Hulku katı olan, sert mizaçlı kimse.
vezaret: Vezirlik.
Yehud: Yahudiler.
yubuset: Kuruluk.
zecri: Zorlayıcı, zorlayan, yasaklayan.
zelilane: Alçakça, hakir ve aşağılık kimselere yakışır şekilde.
zi-hayat: Canlı, neşeli, dinç.
zimmi: İslam devletinin egemenliğini kabul eden ve İslam devletinin himayesinde yaşayan gayrimüslim kişilere denir.
zulmdîde: Zulme uğramış, zulüm görmüş.

DİZİN

1924 Anayasası, 179.
1960 İhtilali, 221.

A

A. Vambery, 23.
AB, 47, 49, 81, 119, 120, 180, 191, 193.
Abaza Mehmed Paşa, 29.
ABD, 19, 115, 116, 171, 191, 221, 222.
Abdullah (Muhammed'in babası), 135.
Abdullah İbni Übey, 90.
Abdülhamid II, 23, 24, 26, 29, 43, 44.
Abélard, Pierre, 64.
Aben Ezra, 64.
Acem, 33, -ler, 86.
Âdem, 54, 55.
Adolf Hitler, 87.
Afrika, 203.
Agâh Efendi, 45.
Ahmed (I. Mehmed'in oğlu), 30.
Ahmed (II. Beyazıd'ın oğlu), 30.
Ahmed (Karaferya kadısı), 43.
Ahmed Tevfik, 43-45.
Ahnes İbni Şeriyk, 148.
Aksoy, Muammer, 131.
Alâeddin Ali, 30.
Al-Curcânî, 176.
Ali (halife), 90.
Ali Kemal, 166.
Ali Suavi, 45.
Alman, 43, 44, 131.
Almanya, 191.
Alp Arslan, 200.
Amerikalılar, 180, 181.
Amerikan Anayasası, 180, 215.
Amerikan, 115, 116, 180, 215, 216.
Amine, 135.
Anayasa Mahkemesi, 180, 191, 195-197.
Arap, 26, 33, 86, 87, 92, 127, 130, 131, 149, 162, 213, 214, 217, -lar, 26, 86, 131, 149.
Aristo, 83, 176, 218, 219.
Arsel, İlhan, 167.
As İbni Vâil, 148.
Asya, 214, -lılar, 24.
Ata Malik Cüveyni, 204.

Atatürk, Mustafa Kemal, 21, 23, 30, 32, 35, 41, 75, 83, 85-87, 93, 110, 113, 114, 121-125, 127, 131, 139, 161, 162, 169, 172, 174, 175, 190, 193, 199, 200, 209, 212-214.
Atatürkçü, 30, 83-85, 87, 162, 185, 193.
Atina, 184.
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 170, 202.
Avrupa Konseyi, 46.
Avrupa, 63, -lılar, 24, 174.
Avusturya, 191.
Ayşe, 91, 92, 103, 104, 118, 152, 153.
Azud al-Din al-İci, 176.

B

Babacan, Ali, 161.
Babıâli, 36, 44, 45.
Bacon, Roger, 64.
Bainham, James, 65.
Baron de Tott, 40.
Baruthane, 36.
Batı, 19, 28, 32, 37, 39, 46, 63, 64, 66, 67, 73, 76, 85, 106, 109, 110, 126, 158, 165, 166, 171, 172-175, 284, 188-191, 209, 211, 213, 217, 218, -lı, 35, 63, 65, 172, 189, 190, -lılar, 24.
Bayle, Pierre, 33.
Belçika, 171.
Benî İsrail, 76, 118, 141, 143.
Betşabe, 66.
Beyazıd (Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu), 30.
Beyazıd I, 29.
Beyazıd II, 30.
Beyoğlu, 45.
Birinci Dünya Savaşı, 31, 32.
Bişr b. al-Mu'tamir, 60.
Bonapart, Napolyon, 19, 32.
Bosna-Hersek Devlet Parlamentosu, 161.
Bosna-Hersek, 87, 161.
Bosnalı, 87, 161.
Bostancıoğlu, Metin, 121.
Bourree, 45.
Bryce, James, 184.
Budist, 84, -ler, 84, 169.
Burdur, 203.
Bush, George W., 115.

C

Calvin, Jean, 188.
Celâleddin Süyûtî, 71, 155.
Cem (II. Mehmed'in oğlu), 30.
Cevdet Paşa, 20, 35, 37, 137.
Champoiseau, Charles, 33.
Cicero, Marcus Tullius, 205.
Copernicus, Nicolaus, 65.
Coq (Fransız kitapçısı), 45, 46.
Cusanus, Nicolaus, 64.

Ç

Çeşme Limanı, 40.
Çiller, Tansu, 93, 95.
Çin, 203.

D

Davud, 66, 169.
Demokritos, 217.
Demostenes, 205.
Descartes, René, 65.
Durkheim, Émile, 207.
Dursun, Turan, 84, 85, 131.
Duverger, Maurice, 183.
Dündar Bey (Osman Gazi'nin amcası), 29.
Dürrüzade, 199.

E
Ebu Bekir, 103, 149.
Ebu Hanife, 103, 104.
Ebu Hureyre, 104, 152, 157.
Ebu Said Hudri, 92.
Ebu Talib, 135.
Ebu Ziya Tevfik, 45.
Ecevit, Rahşan, 47.
Edirne, 33.
Einstein, 83.
El-Cahiz, 126.
El-Ebhur, 213.
Emeç, Çetin, 131.
Ensar, 91.
Erasmus, Desiderius, 64.
Erdoğan, Bayram, 145.
Erigena, Johannes Scottus, 64.
Eski Yunan, 46, 61, 126, 205, 217, 218.

F
Farabi, 217-219.
Farac Fuda, 80, 192.
Fatih Camii, 31.
Fatih Sultan Mehmed, 30, 43, 200, 213.
Fatma Sultan, 23.
Fazilet Partisi, 191.
Fikri Efendi, 46.
Fikri Paşa, 45.
Fransa Kralı François, 19.
İransa, 19, 32, 34, 35, 37, 45, 66, 171.
Fransız İhtilali, 76, 172.
Fransız İmparatorluğu, 32.
Fransız, 19, 33, 36, 37, 40, 45, -lar, 19.

G
Galen, 217.
Galileo, 65, 76.
Galyalılar, 211.
Gardet, Louis, 212.
Gennodius Skolarius, 43.
George, Lloyd, 31.
Girit, 29.
Goethe, Johann Wolfgang von, 223-225.
Gölpınarlı, Abdülbaki, 153.
Gül, Abdullah, 161, 162.
Gülen, Fethullah, 83-85.

H
Habil, 54, 55.
Halil (Orhan Gazi'nin oğlu), 29.
Hammer, 43.
Harre, 52, 53.
Harvey, William, 65.
Hayber, 90.
Heriot, 184.
Homeros, 205.
Hutchinson, Anne, 65.
Huzeyme B. Sabit, 153.
Hüsnü Paşa, 45, 46.

İ
İbni Haldun, 130.
İbni Hişam, 176.
İbni İshak, 176.
İbni Ömer, 103.
İbni Rüşd, 217, 218.
İbni Sa'd, 176.
İbni Sina, 217-219.
İbni Şihab Zührî, 102.
İbni Teymiyye, 218.
İbrahim (I. Murad'ın oğlu), 29.
İbrahim (peygamber), 169.
İbrahim b. Sayyar al-Nazzam, 60, 61.
İbrahim El-Halebi, 213.
İbrahim I, 29.

İmam Gazali, 94, 103, 165, 204, 218.
İmam-ı Ebu Yusuf, 103.
İmam-ı Malik, 103.
İncili Köşk, 138.
İnebolu, 113, 122.
İngiliz, 35-37, 43, 44, 180.
İngiltere, 19, 34, 36, 44, 45, 181, 184.
İran, 107, 193.
İsmail Suphi, 203.
İstanbul, 19, 25, 36, 40, 43-46, 69, 75, 76, 111, 121, 145, 221, 224.
İstanbul'un Fethi, 200.
İtalya, 171.
İttihat ve Terakki Partisi, 25, 225.
İzzetbegoviç, Aliya, 87, 161, 162.

J
Japonlar, 211.
Japonya, 190, 211.
Jefferson, Thomas, 180.
Jhering, Rudolf von, 23.
Jön Türkler, 45.
Jül Sezar, 172.

K
Kabil, 54, 55.
Kaderiyye, 57, 60, 61.
Kanunî Sultan Süleyman, 19, 30, 31, 33, 40.
Kaptan Paşa, 36.
Kara Mustafa Paşa, 29.
Karaferye Kadısı Ahmed, 43.
Kepler, Johannes, 65.
Kıbrıs, 26.
Kindî, 126.
Korkud (II. Beyazıd'ın oğlu), 30.
Köller, 43, 44.
Köprülü Mehmed Paşa, 28, 29.
Kuvayi Milliyeciler, 199.
Kuveyt, 162.

L
Layard, Austen Henry, 44.
Libya, 162.
Lincoln, Abraham, 222.
Louvre Müzesi, 33.
Luther, Martin, 188, 189.

M
M. Halası Kun Tiber, 43.
Madison, James, 180.
Mahmud (I. Mehmed'in oğlu), 30.
Mahmud (II. Beyazıd'ın oğlu), 30.
Mahmud II, 29, 30.
Malazgirt Zaferi, 200.
Markion, 64.
McCollum V. Board of Education, 215.
Medine, 92, -liler, 129.
Mehmed (II. Beyazıd'ın oğlu), 30.
Mehmed (II. Selim'in oğlu), 30.
Mehmed I, 30.
Mehmed III, 30.
Mehmed IV, 30.
Meşrutiyet, 45, 121, 203, 225.
Mısır, 19, 32, 80, 86, 87, 192.
Mithat Paşa, 29.
More, Thomas, 65.
Muammar b. Abbad al-Sulamid, 60.
Mumcu, Uğur, 131.
Murad I, 29.
Murad II, 30.
Murad III, 30.
Murad IV, 29, 30.
Musa (I. Beyazıd'ın oğlu), 30.
Musa (peygamber), 66, 169.

Mustafa (I. Mehmed'in oğlu), 30.
Mustafa (Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu), 30.
Mustafa II, 30.
Mustafa III, 39, 40.
Mutezile, 57, 59-61.
Mükerrem Belkıs, 121, 123.

N

Namık Kemal, 45.
Naziler, 191.
Nazzamiye, 61.
Nef'i (şair), 29.
Neseî, 102.
Nizâmülmülk, 204.

O-Ö

Ohio, 115.
Origenes, 64.
Osman I, 29.
Osman III, 30.
Osmanlı Devleti, 19, 20, 27, 29, 31, 34-37, 44, 174.
Osmanlı İmparatorluğu, 32, 34, 137, 224.
Osmanlı, 19, 20, 27, 28, 30-36, 39-41, 137, 138.
Öztürk, Yaşar Nuri, 84, 85, 87, 162.

P

Paine, Thomas, 65, 66.
Paris, 33, 45.
Pelagius, 64.
Pera, 25.
Perikles, 184.
Princeton Üniversitesi, 217.

R

R. İsmail, 115.
Râzî (Ebu Bekir Muhammed bin Zekeriyyâ er-Râzî), 126, 217, 218.
Refah Partisi, 27, 30.
Roma, 33, 205, lılar, 208, 211, 214.
Roosevelt, Franklin D., 222.
Rus, 20, 35.
Russell, Bertrand, 66.
Rusya, 19, 20, 34, 36, 37.

S-Ş

Saraybosna, 162.
Sarayburnu, 36.
Savcı (I. Murad'ın oğlu), 29.
Sebastiyan (Fransız elçisi), 36.
Seleme İbni Ekva, 90.
Selim I, 30.
Selim III, 35.
Sokrates, 183, 184.
Sumama b. Aşras, 60.
Suudi Arabistan, 107, 162.
Süyûtî, 71, 155.
Şehinşah (II. Beyazıd'ın oğlu), 30.

T

Taberî, 176.
Taif, 29.
Tanzimat Fermanı, 34.
TBMM, 108, 110, 114, 121, 123, 179, 180.
Teodorakis, Mikis, 32.
Toland, John, 65.
Toledo, 115.
Truman, Harry S., 222.
Türk Silahlı Kuvvetleri, 193, 199.
Türk, 20, 26, 28, 30, 31, 33, 34, 63, 75-77, 85-87, 92, 95, 97, 110, 112, 113, 119, 122, 131, 161, 162, 170, 174, 179, 190,

197, 200, 209, 212, 218, -ler, 31, 45, 86, 129, 131, 190, 212, 223, -lük, 34, 214.
Türkiye Cumhuriyeti, 32, 45, 46, 52, 63, 71, 75-77, 84, 90, 93, 103, 115, 116, 119, 125, 126, 137, 144, 161, 167, 168, 170, 172, 174, 175, 177, 187, 193, 195, 196, 201, 202, 209, 212, 213, 223-225.

U

Ukle (kabilesi), 52.
Unakıtan, Kemal, 161.
Ureyne, 52.
Urve b. ez-Zübeyr, 103.
Usame bin Ladin, 162.

Ü

Üçok, Bahriye, 131.
Ümeyye İbn-i Ebi's-Salt, 148.
Ümmü Atiyye, 104.
Ümmü Seleme, 102.

V

Velîd bin Mugire, 148.
Vesalius, Andreas, 65.
Viyana, 213, 214.
Voltaire, 65, 83.

W

Weber, Max, 66.
Wells, Herbert George, 66.

Y

Yakup (I. Beyazıd'ın kardeşi), 29.
Yakup (peygamber), 169.
Yeni Osmanlılar, 45.
Yunan, 224.
Yunanistan, 32, 46.
Yusuf (I. Mehmed'in oğlu), 30.
Yusuf Paşa, 29.

Z

Zeyd, 130.
Zeynep, 108, 130.
Ziya Paşa, 45.

Aydınlanma savaşçısı Prof. Dr. İlhan Arsel'in
eski gazete ve dergi sayfalarında kalan veya
kendi arşivinde bulunup hiç yayımlanmamış olan makaleleri
Arzu Toker tarafından bu kitapta derlendi.

Arsel, bu makalelerinde güncel politika düzleminde
önemli pek çok soruyu yanıtlıyor.
Bir anayasa hukukçusu gözüyle İslamiyette kadının yerini,
din ve devlet ilişkisini, demokrasimizin karşılaşabileceği
sorunları irdeliyor.

Kitapta yer alan bazı konu başlıkları şunlardır:

- İktidarın Cehaleti ve Cehaletin İktidarı
- Abdülhamid Hayranları
- Osmanlı'ya Özlem
- Haysiyetli Devlet Anlayışı
- Susan Kadınlarımız
- Şeriatçının Küfürbazlığı
- Şeriatçıyı Tehlike Olmaktan Çıkarmanın Yolu
- Şeriatçıya Karşı Savaşım
- Parlamentonun Üstünlüğü
- Başkanlık Sisteminin Ülkemiz Açısından Sakıncaları

DİN-AYDINLANMA
ISBN 978-605-182-069-9
9 786051 820699

₺ 22

KAYNAK YAYINLARI